This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

(2)

GULIELMI

MORICI PHILIP-PIDOS

LIBRI DUODECIM.

ET ANIMADVERSIONUM COMMENTARIO illuſtravit.

GENUINUS HUJUS OPERIS TITULUS SIT,

PII, CORDATI, ET FORTUNATI PRINCIPIS: QVALIS DEſcribitur, & revera fuit, Francorum Rex PHILIPPUS AUGUSTUS A DEO DATUS, qvi regnavit ab Anno Chriſti M.CLXXX. usq; ad A.M.CCXXIII. ſeminclusum.

qvædam Auctorum ſeqviorum temporum comiter illuſtratur.

Cum Gratiâ & Privilegio Elect. Sax. ad Decennium.

Excudebat MELCHIOR GÖPNERUS, ſuis ac JOHANNIS SCHEIBII Bibliop. Lipſ. Sumtibus.

Digitized by Google

Digitized by Google

INCLYTO ET DIVAE ORIGINIS

PRINCIPI AC DOMINO,

DN.

AVGVSTO,

DVCI BRVNSWICEN-
SI ET LUNAEBURGEN-
SI, ETC.

PIO,

FELICI,

FORTI,

CLEMENTI,

MAGNANIMO,

BONO REIPUBLICAE NATO,

ASYLO RELIGIONIS ORTHODOXAE,

VIRTUTUM OMNIUM CONFUGIO,

Digitized by Google

CUNCTORUM ERUDITORUM
ET DOCTRINARUM
MUSARUMQUE
SOSPITATORI
ASSERTORI
CERTISSIMO
PROSPERRIMOQUE.
UNICO MAECENATI
LONGE VALENTISSIMO
SUO.

DAT. DICAT. DEDICAT.
SACRATQUE

CASPAR BARTHIUS
SACRI ROMANI IMPERII
EQUES, &c.

Digitized by Google

GVILLERMI
BRITONIS
AREMORICI PHI-
LIPPIDOS

LIBRI XII.

Digitized by Google

LUDOVICO PRIMOGENITO PHILIPPI MAGNANIMI A DEO DATI FRANCORUM REGIS, GUILLERMUS Brito, Armoricus, Salutem.

AD laudes, Ludovice, tuas, magniq; Philippi,
Qvo genitore tibi, ſibi Principe, Francia gaudet,
Pocula Caſtaliis mihi muſa liqvoribus offert,
Inſtimulatq; meum Phœbeo pectus œſtro,
Rurſus ut aggrediar prolixius edere thema;
Cui licet ingenium ſe noſtrum judicet impar,
Non tamen inde animum ſtudui revocare, ſed auſus
Excuſare meos tali præſumo colore.
Geſta ducis Macedûm celebri deſcribere verſu
Si licuit, Galtere, tibi, qvæ ſola relatu
Multivago docuit te vociferatio fama:
Si ſua gentili mendacia cuiq; Poetæ
Grandiſonante fuit licitum pompare boatu:
Si tibi, Petre Riga, vitium non eſſe putavi
Ubere de legis occultos ſugere ſenſus,
Qvos facis ut levibus verbis elegia cantet,
Fortia facta virûm numero breviore coarctans,
Qvæ potius pede Mæonio referenda fuerunt:
Cur ego qvæ novi, proprio qvæ lumine vidi,
Non auſim magni magnalia ſcribere regis?
Qvi nec Alexandro minor eſt virtute, nec illo,
Urbi Romuleæ totum qvi ſubdidit orbem.
Qvod probat Eccleſiæ favor & defenſio cleri,
Qvi vivens illo ſub principe, pacis amicæ
Libertate fruens, ſubicit ſibi qvoslibet hoſtes.

Bis ſenos Macedo, bis Julius octo per annos
Promeruit celebres vix continuare triumphos:
Vivida Karolidæ virtus triginta duobus
Annis continuis habuit qvos vinceret hoſtes;
Donec Theutonicos, Othonem vicit, & Anglos,
Flandrigenaſq; uno confecit Marte Bovinis.
Ergo qvi tanto expectas ſuccedere regi
Ut primogenitus, ut herilis ſangvinis hæres,
Dignus qvi digne digno decoreris honore,
Illius atq; tuis aſſurgere laudibus, & te
Auctorem dominumq; velis præſtare libello,
Admiranda tui patris & tua facta canenti:
Qvi ſibi præſcribit titulum nomenq; Philippi,
Creſcat ut ex titulo major reverentia libro,
Audeat & tanto ſub nomine tutior ire
In medium, lædiq; minus livore paveſcat.

Petro Karloto Philippi Regis Francorum filio S.

TU qvoq; fautor ades, Karlote, ſimillima regis
Magnanimi proles, cui te natura creatrix,
Ut regale genus ſignis probet indubitatis,
Corporis eſſe dedit ſimilem mentisq; vigore:
Cujus jam ſeqveris veſtigia, cujus in avo
Tam tenero mores jam nunc imitaris & actus.
Si modo te, fratreſq; tuos, magnumq; parentem,
Ut potui, dignos celebravi carmine digno;
Si tibi totius animi virtute dicavi
Exhauſtum ſubito tenui de fonte libellum,
Impoſuiq; tuo Karlotida nomine nomen,
Ut tua lectoris laus perpetuetur in ore,
Et virtus etiam poſt mortem neſcia mortis
Famaq; Karlorum vivat poſt fata ſuperſtes;
Qvam ſoli faciunt urnas evadere vates,
Dum ſcriptis faciunt veterum meminiſſe minores:
Qvorum fama perit, pereunt ubi carmina vatum.

Digitized by Google

Hunc qvoq; propitio cœleſtis ſidere vultus
Vel ſemel illuſtra, gratumq; impende favorem;
Ut per te vigeat, ut, te tutore, magiſtros
Errorum cynicos facie contemnat aperta.

LIBER PRIMUS.

CATALOGUS MATERIÆ PRIMI LIBRI.

Regali primus inſignit honore Philippum;
Judæos abicit; blaſphemos lex nova punit;
Hæreticos juges mittit brevis ignis ad ignes;
Campillos mundat, & celſis mœnibus ornat.
Hoſtes Eccleſiæ reprimuntur, & impete primo
Utraqve victori cedit Caſtellio regi,
Et Coterellorum perimuntur millia ſeptem,
Judæosqve omnes Brale cremat ignea fornax.
Clero Remenſi reſpondens ore diſerto
Rex res pro rebus, pro verbis verba, rependit.

GVILLELMI PHILIPPIDOS PRIMI LIBRI PROPOSITIO.

Prœlia magnanimi præclaraq; geſta Philippi,
Armipotente manu tenero qvæ geſſit ab ævo,
Carmine veridico ſummatim dicere conor,
Pauca referre volens de pluribus. Et qvis ad ungvem
Omnia vel dictare qveat, vel claudere metro,
Vel mandare biblis, memori vel corde tenere?
Non indigna foret iſtis vel muſa Maronis
Theologi, cineres Troiæ qvi vexit ad aſtra;
Vel qvi ſuppoſuit Thraciam victoribus Argis,
Erroresq; vagi digne celebravit Ulyſſis.
Non his ſufficeret fama Lucanus amator,

Aut

Aut qvi tam ſapido Thebaida carmine ſcripſit,
Ut qveat ad plenum digno memorare relatu
Tot victos hoſtes, tot bella, tot obſidiones,
Tot bene geſta domi, tot militiæ probitates.
Non eſt qvi puteum tam latum tamqve profundum
Exhaurire qveat, nedum qvi non habet in qvo
Hauriat aut reſtem, vel vaſa capacia tanti
Ponderis. in toto pars qvalibet, eſt mihi totum.
Toti dico vale, vix audeo tangere partem.
Ergo age, Muſa, viri tam præcellentis honori
Inſudare libens ſtudeas, & ab illius anno
Incipe, qvo primum ſceptro radiavit eburno
Rex novus: iſte novi limes tibi carminis eſto.
Deinde qvibus ſub eo meruit pollere triumphis
Francia, proſeqvere, qvo milite colla ſubegit
Neuſtria Francigenis, Anglorum rege fugato,
Hiſtoriamq; ſeqvens, procedas ordine recto,
Littora tuta legens ne demergare profundo:
Sic tamen ut primum memores, qvæ gentis origo
Francigenæ fuerit, qvis tanti nominis auctor,
Qvæ regio in partes Francos emiſerit iſtas.
Scis etenim, qvis ſit, de qvolibet eſſe ſciendum,
Anteà qvam ſciri liceat qvid fecerit ipſe.
Fac pelagus me ſcire probes, qvo carbaſa laxo,
Ut percurrantur leviore ſeqventia curſu.
Obſervandus enim modus eſt in rebus & ordo.
Chriſte Dei ſplendor, virtus, ſapientia, verbum,
Qvi patris æterni prodis æternus ab ore,
Qvi vere es verbum, lumen de lumine vero,
Deqve Deo vero verus Deus, unus & idem
Atqve coæternus patri cum flamine ſacro;
Te precor incipiens, aſſit tua gratia præſens,
Ut mihi ſubveniat, ut me per confraga ſylvæ
Ducat inoffenſo pede, ne caliget acumen
Mentis, qvæ ſine te neſcit qvà debeat ire.
Te ſine nil lucet, ſine te via nulla pateſcit.

Sideris Eoi tu lux, tu diſjice mentis
Nubila cœleſti radio, tu luce ſuperna
Da ſenſus lucere meos: tu ſcribere dextram,
Tu lingvam dictare doce, tu me rege recto
Tramite, tu præſta promptas in carmina vires:
Tu via, tu ductor, tu navis, tu Palinurus.
Tu mihi fac tutos ſaxoſa per æqvora curſus.
Poſtqvam judicio Priameia regna latenti
Vindicis ira Dei Græcorum tradidit igni,
Qvi per peccantes pœnam peccantibus addit:
Flagitiis hominum qvoniam ſalubriter utens
Qvos ſcit adhuc longo dignos ſordere reatu,
Francio Priamidæ ſatus Hectore, patre ſepulto
Grande ſupercilium Græci victoris abhorrens,
In cineres Aſia cum tota Troade verſa,
Qværere diſpoſuit patriam ſibi commodiorem,
Qvam ſibi fata darent acqvirere ſorte vel armis.
Cui ſe lecta manus juvenum conjunxit, ut ejus
Exilii comites fierent, ſociiq; laboris;
Qvem, qvia per nimiam probitatem illius & actus
Proveniebat eis honor & victoria multa,
Præfecere ſibi poſito diademate regem,
Seq; vocaverunt communi nomine Francos;
Ut dicti Franci, qvibus eſſet Francio rector,
Nomine ſint imitatores rectoris & actu.
Qvi cum rege ſuo ratibus vix nabile flumen
Danubii tranſnant, & non procul ejus ab amne
Urbs ab eis dicta eſt fundata Sicambria fundo,
In qva regnavit cum Francis Francio primus,
Et ſibi ſuppoſuit regnum totaliter illud
Auſtria, Theutonico qvod habens idiomate nomen,
Tempore poſſedit Francorum natio longo
Undecies centum ter ſex & qvatuor annis
Antea qvam Chriſtum genuiſſet virgo beata,
Poſtq; Deum natum ſex ſeptuaginta trecentis.
Ut ſe vitali viduavit Francio flatu

Crevit

Crevit in immenſum ſtirps nobilis illa, fuitq;
Viribus egregiis, numeroq; ita multiplicata
Ut ſatis una capax regio non eſſet eorum.
Diſcedunt igitur ab eis † Ibor & numeroſa
Copia Francorum, numero tria millia denis
Millibus adjuncta geminatis, excipe turbam
Fœminei ſexus, & qvi gerere arma neqvibant:
Finibus egreſſi patriis, per Gallica rura
Sedem qværebant, ponendis mœnibus aptam,
Et ſe Pariſios dixerunt nomine Græco,
Qvod ſonat expoſitum noſtris, Audacia, verbis:
Erroris cauſa vitandi, nomine ſolo
A qvibus exierant Francis diſtare volentes.
At jam Seqvanio ſurgebat littore cunctis
Urbibus urbs ſpecioſa magis, bona cujus ad ungvem
Commendare mihi ſenſus brevitate negatur,
Qvod caput eſt regni, qvæ grandia germina regum
Educat, & doctrix exiſtit totius orbis.
Cui qvamvis vere toto præluceat orbi,
Nullus in orbe locus, qvoniam tunc temporis illam
Reddebat palus & terræ pingvedo lutoſam,
Aptum Pariſii poſuere Lutetia nomen.
In qva manſerunt degentes ſimplice vita
Temporibus juſtis, gentili more regentes,
Se populoſq; ſuos, reddendo tributa qvotannis
Debita Romanis, legeſq; ſeqvendo paternas.
At Francos nunqvam vis ulla Valentiniano
Poſt ſuperare fuit, licet illos ſæpius armis
Romano imperio tentaſſet ſubdere: qvos cum
Cerneret invictos & nullo marte domandos;
Hos vere dicam Francos, ait, immo Ferancos,
Qvos facit indomita virtus feritate feroces.
Tunc vero præerat Priamus rex omnibus illis,
Qvi cum naturæ ſolviſſet debita, regnum
Francorum tenuit ſuccedens filius ejus
Marcomirus ei, ſuperans probitate parentes.

† Ibor fuit qvidam Francus nobilis Princeps ſuper XXII. Francorum.

Tandem ſcripſit eis hæc verba Valentinianus:
Annis, France, tibi bis qvinqve remitto tributum,
Et mihi te facio ſub vinclo pacis amicum,
Si mihi militiam, donec ſuperetur Alanus,
Præſtiteris, qvi ſe Romanis exhibet hoſtem,
Præſumitqve ſuo juga noſtra repellere collo:
Tantum præſtat eis animi conſveta rapinis
Armata plebis rabies, & copia gentis,
Et prærupta jugis ſpecies horrenda locorum,
Montibus & ſcopulis nulli penetrabilis hoſti.
Hic Marcomirus gaudens, Franciq; Qvirites,
Accedunt dictis, & congrediuntur Alanis,
Strageq; crudeli ſic debacchantur in illos,
Ex toto numero qvia non remanſit eorum,
Qvi non à Franco ſit milite decapitatus,
Aut mortis diverſa pati tormenta coactus;
Exceptis natura qvibus pugnare negabat.
Qvod factum cunctis viſum eſt mirabile, lausqve,
Francorum toto divulgabatur in orbe.
Annis ergo decem finitis; Roma tributum,
A Francis repetit: empta ſibi ſangvine Franci
Libertate ſuo, dicunt ſe corde feroci
Malle pati exilium patriaqve excedere tota,
Qvam Romæ ſubici ſub dura lege tributi.
Et cum poſt mortem Romana Valentiniani
Debilitata foret Reſpublica, Francus ab illis
Finibus egreſſus valida ſibi mente ſubegit
Germanos cum Theutonicis, nec non Alemannos,
Tungros cum Belgis, Saxones cum Lotoringis,
Et qvicunq; jacent populi per Gallica rura;
Seqvanium donec longe veniatur ad amnem.
Vivere nec poterat aliqvis dux, aut comes, aut rex,
Qvi non virtuti Francorum cederet ultro.
Pariſios igitur poſtqvam cognovit eadem
Stirpe fuiſſe ſatos, à qva deſcenderat ipſe,
Firma * rate facit miles ſibi Francus amicos,

*pace

Fran-

Francorumq; vocat fratres, & fœdere jugi
Unus ſit populus Franci cum Pariſianis.
Urbs qvoqve Pariſius meruit tunc primo vocari,
Cui prius indiderat ſitus ipſe Lutetia nomen.
A qva Francigenæ progreſſi cum Pharamundo
Marcomirigena, qvem jam genitor ſuus illis
In regem dederat, terrarum qvicqvid habetur
A pelago qvod nos hodie diſtingvit ab Anglis,
Usq; ſub Hyſinnos fines portusq; remotos,
Qvi Caroli meta populari voce vocantur,
Totum militia ſibi ſuppoſuere potenti.
Et ſic terra fuit Francorum nomine dicta
Francia, cujus erat antiqvum Gallia nomen.
In qva regali Pharamundus primus honore,
Excluſis penitus Romanis, fulſit: eidem
Filius ipſius Clodius ſucceſſit; at ille
Regia decedens Meroueo ſceptra reliqvit
Patris jure ſibi faciens ſuccedere natum.
Is Childericum genuit, regemq; paterno
Et ſucceſſorem moriens ſibi jure creavit.
Ille Clodovei regis pater extitit, inter
Francorum reges qvi primus credere Chriſto
Et ſacro meruit Baptiſmi fonte renaſci;
Qvem cum, Evangelico converſum dogmate, Sanctus
Remigius ſancto chriſmare pararet olivo,
Ecce dolens inimicus homo, qvi ſemper honori
Invidet Eccleſiæ, † fregit fuditq; liqvorem,
Ut, ſua cui natura modos dat mille nocendi,
Hoc faceret facto regem reſcindere votum,
Aut ſaltem differre aliqvas Baptiſma per horas,
In tanto, ſi non in toto, offendere gaudens,
Ut meritum regis motu qvocunq; minoret:
Qvi magis eſt animos qvam corpora lædere pronus.
Qvo viſo commota manus pagana, ſuorum
Hoc virtute Deûm conclamant eſſe patratum,
Nec regem mutare vias debere priores,

† Vas qvo liqvor ſacratus conſervabatur.

Qvas uſq; huc tenuit ejus generatio tota;
Qvod nec velle Deum res tam manifeſta doceret,
Qvi ſanctum eſt paſſus oleum cum vaſe perire,
Ne rex, tactus eo, Chriſti ſe lege ligaret.
At ſacer Antiſtes, erecto lumine ſurſum,
Cum manibus meruit ſacra per ſuplicamina ſacrum
Cœlitus emitti cum ſacro vaſe liqvorem,
Ipſo rege palam cunctiſq; videntibus ipſum,
E cœlo miſſus qvem detulit angelus illi,
Qvo rex ſacratus fuit idem primus, & omnes
Poſt ipſum reges Francorum ad ſceptra vocati,
Qvando coronantur oleo ſacrantur eodem.
Sicq; fit ut ſolum metuens amittere regem,
Dum fraudem ſtruit Eccleſiæ fallaciter hoſtis,
Se dignum effecit Francos qvi perderet omnes.
Nam cum pagani miracula tanta viderent,
Se faciunt omnes renovari fonte perenni.
Qvis vero cui rex regi ſucceſſerit ex tunc,
Tempus ad hoc præſens, ſerie tibi, lector, aperta
Scire dat hæc oculis ſubjecta fidelibus arbor,
In qva ſe primum Pharamundus ponit, eo qvod
Francorum primus terra regnavit in iſta,
Et tamen affirmat communis opinio primum
Eſſe Clodoveum, qvia regum credere primus
In Chriſtum meruit, gentili errore relicto:
Qvo velut à trunco procedens linea monſtrat,
Qva ſit deſcendens ſeries, qva collateralis. * * * *
    Annus millenus centenus ſeptuagenus
Nonus erat poſt virginei ſacra tempora partus,
Tradere qvando pius ſceptrum regale Philippo
Propoſuit genitor veneranda luce, beata
Qvam ſibi ſanctificat Aſſumptio ſancta Mariæ.
Cumq; eſſent regni primores, qvoſq; decorat
Pontificalis apex, ad gaudia tanta vocati,
Inſtaretq; dies qvo rex debebat inungi,
Ipſum cum famulis comitante ætate coæva

In

In Cuiſiam traxit venandi gratia ſylvam:
Hic aprum ſoli viſum ſibi forte ſecutus
Ut puer, ut prædæ laudiſq; cupidine ductus,
In nemus obſcurum, nullo comitante, cucurrit.
Cumq; procul poſitus à venatoribus eſſet,
Nec jam venantum voces nec cornua poſſet
Latratuſve audire canum; qvaſi fumus & umbra,
Protinus ex ejus oculis evanuit ille.
Deceptivus aper, aprum ſi dicere fas eſt,
Qvi tantum voluit nobis infligere plagam,
Tam ſubitoq; ſuum Francis auferre Philippum,
Patri erat & regno qvi ſolus & unicus hæres.
At puer ad ſocios cum vellet ab inde reverti,
Nec reperire viam potuit, nec tendere qvorſum
Debeat, agnovit, nullo conſorte; diebus
Continuis errans, media cum nocte, duobus,
Solo ſe ſolius eqvi ſolamine ſolans,
Irreqvietæ ferens veſtigia, prob timor, ibat
Per ſalebras parteſq; ruens, per devia qvaqve,
Qvo ducebat eum huc illuc Acriſius error.
Triſtibus interea multum qvæſitus amicis,
Veſpere ſub lucis, poſt tædia juſta, ſecundæ
Vix tandem inventus, aliqvanto tempore, lecto
Decubuit, multa ex cauſa ægrotare coactus.
Horror enim & biduana fames compreſſerat illum,
Continuuſq; labor, cunctiſq; inamabilis error.
Præteriitq; dies illi præfixa ſacrando.
Hæc tamen haud dubium tentatio contigit illi,
Ut Deus hoc caſu meliorem redderet illum,
Attentumq; magis curare negotia regni.
Res etenim tanto qvæ præſignitur honore,
Qvam facit optari propria excellentia dignam,
Qvanto differtur, qvanto pertingere ad illam
Conatu graviore datum eſt, hoc gratior, hoc fit
Carior, hoc ſtudio majore meretur amari.
„Vilet enim qvi ſe nullo conamine præſtat:

Diligi-

Digitized by Google

„ *Diligiturq; magis res acquiſita labore.*
Hoc etiam facto noſter confunditur hoſtis,
Qui bona ſemper amat corrumpere ſemina, qui cum
Non auferre queat, ſaltem differre laborat
Commoda noſtra, bonis ſemper contrarius actis.
Nec nocet ille, niſi quantum permittitur illi
A Domino, qui nos probat exercetq; per illum,
Ut tandem victo nos tentatore coronet,
Semper & in nobis virtus exercita creſcat.
Ergo neceſſe fuit aliud præfigere tempus,
Quo jam ſanatus rex ad diadema veniret.
Annis ante dies elapſis quatuor illos
Ipſius genitor peregrini more profectus
Orandi ſtudio devota mente petivit
Eccleſiam, Thomæ qua martyris oſſa quieſcunt,
Cujus virtutes totum redolere per orbem
Ille facit cujus pro nomine paſſus obivit.
Rex pius ante ſacrum ſtans Martyris ante ſepulchrum
Cum lachrymis fundit has inter cetera voces:
Hoſpes ſancte tuum devotio noſtra minori
Exilium ſolata fuit, quam vellet, honore:
Tu tamen Eccleſiæ pro libertate fugatus
Sanctificare meum te dignans exule regnum,
Septenos juſte atq; pie vivendo per annos,
Corde recepiſti placito quod noſtra facultas
Diſpenſare tibi poterat patribusq; ſacratis,
Quos tecum exilio fidei damnaverat hoſtis.
Tu ficta poſt hæc ad propria pace vocatus,
Quando relinquebat tua me præſentia triſtem,
Tu mihi dixiſti; nec mens, qua ſpiritus hoſpes
Sanctus erat, ſinet effectu ſua verba carere;
Tu mihi dixiſti: Compaſſio, Rex pie, qua me
Tanquam concivi, non exule ſemper es uſus,
Muneribus qua me aſſiduis ſolatus alebas,
Exilio qua mille dabas ſolatia noſtro,
Pectore fixa meo ſtat & omni tempore ſtabit,

Digitized by Google

Meq; ſui memorem pietas tua ſemper habebit:
Cui per vota fide me taliter obligo pura,
Ut qvæcunq; voles, qvæcunq; popoſceris à me,
Pro te prove tuis, nullam patiare repulſam,
Qvando mihi à Domino fuerit collata poteſtas.
Sic promiſiſti, ſic te mihi ſponte ligaſti.
Nunc verbi memor eſto tui, nunc & locus & res
Exigit, ut facias qvod te tuus orat amicus,
Immo vero ſervus tibi ſubditus: ecce potens es,
Largitur Deus ecce tibi qvicqvid petis ipſum.
Ecce tuis redeunt meritis ad propria ſani
Omnes infirmi, tua qvi ſuffragia poſcunt.
Tutelæ committo tua, pater alme, Philippum:
Hunc tu conſerves, hujus tu facta ſecundes,
Huic prior eſſe velis cauſa protector in omni,
Hunc ſolum commendo tibi: tu patris amorem,
Tu tutoris agas in eum, pater optime, curam,
Qvem mihi Sanctorum meritis precibusq; virorum
Atq; tuis, jam decrepito ſenioq; labanti
Hæredem divina dedit clementia ſolum.
Qvod tam ſancta patris ſint vota à martyre ſancto
Exaudita, ſeqvens factum resq; ipſa probavit.
Nam patris ejus eum pietas meritumq; beati
Martyris adjuvit, ſeq; ipſe per omnia talem
Reddidit, ut donis dignus cœleſtibus eſſet.
Immo ſibi ſanctus proprii ſpecialiter illum
Sangvinis ultorem elegit, ſtatuitq; per illum,
Perq; ſuos olim natos, radicitus omne
Patricidarum genus extirpare cruentum:
Idq; viro cuidam ſancto divinitus idem
Oſtendit martyr, & eidem dicere juſſit,
Certior ut fieret Domino ſua bella placere.
Diſtuleritq; vir ille licet rem prodere viſam
Omnibus his pene extinctis, bellante Philippo
Res ſibimet facit ipſa fidem, factoq; probatur
Martyrii vindicta ipſi commiſſa fuiſſe.

Digitized by Google

Jamq; dies aderat cunctis optata Novembris,
Qvod caput eſt menſis, qva cunctis ſanctificata
Jamdudum Sanctis, nunc longe ſanctior extat,
In qva ſceptrifero fulſit redimitus honore
Magnanimus ſacro Rex delibutus olivo,
Qvo Deus angelicis manibus, virtute parato
Divina, noſtris conceſſit Regibus uti,
Ut ſacrentur eo ſoli ſpecialiter illi,
Qvi ſucceſſive Francorum ſceptra capeſſunt.
Qvo major noſtri patet excellentia regni,
Dignior ut vere Rex noſter Rege ſit omni,
Qvem ſacrare ſuis Remorum metropolites
Cum compræſulibus habet illo criſmate ſacro
Hoc ad opus ſolum, qvod cœlica fudit oliva.
Hoc, & non alio, perfudit membra liqvore
Carolidæ noſtri, Gvillelmus Præſul in urbe
Remenſi, patrum ſervato more ſuorum:
Impoſuitq; ſacrum capiti diadema verendo,
Connivente ſimul cleri populiq; favore.
Tam ſpeciale decus Chriſti dignatio præſtat
Nobis Francorum qvi congaudemus honori.
Sic regem noſtrum ſibi Rex cœleſtis amicat,
Sic ſuperexaltat terræ præ regibus illum,
Qvem facit ut ſolum ſacra conſecret unctio cœli,
Ungvine cum reliqvi ſacrentur materiali.
Tunc pater ejus erat annorum ſeptuaginta,
Ad Dominum qvi mox anno migravit eodem:
Ipſeq; qvindenum non dimidiaverat annum.
Tantum primævo pubeſcens flore duobus
Menſibus adjectis ſeptem geminaverat annos:
Qvi poſtqvam ſolus habuit moderamina regni,
Jam liber propria ſe libertate gubernans
Protinus arbitrio domini ſe mancipat, omni
Corporis atq; animi virtute, videlicet à qvo
Ipſe datus fuerat ſpecialis gloria mundi:
Primaq; facta ſuo cupiens ſacrare datori

Judæos, qvibus eſt odio Deus, Eccleſiæqve,
Lex, & ſacramentum, ſuo privavit amore.
Deinde relaxavit illorum debita cunctis
Qvi rem debebant illis, qvamcunqve, retenta
Parte ſibi qvinta pro regni jure tuenda.
Nam tenui cenſu fuerat pater, & nihil illi,
Ut qvaſi legitimus hæres ſuccederet illi,
A patre collatum fuerat, niſi ſola poteſtas.
Qvippe pii prælarga manus genitoris in uſus
Membrorum Chriſti fiſcum vacuaverat ære,
Et poterat totum ſibi tollere, ſi voluiſſet,
Nec præjudicium ſuper hoc feciſſet eisdem,
Tanqvam ſervorum res & catalla ſuorum.
Nec mora de regni totius abegit eosdem
Finibus, & nocua regnum putredine ſolvit,
Indulto miſeris tamen apto tempore, qvo res
Seqve ſuosqve parent ad iter, prout exigit uſus.
Tunc Synagogali cedente ſuperſtitione,
Eccleſias fecit ſacrari pro Synagogis
In qvocunqve loco Schola vel Synagoga fuiſſet,
Divinum cultum per vicos amplificando:
Neve Dei pereat, egeant ſi forte miniſtri,
Servitium, dotat largis loca dotibus illa.
Poſtea conſtituit & ſanxit lege novella,
Per totum regnum, ne blaſphemare qvis eſſet
Cor cerebrumve Dei, vel membrum qvodlibet, auſus.
Sic, ut qvi legem fuerit transgreſſus eandem,
Qvinqve qvater ſolidos teneatur ſolvere Chriſti
Pauperibus, vel flumineas jaciatur in undas.
Ut ſic detraheret homines a prævaricando,
Et revocaretur paulatim peſſimus ille,
Qvo nimium pravo fœdatur Gallia ritu,
Pro nihilo cauſaqve levi, qvaſi dilacerando
Membra beata Jeſu, vel turpiter improperando
Illi pro noſtra probra qvæ tulit ipſe ſalute.
Pulſis Judæis, ſanctoqve rigore fugatis,

Dehinc perſcrutari citius facit hæreſiarchas
Simplicium falſo qvi fallunt dogmate corda,
Incautas animas occulta fraude necantes:
Qvi bona conjugii reprobant, qvi carnibus uti
Eſſe nefas dicunt, aliasq; ſuperſtitiones
Inducunt, breviter qvas tangit epiſtola Pauli,
Omnes qvi fidei ſaperent contraria noſtræ.
Qvos Popelicanos vulgari nomine dicunt.
De tenebris latebrisq; ſuis prodire coacti
Producebantur, ſervatoq; ordine juris
Convincebantur, & mittebantur in ignem,
Ad tempus flammam paſſuri materialem,
Deinde gehennales paſſuri jugiter ignes.
Indulgere tamen Deus ipſa mortis in hora
His potuit, puro ſi pectore pœnituerunt,
In cruce qvi pendens legitur dixiſſe latroni
In cruce pendenti, jugi donabere vita,
Et capies hodie paradiſi gaudia mecum.
Hoc illi meritum fidei, contritio cordis,
Et qva gratuitos præcedit gratia motus
Contulit extremo ſuplicanti in limine vitæ.
Sic omnes regni fines purgavit ubiqve
Omnibus hæreticis Judæorumq; nefanda
Perfidia, qvorum ſordeſcit fœnore mundus.
Nec toto poterat in regno vivere qviſqvam
Legibus Eccleſiæ qvi contradiceret, aut qvi
Catholicæ fidei non conſentiret in omni
Articulo firmus, aut ſacramenta negaret.
Pariſiis locus eſt Campellos nomine dicunt,
In qvo communi tumulantur corpora jure
Qvotqvot defungi vita contingit in urbe.
Hic cuivis hominum ſuibusq; patere ſolebat
Spurcitiis, ſcopibus ſordens & ſtercore multo,
Et, qvod pejus erat, meretricabatur in illo:
Et ſic defunctis injuria magna fiebat
Sacratoq; loco, qvibus eſt tribuendus ubiqve,

Præci-

Digitized by Google

Præcipiente Deo, timor & reverentia ſemper.
Huic rex divini zelo ſuccenſus amoris
Indignans fieri poliandro probra ſacrato,
Corpora Sanctorum qvo plura ſepulta qvieſcunt,
Qvadratos lapides circundedit, atq; politos
Ædificans muros in circuitu ſatis amplos
Et ſatis excelſos, caſtris aut urbibus aptos.
Et ſic ille ſacer locus eſt mundatus ab omni
Sorde, datusqve fuit honor ex tunc debitus illi.
Cum rex magnanimus eliminat omnibus horis
Francorum ſcelera ſcelerumqve potenter amicos,
Catholicamq; fidem novus in regni novitate
Hæreſibus pulſis ſtabilire per omnia gaudet,
Hebo Bituricus, & Gvido comes Cabilonis,
Imbertusqve ferox, qvi caſtrum Belli-Focenſe
Sub ditione ſua caſtellaqve plura tenebat,
Eccleſiæ Chriſti, ſimul Eccleſiæqve miniſtris
Cœperunt inferre modis diſpendia multis
In patriis, ubi plus ſibi qvisqve licere putabat.
Rex ætate puer, animo maturus & armis,
Illos ſpe brevius bello confecit, & omnes
Eccleſiæ pedibus ſubmittere colla coegit.
Tamq; manu forti prædonibus inſtitit illis,
Qvod qvicqvid tulerant clero clerive colonis,
Præcedente prius emenda reſtituerunt.
Sic novus ille ſua rex in novitate ſuorum
Primitias operum, ſic primula prælia Chriſto
Eccleſiæqve ſuæ devota mente ſacravit.
Sic nova militiæ gaudens inſignia novit
Initiare Deo: ſic tyro novus, crucifixi
Defenſare ſuis patrocinia maluit armis,
Qvam tyrociniis ſe circumducere vanis,
Pompoſumve ſeqvi famæ labentis honorem.
Sicqve merebatur ut adhuc venientibus annis
Promoveat Dominus lentis ſucceſſibus illum,
Tyronisqve ſui per proſpera dirigat actus

Digitized by Google

Qvod ſupereſt, ſignis inviſere talibus illum,
Dignatus facieq; illi ſe oſtendere nuda.
In caſtro ſylvis Aqvilina qvod undiq; cingit,
Cui Sanctus nomen Leodegarius aptat,
Dum forte audiret miſſæ myſteria, vidit
Presbyteri in manibus qva ſacra levantur in hora,
Miri ſplendoris puerum, ſtudioq; freqventi
Angelicos cives aſſiſtere comminus illi.
Qvo viſo, in faciem lachrymis procumbit obortis,
Et Domino cordis totum ſe mactat in ara,
Qvi ſua qvando vult, cui vult, ſecreta revelat.
Sed nec de populo, qvi circumſtabat idipſum,
Promeruit qviſqvam vidiſſe, nec ipſe ſacerdos.
Soli ſe regi detexit myſtica virtus,
Cui ſoli digne poterat res tanta patere,
Ut qvi promptus erat clerum Eccleſiamq; tueri,
Promptior & ſigno longe devotior iſto
Ad virtutis opus reliqvo ſe accingat in ævo.
Cui de ſecretis fidei ſic indubitanter
Conſtitit, ut ſciret qvanta virtute ſaluti
Conſulat humanæ ſua per myſteria Chriſtus
Cotidie patri, qvi ſe veraciter ipſum
Sub panis ſpecie pro peccatoribus offert.
Qvando à catholico tractantur ſacra miniſtro,
Servata Eccleſiæ forma, qvam tradidit ipſe.
Rex ſextumdecimum nondum compleverat annum,
Eccleſiamq; Dei ſic tutabatur, ut omnes
Athletam Chriſti proteſtarentur euntem,
Et defenſorem fidei cleriq;. Sed ecce
Plures de regno proceres, comitesqve, ducesqve
Ævi penſantes in eo momenta tenelli,
Non animi vires, nec qvo teneretur amore
Vaſſallus domino, vel regi miles, eodem
Propoſito conſpirantes, communiter ipſum
Infeſtare parant belloq; laceſſere regem.
Præcipueq; comes Stephanus qvi mœnia ſacri

Caſa-

Cæſaris & ditis pro magna parte tenebat
Prædia Bituriæ celebrem parientia Bacchum,
Qvamvis vaſſallus & regis avunculus eſſet,
Utpote cujus erat ſoror Adela regia mater,
Indicit bellum dominoq; ſuoq; nepoti.
Sed qvi mollis adhuc, tener, inconſultus, eorum
Mente putabatur, nec ſe defendere poſſe,
Qvàm diſtans à re ſit opinio protinus illis
Concluſit liqvido, regem ſe Marte probavit,
Corde ſenem, facto juvenem, vi mentis adultum,
Speqve ſua vacui merito ſenſere ſeverum
Qvem ſprevere pium, & qvem vincibilem reputabant,
Intellexerunt invictum viribus eſſe.
Et qvem cenſebant ævi ſub lege teneri
Invenere nihil annis debere vel ævo.
Non procul à fluvio Ligeri Caſtellio caſtrum
Fertilibus florebat agris, cui flumen amœnum
Hinc latus exornat, reliqvum vineta coronant
Turribus excelſis, muris foſſisqve ſuperbum,
Nullius ut vires ſibi diceret eſſe timendas:
Tunc etiam Stephanus comes ipſum muniit armis,
Frumento, validiſqve viris, & milite multo.
At rapido curſu rex feſtinavit, & illud
Graviter obſedit, cepitq; vigore potenti
Spe citius, captumq; ſolo proſtravit, & iræ
Motibus indulgens radicitus incineravit,
Vicinumq; ſolum, miſſis curſoribus, omne
Prædis, agricolis, rebus ſpoliavit opimis.
Tunc vero Stephanus irrecuperabile damnum
Eſſe videns (intellectum vexatio qvippe
Jam dederat) ſupplex veſtigia regis adorat,
Armis depoſitis ſua reddens omnia ſecum
Ipſius arbitrio: qvem rex, rancore ſepulto,
Gratanter recipit, & donat amore priori.
Cujus ad exemplum reliqvi qvicunq; negarant
Obſeqvium regi, miſſo pro pace rogatu,

Digitized by Google

Mox ab eo recipi meruerunt corde benigno.
* *Semper enim primis * a componentibus illis*
Inſuit hic animus & naturalis amica.
Sorte beans animum, dos, dote beatior omni,
Quod qvanto ſtantem ruit irrevocatus in hoſtem,
Tanto mente pia ſtrato revocatur ab hoſte,
Ut numqvam veniam ſuplicanti deneget hoſti.
Qvaliter irato ſatis eſt proſtraſſe leoni
Corpora, pugna ſuum finem capit, hoſte jacente.
His ita compoſitis & firma pace ligatis,
Transmiſſo Ligeri, rebus feliciter actis
Rex redit in patriam, ſpatiumqve per unius anni
Terra ſilet, nullos bellorum paſſa tumultus.
Vix bene finito Dux Odo Allobrogus anno
Opprimit Eccleſias pacemq; monaſteriorum.
Indignus animo turbat cleriq; qvietem:
Gente potens, dives opibus, ditiſſimus armis,
Belligeriſq; viris, qvos Divio nobile caſtrum,
Auguſtodunum. *Ædua qvos mittit urbs antiqviſſima, plena*
Divitiis, multiq; tumens legionibus olim,
Romulidiſq; fide junctiſſima, gente ſuperba,
Aſſiduis bellis plusqvam vicina fatigans,
At modo nulla fere raris habitata colonis,
Nobilibus vicis, ubi gaza domusq; fuere.
Pro gaza ſylvas monſtrat, pro gente miricas:
Qvam rex Arturus Roma ſubduxit eandem.
Poſtea Norwegus evertens Rollo redegit
In nihilum prorſus, vix ut veſtigia reſtent.
Frugifero jucunda ſolo nihilominus illi
Bealna. *Cum multis ſuberat aliis vinoſa Bealna.*
Indicens crebris vino fera bella rubenti.
† Semuris. *Chothia † ſe muris, Flavignia, Muxis, Avallo*
Terra ferax & tota fere Burgundia dives
Et fœlix ſi pace ſui fruerentur alumni,
Ejus erat patrio ditioni ſubdita jure:
Sic tamen, ut regi ſuper his obnoxius eſſet:

Inſu-

Digitized by Google

Inſuper & caſtrum Caſtellio nomine, vicus
Nobilis, Allobrogum decus, & munitio regni,
Qvem fluvius medium retinenti perluit unda
Seqvana, nobilium pater inſtratorq; virorum,
Nulla qvibus toto gens eſt acceptior orbe
Militia, ſenſu, doctrinis, Philoſophia,
Artibus ingenuis, ornatu, veſte, nitore.
Unde timens regem Dux præmuniverat illum
Omnibus ad bellum rebus qvibus eſt opus, armis
Robuſtisq; ſatellitibus, cum milite multo:
Sufficiensq; viris frumentum, providus heros
Congerit, & farſit caſtellum rebus abunde,
Ne qvid deſit eis in toto tempore belli.
Hurdari turres & propugnacula, muros
Subtus fulciri facit, aptariq; feneſtris
Strictis & longis, ut ſtrenuus arte latenti
Immittat leti prænuntia tela ſatelles.
Urget, & inſtanter nihilominus amplificari
Atq; profundari cingentes mœnia foſſas,
Nullus ut acceſſus pateat pugnantibus extra,
Ut parte ex omni ſit inexpugnabile caſtrum:
Rex igitur mittit pacis monitiva benigne
Scripta Duci, ſvadetq; malis deſiſtere cœptis.
Dux fit ab admonitu peior, graviusq; protervit,
Eccleſia damnis, nec ſe compeſcit ab ira
Qvin magis & clerum gravet, & patrimonia Chriſti.
Rex ſacros iterans monitus nil proficit, imo
Fortius accendit dum vult revocare furorem;
Materiamq; mali gravioris concipit in ſe
Rege malum prohibente furor. Sic fabula qvondam
Ovidiana refert plus concepiſſe furoris
Penthea diſſvaſu procerum, dum tollere ſervit
Orgia de medio, dum fata minatur Aceſte.

In puero ſperni nec ſe pro regi teneri
Rex puer indignans, velat ocius agmine rupto,
Et Burgundinos feſtinat inire receſſus

Milite non multo comitatus. Nam gravis ira
Non permittebat ſatis expectare vocatos.
Et jam poſt tergum Campana Brienaq; rura
Liqverat & Trecas, nam Barri mœnia velox
Præterit, & Muxis infert ſe mœnibus hoſpes
Nobilis, expectans tribus agmina noctibus illic
Qviq; ſeqvebantur illum properando maniplos.
Qvem mora dum triduo Muxæ in valle teneret,
Innotuit certis exploratoribus illi
Qvam ſit munitum Caſtellio, qvaliter armis
Qvotq; qvibusq; viris Dux Odo repleverit illud:
Sed nec forma loci tantis munita decenter
Præſidiis, nec præſtantiſſima corpora tanta
Militiæ, caſtrum qvi tutabantur ab intus,
Illius exterret animum, qvin protinus ipſum
Obſideat, ſubito cui qvondam ſangvine muros.
* Tempore qvo vel nox, vel lux, ſed utrumq; videtur,
Qvo piger oppreſſos aperiri ſomnus ocellos
Vix permittit adhuc, qvando placidiſſimus implet
Rore papavereo venas, puer impiger illo
Tempore tricinctum caſtri, qvi continet in ſe
Jugera multa ſoli, ſignis obtinxit, & armis.
Nec patet egreſſus prodire volentibus extra,
Qvi non militibus foret obſitus atq; maniplis.
Interea Solis aurora præambula terras
Exuerat tenebris, & lux eſt reddita mundo,
Cives è ſtratis ſurgentes deniq; cingi
Undiq; ſe cernunt, aſcendunt mœnia, portas
Agmine confuſo feſtinant obdere, curtes
Et pluteos humeris comportant, mœnibus altis
Si qva ruina patet, farcire foramina certant.
Hic labor exercet formicas, qvando viator
Aut baculo paſtor illas percuſſit: at illæ
Nunc huc nunc illuc diſcurrunt ordine nullo,
Fragmina cellarum ſtudio reparare freqventi
Certantes, caveis ſimul ebullire videres.

Haud

Digitized by Google

Haud ſecus obſeſſi mixtim per mœnia, vicos
Et plateas currunt, mirantur qvaliter omnes
Tam ſubito potuit rex circumcingere muros,
Unde tot innumeris obtexere millibus agros,
Unde tot armatos, tam parvo tempore, qvisqvam
Accito potuit uno componere cœtu.
At rex, ut nullum ſibi tempus in obſidione
Perdere contingat, inſtat, noctuq; dieq;
Ipſemet imprimis animos pugnantibus addit.
Mangonellorum tormentis ſaxa rotantur
Ictibus aſſiduis, burdicia fracta recedunt,
Et disjuncta patent per propugnacula pinnæ
Cratibus intextis, & parmis undiq; junctis
Jam pede non ſegni foſſarum ſumma tenentes
Crebra catervatim jaculantur tela manipli,
Audeat ut nullus ſummos aſcendere muros,
Currere nec ſolito per propugnacula more,
Ut vel tela ferant, ſive auxiliaria ſaxa
Qvæ defenſores murorum mittere poſſint.
Aggere complentur foſſæ, murosq; ſub ipſos
Scalis erectis, agili levitate ſatelles
Qvo rex ipſe loco ſe munit ſemper omni
More tirogrilli velox in mœnia repit.
Jam Male-vicinus mira levitate Manaſſes, Gvillermus
Jam Barrenſis eqves feſtinus in agmine primo Barenſis
Scalas aſcendunt totis virtutibus uſi,
Stantq; ſuper muros victis cedentibus, atq;
Agmine condenſo ſummam tendentibus arcem,
Ut ſalvare qveant modico vel tempore vitam;
Omnibus expoſitis qvas tam præpingvis habebat
Vicus opes, qvas militibus rex donat habendas,
Atq; ſatellitibus virtutis præmia dignas,
Capta ſibi retinens fiſcali corpora jure.
Protinus arx ipſa brevius ſpe, fracta reſedit,
Incumbensq; ſolo patuit victore recepto,
In qva ſunt capti cives, cum milite multo,

Digitized by Google

Innumeri, ſed & ipſe Ducis juſtiſſimus hæres
Cum reliqvis capitur, qvi poſtea Dux fuit Odo.
Se Dux ergo videns non poſſe reſiſtere tantis
Viribus, & nato metuens qvem vincla tenebant,
Projicit ampullas, & mentis amara ſuperba
Cepta retroponit, humilis jam deniq; factus
Injuſtamq; fovens, ipſo ſe judice, cauſam.
Sero recognoſcit qvantum deliqverit in jus
Inq; ſuum dominum, cui ſe peccaſſe fatetur:
Et genibus flexis ſeſe regalibus ultro
Submittit pedibus, ſuplicans ut qvicqvid eidem
Rex velit, infligat, ſtatuat de ſeq; ſuisq;
Qvicqvid ei placeat ſtatuendo, vindice pœna
Infligi debere reo qvam judicet ipſe.
Rex igitur, cujus pietas excedere vota
Noverat, & merita, ſuplicum cui corde benigno
*Eſt proprium * miſereri & parcere ſemper*
Hoſtem converſum latis complectitur ulnis,
Ac in amicitiam recipit, ſolitumq; favorem.
Reddit ei terras, vicos, & nobile caſtrum.
Cuncta ſibi retinere licet de jure liceret,
Qva juſtis ſubducta Duci poſſederat armis.
Sed juri præferre pius rex maluit æqvum,
Cum qvibus & natum, qvem vix ſperavit, inemptum
Reſtituit: ſed & ante tamen facit Eccleſiarum
Damna reſarciri, qvam qvicqvam reddat eidem,
Qvodq; fidelis ei ſit in omni tempore vitæ
A Duce ſufficiens ſit regi cautio, miſſis
Obſidibus, plegiis, juramentoq; recepto.
Nec mora Bituricas exercitus ibat in oras
Coterelli *Ut Scotellorum vim ſævitiamq; retundat,*
A qvibus Eccleſiis aut vaſis Eccleſiarum
Perſoniſve ſacris rebuſve lociſve ſacratis
Nullus præſtabatur honor, reverentia nulla,
Nil juveni virtus, puero nil debilis ætas,
Nil effœta ſeni, nil nobilitas generoſo,

Nil

Nil toga ruricolæ, nil froccus religioſa,
Nil fragilis ſexus mulieri, nil ſacer ordo
Presbytero prodeſt qvin decollentur ab ipſis
In qvocunq; loco contingat eos reperiri,
Si modo prævaleant illi vel fraude vel armis.
Sed tamen ante necem multos cruciatibus iidem
Torquebant variis, aut longa morte necabant
Ut nummos ab eis prius extorqvere valerent.
Qvos tamen excepit legio ſic regia, qvod ſunt
Interfecta die ſimul uno millia ſeptem.
Et qvicunq; fuga necis evaſere periclum.
Diſperſim tota regione fuere fugati,
Poſtmodo non auſi regi regnove nocere.
Terra Bienſis habet caſtellum nomine Brajam,
In qva Judæos plures Comitiſſa Brenenſis, *
More ſuo nummos dantes ad fœnus, habebat.
Contigit ut fidei noſtræ confeſſor, agreſtis
Qvidam, qvamplures ſolidos deberet eiſdem;
Qvi cum non eſſet ſolvendo, contulit illis
Arbitrio Comitiſſa ſuo punire ruſellum,
Præcipue qvoniam Judæis probra tuliſſet:
Chriſti membra ferox exponens hoſtibus ejus
Fœminea levitate, Dei privata timore.
Taliter expoſitum nudant ſpiniſq; coronant,
Per vicos, per agros ſic, ſpinea ſerta gerentem,
Fuſtigant colaphis, feriunt, cæduntq; flagellis,
Deniq; tractatum male tollunt in cruce, cujus
Haſta latus, plantas clavi, palmaſq; cruentant,
Ut Domini pene ſimilis ſit paſſio ſervi.
Qvo rex audito nimia turbatus ab ira,
Et ſancto Chriſti zelo pia corda comeſtus,
In propria veniens perſona, præpete curſu,
Qvotqvot apud Braiam Judæos repperit omnes
Igni ſuppoſito Domini pugil incineravit
Nonaginta novem, flamma ſic vindice, Chriſti
Dedecus ulciſcens ignominiaſq; ſuorum.

* Brienſis

Notæ hic qvod ad confuſionē ſuam clerus Remenſis renuit opē regi Philippo.

Tempore cujusdam gverra, rex prodigus aris,
Cum res exigeret numerare ſtipendia multis,
Clerum Remenſem petiit ſcriptoq; rogavit,
Ut ſibi ſubſidium fieret, qvo gratior illi
Ad tantos vellet ſumptus impendere, gratis.
Ut ſolet Eccleſia patronos ſæpe juvare.
Qvi pro rege ſuo regi ſuffragia ſummo
Fundere cum precibus ajunt ſe jure teneri
Non ſolidos dare, vel cenſum, ne poſtea forte
Eccleſiæ pariant ex conſvetudine damnum.
Poſtmodo cum bello fruerentur pace ſepulto
Rex proceresq; ſui, res ardua protinus egit

Regiteſten. Comes Codiciaci dominus.

Clerum Remenſem verſa vice poſcere regem
Reſtellæ, Cocii, comites, Dominusq; Roſeti
Non attendentes Regisve Deive timorem
Certatim Eccleſiæ patrimonia dilapidabant
Damnoſis populum clerumq; premendo rapinis.
Gaudet, & hoc breve rex reſponſum dedit eisdem:
Vos prece me ſola nuper juviſtis, eadem
Lege relata nunc vice prælia veſtra juvabo.
Dixerat, & ſcripto comites rogat Eccleſiarum
Ut ſpoliis cleriq; velint deſiſtere damnis.
Acrius hoc illi perſtant, gravioraq; damna
Clero non ceſſant inferre locisq; ſacratis:
Nec magnum reputant comites à rege rogari,
Qvi minimo potuit illos compeſcere juſſu.
Deniq; cognovit clerus (vexatio qvippe
Rem docuit) qvanto ſtudio qvantoq; labore
Debeat Eccleſia ſibi qværere regis amorem,
Summopereq; ejus ſibi procurare favorem,
Qvo ſine defendi neqveunt patrimonia Chriſti.
Mox regi ſuplicant & ſe peccaſſe fatentur,
Atq; ſatisfaciunt plene ſuper hoc, qvod ab illis
Nil tulit auxilii contra ſua bella petitis.
Protinus accingens ſe rex ad bella, cohortes
In comitum terris effundit, cogit & illos

Pluri-

Plurima damna pati, donec qvæcunq; tuliſſent
Eccleſiæ populis, vi compellente, coacti
Præcedente priùs emenda, reſtituerunt.
Uno dehinc anno belli ſecura qvievit
Terra, nec in toto qvis contradicere regi
Audebat regno, gverramve movere propinqvo.
Tam jucunda ſuo populum pax more beabat.
Sed tam continua, tam ſancta gaudia pacis
Ferre diu neqviit ſors invida, rurſus ad arma
Nos Bellona vocat. majoribus utere velis
Navita, majus enim pelagus tibi reſtat arandum.

LIBER SECUNDUS.

CATALOGUS MATERIÆ SECUNDI LIBRI.

Subjugat Atrebati comitem Flandroſqve ſecundus.
Victus lite comes, ciet arma, ruitqve cremando
Per patriam: ſed Rex citus aduolat, & fugat illum.
Vobis vi fractis regi comes omnia reddit.
Gaufridi poſt fata Ducis regisqve minoris
Prima duos inter oritur diſcordia reges
Urſellodunum capiunt, caſtrumqve Radulphi
Oppugnant Franci. Sed jam pugnare catervis
Diſpoſiti, redeunt ad pacis fœdera reges.

HActenus acta levi cecinisti regia plectro,
Qvæ pubertatis inito vix tempore geſſit;
Nunc memorare velis, Polymnia, Flandria qvanto
Jam pubeſcentem motu irritaverit illum,
Qva virtute animi ſimul illi reſtiterit Rex,
Juraq; reſtitui ſua fecerit integra fiſco.
Nec taceas qvibus hæc cauſis, atq; Anglia poſt hanc
Magnanimi offenſam meruere incurrere regis.

Digitized by Google

Scis etenim, tibi nam dedit hoc oblivio nomen.
Octavus decimus regi virtutibus aucto
Annus agebatur, ſenſuq; vigebat & actu.
Flandrenſis comes interea vir magnus & acer
Conſilio, genere illuſtris, & nominis alti,
Qui regem puerum ſacro de fonte levarat,
Unde ſuum nomen, ſicut mos exigit, illi
Indiderat, quo nunc exultat Francia victrix
Plurima qua regis debebant eſſe, tenebat.
Nam Deſiderii mons, Roia, Nigella, Perona,
Cumq; ſuburbanis urbs Ambia ſub ditione
Ejus erant, & quod plus eſt, Viromannia tota:
Nullo jure, niſi quod rex ad tempus habenda
Hac eadem ſenior dederat Ludovicus eidem,
Et puer acta patris rex confirmaverat illi
De facili. Quid enim non impetraret ab illo,
Cujus erat tutor, didaſcalus, atq; patrinus?
Rex ſuper hoc ſemel ac iterum convenit eundem,
Ut ſibi reſtituat ea qua ſpectare ſciuntur
Ad fiſcum proprie, nec regni jura minoret,
Qua debent magis augeri de jure per illum
Qui datus eſt doctor illi cuſtoſq; fidelis.
Et ne deterius ob idem contingere poſſit,
Flectere tentabat vivis rationibus illum,
Ut qua non ſua ſunt, ſine vi, ſine lite reſignet:
Pacificiſq; minas verbis regalibus addit.
Nam fore ſe nulli manifeſte clamat amicum,
Quem re velle ſua fiſcum privare videret.
At Comes hac contra dabat allegamina regi:
Hoc mihi donavit genitor tuus, hoc meminiſti
Te mihi regali jam confirmaſſe ſigillo.
His veris titulis mihi jus acquiritur in re
Quam repetis; regni nolis turbare quietem,
Ne fiant hoſtes tibi qui parere tenentur.
Non decet ut tanti ſit pactio frivola regis.
» *Non decet ut regis fiat revocabile verbum.*

Eſſe

Eſto qvod nullum mihi jus ſit rebus in iſtis,
Ut loqvar absq; mea præjudicio rationis,
Poſſideo tamen hæc per teq; tuumq; parentem:
Jusq; mihi defendit in his poſſeſſio ſola.
Nam poſſeſſorem compelli dicere, qvo rem
Poſſideat titulo, nimis incivile videtur.
Nec tamen hæc nobis erat allegaſſe neceſſe,
Cum res à dominis licite data ſit mihi veris.
Sic bona nempe fides, titulus ſic juſtus ab omni
Excuſat culpa noſtri fundamina juris.
Nec tibi jus neſcire licet, qvo nemo ſibi rem
Juſte collatam ſine culpa amittere debet.
Sic allegabat pro ſe Comes, ocius illi
Rex ita reſpondet; Paucis tibi ſic qvoq; verbis
Moliar auxilio juris concludere multa.
Qvod meus ad tempus genitor tibi ceſſit habendum
Perpetuare neqvit præſcriptio tam brevis, & qvod
Hæc tibi me jactas jam confirmaſſe, vigorem
Qva datur à puero poſſeſſio non habet ullum.
Hæc mihi ſufficiunt: poſſum tamen addere pauca.
Qvidam nuper erat, qvi, te cenſore, paternum
Reſtitui ſibi juſtitia mediante petebat:
Cui reus ajebat, tibi competit actio nulla
Erat in hoc caſu, qvia qvam tibi nunc petis à me
Res, conceſſa mihi fuit à te dum puer eſſes.
Nunc qvia creviſti, repetis qva ſponte dediſti,
Qva jam poſſedi te coram, pluribus annis.
Abſit ut effectus tam frivola verba ſeqvatur.
*Te, Comes, oblitum * mundi reor eſſe, qvod illi*
Dixeris, aut tua qva fuerit ſententia, qvando * verbi
Dixiſti primum donum nil juris habere.
Omnibus & primum hoc pariter dicentibus, & ſic
Ille ſua re, te cenſore potitus abivit.
Vis aliis aliud, aliud tibi dicere juris?
Abſit; qvam tuleris legem patiaris oportet.
Deſine plura loqvi, qvia ſi mihi prædia fiſci

Digitized by Google

Reddere diſtuleris ultra, qvid juſta petenti
Vis cum jure qveat Domino conferre, videbis.
Verba ferens graviter Comes iſta, repatriat, inde
Lecta manus juvenum: nec oportet cogere qvenqvam,
Cum ſua qvemq; trahat in regis damna voluntas.
Fervet amor belli. communia Gandaviorum
Turritis domibus, gazis & gente ſuperba
Inſtructas armis acies, bis millia dena
Et plures, propriis expenſis, donat eidem.
Auxilium bello ſeqvitur non impare faſtu
Ipra, colorandis gens prudentiſſima lanis,
Execranda juvans legionibus arma duabus:
Atrebatumq; potens urbs antiqviſſima, plena
Divitiis, inhians lucris & fœnore gaudens,
Auxilium Comiti tanto ſtudioſius addit,
Qvo caput & princeps Flandrenſis, & unica regni
Sedes exiſtit, tenuit qvam tempore in illo
Cominus Atrebates, qvo Julius intulit arma
Gallorum populis. nec Brugia defuit illi
In ſtrepitu tanto qvin pluribus adjuvet illum
Millibus, in bellum fortiſſima corpora mittens.
Brugia qva caligis obnubat crura potentum:
Frugibus & pratis dives portuq; propinqvo.
Dan qvoq; villa nocens, Dan vere nomine, Dan re,
Dan olim noſtris damnoſa futura carinis,
Adjuvit noſtros bello pro viribus hoſtes.
Inſula poſt illos Nichous exerit arma
Hoſtica, non paucas armans in bella phalanges,
Inſula villa placens, gens callida lucra ſeqvendo:
Inſula, qva nitidis ſe mercatoribus ornans,
Regna coloratis illuminat extera pannis,
Unde reportantur ſolidi, qvibus illa ſuperbit.
Inſula magnanimo male fida futura Philippo
Proditione ſua: tamen in ſua damna ruerunt,
Dum pro Fernando ſua mœnia verſa recepto,
Turritaſq; domos viderunt incineratas,

Seq;

Seq; capi, perimiq; ſimul ſub milite Franco.
Nec minus & ſancti populus venerator † Homeri † Audomarũ
In Comitis partes juratus millia multa
Mittit ei juvenes clara virtute coruſcos,
Cum qvibus Hedinum, Gravelinga, Bapalma, Duacum
Dives, & armipotens, & claro cive refertum,
Indignata capi numero dant agmina bellis.
Sed nec Yſangrinos cum Blegis, & Bloctivos
Rixa vetuſta tenet, inteſtiniq; furores
Se qvibus infeſtant alternatimq; laceſſunt,
Qvin juncta ruant in prælia, Francigenisqve
Dum pugnant, veteres juvat intermittere pugnas.
Qvid moror hæc referens per ſingula? Flandria tota
Ultro belligeros in prælia trudit alumnos,
Utpote qvi Francos odere latenter, & ipſos
Infenſos regi Comitis nova fecerat ira.
Flandria gens opibus variis & rebus abundans
Gens inteſtinis ſibimet damnoſa ruinis,
Parca cibis, facilis expenſa, ſobria potu,
Veſte nitens, membris procera, venuſta decore,
Splendida cæſarie, vultu rubra, candida carne,
Innumeris piſcoſa vadis, & flumine multo
Foſſatiſq; vias ita præpedientibus, ut vix
Introitus pateat venientibus hoſtibus, extra
Tuta ſatis, ſi bella ſibi civilia deſint.
Frumento qvam ditat ager, navalia merce,
Lacte pecus, butyris armentum, piſcibus æqvor,
Arida gleba foco ſiccis inciſa mareſcis.
Raris ſylva locis facit umbram, vinea nuſqvam.
Indigenis potus, betbidi miſcetur avena,
Ut vice ſit vini multo confecta labore.
Rebus & ornatu diverſicolore refulgent
Agmina, criſpantur vexilla moventibus auris,
Arma repercuſſo duplicant ſua lumina Phœbo.
Territat horriſonus aures hinnitus eqvorum,
Pulverulenta terunt pedibus ſola, pulvere denſant

Aera, vix etiam preſſis retinentur habenis,
Qvin eqvites rapiant curſu per inane rotato.
Ordine compoſito gradientibus undiq; turmis,
Corde ſub anguſto vix jam ſua gaudia claudens
Sævit atrox in bella Comes, victorq; videtur
Jam ſibi: præſumit tam multis millibus arma
In ſua juratis, bellumq; volentibus ultro
Ipſum vel facili regem jam vincere pugna,
Vel pro velle ſuo tali ſibi pace ligare,
Qvod rebus nihil amittat de litigioſis.
Jamq; leonino rictu bacchatus in hoſtem,
Ardet & abſenti jamjam confligere regi.
Impete mox vaſto Corbeiæ mœnibus agmen
Applicat, & primo, fortuna dante favorem,
Impetui vallum, qvod erat munitio prima,
Vi capit, & fractis muris incendia miſcet.
Omnia confundit, ira permittit habenas,
Diffugiunt cives & ſe ſecura receptant
In loca, conſilium prudens prudenter adepti.
„ Cedere nempe docet currenti Naſo furori.
Oppoſuit medium ſumme natura fluentum,
Qvi burgum vallo diſterminat exteriori.
Hic obſtat Comiti, ne vires transferat ultra;
Tam bona ne pereat ſub eodem villa furore,
Cedat & indigno victoria tanta repente.
Tunc Comitis votum ſpes intercepta fefellit,
Et fortuna pedem retro dedit, obice parvo.
Civis enim cautus pontes jam ruperat omnes,
Damnis damna cavens, majora minoribus, ut ſe
Caſtoreus propriis ementulat ungvibus ipſe,
Ne perdat totum, malens amittere partem,
Ignoto nobis natura munere doctus
Non inſtare ſibi pro ſe venabula, nec ſe
Corpore pro toto venantibus eſſe petendum,
Sed pro parte ſui, cui ſcit medicamen ineſſe.
Continuo feſſi metantur caſtra ſub ipſo

Veſpere per ripas, lateq; patentibus arvis,
Oblatiſq; cibis & ſomno corpora curant.
Sic obſeſſa fuit multis Corbeia diebus,
Magnanimoq; fit hæc res deniq; nota Philippo.
Dum parat ergo Comes acies transferre per amnem,
*Ut magnum turmis cingentibus undiq; * barcum,* *burgum. i. burcum.
Impiger obſideat, miſſis à rege maniplis
Ac eqvitum cuneis, caſtrum munitur, & armis
Et rebus; qvibus obſeſſis audacia creſcit.
Exultant cives, Comitiſq; furentibus extra
Agminibus, vires & bella freqventia miſcent.
Nil ita proficiens Comes, & non abſq; pudore
Inde receſſurus, eqvites qvi poſteriora
Agmina conſervent, ne prodeat hoſtis, & ipſis
Vulnere damnifico tanqvam fugientibus inſtet,
Caute diſponit, ac præcedentibus ipſe
Addit ſe ſocium turmis cum milite multo,
In medio ponens fretos virtute minori
Cum plauſtris & eqvis, honoratis rebus & eſcis.
Tali qvippe volunt diſtingvi caſtra tenore.
Devaſtans igitur à dextris atq; ſiniſtris
Omnia, trans Yſaram pernicibus advolat alis.
Non ceſſat populos populari, ducere prædas,
Incinerare domos, in vincula trudere captos,
Sylvanectenſem donec pervenit ad urbem.
Qvanqvam non potuit ſubito penetrare ſub ictu
Defenſam muris & gentibus. omne quod extra
Muros inventum eſt, perimit, capit, extrahit, urit,
Ut pars non maneat illæſa diœceſis ulla.
Domini Martini Comitem nil tale timentem,
Cujus erat nomen Comes Albericus, ab ipſa
Dum prandet, menſa levat, ac ita terret, ut alto
Poſtico fugiens, vix ſe ſubduxerit illis.
Nobile caſtellum rebus ſpoliatur opimis,
Totaq; planities, qva caſtro ſubjacet illi,
Tam ſpecioſa bonis, tam dives, tam populoſa.

Flandrorum libitu, ferro vaſtatur & igni.
Nil, ait, eſt factum niſi Flandro milite portas
Pariſius frango, niſi parvo ponte dracones,
*pono *Aut medio vici vexillum * poſſe chalauri.*
Diſſvadent proceres mentis concepta maligna:
Qvippe timent regem, qvi jam properabat, & ipſis
Affectabat in his vires opponere planis.
Ergo ne comiti damnoſa ſuperbia forte
Iſta foret, lituis clangentibus undiq; cogunt
Agmina per patriam paſſim currentia totam,
Beſtiſiumq; petunt, obiter nihilominus omnes
Prædando villas ſolitoq; furore cremantes.
Dum nova Beſtiſios perterritat undiq; muros
Obſidio, votoq; comes ſuſpirat inani,
Tempore tam parvo tam forte retundere caſtrum,
Sylvanectenſi rex agmina fundit ab urbe:
Ad qvam cum multis curſu properaret anhelo,
* ſe *Nil cupiens, niſi qvod comes expectaret, & * ipſi*
Judice fortuna, bellum committère vellet.
At comes infecta feſtinus ab obſidione
Pulveris indicio certus de rege propinqvo
Per Qviſam fugiens, comitante pudore, receſſit.
Jamq; fatigatis fugiendo per invia turmis
Tam ſaltem modica foret indulgere qvieti
Utilius, feſſoſq; cibis refovere Qvirites,
Choſiacas ultor temerarius obſidet arces.
Mox tamen inde fugit adventum regis abhorrens,
Speq; ſua vacuus Flandras ſeceſſit in oras.
Rex dolet ereptum comitem ſibi, frendit, & ira
*tectos *Occultare neqvit * lectos ſub pectore motus.*
Nam rubor in vultu duplicatus prodit aperte,
Qvam gravis illuſtrem trahit indignatio mentem.
Qvaliter in Lybicis ſpumante leunculo rictu
Saltibus, ungve ferox, & dentibus aſper aduncis,
Fortis & horriſonis anno jam pene ſecundo,
Cui venatoris venabula forte per armos

Deſtev-

Digitized by Google

*Deſcendere levi ſtringentia vulnere corpus,
Colla rigens hirſuta jubis, deſævit in hoſtem,
Jam retrocedentem, nec eum tetigiſſe volentem;
Cum nihil ex facto referat niſi dedecus illo.
Nec mora, nec reqvies, qvin jam deglutiat ipſum,
Ni prudens hoſtis prætenta cuſpide ſcuto
Ungvibus objecto, dum dat veſtigia retro,
In loca ſe retrahat non irrumpenda leoni.
Sic puer in comitem rex debacchatur, & ipſum
Subſeqvitur preſſo relegens veſtigia greſſu,
Qvem qvia ſublatum fato ſibi vidit iniqvo,
Qvem tutabatur totiens fuga tutior armis,
Propoſitum mutans fines ſubit Ambianenſes,
Ut comitis manibus tam claram liberet urbem,
Qvam munire comes contra præſumpſerat ipſum:
Multa caſtra, qvibus urbs circumcluditur ipſa,
Ne qvis de facili vires perducat ad illam,
Ni prius illa ſolo ſtudeat proſternere caſtra.
Inter qvæ caſtrum Bobarum nomen habebat
Clarius, & titulis, & gente ſituq; decorum,
Turribus & muris, foſſis, valloq; ſuperbum:
Cui præerat comitis juratus in arma Radulphus,
Hugonis genitor, qvi regi poſtea bellum,
Cum reliqvis movit, regni patriæq; nefandus
Proditor, ut digna premeretur deniq; morte,
Victus & à bello fugiens, qvem miſit humandum
Neptuno rabie ventorum naufraga puppis.
Certus erat Bobas regem tranſire Radulphus:
Unde tumens animis & ſpe ſublatus inani,
Caſtrum militibus multoq; ſatellite tutum
Efficit, atq; cibos ſuperaggerat intus & arma:
Auſus ab ingreſſu primos arcere maniplos,
Atq; ipſi portas venienti claudere regi.
Rex ubi Bobarum ſibi mœnia nolle parere
Audiit, exultat, & ſe gaudere fatetur
Inveniſſe viam qva vires exerat, & rem*

Præcon-

Præconcepta diu virtus producat in actum.
» Quæ niſi ſe factis exerceat, arida marcet,
» Nec ſe prodit, ubi præſentem non habet hoſtem:
» Si vero fuerit exercita, creſcit, & auget
» Fructus ipſa ſuos, quos donat amantibus ipſam.
Curritur ad vallum, pedites cum milite, quorum
Corpora tuta latent ſcutis protecta ſiniſtris
A jactu lapidum & mortem præeunte ſagitta,
Aſcia dum dextris, biſacuta ſecuris, & enſis
Fulgurat, & lorica latus præmunit utrumq;.
Ac velut in ſylva lignorum protinus ipſas
Excidere fores, vallum mox ocius omne
Dejecere ſolo, foſſataq; ſumma tenebant,
Quæ ſola impediunt ne muri ſuffodiantur.
Interea pluviæ vel grandinis inſtar ab intus
Infeſtant lapides & miſſile quodlibet illos,
Quos inceſſanter hoſtes jaculantur ab alto.
Francigenis noſtris illis ignota diebus
Res erat omnino, quid baliſtarius arcus,
Baliſta. Quid baliſta foret; nec habebat in agmine toto
Rex quenquam, ſciret armis qui talibus uti.
Unde magis promptus & ad arma paratior omnis
Miles habebatur, dum pugna ſit intus & extra.
Hic ſe defendit, hic enim oppugnare laborat,
Dedecus hic regis ulciſcitur, ille tueri
Contendit patriæ famam, dominiq; ſuamq;.
Sic neuter dubitat, hic ne vincatur, at ille
Ut vincat, pugnæ totas effundere vires.
Cratibus interea, pluteis & robore crudo
Murilegus ſtruitur, ſub quo ſecura lateret,
Dum ſtudet inſtanter foſſas implere, juventus.
Foſſis jam plenis parmas ad mœnia miles
Appodiat, ſub eiſque ſecare minarius inſtat
Celtibus & pixis imi fundamina muri:
Et ne forte cadens ſuper illos murus ab alto
Sternat & indigna concludat morte cavantes,

Fulci-

Digitized by Google

Fulcitur brevibus truncis ligniſq; rotundis
Pendula pars muri, qvæ deſuper imminet illis.
Sic ultra medium tutus cavat undiq; murum
Foſſor, & , ut vidit ſibi jam ſatis eſſe cavatum,
Ignibus appoſitis prudens in caſtra refugit.
Sævit, & , abſumpto penitus fulcimine, murum
Vulcanus proſternit humi. cum pulvere fumus
Eripiunt oculis ſolem: qvo deniq; viſo
Obſeſſi fugiunt, ſed non indemniter omnes.
Nam juvenum ferrata manus per fragmina muri
Per fumum flammamq; ruunt multoſq; trucidant,
Et multos capiunt, multos fuga ſalvat in arce,
Qvam duplici muro rupes facit ardua tutam.
Machina confeſtim vario fabricata paratu
Surgit, & innumeris irritat jactibus arcem.
Nunc Mangonellus, Turcorum more, minora
Saxa rotat, nunc vero minax petraria verſo
Vi juvenum multa proclivitet axe rotatur
Retrogrado, tractis ad terram funibus acta
Damnificos funda fundit majore molares
Incircumtuſos, & magni ponderis, ut vix
Tollatur manibus bis qvatuor unus eorum;
Qvali dextra Jovis jacit ira fulmen in hoſtes
Terrigenas, ſi qvando volunt Diis bella movere.
Et jam rima patet per muros plurima, jamq;
Per loca plura tot ictibus arx illiſa fatiſcit.
Hoſte fatigato dum ſe defendit, & ultra
Nonniſi rarus erat qvi muris ſtaret in altis,
Omnibus ad tutas fugientibus ultro garitas.
Dum rex magnanimus arcem confundere ſummam
Taliter accelerat, dum vires viribus addit;
Ecce recollectis comes undiq; viribus, Aſſum,
Clamat, & oppono tibi me pro cive tuendo
Vivere permittas obſeſſos. viribus aude
Te conferre meis qvæ gloria vincere paucos?
Major erit, multoq; magis ſpecioſa tibi laus.

Tot ſinis in plano confligere comminus, uno
Ictu fortunæ litem fac terminet enſis.
Cui fortuna dabit & virtus vincere, vincat.
Talia vociferans Bobis expellere regem
Poſſe putans, levium verborum callidus aſtu,
Non procul à regis caſtris ſua caſtra locare
Præſumit, verum rex indignatus apertis
Emicuit caſtris, correptis impiger armis
Qvam comes obtulerat avidus committere pugnam.
Veſpere jam ſero, jam ſole ſub æqvore merſo,
Illico Gvillelmus volat Archiepiſcopus ille
Nobilis, egregia qvi clarus origine, clarum
Nobilitate genus animis geminabat, eorum
Unus, Apoſtolico qvibus eſt à cardine nomen,
Reginæ frater & regis avunculus, is ſe
Objicit ardenti, belliq; calore furenti.
At reliqvi proceres & præcipue Theobaldus
Præſulis ejusdem frater, cui Belſia tota,
Cui Bleſenſe ſolum ſuberat, Dunenſeq; caſtrum,
Et ſpatioſa nimis regio caſtellaq; plura;
Urbs qvoq; Carnotum, qvam civis tam numeroſus,
Tamq; potens clerus, & tam prædives opimant,
Eccleſiaq; decus, cui ſcemate, mole, decore
Judicio par nulla meo reperitur in orbe.
Qvam, qvaſi poſtpoſitis ſpecialiter omnibus, unam
Virgo beata docet Chriſti ſe mater amare
Innumerabilibus ſignis gratoq; favore,
Carnoti dominam ſe dignam ſæpe vocare:
Cujus & interulam cuncti venerantur ibidem,
Qva veſtita fuit cum partu protulit agnum
Qvi mundi peccata tulit, qvi ſangvine mundo
Mundum mundavit à primi labe parentis:
Qvi thronum mundum ſibi ſanctificavit eundem,
Sic ut virgo manens matris gauderet honore:
Hi duo præ cunctis, zelo majore, benignis
Corripiunt monitis & amico famine regem:

Inclite

Inclite rex, bellum tempus non exigit iſtud.
Non debet rex tam validus confligere cuiqvam,
Tempore ſub noctis, prius eſt diſponere turmas,
Militibus dare præpoſitos, aliisq; maniplis,
Ut qvem qvisq; locum teneat, qvis qvemq; ſeqvatur
Absq; errore ſciat, caſtrenſis ut exigit ordo.
Rex bone, ne faxis, ita te ne ſpreveris, ut qvi
Innumeris ſolus præferris millibus, optes
Ordine tam lapſo, caput objectare periclis.
Cras potius pugnare decet ſub tempore lucis,
Qvo qvis ab hoſte ſuum diſcernere poſſit amicum:
Non de fortunæ temere confidere vultu,
Sed virtutis opus certis præſumere ſignis.
Abſit, ut incipiat hoſti dare Francia cauſam
Lætitiæ, vel ſe dubiis committere fatis,
Qvæ ſemper victrix felicibus extitit actis,
Colla ſuperborum calcans virtute potenti. * motum
Talibus alloqviis * *vix noſtri flectere regis*
Vix retinere qveunt, & vix in caſtra reducunt.
Talis Alexander caſtigabatur ab omni
Milite, cum medios muro ſe vertit in hoſtes,
Unde fuit paucis vix ſuccurrentibus hoſti
Vi raptus juſto, profuſus membra cruore.
Poſtqvam nota fuit tanta indignatio regis
Atrebatæ comiti, metuit ſibi, caſtraq; velli
Imperat, ut totus exercitus exeat ultra
Amnis aqvas. parent Flandri, tentoria vellunt,
Transq; meant flumen, & ibi ſua caſtra locantes
A caſtris regis procul è regione ſteterunt.
Protinus ejusdem noctis ſub tempore ſcriptis
Et prece ſollicitat Gvillelmum cum Theobaldo,
Ut prudenter ad hoc ſtudeant inducere regem,
Qvorum doctor erat & avunculus ejus uterqve,
Qvod concedat ei treugas ſaltem octo diebus.
Qvas ſimul obtinuit illis mediantibus, in ſe
Faſtu depoſito, tandem comes ipſe reverſus

Digitized by Google

Armis projectis regem ſubmiſſus adorat,
Cunctaq; reſtituit, qvæ rex repetebat ab illo;
Utq; ſuo domino fuit ex tunc ſubditus illi.
Pace reformata redeunt ad propria læti,
Ille qvod obtinuit fiſco ſua prædia reddi,
Is qvia reſtitui meruit ſibi regis amorem,
Amiſſumq; diu placita cum pace favorem.
Nec damnum reputat, niſi qvæ non ſunt ſua * perdit: * perdi.
Sic regio, qvam lata patet Viromanica, tota,
Ambianenſis humus, pariter cum Santerienſis
Ubertate ſoli, regi ceſſere Philippo.
Tempus erat qvo jam falx pratis curva minatur,
Qvo ſeges in culmen prodit, cum flore cadente
Spica parat tenerum de ſe producere granum:
Tunc damnoſa magis fit conculcatio meſſis.
Sed tamen in campis tenuit quibus obſidionem
Rex circa Bobas, rediviva renaſcitur omnis
Conculcata ſeges, & multo fertiliore
Qvam prius ornat agros ſpecie, granaria fructu.
Aſt ubi Flandrorum manſerunt agmina caſtris,
Nulla ſeges viruit, totoq; refloruit anno.
Sic ſcit ab injuſtis Dominus dinoſcere juſtos:
Sic Deus à falſo novit diſcernere verum,
Sic differre ſuos ab amicis re docet hoſtes,
Cultoresq; ſuos ſignis demonſtrat apertis.
Claſſica per vicos reſonant, per caſtra, per urbes:
Regis in occurſum clerus cum plebe feruntur:
Qvanta foret mentis jubilatio, voce canora,
Et lætabundo plauſu veſtiſq; nitore
Teſtantes, laudeſq; Deo gratanter agentes;
Cujus tam facilem pietas immenſa triumphum
Contulerat regi, ſine vulnere militis ullo,
Et ſine conflictu qvo corpora clara virorum
Communi damno regni luctuq; parentum,
Ut fieri ſolet in bello, potuere ſub ictu
Fortunæ dubio, damnoſo funere mergi;
Qvi melius patriæ vivunt & gaudia regno

Cogna-

Cognatiſq; ſuis claris virtutibus addunt.
Nos alia ex aliis referenda ad bella vocamur,
Themaq; prolixum res geſta propinat & urget,
Ut poſt bella ſtilus ſe Flandrica vertat ad Anglos.
Jam poſt bis denos effluxerat unus & alter
Annus Carolidæ, qvem jam re[illegible] parentem
Nobilis Eliſabeth Ludovici fecerat ortu.
Rex vero juvenis Henricus clara propago
Anglorum regis, dum patri bella moveret
Germaniſq; ſuis, ſub eodem tempore ſolvit
Debita naturæ, Margaritamq; Philippi
Germanam regis, viduam triſtemq; reliqvit.
*Poſtq; * bele fuit uxor & illi tradita regi,* *Belæ
Hungros, Dalmatios, Pannonitaſq; regenti:
Ex qva cum proles primo ſuſcepta marito
Nulla eſſet, bona qvæ ſuus illi ceſſerat olim
Nubenti genitor, Giſortum, & prædia multa
Rex ferus Anglorum violenter adeptus, eidem
Reginæ fratriq; ſuo debere negabat
Reſtitui, dicens in re ſibi jus aliena.
Nec mora Gaufridus ejusdem natus in ipſum
Patrem dira movens reliqvis cum fratribus arma,
Campellis moriens viduavit ſe duce fines
Armoricos Britonum: ſic in genus illud apertam
Incipiente Deo vindictam reddere morti
Martyris egregii Thomæ, qvem dirus eorum
Occidit genitor conſtanti morte volentem
Canonicis regem, clerum Eccleſiamq; ſtatutis.
Pictaviſq; comes ejusdem regia proles
Nomine Richardus, titulis vir clarus & actis,
Cui mox defuncto primogenitura parente
Regia ſceptra dedit, nullo mediante, Philippo
Eſſe tenebatur homo ligius atq; fidelis,
Et tanqvam domino jurando jure ligari,
Reddere ſervitium qvod jus feodale reqvirit.
Qvod pater illius fieri prohibebat, & illum

Subdere ſe regi nulla ratione ſinebat.
Intumuit ſuper his virtus invicta Philippi;
Indigneq; ferens ſibi debita jura negari,
Cum minime deceat tam claræ ſtirpis alumnum
Jure ſuper proprio tot ſuſtinuiſſe repulſas,
Arma parat, verbisq; putat turpe amplius uti.
Regis ad edictum coeunt in bella Qvirites,
Cumq; ſatellitibus eqvites, proceresqve, ducesqve
Sponte ruunt, qvos regis amor nativaq; virtus
Exacuunt potius vitæ in diſcrimen ituros.
Non vis ulla trahit; aut juſſio, tantus ineſcat
Bellicus ardor eos ad honorem vincere regis.
Rex ubi collectas ex omni parte cohortes
Unanimi bellum voto præſumere vidit,
Et deſiderio vehementi cingier armis,
Biturica curſu facili digreſſus ab urbe
Radulios penetrat fines, & nobile caſtrum
Urſelloduni ſibi ſubdit in impete primo,
Cum patria tota tam divite, tamq; potenti
Ut ſibi ſufficiat, nec ſit mendica bonorum
Multa qvibus regio ſe lamentatur egere.
Copia qvam Cereris ditat, qvam Bacchus inundat,
Qvi comportari deſiderat inde remotas
In partes, qvantoq; magis portatur, eo fit
Fortior, & temere potatus inebriat omnes
Qvi dedignantur Thetidem ſociare Lyæo.
Poſtea Crazaium caſtellaq; plurima frangens
Villas & vicos populis opibusq; repletos
Depopulans, caſtrum pervenit ad usq; Radulphi.
Clauduntur portæ, juvenes in mœnia ſcandunt,
Sed; ferunt morti ſuccumbere malle, tuenda
Pro patria, qvam ſe ſine bello dedere victos.
Rex è converſo pugnæ ſe accingit, & omnem
Conatum impendit, & vires viribus addit,
Poſſit ut extructo clauſos excludere clauſtro:
Vixq; moras tollat qvibus inſtrumenta parentur.

Digitized by Google

Turribus & muris nimis altas atq; profundas
Foſſis interior burcus ſecurus ab omni
Hoſte videbatur, & inexpugnabilis eſſe;
Nempe potens armis & multo cive ſuperbus,
Præter eos qvos rex Henricus miſerat illis
Auxilium, donec properantius afforet ipſe.
Rex tamen audet eos ex omni claudere parte,
Nec bellatorum numerus qvibus interiorem
Summopere cura incumbit defendere burcum,
Nec ſitus ipſe loci, nec turbo miſſilium qvi
Grandinis in vernæ morem deſcendit ab alto,
Terret eum, nec rex qvem feſtinare ſciebat
Qvin expugnet eos inſtans noctuq; dieqve.
Vineæ conſtruitur, teſtudo texitur, ut ſub
Illis tuto latens muri qveat ima ſubire
Foſſor, & erectis ipſum ſuccidere parmis.
*Grandia ſaxa gravi petraria * ducta rotatu* * dicta.
Emittit crebris, aries compulſibus actus
Fronte ruit ſummas ferrata frangere portas;
Cratibus & lignis rudibus belfragia ſurgunt
Turribus alta magis & mœnibus, unde valerent
Agmina miſſilibus teliſq; qvibuslibet acta,
Detexoſq; hoſtes facili proſternere jactu.
Nec tamen interea ceſſat baliſta vel arcus,
Qvadrellos hic multiplicat, pluit ille ſagittas,
Funda breves fundit lapides glandeſq; rotundas.
Aptantur muris ſcalæ, levibuſq; ſatelles
Paſſibus aſcendit; ſed, dum nimis acceleratur,
Multi labuntur, multiſq; tenentibus uncæ.
Mœnia ſumma manu multa virtute reſiſtit,
Dum ſibi dum patriæ pugnans cavet hoſtis ab alto.
Nunc contus, nunc clava capit, nunc vero bipennis
Excerebrat; ſed nec biſacuta, ſudiſve, vel haſta,
Ocia, vel gladius ducit; furit intus & extra
Irrevocata ruens extrema in fata juventus.
Talia dum dubio ſub mentis agone geruntur,

Ecce

Digitized by Google

Ecce comes Richardus adeſt, genitorq́; ſuus, qvos
Innumerabilibus ſtipabant agmina ſignis,
Nec procul à regis figunt tentoria caſtris,
Mox dictata brevi ſcribunt hæc famina regi:
Integra vel nobis patrimonia noſtra relinqves,
Cumq́; tuis Francis citus in tua jura recedes:
Vel, qvæ ſit virtus in bello noſtra, videbis.
Nil medium: pugnare qvidem vel abire neceſſe eſt.
Ceſſent cenſores, ceſſet peqvichinus & ignis
Terminet una dies longæ certamina litis,
Jus à non juſto dirimat fortuna manusq́;.
Hac oblata nimis placet optio, qvæ regi cœptum
Intermittit opus. acies ad prœlia certo
Ordine diſponit, ut ſubſit qvæq; tribuno
Scala ſuo, turmæq́; ſuus ſit cuiq; magiſter:
Ne qvisqvam dubitare qveat, qvis obediat, aut qvis
Imperet, aut cujus vexillum qvisq; ſeqvatur;
Vel qvot qvisq; viros habeat ſua ſigna ſeqventes.
Unusqvisq; ſuas acies dux inſtruit, ut ſint
Ad bellum prompti, nilq́; illis deſit eorum
Qvæ pugna expoſcit, cum pugnæ venerit hora.
Jam ſtabant acies, modici diſcrimine campi
A ſe diſtantes, & mens erat omnibus una
Conatu toto totas expendere vires,
Vincere vel vinci, nec erat vox ulla ſonusve
Inter eos, expectabant dum buccina ſævum
Perſtreperet, ſignum, clangens, in fata ruendi.
Sed Deus in cujus manibus ſunt corda potentum
Semper in articulo poſitos qvi reſpicit, ut qvi
Cum magis iratus fuerit, memor eſt miſereri,
Noluit hac tantos involvere clade potentes,
Qva, licet immeriti, poterant occumbere multi.
Nam mox Richardus comes & pater ejus ab illo
Tacti, qvi mentes convertere novit & actus
In melius pro velle ſuo, procul arma minasq́;
Ejiciunt, humiliq́; gradu, cervice repreſſa,

Accurrunt, manibus protenſis, poplite flexo,
Atq; ſuum pacem dominum veniamq; precantur,
Omnes exceſſus mox emendare parati.
Annuit, & gaudet ſine bello victor haberi
Rex pius, & veniam dat eis pacemq; rogatam,
Urſeloduna ſibi retinens ſola pacis in auram.
Pacis vallantur jurando fœdera jure,
Et pœna, qvam qvi pacem violaverit, auſu
Qvolibet incurrat, & ſolvere debeat ultro.
Diſcedunt læti proceres patriamq; reviſunt
Qvisq; ſuam, gratesq; Deo cum laudibus omnis
Cum clero populus, cum milite civis agebant.
Hic reqviem tibi Muſa velis parare ſecundam,
Fortius ut curſum curras qvi tertius inſtat.

LIBER TERTIUS.

CATALOGUS MATERIÆ LIBRI TERTII.

Tertius everti Solymam dolet à Saladino.
Se cruce conſignant reges, ſed lite ſuborta
Inter eos, iterum capit oppida multa Philippus.
Giſortum fugit Henricus, qvi pace negata
Se vinci, cædiqve ſuam dolet anxius ulmum.
Ulciſci ſe deinde parat, juxtaqve Medontam
Pictavus pugna dum Barras vincere tentat,
Victus abit: qvi mox deſerto patre, Philippum
Tranſvolat ad regem, ſibi ſponſa à patre negata.
Vi Turonim frangit Cenomanicumqve Philippus.
Pax fit, & Henrici finit ſe in fine libellus.

INtellectus hebet, ratio caligat, adhæret
Fauci lingva, manu calamus langvente ſtupeſcit,
Voti non meminit mens, carminis immemor ori

Subtrahit aſſveti cor flebile neumatis auſum,
Dum neqvit amiſſo lamenta negare ſepulchro:
Qvod noſtris Dominus culpis offenſus, eodem
Sicut ei placuit, Idumæis tradidit anno,
Paſſus ut Ægypti Syriæq; tyrannus & urbem
Sanctam deſtrueret Saladinus, & ipſius ipſum
Sacratæ lignum crucis aſportaret, & omnes
Chriſticolas perimens terram peſſundaret omnem,
Qvam Deus almifluo ſacravit ſangvine nati,
Qvando mori voluit pro mundi vita ſalute.
Compatiens igitur rex miti corde Philippus
Damno communi male qvo loca ſancta videbat
Tractari, cultumq; Dei decreſcere, totis
Viſceribus doluit, Domini ſe velle ſepulchrum
Viſere proponens, qvantoq; cor illius igne
Ferveat interius, ſigno notat exteriori.
Nec minus Anglorum zelo rex motus eodem
Richardusq; comes vexillo ſe crucis armant.
Exemplo qvorum proceres, comitesqve, ducesqve,
Ordoq; militia minor, Eccleſiæq; miniſtri,
Et multi de plebe viri, non impare voto;
Signo ſe ſignare crucis properanter avebant.
Par deſiderium cunctos habet, unica mens eſt
Omnibus, unus amor ſanctæ ſuccurrere terræ.
Non tulit hoc inimicus homo, qvi ſemper amaro
Felle tumens pacis ſtudet exturbare qvietem:
Omni qvi ſtudio ſanum corrumpere ſemen
Geſſit, & in Domini zizania ſeminat agro.
Cujus ab inſtinctu lis orta repullulat inter
Richardum rurſus comitem regemq; Philippum.
Nempe ferox urbem Tholoſanam invaſerat ille
Injuſto comitem Raymundum marte laceſſens,
Qvi ſancti comes Ægidii Tholoſæq; vocatur,
Qvi regi ſuberat feodali jure Philippo.
Qvem cum non poſſet monitis compeſcere, bello
Appetit, & multo comitatus milite, rurſus

Rex

Rex in Bituricas ſua dirigit agmina partes,
Atq; capit mira caſtrum levitate Radulphi,
Et Buzancaium levitate expugnat eadem,
Argentonq; audax ſimul obſidet, atq; Lebroſum,
Et breve, vi ſumma, capit infra tempus utrumqve.
Dumq; moraretur ibi rex, afflixit aqvarum
Agmina penuries: rivos ſiccaverat omnes
Sol nimius; ſed nec virtus divina Philippo
Defuit, immo ſuo dignum monſtravit amore.
Torrens plenus aqvis hyemali tempore qvidam
Eſſe ſolebat ibi: ſed tunc jam tempore multo
Siccus erat, qvem ſic plenum ros miſſus ab alto
Reddidit ut flueret per valles gurgite vaſto
Æſtivi contra naturam temporis, undas
Eructans nimias, qvi lucidus atq; profundus
Agminibus potum dedit & jumenta refecit.
Se rapit inde gradu propero, montemq; Tricardi
Obſidet, & multum conſumit temporis ante
Qvam capiat; qvia vis nativa, lociq; per arctos
Ducta gradus ſeries, ſummo murata labore,
Municipumq; manus fortiſſima, præpediebat,
Qvominus ille brevi locus expugnabilis eſſet.
Qvo demum capto, rex totam funditus arcem
Evertit, capiens eqvites qvater octo decemqve,
Et bellatores alios qvaſi pene trecentos.
Hinc montem Luzonis adit, nec fræna retorſit
Donec tota fuit Alvernia ſubdita Francis;
A cujus facie Rex Anglicus inde refugit,
Inq; Neuſtrinos abiit fugiendo receſſus;
Qvippe ſeqvebatur illum rex præpete curſu:
Qvem tamen impediit, ne conſeqveretur eundem,
Vindocinum, qvod ei portas aperire negavit.
Caſtrum forte nimis, populoſa gente repletum,
Qvod Lidericus aqva ſubterfluit amnis amæna.
Cui tamen haud prodeſt qvicqvam munitio ducta
Circuitu triplici, nec tanta copia gentis

Qvin vi cogatur libito ſe dedere regis.
In qvo rex eqvites captos in vincula truſit
Sexaginta duos arcem muroſq; tuentes,
Roberti comitis Mottenti ſigna ſecutos,
Qvi tunc Richardi comitis miſer arma juvabat:
Tam dulcis patriæ deſertor tamq; potentis
Qva generat bacchum ſuperis dare pocula dignum.
Juſta tamen ducebat eum pro tempore cauſa,
Cum foret Anglorum feodali jure ligatus
Regibus, atq; viros illis deberet & arma.
A qvibus & villas & plurima caſtra tenebat.
Unde nec admiror cum ſic obnoxius illis
Eſſet, ſi parti pro poſſe favebat eorum,
Qvamvis à noſtro comitatum rege teneret.
* Dolonium vero Comitem qvi vincla Perona
*Bolonium
Expertus, celſa modo ſqvalet in arce Guleti
Sqvalebitq; diu, qva cauſa trahebat ut illo
Tempore Richardum comitem ſeqveretur & Anglos,
Ipſis nullius fundi ratione ligatus?
Jam tunc fortuna qvæ poſtea contigit illi
Velle videbatur qvod ei contingeret olim.
Vindocino capto regiq; in jura recepto,
Giſortum petiit curſu rex impete, regem
Qvo fuga contulerat Anglorum, qvi tamen illum
Concilium de pace rogat. Datur ergo dierum
Trenga trium, qva pacis agant de fœdere partes.
Haud procul à muris Giſorti, qva via plures
Se ſecat in partes, prægrandi robore qvadam
Ulmus erat viſu gratiſſima, gratior uſu,
Ramis ad terram redeuntibus, arte juvante
Naturam, foliis uberrima; roboris imi
Tanta mole tumens, qvod vix bis qvatuor illud
Protenſis digitis circundent brachia totam,
Sola nemus faciens tot obumbrans jugera terræ,
Millibus ut multis ſolatia mille miniſtret:
Qva gremio viridi, veſtito gramine, feſſa

Grata

Grata viatori ſeſſoria præſtat, & omnem
Introitum villæ ſpacio ſpecieq; decorans
In bivio portæ per qvam Mons-calvus aditur,
Tutos à pluvia ſpatiantes reddit & æſtu.
Sirius ardebat ſolito ferventius, & ſol
Altus agebat eqvos: duplicatum ſolis ab æſtu
Findebat ſiccos Jovis intolerantia campos.
Rex igitur Francus aſtantibus undiq; Francis
Camporum in medio ſolem tolerabat & æſtum.
Rex vero Anglorum gelida reſidebat in umbra,
Atq; ſui patula proceres utriq; ſub ulmo,
Dum redit utq; freqvens ab eis in tempus ad iſtos
Mutua verba ferens, & ab iſtis miſſus ad illos,
Ridebant Angli dum ſic ardere viderent
Francigenas, ipſis gaudentibus arboris umbra.
Tertia colloqvium lux continuaverat, & pax
Nulla valebat adhuc regum componere lites:
Eſt ubi ſæpe gravis movet indignatio mentes
Ingenuas, meritiſq; doloribus exacuit ſe,
Innatis addens ſtimulos virtutibus, ira:
Indignata cohors Francorum, motaq; juſta
Bile ſuper riſu qvo ſubſannatur ab Anglis,
Qvos tutabantur à ſolibus arbor & umbra,
Ipſi dum nudo patiuntur ſub Jove ſolem.
Acriter arripiunt animis ardentibus arma,
Unanimeſq; pari levitate feruntur in illos.
Aſt illi primo conflictu graviter illos
Excipiunt, & eis parili virtute reſiſtunt,
Inq; vicem feriunt ſimul & feriuntur, & ira
Inflammante animos, ſubito crudeſcit utrinqve
Pugna, ſed abſq; mora, ceſſit victoria Francis.
Nam rex Henricus domino confligere nolens,
Aut potius metuens; elegit tutius eſſe
Ad tempus fugere, & fortunæ cedere forti,
Qvam belli dubio temere ſe tradere fini;
Præſertim cui de meritis diffidere cauſæ

Conſcia mens ſuadet, tanquam qui juſta negabat.
Fit fuga, nec cuneos ſatis explicat una ruentes
Porta; cadunt multi, turbaq; ſupervenientis
Calcantur pedibus, nec adeſt qui tollere lapſos
Curet, vel dextram morituro tendat amico.
Urgetur proprio ſatis unuſquiſq; timore,
Et qui ſe ſolum ſalvat putat eſſe beatus,
Soliusq; ſui ſatis eſt meminiſſe ſalutis.
Area nec pontis, quamvis ſatis ampla pateſcat,
Sufficit agminibus ſimul ire volentibus ultra;
Quin multos utrinq; viros effundat in amnem:
Dumq; nimis propere gladios vitare laborant,
Haurit eos ſubito ſpecies contraria mortis.
Interea Franci, ſolita feritate, ſuprema
Agmina concidunt, capiunt, & cæde peracta
Arboris in truncum gladios ſtrictasq; ſecures
Convertunt, quem rex Anglorum cingere ferri
Pondere non modico multoq; ſategerat ære,
Hancq; ſibi ſortem concluſit in arbore dicens:
Truncus ut hic ſcindi nequit, aut à ceſpite velli,
Sic ne Francigenæ poterunt mihi tollere quicquam.
Hunc cum perdidero, ſimul hanc volo perdere terram.
Tam ſtolide ad Francos emiſſio conditionis
Venerat, unde magis ardenter in ipſius ibant
Roboris exitium ferro turgentis & ære.
„ *Sed quæ vis aut ars virtutem præpedit, ut non*
„ *Conſummare queat feliciter omne quod audet?*
Nil ferrum, nil æs, nil vis humana decori
Profuit arboreo, quin corruat igne cremanda,
Quæ modo tot ramis tantoq; virebat honore,
Et Vulcaſſinæ foret unica gloria vallis.
Nunc (pudor & luctus patriæ totius) ab ipſo
Funditus eſt evulſa ſolo; ſed adhuc locus ipſe
Oſtentat, qualis fuerit dum tota vireret.
Nam nova progenies fruticum ſuccrevit ad inſtar
A terra ſenſim, ſteterat quà nobile lignum.

Quæ

Quæ numerum vincens ſylvam facit ordine pulchro,
Ne non hæredes tam nobilis arbor haberet.
Victor cum Francis victoribus inde recedens
Veſpere jam ſero ſe Calvo monte recepit
Carolides. At rex Anglorum triſtis & exſpes
Indignans, multumq́; dolens ſuper arbore ſtrata,
Immo ſuper damnis fuerat quæ paſſus, eodem
Se Vernone die recipit, comitante timore.
Nec tamen audet ibi, niſi ſola nocte, morari
Paciaci ſibi tuta magis fore mœnia credens.
Convocat ergo ſuos & tali voce fideles
Alloquitur, nimiam verbi modus indicat iram.
Heu! quantus pudor eſt totiens retrocedere, quantum
Dedecus à paucis tot millia poſſe fugari?
Nec bello conferre manum, nec Francigenarum
Corda ſuperba ſemel, non dico vincere, ſaltem
A faſtu revocare patrum, quo ſemper abundant,
Quo nos, quo cunctos ſibi ſuppeditare laborant!
Ille quidem dominus meus eſt, dominumq́; vereri
Jus jubet & ratio, nec ei confligere tutum eſt:
Sed quid ego? qui me veſtrum non juverit ultum
Dedecus ire meum, nunquam mihi fiet amicus;
Sed meus hoſtis erit, & me ſibi ſentiet hoſtem.
Si regi bellum committere jure vetamur,
Cui tanquam domino ſubici ratione jubemur,
Tot nobis caſtella patent, tot rura, tot urbes,
Quæ leviter curſu confundere poſſumus uno.
Richardo comiti placerunt verba parentis,
Addens pauca quibus, ſic incipit: Ecce paratas
Mille acies tua quæ præcepta ſequantur habemus.
Sunt etiam nobis equitum tria millia, quorum
Unus ego, ſed dextra magis gladiusq́; probabunt.
Nec Gaufridus abeſt Liſinanicus, unus in armis
Qui ſatis eſt contra Francorum corpora centum.
Et quid Hirundella, vel eum quem Ceſtria miſit
Radulphum, vel quo gaudet Leceſtra Johannem,

Fra-

Præterea comites & quos Pratellica tellus
Nutrivit fratres, Halgomaridemq; potentem
Viribus, armata nullum virtute ſecundum,
Quid Paganellos referam, geminosq; leones
Britigenas fratres Herveium cum Guidomarcho,
Quorum præſidio generoſa Lionia pollet?
Hic nuper coram nobis duriſſima pugno
Tempora fregit equi mortemq; ſubire coegit,
Ichonomumq; ſui patris, nihilominus ictu
Solius pugni, prægrandi corpore monſtrum,
Coram patre ſuo, morti ſuccumbere fecit.
Tales nos gerimus, tales in bella venimus;
Tales, chare pater, tales tua caſtra ſequuntur.
Prætereo reliquos, quorum ſatis eſt tibi virtus
Cognita. Sunt alii, ſed nec virtutis egeni
Millia dena quater in equis peditumq; caterva
Innumera qua nos ſegnes mora detinet? aut quæ
Segnities noſtros ignava bituminat actus?
Cur alis quaſi viſcatis hærere videmur?
Imus, an ignavas victi ſine vulnere dextras
Tendimus, ad libitum nobis dominentur ut ipſi,
Qui nobis odio ſemper noſtrisq; fuerunt?
Quinimo dum res & ſors vocat, expediamus
Agmina, curramus propere, ſubitoq; Meduntam
Obſideamus: erit manibus jam ſubdita noſtris,
Ni per nos ſteterit. ſolus Garlandi:us heros
Servat eam, & pauci pedites cum milite raro.
Remis Remorum præſul ſe tranſtulit, at rex
Solus cum paucis eſt Calvi montis in arce:
Flandricus Atrebatum dimiſſo rege receſſit:
Jam Comes Henricus Trecas Barrumq; reviſit:
Udonemq; ducem Burgundia læta recepit.
Jam Caſtriduni rediit Theobaldus ad arces:
Bituriam Stephanus, Simon Sparnonis amœna
Rura tenet, Bellum montem Matthæus adivit.
Jam mons exultat Clarus veniente Radulpho,

Perti-

Pertica Rotroldo gaudet nemoroſa recepto,
Et reliqvi proceres armorum longa peroſi
Tædia, jam proprios læti viſere penates.
Hæc mihi cuncta liqvent exploratoris ab ore,
Qvi non auderet ullo me fallere verbo.
Dum licet, utamur fortunæ munere: ſemper
Et nocet & nocuit dilatio longa paratis.
Conſilium comitis procerum manus approbat omnis,
Nec fuit inventus inter tot millia qvisqvam,
Qvi ſummo ſe non offerret ad omnia voto,
Qvi ſciret regi damnoſa futura Philippo
Francigenisq; ſuis, qvos naturaliter omnes
Oderunt, qveis cum neqveant probitate nocere,
Garrulitate nocent ſolita lingvæq; veneno.
Exacuunt igitur verbis mordacibus iras,
Seq; cohortantur in damnum Francigenarum,
Cunctorumq; cadunt in id ipſum conſona vota.
Surgitur, hoſpitioq; ſuo ſe qvisq; receptat,
Lætantesq; cibis & ſomno corpora curant.
Poſtera vix ſummos aurora rubeſcere montes
Fecerat, & valles nondum primordia lucis
Attigerant, interq; canem diſtare lupumqve
Nullus adhuc poterat aliqvid diſcernere viſu;
Rauciſono lituus clangit per caſtra boatu,
Cujus ad horrificum clangorem, corpora ſtratis
Tollit, & induitur raptim levis arma juventus.
Exierat portis exercitus omnis, iterqve
Rectum qvo petitur urbs Pariſiana tenebat.
Jamq; duobus erat proceſſum millibus, & ſe
Nondum protulerat toto Sol aureus orbe:
Ut pede non fauſto terram tetigiſſe Philippi
Se videt Henricus, curſoribus imperat, Ite,
Ite catervatim nulli jam parcite villæ:
Igne cremate domos, homines occidite, qvi ſe
Tradere noluerint vinclis abducite prædas,
Et patriam Galli dira confundite clade.

Paret ei ferro munitus & igne ſatelles,
Seq; per hoſtilem patriam diffundit ubiqve,
Et domini præcepta ſui crudeliter implet.
At rex, militibus ut erat ſtipatus utrinqve,
Paſſibus incedens lentis, ſpe ductus inani
Per medium tendebat iter, faciliq; putabat
Poſſe Meduntenum ſibi vi peſſundare caſtrum.
Et jam Cauſorium, Buxis, Neufleta, Brevallis,
Mondrevilla, Iois, Faverilli, villa Menardi,
Meſnilium collis, Alnetum, Landula fumant.
Jam Fontanetum, Lomazaia, Barrulus ardent,
Omnia momento ſub eodem corripit ignis:
Abducunt prædas, homines in vincla retrudunt,
Se ſpoliis onerant, intactum nil manet, omnem
Excidio patriam fortuna involvit eodem.
Gaudet, & expleri refugit mens impia regis,
Dum per circuitum fumos videt undiqve volvi,
Ruraq; tot ſubitis ſimul ignibus incinerari.
Et jam conſtabat urentibus indice fumo
Perq; relatores regem Londonis adeſſe,
Millibus innumeris, ut noſtros undiq; muros
Obſidione premat, qvos ſi vi ceperit, omnem
Frugiferi villam ſpeciem convertet in agri
Civibus ejectis vel turpi morte peremptis.
Talibus ille minis hoc impetrare ſtudebat
Territus ut civis concedere vellet eidem,
Sponte qvod in medio figat vexilla Medontæ,
Imperiumq; ferat Anglorum Gallicus ultro.
„ Sæpe ſed à facto verbum diſtare videmus.
„ Nec ſemper ferit ad libitum qvicunq; minatur.
Non ita ſunt Franci faciles terrore moveri,
Qvos magis audaces vis efficit ipſa minarum,
Qvos concepta minis magis indignatio fortes,
Et magis attentos propriæ invigilare ſaluti
Reddit, & illatis vindictam reddere probris.
Armantur cives & progrediuntur apertis

In

Digitized by Google

In planum portis, qvibus & Garlandicus addit
Se ſocium, cum qvo qvinqvagenarius hoſti
Obvius egreditur animis inſtructus & armis.
Qvos ubi compoſitos ſe defenſare paratos
Stare procul vidit rex Anglicus ordine pulchro,
Obſtupuit, ſignoq; dato clangore tubarum
Agmina contraxit diſperſa, gradumq; repreſſit.
Tunc nimis admirans hæc ſecum pauca ſuſurrat:
Qvid notat hæc Francæ dementia gentis, & unde
Unius villæ populo præſumptio tanta
Naſcitur? innumeras ut jam expectare phalanges
Audeat, & cum ſint numero vix millia qvinqve
Omnibus his vires opponere velle videntur,
Qværere qvi potius latebras & claudere portas
Debuerant, non ſic gladiis occurrere nudis.
Et tamen eſſe poteſt qvod rex ſibi providus illis
Miſerit auxilium, vel forſitan ipſemet infra
Mœnia cum multo ſe milite continet, ut cum
Cœperimus conferre manum ruat impiger in nos
Ex improviſo totumq; exterreat agmen.
Hæc dicens acies paulum retrocedere juſſit,
Inq; Scendrinis juncto ſtetit agmine planis
Diſpoſuitq; acies, per ſcalas, perq; cohortes
Ordine compoſitas recto, vetuitq; vagari
Ne qvis & à ſerie ſecedere qvolibet auſu
Præſumat temere, donec ſecreta Medontæ
Plenius agnoſcat, & tunc deliberet, ipſi
Qvid magis expediat, an ad Ibram ſigna reflectat,
Sive Medontenas tentet ſuffringere portas.
Nec minus ut vidit ipſum retrocedere, digna
Laude Medontenſis jugi communia, cepit
Agmine non laxo procedere, Pongibovemq;
Exuperat clivum qva te, Communia, dignam
Laude feram tibi qvæ præconia digna rependam?
Anglorum regem tibi qva virtutis adegit
Gloria velle ſeqvi? magna eſt tibi cauſa triumphi

Ipſum te propter paſſu ceſſiſſe vel uno
Et terrore tui vultus abiiſſe retrorſum.
Si mihi ſufficeret dicendi tanta facultas
Qvantum velle datur, ut qvod mens concipit intus
Dicere lingva qveat, tua fama celebrior eſſet
Et major: totus dignam te laudibus orbis
Diceret efferri: ſi qvam tamen hac mea, ſi qvam
Carmina ſunt habitura fidem, ſi me patiatur
Livor forte legi, tu poſteritatis in ore
Semper eris, vivetq; tuum per ſecula nomen.
Gvillermus Armoricus. Hoc tibi lingva tui munus largitur alumni,
Ingratum tibi ne me nutriviſſe qveraris,
Undenis tibi qvem cano jam vertice luſtris
Patria Britigenum duodennem miſit alendum,
Jam tunc Caſtalii ſitientem pocula fontis.
Nuncius interea ſpirante citatior auſtro
Mittitur ad regem, ſed jam pervenerat illum
Certa fides facti qva proveniebat ab igne
Et fumo Calvi qvos montis ab arce videbat:
Unde citus laxis ſua præcedebat habenis
Agmina, dum nimio feſtinat adire Medontam
Affectu, tanqvam cui damna domeſtica cordi
Plus inerant, qvem viſa gravis jactura ſuarum
Urgebat properare magis, qvem millia dena
Pone ſeqvebantur pedites, eqvitesq; trecenti.
Haud ſecus Hiſpanas Karolus properabat in oras,
Qvando Marſilii corruptus munere regis
Infelix Ganelo Francorum tradidit alas,
Dum cupit indigna vindictam reddere ſtragi,
Qva dux Rollandus poſt inclyta bella, ducesq;
Bis ſeni, qvorum florebat Francia laude,
Sarracenorum manibus cecidere cruentis
Sangvine Roncevalum generoſo nobilitates.
Calcibus aſſiduis latus indefeſſus utrumqve
Cornipedis fodiens, reſperſus pulvere vultum,
Impexus crines qvos obvia flamina ſparſim

Turba-

Turbabantq; genas fluvio ſudoris inundans,
Jam qvaſi mutatus facie nec cognitus ulli
Tendit iter medium portam per utramq; Medontæ,
Pongibovi donec clivo ſtetit impiger, illic
Expectando ſuos, dat ferrea tegmina membris.
Regis ob adventum gaudet communia, ſeqve
Ad virtutis opus magis exhortatur & arma.
Rex qvoq; lætatur, & grates reddit eisdem,
Qvod ſic inſtructos armis invenerit illos
Egreſſos portis ſe defenſare paratos.
Jam bellatorum, modo qvos prævenerat, omnis
Venerat ad regem numerus. proceditur ergo
Agminibus junctis, & idem facientibus agmen.
Rexq; ſuiq; ſimul, ſtudio fervente, fideles
Mente pari ſitiunt Anglorum attingere regem,
Qvem ſibi præciſe confligere velle putabant.
Sed tamen ipſe ſuis dederat jam ſigna maniplis
Retrocedendi, committens ultima curæ
Agmina Richardi comitis, comitisq; Liceſtræ.
Et jam Solis eqvi flexo temone diurni
*Non procul * antidotum gaudebant eſſe * laboris,* * Antipodas * ſe ab oris
Qvos expectabat gremio refovere tepenti.
Thetis ovans, poteratq; via jam victa videri,
Qva ſibi nocturnam gaudent ſperare qvietem.
Et jam tranſierat exercitus ardua collis,
Septima pars cujus, qvam tota caterva Philippi,
Major erat numero, tamen expectare timebant.
Karolides igitur vicina crepuſcula noctis
Eſſe videns, hoſtemq; gradus flexiſſe retrorſum,
Ulterius fugitiva ſeqvi veſtigia nolens,
In medio plani ſtetit, unde receſſerat hoſtis.
Haud tulit hæc baro Barrarum nobilis hæres
Armipotentis eqves animi, Guillelmus; eqveſtris
Ordinis exemplar, famæ decus, inclyta gentis
Gloria Francigenæ, ſponſus & corpore, præſtans
Viribus, omnimoda morum bonitate repletus,

Qvem cum præ cunctis ſic extollit, ut videatur
Nil ut abeſſe bonis de naturalibus illi
Ipſa ſuum miratur opus natura, ſuo qvi
Applaudens operi ſpeculum ſibi fecit in illo,
Exemplumq́; capit qvo cætera formet ab ipſo.
Is ſe clam medio furatus ab agmine regis
Armigeri ſpoliat clypeo latus & rapit haſtam:
Et qvis, ait, mecum veniet? qvaſi fixus in illo
Ecce comes Pictavus agro nos provocat, ecce
Nos ad bella vocat: rictus agnoſco leonum
Illius in clypeo, ſtat ibi qvaſi ferrea turris

Arma deportans

Francorum nomen blaſphemans ore protervo:
Oblitusq; fugæ nihilominus ecce ſuperbit,
Et niſi reppererit pugnam, male ſanus abibit.
Vado videre virum propius. Sic fatus aperto
Proſiliit campo. ſeqvitur Melloticus heros,
Hugoq; qvo domino tuus Ajencaria multum
Crevit honor, per qvem canitur tua fama per orbem
Et Baldoinus, Fornivalideſq; Girardus:
Hi paucîq; alii ſtimulante cupidine laudis
Eminus admiſſi poſt Barrica ſigna feruntur
Armigeriq; ſui, dominis qvi deeſſe neqvibant,
Et ribaldorum nihilominus agmen inerme,
Qvi nunqvam dubitant in qvævis ire pericla.
Sic olim Jonathas ignaro patre ſuiſqve
Armiger aſcendit rependo per ardua montis,
Deq; Philiſtæis bis denos enſe trucidans
Millia mille virum ſolus dare terga coegit.
Ut comes erecta Gvillelmus comminus haſta
Vidit hirundelæ, velocior alite, qvæ dat
Hæc agnomen ei, fert cujus in ægide ſignum,
Se rapit agminibus mediis, clypeoq; nitenti
Qvem ſibi Gvillelmus læva prætenderat ulna
Immergit validam præacuta cuſpidis haſtam.
Qvem ſimili levitate volans Aceſtricus, haſta
Sternere vibrata momento tentat eodem.

Sed

Digitized by Google

Sed neq; vis Boreæ Rhodopen labefactat, & Hiſmon
Prævalet undarum violentia nulla movere,
Qvamvis impulſu gemino circumtonet ipſum.
Nec Barrenſis eqves geminato comminus ictu
Corruit aut aliqvo flectit ſua corpora motu.
Cujus non caruit ſucceſſu lancea primum,
Una dum comitem proſternit eqvumq; ruina.
Nec minus inverſa reliqvum ferit improbus haſta,
Præcipitemq; ſolo reſupinis cruribus urget.
Ac ſonipes ruptis per devia liber habenis
Diffugit, exponens prædam ſe cuilibet hoſti.
Fit fragor & ſtrepitus geminatur colle propinqvo
Dum ſonipes ſimul & comites labuntur, & arma. * territus
**Terruit occurrit heros Pictavus & idem*
Regis progenies, rex protinus ipſe futurus:
Qvem ſimul agnovit Guillelmus, lancea cujus
Integra reſtat adhuc, gaudet, nec gaudia celat,
Inveniſſe parem cum qvo par pugna ſibi ſit.
Non tamen expectat illum, ſed it obvius illi,
Fraxineamq; viri propenſis viribus haſtam
Sub medio figit umbone, nec ipſe minorem
Illum Richardi dextra feriente recepit.
Utraq; per clypeos ad corpora fraxinus ibat
Gambeſumq; audax forat, & thoraca trilicem
Diſſuit, ardenti nimium prorumpere tandem
Vix obſtat ferro fabricata patena recocto
Qva bene munierat pectus ſibi cautus uterq;.
Hic dum ferre neqvit impulſus utraq; tantos
Frangitur, & clarum dat lancea fracta fragorem.
Nec tamen à manibus trunci cecidere, ſed illis
Ingeminant ictus circum cava tempora crebros.
His qvoq; conſumptis, nec dura ferentibus arma,
Acrius inſurgunt nudatis enſibus, & ſe
Ictibus alternis & cedi & cedere certant.
*Nec fingunt iras, ſed * à parte dextera nudat* *aperte
Corde tumens odium, rimatur & intima vultus

Si

Si quà mucro viam morti reperire valeret:
Tunc non poſſe dolens manifeſta vincere pugna
Guillelmus comes, inſidias molitur, equiq;
Per latus obliquum capulo tenus impulit enſem.
Senſit & ut vidit genibus titubare remiſſis
Quadrupedem, prudens ab equo deſcendit, & ipſum
Stans pedes & rectus firmo pede perculit ictu
Tam duro comitem, quod toto corpore ſtratum
Altior inſurgens ſubjecta ſtravit arena.
Utq; magis noceat juvene peremit eodem
Ejus equum comitemq; ſuper provolvit eundem.
Cur? quia non poterat ipſum vel ducere captum,
Aut armis ſpoliare, neci vel tradere victum
Solus, & hoſtili circundatus undiq; turma,
Qui non ceſſabant jaculis ſimul atq; quadrelis
Eminus & miſſis in eum ſævire ſagittis,
Cum non auderent accedere cominus illi,
Vel conferre manum, vel ſe committere pugnæ.
Stabat enim firmus ut Barra repagula firmans
Agminis hoſtilis medio, faciliq; rotatu
Se circumducens, nunc hos nunc obruit illos.
Sic aper à canibus circumlatratur, ubi ſe
Cum nec iratum, cum nec fuga tuta, nec hoſti
Appropiare poteſt, in quem ſua ſæviat ira,
Nunc caput in renes obliquat, nunc vice verſa
In dextrum lævumq; latus circumrotat ora,
Et quos conſequitur transfindit dente recurvo.
Concurrunt ſocii comitemq; in pulvere ſtratum
Tollere feſtinant, jacet ille ſupinus equino
Lapſu contritus, armorum pondere multo
Moleq; corporea preſſus; tamen inde levatur
Abſq; mora, tam præcipuis adjutus amicis.
Siſtitur in pedibus, & equo dat membra recenti,
Sed cohortatur ut Barras frangat & ipſum
Vel ducat vivum vel ibidem cogat obire.
Ille autem multo perfuſus membra cruore

Digitized by Google

Vix pede ſtat recto. clypeus lacer atq; foratus
Mille locis horret jaculis hærentibus ipſi
Hiricio ſimilis, tamen illum tangere nemo
Comminus eſt auſus, qvin mox perimatur ab ipſo.
Tunc comes exclamat: Barras, gaudete Qvirites,
Vicimus; in manibus ſunt Barra denique noſtris.
Nulla poteſt nobis jam barrula tollere Barras.
Talia jactantem læva ferit haſta ſub aurẽ
Hugonis dextra niſu vibrata potenti.
Pellitur in dextrum latus ille, nec haſta tenorẽ
Fracta tulit, nec eum lapſu plagave nocuit.
Tunc ait, invictum ſic vincere poſſe putaſti
Barrarum dominum. tradi licet, ecce venimus.* * tardi
Auxilium feſſis laturi in tempore Barris.
Ceſſet ab ore tuo jactantia talis, & undẽ
Novimus, & qvi te, qvam ſit tua caſta memento
Mater, & invictos ne blaſphemaveris ultrà
Francigenas, & eis diſcas non poſſe reſiſti.
Hæc dicens enſem ſic circumvolvit, & ipſi
Inſtantem circum caput omne ferit, quod ab inde
Urget eum nimis attonitum [illegible].
At Droco Mellotides totis conatibus inſtans
Marcellum devolvit eqvo, comitemq; Liceſtra
Aſſociat lapſis; dumq; hos inſtanter & illos
Sternere feſtinat, erecto comminus enſẽ
Advolat, & comitum turbatus ſtrage ſuorum
Petrus fronte ferit media Pratellicus ipſum,
Qui malè tectus erat retro labente galero,
Dum ſua virtuti plusqvam ſibi dextera ſervit.
Nobilis ingenti ſignatur vulnere Baro,
Cujus adhuc ſignum gerit & geret ipſe patentẽ
Fronte Cicatricem; furit ejus filius, & ſe
Neglecto, ruit in medios Droco minor hoſtes.
Dejicit, impellit, cædit, [illegible], impedit, omnem
[illegible] fortunam, dum [illegible] omnes
Impendiſſe patris vindicta [illegible].

I Forni-

Fortiſvalus Petrum, Baldoinumq; Radulphum,
Hugoq; Fulconem, Robertus ſternit Hericum.
Sic uno Franci voto graſſantur in illos.
Qvamvis pauca manus bello tamen ardua virtus,
Fervida vis, proba ſtrenuitas, vis inſcia vinci,
Defectum numeri gladio ſub vindice ſupplet.
At Droco reſtricto jam vulnere, caſſide rurſus
Induitur, Gvillelmus equum jam nactus in armis
Se renovat, multosq; ferit, multisq; feritur
Ictibus, effuſo pingveſcunt ſangvine campi.
Amiſſis currunt dominis per rura caballi,
Haſtis, & jaculis dumeſcunt plana Soendri,
Sylvaq; fit ſubito, modo quod fuit area nuda.
Armis terra latet contecta. jacere videres
Hic homines in quadrupedes in lumine mortis.
Et jam rareſcunt acies, [illegible] campi:
Nudat utrumq; latus, fugit irrevocabilis hoſtis,
Dum nequit ardentem Francorum ferre furorem;
Nec reperire queas in tantis millibus unum,
Qvi ſua mille velit calcaria vendere libris.
Qvo fugitis? revocate animos, in bella redite,
Aut ſaltem medio veſtigia figite campo.
Non eſt qui vobis inſtet, qui veſtra ſeqvatur
Agmina, pene caret numero generoſa juventus.
Proh! poſt qvem fugitis? pudeat, proh, mille quirites
Atq; alios plures, quos ornat bellica virtus,
Qvos genus egregium ſummo præſignit honore,
A vix terdenis tanta levitate fugari.
Heſperus intereà confinia noctis agebat,
Duxerat & mundo tenebras abſentia Solis,
Aurea luna vicem cujus ſupplere [illegible]
Orbe fere pleno [illegible]:
Victores redeunt [illegible] hoſtibus omnes
Aut interfectos [illegible] ferebat.
Bis ſex [illegible] equites, quater octo pedeſtris
Ordinis, & plures [illegible] ſemiſepultos.

Digitized by Google

Nec minus armigeri ribaldorumq; manipli
Ditati ſpoliis & rebus equiſq; redibant.
Buccina rauca ſonat reditum jam nocte ſub ipſa.
Nec mora rex & cœtus ovans rediere Medontam,
Et laſſi ſomno ſe curavere, ciboq;.
Anglicus ex illo rex tempore non fuit auſus
Armato noſtros adoriri milite fines.
Aſt modicum Barrenſis eques poſt tempus ab omni
Vulnere ſanatus, quaſi tiro novellus in arma
Se revocat, flagratq; novo probitatis amore,
Invigilatq; bonis ſic actibus, ut niſi ſemper
Præteritis aliquid addat, nihil æſtimet actum:
Et dum nil aliud quærit niſi laudis honorem,
Se magis atq; magis, oblitus poſteriorum,
In virtutis opus extendit in anteriora.
Richardus vero interea petit à patre ſponſam
Reſtitui ſibi jure ſuam, quam turre recluſam
Viliter Henricus rex dira mente tenebat
Contra jus ſponſiq; ſui fratriſq; Philippi,
Fratrem germana fraudans uxore maritum,
Quo ſuper inceſtus ſuſpectum [illegible]
Corrupiſſe nurum fama vulgante notatus.
Quapropter patri merito ſe ſubtrahit ille,
Seque reconciliat ſub amica pace Philippo.
Menſis erat, cujus Jacobi ſacrat atq; Philippi
Paſſio principium, tunc cum naſcentibus uvis
Plus ſolet madido damnoſior eſſe pruina,
Agmina Karolides Nongenti congregat, unde
Victrices cuneos ad Bernardi feritatem
[illegible]bat, & caſtro vi fracto, protinus urbem
Cenomannorum ſubita premit obſidione.
[illegible] rex Henricus equitum peditumq; catervis,
[illegible] fretus clauſam tunc forte tenebat,
Ad quam Vindocino [illegible] feſtinaverat ipſe,
Ut contra Francos & [illegible] defenderet illam.
Sed poſtquam ſenſit portis [illegible] Philippum,

Dat ſua terga fugæ, nec limina flectere retro
Audet, cui ſubitas dederat timor ocius alas,
Dum fugit oblitus famæ & regalis honoris,
Donec Alanconis tuta ſe clauſit in arce
Continuo fugiens viginti millia curſu:
Mox fractis urbem portis exercitus intrat
Expoſitam prædæ. ſpoliis onerantur opimis
Quadrigæ, jumenta gemunt pretioſa ſupellex,
Serica veſtis, ebur, argentea vaſa, numiſma
Ponderis incerti, plumisq; tumentia ditis
Ornamenta thori, diverſorumq; colorum
Ridentes panni. nimio ſub faſce gemiſcunt
Colla, nihil tamen inde minus mortale cor ardet
Quamvis ſit plenum, quamvis plus tollere præda
Inventa nequeat; ſpoliis nec gaudia tanta
Concipit ablatis, quam [illegible]
Interea patrem ſequitur Richardus, & illi
Inde revertenti nimis admiranda recurrit
Immo dolenda magis urbis ſpoliatio facta
Tam ſubito, patrum jus & ſpeciale ſuorum
Auxilium, generoſa ſuæ cunabula gentis
Demolita videns. non miror ſi dolet. At rex
Magnificus, tanto ſolamina grata dolori,
Donat ei totam cum civibus [illegible] urbem,
Cumq; ſuburbanis tot dictæ rura coloniæ.
*Turones *Inde iter accelerat* Turonis feſtinus ad urbem,*
Quam geminum nitida flumen circumfluit unda,
[illegible], hinc Carus medio ſedet inter utrumque;
[illegible] ſitu, ſpecioſa ſitu [illegible] florens
Fertilis arboribus, ubi vinis [illegible]
[illegible] populus clero, populis [illegible]
[illegible] & [illegible]
[illegible] ſacroſancti [illegible] ornat
[illegible] Martini, gloria cujus
Omnibus Eccleſiis ſummum decus accumulavit.
Quæ tum ſit Britonum caput & metropolis, una.

Digitized by Google

[illegible] ſe cathedras lætatur habere.
[illegible] vit adventum regis, in undas
[illegible] ris pontem, ne transferat ultra
[illegible] ſubiturus mœnia curſu.
[illegible] vis aut cautela reſiſtit?
[illegible] poteſt animi virtutis [illegible]?
[illegible] duce ribaldo vada tentat ubique,
[illegible] ntis medio ſe fluminis haſta
[illegible] ripa ſubito ſtetit ulteriori;
[illegible] qvaſi per miracula, contra
[illegible] fluvii naturam, tranſiit abſq;
[illegible] per aqvas exercitus omnis.
[illegible] it acies haſtata virorum,
[illegible] muris ſe protinus obtulit illis
[illegible] ris ſedes aptiſſima, cujus
[illegible] latus Ligeris Cariq; fluentum:
[illegible] es aut prata virentia rident,
[illegible] locis, aut fertilis arbor
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] nocturnas nova lux amoverit umbras,
[illegible] diem Solis præſentia mundo,
[illegible] peditum, qvibus omnis ubique
[illegible] qvies, ſcalas ad mœnia [illegible]
[illegible] ant, nec adeſt qui mœnibus [illegible]
[illegible] cui ſit audacia velle tueri
[illegible] um, tantus tremor occupat omnes,
[illegible] oſitis tantum portisq; feratis
[illegible] cipes, omnis ſe civis in arce
[illegible] ſolam defendere poſſe putabant.
[illegible] mœnia ſcandunt,
[illegible] recludunt
[illegible]
[illegible]

Mira-

Digitized by Google

Mirantur, [illegible]q; ſimul, gratesq; Deo rex
Lætabundus [illegible] ejus qui proſperat actus.
Introeunt [illegible]q; volunt; fit protinus ipſam
Rege jubente, pari voto, concurſus ad arcem.
Septuaginta viros equites peditesq; trecentos
Gaſcolides ſecum Gilebertus habebat in arce,
Qui præfectus erat & conſtabularius illis:
Qui tantas non poſſe videns refringere vires,
Maluit intactam poſt urbem, tradere regi
Arcem re penitus ſalva ſociisq; ſibiq;,
Quam poſt conflictum ſe deniq; dedere victum.
Anglicus interea pacem rogat, & licet ægra
Febre laboraret calida, Chinone relicta
Uſq; Columbare pro pacis amore venire
Suſtinuit: cum quo rex pacem fecit, & ipſi
Pictavum ſolida ſub pace reconciliavit,
Sub tali forma, quod uterq; vel alter eorum
In Syriæ partes ipſum comitetur iturum.
Paciſcare tamen nequiit cum patre Johannem,
Cui bellum infelix alia jam parte movebat,
Eſſe mereretur ut mortis cauſa paternæ;
Addens fraude ſua patrio tormenta dolori,
Cor luctu crucians dum febris ſævit in artus:
Jamq; ſuprema dies illi Chinona reverſo
Poſt triduum ocourrit, qui fonte ſepultus Ebrardi
Per proprios victus natos & obire coactus
Abbreviaſſe ſua lugetur tempora vitæ.
Felix, ſi regi regum ſtuduiſſet haberi
Gratus, & illius metuiſſet lædere ſervos:
Felix, ſi ſancti Thomæ fratrumq; [illegible]
Non interfector, ſed amator [illegible]
Felix, ſi proles illi [illegible]
Ipſeq; charus eis [illegible]
Ipſius [illegible] mortisq; futuræ.
[illegible] ſore licet homo, quid ſit gloria mundi,
Quid [illegible], quid opes, quid honor, quid ſumma poteſtas.

Cui nuper dare vix poterant caſtella vel urbes
Hoſpitium, nec ei capiendo ſufficiebant;
Quem formidabat regni pars maxima noſtri
Nomine quam feodi Francorum à rege tenebat
Neuſtria, Pictones, Andis, Vaſconia, Santo,
Armorici, Bitures, Alvernicus, Anglia tota,
Multi præterea populi qvos æqvore lato
Circuit Oceanus, cum regibus atq; tyrannis
Subjiciebantur illi ſervire coacti;
Nunc ſatis arcta domus totum concludit, & ex his
Qvos genuit nullus interfuit ejus honori
Supremo, aut ſaltem corpus produxit ad urnam.
Heu qvid anhelamus ad mundi gaudia? qvid ſic
Infrunita trahit vos ad terrena voluntas?
Sis locuples, ſis pauper; idem eſt: mors omnibus æqva
Imperioſa manu, fortunam terminat omnem.
Ergo dum vivis caveas, homo, perdere vitam,
Neſcia qvæ finis, poſt luctus gaudia præſtat:
Ne poſt lætitiam pereuntem flamma gehennæ
Te cruciet, ne te mors torqueat inſcia mortis,
Qvam patiens, ſemper & nunqvam moriens illa.
Irreqvieta ſolet gravis eſſe locutio; vires
Confractas reparant moderata ſilentia lingvæ.
Expedit ergo brevi tibi Muſa qvieſcere pauſa,
Ut mage facundam reqvies te tertia reddat.

LIBER

Digitized by Google

LIBER QVARTUS.

QVARTI LIBRI CATALOGUS.

Qvartus Richardo confert patre ſceptra ſepulto:
Qvi mox Jeruſalem properat cum rege Philippo.
Tynacriis hyemant in finibus, unde ſimultas
Non ſinit ire ſimul ambos, cedit Cyprus Anglis,
Francigenis Acharon, Gaza, Aſcalon, Open utriſqve.
Ægrotat repetitqve ſolum natale Philippus.
Richardus rediens capitur, ſed & inde redemptus
Francigenum bellis multa virtute reſiſtit.
Francos obtruncat damnoſa fraude Johannes.
Galterus renovat amiſſa chyrographa fiſci.

Rege patrum veteri Richardum, patre ſepulto,
Efficit Anglorum primogenitura monarcham:
Qvi ſublimatus conſtans in amore Philippi
Manſit, eum tanqvam dominum reverenter habendo:
Nec fuit inter eos anno diſcordia pleno,
Pace ligante bona gemini commercia regni.
Anxius interea vix Chriſto reddere votum,
Propoſito nuper ſancto qvod voverat illi,
Dum properat, vigili ſibi providet omnia cura,
Tanti procinctus ſibi qvæ deſiderat uſus,
Ne ſibi deficiat ſumptus tam longa viarum.
Francorum validis ſe pugnatoribus, & tot
Qvot ſatis eſſe putat ad tanta negotia [illegible]
Ductus [illegible] *bellis & pace* [illegible]
[illegible]
Qvos [illegible] *Francus rex* [illegible] *Philippus*
Fruge, leguminibus, argento, carnibus, auro,
Rebus, eqvis, armis, biſcocto pane, meroqꝫ
Innumeras onerat naves, & claſſe parata,

Propulſus zephyri ſpiramine movit ab urbe
Italia, clarum poſuit cui Janua nomen :
Hebdomadiſq; tribus Tyrrhena per æqvora vectus,
Levus habens Romam, dexter Carthaginis arces,
Poſt tempeſtates, poſt multa pericula, multas
Paſſus jacturas, Trinacribus appulit oris,
Pharia dum claſſis legeret freta, forte ſuborta
Tempeſtate rates jam rumpebantur, & undis
Pene tegebantur, niſi navita cautus in æqvor
Emiſiſſet eqvos, fruges jactaſſet, & eſcas,
Vaſaq; plena mero. nec contradicitur illi,
Immo ſuam rem qviſq; jacit, ſua perdere malens,
Funere qvam nullo vitam finire ſub undis,
Req; ſua potius qvàm corpore paſcere piſces.
Nec reputat damnum qvo mortis prorogat horam
Tempore vel modico Sic navibus exoneratis
Eſſet cum noctis medio plus temporis actum,
Nec ceſſaret adhuc vis tempeſtatis, & æther
Cogeret attonitos jam deſperare ſalutem,
Et tonitru & nimbo tenebriſq; tenentibus aſtra,
Fulgura qvas nimio rumpebant crebra ſtupore,
Rex animo forti ſtupidos affamine tali
Solatur : ceſſet timor omnis, viſitat ecce
Nos Deus ex alto, tempeſtas ecce recedit,
Jam matutinas Claravallenſis ad horas
Concio ſurrexit, jam ſancta oracula ſancti,
Noſtri haud immemores, in Chriſti laude reſolvunt,
Qvorum pacificat nobis oratio Chriſtum :
Qvorum nos tanto prece liberat ecce periclo.
Vix bene finierat, & jam fragor omnis & æſtus
Ventorumq; cadit rabies, pulſiſq; tenebris
Splendiflua radiant & luna & ſidera luce :
Sicq; data cunctis, ad regis verba, ſalute
Nox abit, & flatu claſſem ducente ſecundo,
Auxiliante Deo, magna non abſq; ſuarum
Rerum jactura, læti evaſere periclum,

Atq; alacri plauſu portum ſubiere ſalutis.
Tunc rex larga ſuis gazis effundit apertis
Dona, qvibus veniant illis oblivia jactus,
Ne Chriſti athletis vel eqvi vel pabula deſint.
Rex qvoq; Richardus properans haud ſegnius illo
In crucis obſeqvium (conſtrictus ad hoc tamen ipſum
Jure tenebatur jurando) movit ab urbe
Maſſilia, rebus ita præmunitus & armis
Electiſq; viris, ut non minor ipſe Philippo
Viribus ac aliis, qvæ præſens poſtulat uſus,
Eſſe videretur. hinc Tuſca per æqvora ductu
Velivolo raptus, numeroſa claſſe Sicanos
Ingreditur portus, nil paſſus in æqvore damni,
Gaudia Francorum renovans regiſq; Philippi,
Qvi tunc Mechina novus hoſpes in urbe manebat.
Exultant Siculi, gaudet Trinacria tota,
Hoſpitibus tantis, tot habentibus agmina ſecum,
Qvos rex Tancredus magno ſuſcepit honore,
Ditia qvi gentis Siculæ tunc fræna regebat
Inſidiis, mixta vi, ſceptra potenter adeptus.
Rex Gvillelmus erat nuper defunctus, & ejus
Uxor Richardo gaudebat fratre Johanna:
Nec qvo ſe viduam conſolaretur habebat,
Nec qvi poſſit erat hæres ſuccurrere regi.
At ſoror ejuſdem Conſtantia, rege ſepulto,
Jure volebat ei ſuccedere prole carenti.
Tancredus fuerat qvi regis avunculus illam
Non patiebatur patriis ſuccedere ſceptris,
Præſumens nullo ſuccedere jure nepoti,
Seq; novum regem ſpoliata nepte creare.
Illa tamen regis Henrici cum foret uxor,
Qvi fuit imperium Romanum tempore nactus
Poſt modico, facta eſt regina juvante marito.
Qvæ ſimul imperii & regni diademate fulgens
Reſtitui prorſus meruit ſibi jura paterna.
Poſtea qvæ genuit Fredericum, qvi modo regnat

Theuto-

Digitized by Google

Theutonicos cum Romanis Siculisq; gubernans.
Heu qvam mutari levis eſt affectio mentis «
Humanæ, qvam ſe diverſis motibus aptum «
Exhibet humanum cor, ſuggeſtoris iniqvi «
Fraudibus illectum, qvi ſupplantator amoris «
Semper agens odium, lites ſerit inter amicos; «
Qvosq; videt junctos aliqva diſcriminat arte,
Ut ſibi ſubjiciat disjunctos, qvos ſuperare
Non valet alterno dum conſociantur amore,
Dum ſtant, dum temere non incurvantur, ut hoſti
Sit via, cui nullos eſt ſupplantare poteſtas,
Præter eos, qvi ſe incurvant, ut tranſeat ille.
Nosq; nimis faciles ſumus illi cedere, qvi nil
In nos juris habet, niſi qvantum cedimus illi:
Immo ſi volumus, qvantum temptamur ab illo,
Unde reſiſtamus ſatis intra noſmet habemus;
Qvod nobis virtus præſtat divina, nec ullus
Cogitur eſſe malus, niſi ſponte receperit hoſtem.
Nam ſuggeſtori ſubicit nos ſola voluntas,
Qva ſi defuerit, peccatum nullus habebit.
Reges ecce duos amor unus, ſpiritus idem,
Una fides unit & ſic conglutinat, ut nil
Hic amet aut fugiat, niſi qva fugit aut amat ille.
Tantus ad alterutrum ligat ardor amoris utrinq;.
Sed durare diu dilectio tanta neqvivit
Inter eos. Richardus enim qvod corde tegebat
Nactus oportunum tempus detexit, & illum
Talibus alloqvitur: Bone rex cui Francia paret,
Cujus ego miles, cui ſum juratus in arma,
Cui tanqvam domino fateor me jure teneri,
Qvem tremit Ægyptus regioq; Paleſtica, cujus
Præſtolatur opem Domini crux atq; ſepulchrum,
Audito cujus Saladinus nomine pallet,
Jam ſua, jam victi tendunt tibi brachia Parthi,
Inclinatq; tuis Acharon ſua mœnia ſignis:
Ne qvæſo tibi diſpliceat qvod detego verbum,

Germanam tibi reddo tuam, cauſamq; latentem
Qva compellor ad hoc, à me, rogo, qværere noli.
Ipſa qvidem nupſit mihi per ſponſalia tantum,
Nil ultra: nec eam novi carnaliter unqvam.
Et jam juncta thoro eſt mihi Berengaria regis
Filia Navarra, ſacrum jam copula carnis
Conſummavit opus, facti caro jam ſumus una.
Nulla qvidem cauſa eſt qvod eam dimittere poſſim,
Amodo cum mihi ſit & lege & carne jugata.
Sunt comites, ſunt barones, qvorum ſoror uni,
Rex venerande, tua meliori fœdere nubet.
Obſtupet & nimia rex obmuteſcit ab ira;
Poſt tamen hoc breviter ſermone reconvenit illum:
Si mihi germanam reddis, nihilominus omne
Germanæ dotalitium mihi reddere debes.
Qva cum germana tibi ſunt data nomine dotis,
Nunc ad me debent redeunte ſorore reverti.
Sed nihil ad præſens qveror, aut peto: nolo minari.
Majus opus ſupereſt, ſine lite, qvod inſtat, agamus,
Servitioq; crucis inſtemus, & ejus honori
Qvi mundi peccata tulit, pro cujus amore
Taliter externis peregrini vivimus oris.
Salvas concedo trengas tibi, dum crucis arma
Servitio tuleris, dein meq; meoſq; timeto.
Regis verba placent Richardo, nil petit ultra:
Treugarum talis conceſſio ſufficit illi.
Non tamen exhibuit liqvido ſe corde Philippo
Ex tunc ſive ſuis; nec vero Philippus eidem
Mente fuit placida. qvi cum jam qvinq; fuiſſent
Menſibus hybernis Sicula in regione morati,
Anglorum regem monuit rex noſter, ut una
Aggrediatur iter ſecum, Dominiq; ſepulchro
Succurſum præſtet, ſicut juraverat illi.
Noluit ille tamen, Siculis ſed manſit in oris,
Auxilium præſtans Tancredo in prœlia regi,
Infeſtabatur qvibus undiq;. Proinde Philippus

Rex

Digitized by Google

Rex cum Francigenis zephyris dant carbaſa primis
Vere novo, & læva Græcos à parte relinqvens
A dextra Pharios, Cretam Cyprumq; ſecundis
Præteriens velis, Acharon illabitur urbi
Paſcha nocte ſacra, qvem ſic cœleſtis agebat
Gratia, qvo firmis ſacræ ſolemne diei
Exigeret plantis, qvo jam præceſſerat ille
Inclytus eximiæ Jacobus virtutis Avennas.
Et jam cum paucis audax obſederat urbem,
In Domino ſolo confidens, qvi pius illi
Miſit oportuno ſuccurſum in tempore gratum,
Qvi præſto ſemper eſt confidentibus in ſe.
Navibus egreſſi firma veſtigia planta
Figere congaudet exercitus, & ſua ſaltu
Corpora dant ſabulo, læti poſt longa marini
Tædia diſcurſus, grata potiuntur harena,
Intus & exterius aura meliore refecti.

Nec mora per campos & per convexa locatis
Certatim caſtris, ex omni parte coronant
Urbem, ne qvivis evadere poſſit ab illa,
Aut laturus opem dare deforis arma vel eſcas.
Caſtra ſolo vigilant, ſervat navalia claſſis.

Dein vallo munire ſtudent foſſisq; profundis
Omnem circuitum caſtrorum, nec minus alte
Per loca Briſtegæ caſtellaq; lignea ſurgunt,
Ne ſubito Saladinus eos invadere poſſit.
Qvi non ceſſabat pugnas miſcere freqventes
Chriſticolis, & eos inceſſere nocte dieqve,
Qvamvis confuſus & victus ſemper abiret:
Nec pudet aſſidue vinci victumqve fugari
Turpiter, & charos conflictu perdere crebro;
Dum dolet obſeſſis nullum dare poſſe ſalutis
Conſilium, vel eis ſuccurrere qvalibet arte.

Nec mora detinuit Richardum longa Sicanis
Finibus; immo Cypron adiit totamqve duobus
Menſibus expugnans clara virtute ſubegit

Ipſe ſibi, victamq; ſuo cum principe cepit.
Cypris enim regio qvamvis coleretur in illo
Chriſtus, Græcorum ritu, tamen impediebat
Chriſticolas cruce ſignatos, Dominiq; ſepulchro
Ferre negabat opem, Saraceniſq; favebat.
Mox Cypro victa ſpoliis ditatus & auro
Feſtinat Acharon, qvam fractis undiq; muris
Obſeſſi vita tantummodo dedere ſalva,
Orabant, qvorum ſolo pro munere vita
Chriſticolas omnes, qvos vincula dura tenebant
Saracenorum, Saladinus cum cruce ſancta
Reddere pactus erat Francis regiq; Philippo.
At rex catholicus donec rex Anglus adeſſet,
Cui fore ſe ſocium promiſerat ipſe fidelem,
Dum crucis obſeqvio ſervire ſtuderet uterqve,
Nolebat tanto ſolus gaudere triumpho,
Expectans ſocium cui dimidiaret honorem,
Qvem ſoli ſibi contulerat clementia Chriſti,
Gentis & invictæ vis invictiſſima bello,
Servitio Chriſti multo conſperſa cruore.
Poſtea nolebat Syrus, vel forte neqvibat,
Verbo ſtare ſuo, pactumve tenere Philippo:
Unde qvidem juſta Richardus bile tumeſcens,
Præſertim ſibi non contradicente Philippo,
Magometicolas omnes, qvos urbe recluſa
Invenit numero qvaſi bis ſex millia, fecit
Verticibus cæſis efflare in tartara vitas.
Urbe refirmata poſitis cuſtodibus omnes
Vici Chriſticolis & prædia diſtribuuntur,
Eccleſiaſq; novas, ubi Chriſti nomen adorent,
Ædificant, ridet ſubito mutata locorum
Et rerum facies. jam Magometus ab omni
Exulat ore procul, jam per totam regionem
Catholicæ cultus fidei ſe pandit ubiqve.
M.CXCI. *Unus & undecies centum deciesqve noveni*
Tranſierint anni poſtqvam Deus eſt homo factus,

Qvando

Quando cepit Acharon gens Gallica, rege Philippo
Craſtina Quintiles data cum produceret Idus.
Hinc quoq; progreditur exercitus, & ſibi muros
Aſcalonienſis urbis peſſundare gaudent,
Qua fuit Herodes natus, qui millia centum
Quadraginta dedit morti cum quatuor, ortu
Principis æterni metuens amittere regnum;
Inter tot credens pueros occidere Chriſtum.
Hinc duce Richardo, Joppem, Gazamq; triumphant
Inſignes olim factis illuſtribus urbes.
Hanc fama celebrem centurio reddidit olim,
Angelico monitu qui Petri dogma ſecutus
Purgari meruit & ſacro fonte renaſci.
Aſt illam Sampſon bellis inſignibus, & vi
Antea collata nulli, nec poſtea, ſæpe
Contudit, & multis confecta cladibus urbe
Portarum valvas ſignis atq; ære nitentes
In manibus portans ſtetit alti vertice montis;
Qui tandem moriens cæcatus conjugis aſtu
Extinxit plures quam vivus ſtraverit hoſtes.
Quæ res geſta notat, quod Chriſtus morte ſua nos
Vivificans noſtram crucifixit in cruce mortem,
Proq; ſua, ſibi quam elegit de gentibus ipſe,
Eccleſia moriens, vectes & ferrea clauſtra
Fregerit, & fortis armati fortior arma
Captivans victor, ſpoliis aſcendit in altum.
Sed nondum Moyſi faciem Judæa videre,
Dum de lege legit paleas non grana, meretur.
Solus cum paucis hæc inter agenda Philippus,
Febre gravi tactus, crebroq; tremore fatiſcens,
Infirmabatur Acharonq; jacebat in urbe;
Tantaq; ſcaturies, tantus calor illius oſſa
Totaq; membra fuit ita depilatus, ut omnes
A digitis ungues caderent, à fronte capilli.
Unde putabatur, & nondum fama quieſcit,
Illum mortiferi guſtum ſenſiſſe veneni.

Digitized by Google

Gratia ſed nobis divina pepercit in illo,
Ne mutilata ſuo lugeret Francia cornu
Tam cito, cujus erat ſtudioſa ſedulitate
Poſtmodo continua pacis fruitura qviete.
    Languit ergo diu, ſed enim per tempora longa
Paulatim gradibus cœpit revaleſcere lentis
Cumqve neqviret ibi ſanari prorſus, amico
Hortatu procerum, cum conſilio medicorum
In patriam ſtatuit nativaq; rura redire.
Sed prius expenſas tribus annis ſufficientes
Militibus numerat qvingentis de propria re.
Milites templi. Mille qvibus decies pedites adjungere curat,
Qvi vigili ſatagant ſtudio curaqve fideli
Illius vice pro Domini pugnare ſepulchro.
Allobrogumq; duci cauſam committit eorum.
    His igitur curis vigilratione peractis,
Rex iter æqvoreum ſpirantibus arripit auris:
Qvi Romam veniens, celebri donatur honore
A Celeſtino Papa, qvi tertius urbi
Nominis illius præerat, tangebat & ipſum
Tertius illuſtri regalis ſangvine ſtirpis.
Cumq; ſatis digne à patribus ſanctoq; ſenatu
Eſſet honoratus, tandem dimiſſus abire
Dorſa per abrupta Radicophonis ardua, clivis
Invia limoſis, qvo vix aut ire viator,
Aut remeare poteſt, montis laureta caprini
Præterit, & montis Hardonis per juga cœlo
Proxima, planiciem Ligurim ſubit, inde Ceneis
Laſſatum ſcalis, Moriana valle, ſalebras
Præteriendo graves, cepit Burgundia deinde.
Cumq; mora modica, poſt aſpera ſaxa, Cotiq;
Colliculos, Iſaramq; vado Rodanumq; carentes
Se recreaſſet ibi medio jam menſe Novembri,
Sanus & in vultu ſolito ridente rubore
(Reddimus unde Deo grates) in propria venit.
    At rex Anglorum Jopen Gazamq; vel ultro,

Vel

Vel vi perdiderat: mittebat enim Saladino
Et Saladinus ei varia vice ſcripta, ſibiqve
Pacificabat eum Saladinus munere crebro.
Et jam Bleſenſis Theobaldus, jamq; Philippus
Flandrenſis comites, jam Vindocinenſis & ille
Qvem Giemus, qvem Mons clarus, qvem Pertica miſit
Terrea ſpiritibus viduarant vaſa beatis:
Illuſtris Stephani contriſtant funera ſacrum
Caſaris, Uldonis mortem Burgundia plorat.
Sed nec parcendum Jacobo mors impia duxit,
Cujus ob indignam mortem triſtantur Avennæ.
In toto locus eſt regno rariſſimus, in qvo
Non habeat cauſam lacbrymandi qvilibet, aut ob
Amiſſum dominum, vel fratrem ſive propinqvum.
Natos hi qveritur amiſſos, ille parentem;
Hic ejulatur cognatos, alter amicos;
Hic famulum, hic ſocium; patruos hic, ille nepotes.
Tanta peſte cadunt proceres in funera noſtri,
Qvos omnes ſibi mors Acharon aſcivit in urbe.
Tunc rex Richardus multis * infeſſus, ab illa
Cogitat egreſſu tacito diſcedere terra.
Diſſimulat regem pauciſq; * trieribus aeqvor
Sulcat, & Ionia progreſſum deniq; ponto,
Adria ſuſcepit: à dextro remige littus
Miſit in Illyricum, qvo navibus ille relictis
Imperiale ſolum cultu Templarius intrat
Privato ut tectus habitu ſecurior iret.
Ille qvidem multos magnates læſerat, unde
Dum metuit multos multis ſe diſſimulabat.
Dux tamen agnovit illum tuus, Auſtria, cujus
Partibus in Syria tentoria ruperat, atq;
Indignis nimium probris affecerat illum.
Heu qvis fortuitos caſus evadere poſſit,
Proſpectumq; ſibi fato vitare periclum!
Sape fit inſidiis pejor vis obvia caſus. «
Fatorum ſerie contingit ſape, qvod hoſtis

* infeſtus
* triremibus

L Plus

Plus improviſus ſolet explorante nocere.
Qvid prodeſt verſare dapes, ſervire culinæ?
Qvid juvat officio dominum vileſcere ſervi?
Qvid flexiſſe viam, veſtes mutaſſe, ſuoq;
Se famulo regem finxiſſe minore minorem?
Nil Minturnenſi Mario latuiſſe palude
Profuit, aut Thetidi natum ſub veſte pudenda
Virgineis miſcere thoris Lycomedis in aula.
„ Nec rex celatur, nec mons abſconditur, ipſa
„ Regia majeſtas nunqvam ſe paſſa latere,
„ Qvicqvid agat, regis perſona patebat ubiqve;
Qvæſitaq; negans ſibi caligare tenebras
Proditur, & mediis latebras non invenit umbris,
„ Dum qvocunq; ſpecu proprio ſplendeſcit ab igne.
Ecce latens capitur, & ab illo qvem metuebat
Ille magis, qvem plus vitare volebat, ab illo
Ecce latens capitur, qvi non qværebat eundem,
De qvo nulla ſibi ſuberat ſpes inveniendo.
Anno præterito magnus Fredericus abhorrens
Tædia longa maris, Cilicum per plana petebat
Jeruſalem, cruce ſignatus cum Theotonicorum
Millibus innumeris, qvi cum properanter adiret
Nicæam, pagis digreſſus ab Antiochenis
Sole calens, dum ſe medii fervore diei
Balneat incauto cujuſdam gurgite rivi
Interceptus aqvis fit mortis præda repente.
Qvo ſubit imperium defuncto filius ejus
Henricus, patrii juris ſucceſſor & hæres.
Nec tantum promovit eum ſucceſſio gentis,
Qvam cleri & procerum ſuper hoc electio juvit.
Eſt etenim talis dynaſtia Theotonicorum,
Ut nullus regnet ſuper illos, ni prius illum
Eligat unanimis cleri procerumq; voluntas.
Tali ergo Henricus ſucceſſerat ordine patri,
Tuncq; moram Magontina faciebat in urbe,
Cum regem Anglorum dux obtulit Auſtricus illi,

Qvem

Quem ſic alloquitur: Tu nuper regis amicus
Uſurpativi contra nos bella movebas
Impia Tancredi juratus in arma, meamq;
Uxorem patris ſolio privare volebas;
Nuper & in Syria Saladini exennia palpans
Chriſticolas Chriſti crucis hoſtibus expoſuiſti,
Dum Gazan, Joppen, Aſcolonemq; ſine armis
Et ſine conflictu ſubverti ſponte tuliſti,
Imperiiq; mei proceres occidere quoſdam,
Et male tractare plures non erubuiſti:
Immo tuum dominum, noſtri genitoris amicum,
Et fratrem noſtrum voluiſti tradere Parthis,
Ut mutilata ſuo lugeret Francia cornu;
Ne ſua, quæ retines injuſte, jura reclamet.
Non tulit ulterius ac ſi reſideret avito
Innixus ſolio, vel in aula Linconienſi,
Aut medio Cadomi, quaſi cultus immemor in quo
Captus habebatur, regaliter, ore diſerto,
Corde leonino, vocem prorupit in iſtam:
Prodeat in medium, qui me de proditione
Arguat, armatus veniat ſubeatq; duellum
Me contra, ſi me ſuper hoc convincere poſſit;
Non tamen usq; adeo virtus mihi deficit, ut me
Fidentem de jure meo ſolitoq; vigore
Vincere quis poſſit, fiat quod jure cavetur.
Lex mihi ni pareat, mortem non deprecor ultra.
Si pro germana pugnavi jure, ſuumque
Denique jus per me Tancredus reddidit illi,
Imperium facto veſtrum non læſimus iſto.
Parce precor noſtris erroribus atque labori,
*Parce precor patria *menſcher quam depopulatur*
Frater, Frâncigenum in me qui movet ipſius arma.
Dum moror hic captus, mea rex caſtella Philippus
Diruit ad libitum, Giſorti mœnia frangit.
Jam ſibi Paciatum, ſibi jam ſubjecit Ibream,
Jam Bellummontem cepit, caſtrumque leonum,

Tu novus es princeps, inſtant tibi prælia, queſtu
Multiplici video multoq; numiſmate valde
Nunc opus eſſe tibi, ſi vis ſuperare tot hoſtes
Qvot modo contendunt tibi ſe præſtare rebelles:
Mille dabo argenti marchas tibi centuplicatas,
Meq; tibi ſceptrumq; meum ſubjecta fatebor.
Commoda nulla tibi confert mea captio, nulla
Laus eſt armatum palmis affligere regem.
Jam nimis afflicto ſine me ſuccurrere regno.
Annuit his princeps dictis, & mitior inſit,
Claruit & paucis ejus ſententia verbis:
Sicut dixiſti facias & liber abito.
Rex igitur dictum refirmat, & inde recedit
Liber, & Albidiam poſt tempora longa reviſit.
Anglia rege ſuo gaudet veniente, Johannes
Exulat & regi Francorum inviſus adhæret.
At jam Rodolda vallis qva paſcua lambit
Sidereis Andura vadis, qva lapſus in amnem
Fama majoris, majus ſibi nomen adoptat,
Qva procul hinc in ſe ridentem ſuſcipit Arnam
Nomen ei donando ſuum, qva Ridula pratis
Irrigat arridens ridentibus, arva Bruonna
Qvicqvid ab hinc ſpatii fontem patet usq; Serenm,
Unde oriens hortis fluit utilis Epta ſatisq;,
Donec Seqvanio procul hinc ſe perdit in amne,
Karolides validis totum poſſederat armis,
Qvi prudens munit armis caſtella virisq;,
Et foſſata novat, fractasq; redintegrat arces,
Firmior ut multo qvævis munitio fiat,
Qvam prius extiterit; modica ne perdat in hora,
Qva ſibi cum magno ſunt acqviſita labore.
[illegible]amen Ebroicam ſtudio majore refirmans
[illegible]mis & rebus & bellatoribus urbem
[illegible]luribus inſtructam donavit amore Johanni,
Ut ſibi ſervet eam, tamen arcem non dedit illi.
Ille dolo plenus qvi patrem, qvi modo fratrem

Prodi-

Prodiderat, ne non & regis proditor eſſet,
Excedens Siculos animi impietate tyrannos,
Francigenas omnes vocat ad * communia qvotqvot *convivia
Ebroicis reperit, eqvites ſimul atq; clientes,
Paucis exceptis qvos ſors ſervavit in arce.
Qvos cum depoſitis armis feciſſet in una
Diſcubuiſſe domo tanqvam prandere putantes,
Evocat è latebris armatos protinus Anglos,
Interimitq; viros ſub eadem clade trecentos,
Et palis capita ambuſtis affixit, & urbem
Circuit affixis, viſu mirabile, tali
Regem portento qværens magis angere luctu.
Talibus obſeqviis, tali mercede, rependens
Millia marcharum qvas rex donaverat illi.
Tali qvippe modo circumvenientibus Anglis
Horſus & Hengiſtus olim nec avere Britannos
Patricios omnes ad prandia falſa vocatos,
E qvibus evaſit ſolus Salebericus Eldo,
Qvi rigidum nactus fortuna munere palum,
Mille viros ſternens, indemni corpore fugit,
Ac hoſtes bello renovato poſtea vicit.
Tam deteſtanda pollutus cæde Johannes
Ad fratrem properat, ſed res tam flagitioſa
Non placuit fratri. Qvis enim niſi dæmone plenus
Omninoq; Deo vacuus, virtute redemptus
A vitiis nulla, tam dira fraude placere
Appetat, aut tanto venetur crimine pacem?
Sed qvia frater erat, licet illius oderit actus
Omnibus odibiles, fraterna fœdera pacis
Non negat indigno, nec eum privavit amore
Ipſum qvi nuper ſceptro privare volebat.
Tempore rex illo caſtellum Vernolienſe
Jam tribus hebdomadis obſederat, improba cujus
Gens nimis & Francos aſſveta laceſſere lingva
In fore caſtelli regem depinxerat ipſum
Armatum clava: ſed nec ceſſabat amaris

Irritare probris mutam viventis idæam.
Sed jam magniloquos faſtus omnino repreſſit,
Vertice demiſſo regem veneranter honorans,
Francorumq; jugum portans cervice coacta:
Seque dolet mutilam muris & turre ſuperba,
Quos rex ſtravit humi, ſumptu diſpendia paſſa,
Diſcat ut hoc damno lingva compeſcere damnum.
Qui poſtquam certus de proditione Johannis,
Et gentis de nece ſua fuit, obſidionem
Solvit, & irarum ſtimulis agitatus, ad omne
Excidium partis adverſæ totus inardens,
Ebroicas primo ſic incineravit, ut omnes
Cum domibus ſimul Eccleſias conſumpſerit ignis.
Inde cremando domos, prædando rura Kaletum
Intrat, & obſeſſis Richardum ſubmovet Archis:
Quem fuga dum raperet, equites fera bella gerebant
Cum Francis media ſe defendendo foreſta.
In quo conflictu, Lieceſtricus ille Johannes
Inclytus egregiis mundo notiſſimus actis
Matthæo totis Marlitæ viribus haſtam
Impingit per utrumq; femur: Matthæus & illum
Pectoris in medio ferrata cuſpide pulſum,
Quamvis unda fluat coxa ex utraque cruoris,
Corporis immenſi ſignare caractere terram,
Atque ipſum cogit ſuperatum vincla ſubire.
Sed nec Francigenæ reliqui ſine laude recedunt,
Dum claros actis viginti quinq; Quirites,
Innumerosq; ligant alios, pluresq; trucidant.
Haud procul hinc portus fama celeberrimus atq;
Villa potens opibus florebat nomine Deppen.
Hanc primum Franci ſub eodem tempore gazis
Omnibus expoliant, ſpoliatam denuo totam
In cinerem redigunt. & ſic ditatus abivit
Cætus ovans, quod tot villa non eſſe, vel urbe
Divitias, aut tam pretioſas diceret uſquam.
Inde revertentes poſito Richardus in arcto

Cujusdam

Cujusdam nemoris egreſſu milite multo,
Cum famulis levibus loca nactus commoda fundi,
Damnificavit eos, & multos cepit eorum
Agminis extremi ſpoliis rebuſq; gravatos.
Dehinc Bellummontem * in ſua jura reducens
Bituriam ſubiit. ſequitur pernicibus alis
Karolides ipſum: quem cùm ſentiret adeſſe,
Anglicus, inſidias iterum molitur eidem.
Eſt inter Fractam vallem Bleſenſeq; caſtrum
Non multum celebri Belfogia nomine vicus,
Perplexus lucis & vallibus horridus atris,
Qvo dum forte ſuis rex cum baronibus eſſet
Mane fere medio prandens, nihilominus ibant
Agmina cum bigis & eqvis portantibus arma,
Vaſaq; reſq; alias caſtrorum qvas petit uſus.
Emicat è latebris ſubito rex Anglus, inerme
De facili vulgus ornatum rebus & eſcis
Diſſipat, occidit, abducit, plauſtra reducit,
Sarcinulas, & eqvos, cophinos & vaſa culinæ,
Menſarumqve, qvibus argenti ſplendor & auri
Vaſis præ reliqvis pretium pretioſius addit.
Nec parcit raptor nummis qvibus arcta tumebant
Dolia, nec ſaccis qvibus ornamenta latebant
Scripta tributorum fiſcique chirographa, nec non
Cum reliqvis rapitur rebus regale ſigillum.
Tantaqve paſſus ibi rex eſt diſpendia, vicum
Ut vere dicas à bello & fraude vocatum.
Nec dum prima qvies populis, clamatur ad arma:
Arma viri rapiunt mixtim; non curat an ejus,
An ſocii ſint arma, qvibus ſe qvilibet armat,
Arma ſibi capiunt, qva proxima carpere poſſunt.
Sed jam ſe ſpoliis prædo prædaqve potitus
Sparſerat in lucos prudens vallesqve remotas,
Qva rex non poterat armatas ducere vires.
Qvi ſimul aſpexit hoſtes non eſſe ſeqvendos,
Cœptum pergit iter, amiſſaqve cuncta novari

Imperat,

Digitized by Google

Imperat, & cura majore novata tueri,
Qvi ſibi pro rebus amiſſis vel meliora
Aut aqve pretioſa qvidem reparare valebat
De facili, ſed ſcripta qvibus pranoſſe dabatur
Qvid deberetur fiſco, qva, qvanta tributa,
Nomine qvid cenſus, qva vectigalia, qvantum,
Qvisq; teneretur feodali ſolvere jure,
Qvi ſint exempti, vel qvos angaria damnet,
Qvi ſint vel glebæ ſervi, vel conditionis,
Qvove manumiſſus patrono jure ligetur;
Non niſi cum ſummo poterit reſcire labore.
Præfuit huic operi Galterus junior; ille
Hoc grave ſumpſit onus in ſe, qvi cuncta reduxit
Ingenio naturali ſenſuq; vigore
In ſolitum rectumq; ſtatum, præſtructus ab illo
Eſdra, qvi docuit reparare volumina legis
*videmqve Atq; Prophetarum, pſalmos * itbideq; libellos*
Et teſtamenti ſimul omnia ſcripta prioris,
Qva cuncta impietas olim Chaldæa cremarat,
Joachin, ſive Sedechian. *Urbs qvando ſancta eſt à principe capta cocorum*
Rege ſub Aſſyrio, qvi regem lumine caſſum
Cum captivato populo tulit in Babylonem:
Cujus laxativus iter convivia potus
* *Fraude datus ſtomachum * ignominioſe*
Mæroris facta eſt mortisq; in carcere cauſa.
Domni Martini comes interea Reginaldus
Boloniam toto comitiſſam cum comitatu
Cui rex addiderat, & Balduinus honoris
Jure palatini clarus, proavisq; ſuperbus
Heliſabeth frater regina, Hennavius, atq;
Flandricus archicomes, Francorum rege relicto
Regis ad Anglorum partes jam tranſtulerant ſe.
Multi præterea barones, ejus amici
Occulte facti, tecta illi mente favebant,
Qvi magnos ſibi qvosq; viros in amore ligabat,
Cordaq; Francigenum ſibi venebatur avara.

Munc

Muneribus crebris promiſſorumq; lepore,
Argentum dum largus eis diſpergit & aurum,
Ornamenta, cibos, exennia, prædia, villas.
Sed non Barrenſem potuit corrumpere donis.
Contigit haud multo decurſo tempore poſthac,
Virgo Dei mater qua verbo ſe docet & re
Carnoti dominam, laudabiliore paratu
Eccleſiam reparare volens ſpecialiter ipſi
Quam dicat ipſa ſibi, miranda provida cauſa
Vulcano furere ad libitum permiſit in illam,
Ut medicina foret præſens exuſtio morbi,
Quo Domini domus illa ſitu languebat inerti,
Et cauſam fabricæ daret illa ruina futuræ,
Cui toto par nulla hodie ſplendeſcit in orbe:
Quæ lapide exciſo ſurgens nova corpore toto
Sub teſtudineo jam conſummata decore,
Judicii nihil usq; diem timet igne noceri,
Multorumq; ſalus illo provenit ab igne,
Quorum ſubſidiis operis renovatio facta eſt.
Hoſtis enim generis humani ſemper iniquus,
Semper amat damnis ſuperaddere damna, nec unquam
Velle bonum, vel amare poteſt: mala non tamen illa
Irrogat ipſe, niſi Domino permiſſus ab ipſo.
Sicq; agit, ut facto ſemper delinquat in omni,
Et tamen ex ejus Deus actibus utilitates
Proſpicit humanas, & vel peccamina punit,
Aut hominum reprimit à faſtu corda ſuperbo;
Juſtificetur adhuc præſenti ut verbere juſtus,
Et ſordens ſordeſcat adhuc examine juſto.
Firmat enim juſtum morum patientia cuſtos,
Obſtinat injuſtum vitiis implexa voluntas.
Sicq; fit, ut facto bonus & malus hoſtis eodem
Nobis proficiat, ſibi dum nocet ipſe ſuisque.
Non quia ſimpliciter bonum aut velit aut queat ipſe,
Sed quod ſit malus ipſe bonis occaſio noſtris.
Sic mala Judæis, nobis bona paſſio Chriſti,

In vitam nobis, in mortem tranſiit illis;
Ejuſdemq; rei, qvæ tam fuit utilis orbi,
Paſſio nos ſalvat, Judæos actio damnat;
Æternoq; placet patri hæc, dum diſplicet illa.
Et qvia jam veſtrum reddit tam durus anhelum,
Gallis eqvum, breviter hic reſpirare ſinatur,
Ut levius reqviem poſt qvartam currere poſſit.

LIBER QVINTUS.

MATERIA LIBRI V.

Qvintus habet ſtrages & particularia bella.
Rodolia de valle fugat rex obſidionem.
In triduo properanter agens iter octo dierum
Richardus Britones, capto Virſone, moleſtat.
Arturum patruo tamen illi reddere nolunt.
Dangutum vertit, ſimul Aſſumarumqve Philippus:
Ipſius unde volens Richardus caſtra levare,
Vincitur, inqve genu telo Gaillone feritur.
Nemurci comitem capiunt tria millia Franci.
Vallorum objurgant Belvaci præſule capto.
Richardus voluit ſubito retinere Philippum,
Milite cum raro, Curcellis forte meantem,
Qvominus indignans filum illius Atropos occat.

Interea ſterili comes obſidione Johannes
Vallem Rodolii ſub jura reducere fratris
Tentabat: cum qvo David comes Eboracenſis,
Præſul, Hyrundellæ dominus, verboſa ſuperba
Rothomagi multitudo, ſiceraq; tumentis,
Algia potatrix, Lexovia fontis egena,
Qvæ pro fonte maras gaudet potare lutoſas,
In qvibus à tergo buſoni buſo cohæret,
Qvæ navis ſparſo ſubicit ſe rana marito,

Digitized by Google

Frumentiq; parens Velgis, duriq; Caletes,
Oximiiqve ſitos ſterili ſe colle gementes;
Iſti cum multis aliis communiter omnes,
Unanimi voto, caſtrum expugnare volebant.
Sed jam cum popul[illegible]les convenerat omnis,
Proxima qvot poterant loca mittere Francigenarum,
Andura ripis metati caſtra nitentis.
Ad qvos Biturica rex feſtinavit ab urbe.
In triduo, mirum, completum iter octo dierum;
Nec deſcendit eqvo, nec membra qviete refecit
Vel modica, ſudore fluens, & pulvere ſparſus,
Sicut erat, tranſit Andura per vada primus.
Nec mora detinuit Francos, qvin protinus ipſi
Contigui, ſolita levitate ferantur in hoſtem.
Jam perturbatum: nec jam ſua turpe putantes
Ignava dare terga fuge, nemorisq; propinqvi
Luſtra ſubire magis, qvam ſe defendere pugna.
Diffugiunt eqvites projectis eminus armis,
Ut levius fugiant. pedites capiuntur, ubi ſe
Victori curſu neqveunt auferre pedeſtri.
Bituricis iterum cum rex in finibus eſſet,
Obſedit ſimili Bruerollas ſorte Johannes,
Turpiter indigenæ qvem ſoli exinde fugarunt.
Ad regis curſum redeo, qvem more gigantis
Octo tribus complere dies potuiſſe ſtupeſco.
Et qvis non ſtupeat ipſum cum cetibus, armis
Munitum, penna qvaſi remige non pede vectum,
Tempore tam modico, tot continuaſſe dietas?
Qvis pede pennato curſorius aut peregrinus,
In patriam voto cupiens remeare peracto,
Se jactare poteſt aliqvando millia centum
Qvadraginta tribus ita perrexiſſe diebus?
Non tanto poſt Narbazanem Beſſumq; refertur
Magnus Alexander olim properaſſe volatu,
Feſtinat Dario dum Bactra ſubire perempto.
Talis Pariſios memoratur adiſſe diei

Unius ſpacio Senonenſi Cæſar ab urbe,
Quando Romanis ejectis Camulogenum
Pariſii regem ſibi præſumpſere creare,
Illis Rothomago quem Neuſtria miſerat urbe;
*Lutetia. Quare obſeſſa fuit capta * Luceria rurſum.
Poſtea rex iterum Richardus rexq; Philippus
Haud procul à Bituris ſtabant pugnare parati.
Verum Richardus animum revocavit ab armis,
Solo ſe monitore fruens, & tactus ab illo
In cujus ſunt corda manu vireſq; potentum,
Seq; ſui libito domini ſubmiſit ad omne,
Ipſius imperium penitus parere paratus.
Sacramenta novat fidei, dominoq; fidelem
Se fore jurat idem ſub amica pace, ſed infra
Temporis articulum pacem revocavit eandem,
Quam quoniam facto violare nequibat aperto,
Famæ garrulium formidans, ſi manifeſta
Exiſtat domino ſine cauſa fronte rebellis,
Occulte fieri procurat quod manifeſto
Non audet bello, faciens in canone fraudem:
Et ſic bellorum cauſam movet arte latenti,
Cogatur primus ut bella movere Philippus,
Præſtet & impoſita quaſi jus injuria menti,
Quo ſibi ſit licitum jam mota repellere bella.
Flumine Sequanio portus qui gaudia portans
*Belgica. Nomen habet, transfert in * Velgica rura meantes,
Et qui Rodoliam feſtinant pergere vallem.
Inſula flumen ibi gemino diſcriminat alveo,
Fluminis in medio terra communis utrique;
Rex ibi Richardus celſam cum mœnibus arcem
Ædificat contra jurata fœdera pacis.
Cumq; Philippus eum ſuper hoc reprehenderet, illo
Excuſabat ſe cauto fallaciter aſtu,
Dum facit ut lateat injuria juris in umbra,
Seq; cavilloſa deceptio palliet arte.
Sed quamvis regi de fraude pateret aperta,

Digitized by Google

Non tamen hac animum res ejus movit ad arma.
Perſtat, ſeq; alias Richardus vertit ad artes.
Provocat in cauſam dominum Virſonis, eumqve,
Ordine perverſo, judex effectus & actor
Convenit injuſta coram ſe lite, ſuper re
Ad regis de jure forum ſpectante Philippi.
Non tulit indignans animi vir fortis, & usqve
Pariſius veniens regi movet inde qverelam.
Qvam foret ante tamen ad propria rura reverſus,
Omne qvod ejus erat ſubito Richardus adorſus
Virſonum totum ſpoliat, capit, ipſius omnes
Deſtruit igne domos, prædas abducit opimas.
Proh dolor! eximium caſtrum ſplendoris abundas
Omnibus ad caſtri faciunt qvæcunq; decorem.
In nihilum redigit dolus improviſus, & hoſtis
Necdum ſuſpectus, nondum de jure timendus:
Qvo non fertilius, qvo non ſpecioſius ullum
Bituricum fines modo perluſtrabat apricos.
Hinc etenim dextrum Sigalonica plana ſerenant
Frugifero jocunda ſolo, latus inde ſiniſtrum
Lene fluens per prata virentia Carus amœnat,
Arboribus cultisq; placens, patiensq; carinæ
Piſcibus, & multis juvat utilitatibus ipſum.
Rex ubi cognovit, qvam ſæpius antea fraudem
Expertus fuerat, miſſis qvi Bituricana
Oppida munirent famulis & milite multo,
Richardus ſimili ne fraude præoccupet illa,
Danguttum multis legionibus obſidet, unde
Cum Richardus eum conatus ſæpe fuiſſet
Pellere, nec poſſet, Audumam tranſit, & ecce
Jam novam circum Nicolaus munere captus
Tradit ei domus Deſſuum pauperrima villa
Cui fuerat; qvicqvam ſtruiſſet qvam ſceleroſa
Factio ſit, fidei commiſſum ſic violare
Caſtellumq; ſui domini ſic prodere, Templi
Suſcipiens habitum Syriis aufugit in oris.

Sed rex Danguto capto prius impiger illuc
Tendit, & in fiſci caſtellum jura reducit:
Et qvos Richardus illuc dimiſerat, omnes
Clauſit compedibus vinctos in turre Medontæ,
Qvos Gaſcelinus ſervabat, vir probitate
Splendidus, armorum ſtudioſus, fortis & audax,
Dapſilis, & ſuper afflictos pia viſcera geſtans.
Is, dum præſtat eis & potum largus & eſum,
Sæpius in menſa patiens diſcumbere ſecum,
Incautus ſibimet, medio dum potat eorum,
Occidit à Sathanæ membris, occiſus in ipſo
Qvo bibit articulo, cultro ſub corde recepto.
Conceptaq; diu ſic proditione patrata;
Occulta dudum limatis fraude cathenis,
Oſtia recludunt, graduumq; per ardua paſſu
Declivi ad terram deſcendunt turre relicta.
Cumq; tenebroſæ fiſi caliginis umbra
Jam per poſticos fugere in diverſa pararent,
Per totum ſubito caſtrum turbore levato
Concurrunt cives, valvas crepitantibus obdunt,
Et mox pene omnes capiunt, qui mane ſeqventi
Vultibus erectis ſurſum tollente gibeta
Digna Jovi fiunt oblatio, jure levati
A tellure procul, nec cœli in ſede recepti,
Cum neutro recipi mereantur utriq; peroſi,
Qvos in ſe occillare ſinit vix pendulus aer.
Pœna minor merito, ſi tanto ſola daretur
Pœna hæc flagitio: verum magis illa timenda eſt,
Exutos quæ carne manet punitio manes.

Richardus vero Britones invaſit, eosq;
Cladibus affecit miſerandis, caſtraq; plura
Evertit, pagos male depopulatus & urbes,
Nec pueris parcens nec adultis; qvinetiam ipſo
Qvo veneranda die celebratur paſſio Chriſti,
Multos occidit gladio, multosq; coëgit,
Mortis inaudito molimine ſævus, obire

Ipſum-

Ignibus & fumo, cavcas & viſcera terræ
Ingreſſos mortis formidine, quæ fugientes
Conſequitur quocunque loco, quocunque receſſu.
Non tamen à regis Britones ditione Philippi
Francorumque fide tanta ſterilitate retraxit:
Sed nec eos induxit ad hoc, ut reddere vellent
Arturum patruo, pro quo mala tanta ferebant.
Quem Guidenocus Venetenſis Epiſcopus illo
Tempore ſervabat puerum, regique Philippo
Poſtea reſtituit ſanum, qui cum Ludovico
Pariſius puero puer eſt eductus in aula,
Indemniſque annos plures exegit ibidem.
Sed periit, patruo ſimul ejus copia facta eſt,
Tutus ab externis, manibus truncatus amici.
Nec mora, Richardus Britonum de finibus exit,
Atque catervatim comitantibus undique ſignis
Per Bajocarum lolieta, per arva Caletum,
Prater Bellovagum, propero rapit agmina curſu
Jactans ſe regi confligere velle Philippo,
Si non confeſtim diſcedat ab obſidione,
Qua ſex hebdomadas conſederat Albumarenſis
Caſtelli muros ſcopulis & colle locatos.
Eligit ergo bonis de militibus meliores,
De quorum mage fiſus erat virtute fideque,
Ut ſecum veniant irrumpere caſtra repente.
Inter quos ſpecialis erat fortiſſimus armis
Guido Thoarcites, Britonum dux poſt breve tempus
Qui fuit, Arturi ſumpto cum matre Ducatu:
Cum quibus Hugo venit Brunus Liſinaicus heros,
Et cum militibus Guillelmus Malleo multis.
Rex ita Richardus belli fervore caleſcens,
Talibus auxiliis dum vincere cogitat omnes,
Uſque ſub ipſa gradu prorumpit caſtra citato:
Cujus in occurſum non ſegnis evolat extra
Caſtra Comes Symon, Bato [illegible]renſis, Alanus
Brito Dinamites, ſolium cui nuper avitum.

Lolium eſt granum, qvod dicitur yuraie, qvod abundat in illis partibus Normanniæ

Richar-

Richardi injuſte abſtulerat violentia regis.
Cum qvibus electi juvenum, qvibus ardua virtus
Et bellis aſſveta manus, nil eſſe timendum
Dictitat, ac urget, tendant ut in ardua ſemper.
Qvos ſimul aſpexit leo fortis adeſſe, furore
Indomito, novitq; viros per ſigna virorum:
Qvaliter in tauros Lybici furit ira leonis,
Qvos videt elatis in paſcua cornibus ire,
Agmine conſerto ſeſe defendere promptos,
Nec dare terga fugæ; nec eos tamen audet adire,
Dum non præſumit qvod ei victoria cedat:
Haud ſecus obſtupuit rex nobilis hoſte propinqvo,
Dum nec eos audet invadere, nec tamen illum
Nobilitas animi permittit abire retrorſum.
Illud honore caret, ſed plus habet utilitatis,
Utilitate vacat iſtud, præcellit honore.
Utile poſtpoſuit demum rex fortis honori,
Qvem retinere ſtudet qvantum libet. impiger ergo
Cuſpide dimiſſa manuum calcaribus urget,
Congrediturq; viris alacri levitate, viriq;
Congrediuntur ei, pugnatur utrinq; viciſſim,
Haſtas confringunt, hebetantq; freqventibus enſes
Ictibus, & nudis agitur res dira cutellis.
More ſuo, Barrenſis eqves deſævit in hoſtes,
Dum facit enſe viam qva regem poſſit adire,
Dum regi conferre manum deſiderat ipſi,
Tres eqvites proſternit eqvis, nec curat eosdem
Cogere vincla pati, dum plures ſternere tendit.
* comminus
*Interea comitis nec dextera * comitis alget,*
Nec reliqvi proceres pugnant virtute minori:
Nec Pictava manus minor eſt probitate, minuſve
Laudis agunt; feriunt hoſtem, feriuntur ab hoſte,
Sternuntur, ſternunt, capiunt, capiuntur & ipſi.
In dubio eſt, nec ſcitur utra victoria parte
Stare velit, cui propitium fortuna favorem
Præbeat, eventu dubio pars utraq; pugnat;

Donec

Donec rex inter tot millia vidit Alanum,
Caſſida qvi medio reparat in limine lapſam.
Stabat agro, qvem cum noviſſet ab agmine denſo
Exit, & erecta plano ſe contulit haſta,
Feſtinatq; viro rapido ſe jungere curſu.
Nec minus ut regem conſpexit Brito venire,
Se parili voto collidere gaudet eidem.
Lancea ſed regis clypeo qvaſſata forato
Frangitur, & voto regis parere recuſat.
Nec regis clypeum Britonis forat haſta, ſed ultra
Diſſiliens abiit, manuq; ſub ilibus acta,
Inter utrumq; femur, præacuta cuſpide caudæ
Juncturam rumpens, ibi demum fracta qvievit.
Rex qvadrupesq; cadunt; ſed mira rex levitate
Surgit, & aptat eqvo citius ſpe membra novato.
Et jam terga fugæ mandabant agmina turpi:
Rex qvoq; non poterat tantos ſufferre furores.
In primis capitur Britonum Dux Gvido futurus,
Cum multis aliis. Franci fugientibus inſtant:
Nudatur campus, fugientes chara relinqvunt
Pignora, ter denos eqvites aliosq; minores
Qvinqvaginta viros. Aſt toto Francigenarum
Ex numero nullum tetigit vel captio vel mors.
Gaudia pro tanto Franci per caſtra triumpho
Exercere ſtudent, expugnatumq; diebus
Qvadraginta novem, captum vix deniq; caſtrum
Funditus evertunt, vix ut veſtigia reſtent.
Rex Richardus abit triſtis, nimiumq; tumenti
Corde ferens eqvitum diſpendia tanta ſuorum,
Seq; fuga campum turpi nudaſſe, nec ullum
*De tot Francigenis dubii in certamine * mentis*
Vel donaſſe neci, vel ſaltem ducere captum.
Nec multo poſt hæc Gaillonis cingere muros
Obſidione volens, adit prope mœnia caſtri
Explorando vias, qvibus aſcenſu leviori
Difficiliq; minus arcem penetrare valeret.

* Martis

N Qvem

Qvem dominus caſtri ſumma de turre Cadocus
Intuitus, jaculum baliſta miſit ab arcu,
Perq; genu regis in eqvi latus impulit ictum.
Vertitur in gyrum qvadrupes, dominumq; ſuorum
Vix tulit ad ſectum lethali cuſpide laſus,
Gaillonis domino, vivat modo, multa minantem.
Qvi, cum poſt menſem medicamine plaga potenti,
Et docta reſecante manu, ſanata fuiſſet,
Fortior & multo ſolito indignantior iras
Suſcitat, & frendens ſitit arma vigore reſumpto:
*Ut coluber * nudatus pelle, nitenti*
Ad ſolem tergo dentes armare veneno
Perſtat, & expectat in qvem ſua ſpicula figat,
Qvemve novi perimat primo livore veneni.

* Videtur qvidpiam deeſſe, ut veteri, aut *prima.*

Protinus extremis Anglorum finibus agmen
Vallorum immenſum numero vocat, ut nemoroſa
Per loca diſcurrant, ferroq; igniq; furore
Innato, noſtri vaſtent confinia regni.

Gens Wallenſis habet hoc naturale per omnes
Indigenas, primis proprium qvod ſervat ab annis,
Pro domibus ſylvas, bellum pro pace freqventat,
Iraſci facilis, agilis per devia curſu,
Nec ſoleis plantas, caligis nec crura gravatur,
Frigus docta pati, nulli ceſſura labori.
Veſte brevi, corpus nullis oneratur ab armis;
Nec munit thorace latus, nec caſſide frontem,
Sola gerens, hoſti cadem qvibus inferat, arma,
Clavam cum jaculo, venabula, geſa, bipennem,
*Arcum cum pharetris, nodoſaq; tela * veſtam*
Aſſiduis gaudens pradis, fuſoq; cruore.
Raro fit ut qvis ibi ſubeat, niſi vulnere, mortem.
Si cui qvis proprium ſine cade obiiſſe parentem
Improperare qveat, ſummum putat eſſe pudorem.
Caſeus & butyrum cum carnibus haud bene coctis
Delicioſa viris reputantur fercula magnis,
Arboris infixa trunco, qvas ſape prementes

* vel haſtā

Sic etiam comedunt expreſſo ſangvine tantum.
Hæc vice ſunt panis, pro vino lacteus humor.
Hi noſtros ſines, aditus ubicunq; patebant,
Prædantes inconſolabiliter cruciabant:
Cum ſenibus juvenes, pariter cum prole parentes,
Qvos ita conſtrinxit exercitus Ardeliana
Vallis in ingreſſu, turmis prudenter & ante
Et retro diſpoſitis, qvod eorum morte ruiſſe
Viderit una dies tria millia bisqve ducentos.
Facta movent regem Richardum talia, nec ſe
Claudere corde poteſt gravis indignatio totam.
In ſua tres vinctos ergaſtula forte tenebat
Francigenas, qvos mox, audita ſtrage ſuorum,
Præcipitans ſævus alta de rupe deorſum
Littore Seqvanio, muros ubi poſtea ruppis
Gaillardæ ſtruxit, ferali turbine miſſos
Judicio neqvam nocuit nil tale metentes
Oſſibus & nervis toto cum corpore fractis;
Protinus exoculat ter in ipſo carcere qvinos,
Monoculumq; ducem dat eis, ut ſic regat illos
Francorum ad regem: qvi juſta concitus ira
Anglos ſupplicio ſimili mulctavit eodem
Sub numero, tractosq; ſimul de carcere, regem,
Unius illorum duce conjuge, miſit ad Anglum;
Atq; alios ſcopulo tres præcipitavit ab alto:
Ipſum Richardo ne qvis putet eſſe minorem
Viribus aut animo, vel eundem forte timere.
Providet his qvi propter eum ſunt exoculati,
Atq; relevari qvibus illi rebus egebant,
Ut ſat eis ſit qvod ad vitæ competat uſum.
Inde per irriguas valles vada tranſvadat Eptæ
Richardus fines ingreſſus Bellovagenſes,
Immenſaq; hominum prædas pecorumque, peremptis
Pluribus, abducit: præſul tunc obvius illi
Belvaci, cum quo Guillelmus nobilis ille
Melloti dominus, patriam defendere tentat:

N 2 Qvos

Qvos Marchaderi ſic clauſit rupta, qvod ambo
Dum patriæ pugnant capti vinctiq; cathenis
Carcere multa diu clauſi tormenta tulerunt.
Idem præſul erat Roberti clara propago,
Qvi Groſſi fuerat Lodovici regia proles:
Et ſic natus erat regi patruelis, at illum
Nil juvat Eccleſiæ prelatio, nil ſacer ordo,
Propria nil probitas, generis nil gloria tanti,
Qvin incluſus ita minimus de plebe ſatelles
Carcere pœnali permultos ſqvaleat annos.
Elapſo poſthac non multo tempore frater
Flandrini Comitis, & erat Nemurcius idem
Jure comes, patrio confinia Lenſica multo
Milite dum luſtrat, capitur, ſociiq; bis octo
Qvi comitabantur ipſum; qvos regis amici,
Illas dum partes ex ejus parte tuentur,
Bello confectos compellunt vincla ſubire.
At rex Anglorum conceptam præſule capto
Lætitiam nec corde poteſt includere totam,
Atq; ſuo pugnam domino committere toto
Corde ſitit, qvocunq; velint ſe vertere fata;
Cujus cum mille & qvingenti militis eſſet
Armati numerus, bellatorumq; minorum
Millia dena qvater, & Marchaderica rupta
Extedens numerum, certus de rege Philippo
* *Mœnia Giſorti qvod ſolus pene * petebit,*
Juxta Curcellas galeato milite campos
Et valles implet, per Vergica rura cohortes
Ordinat armatas, pateat via ne qva Philippo.
Qva, qvo tendebat, Giſortum poſſit adire.
Neſcius ille doli, vel ubi rex Anglicus eſſet,
Cuncta Medonteno dimiſerat agmina caſtro,
Nilq; ſibi metuens ducebat in agmine tantum
Qvadraginta qvater equites centumq; clientes.
Et jam tranſierant Curcellas, mœnia qvarum
Fregerat, & dominum captum rex duxerat Anglus

Digitized by Google

Robertum, plaga crudeli in vertice caſum.
Ut vidêre viris coopertas undiq; valles,
Armaq; per campos ſolis duplicantia lucem,
Obſtupuêre nimis, nec erat via libera, qva ſe
A dextris poſſent emittere, ſive ſiniſtris.
Rex tamen impavidus per iter qvod ceperat, ibat:
Qvem Male-vicinus per habenas cepit, & ipſum
Talibus alloqvitur, furiata mente, Manaſſes;
Conſilio ſiqvidem fortis, ſed fortior armis:
Qvo ruis, ô periture? qvibus jam poſſumus armis
Auxilium præſtare tibi? cur velle videris
Sponte tuos & te cæcis involvere fatis?
Qvaliter hæc tam pauca manus tot millibus auſit
Pugnare, ut vitam ſaltem una protegat hora?
Non tot Alexander Græcos in prælia duxit,
Non tot Athon ratibus Xerxes tranſnaſſe putatur,
(Epotaſſe licet dicatur flumina prandens)
Qvot nos expectant. nunqvid non cernis ut omne
Præpediatur iter, nec qvo tranſire qveamus
Vallibus aut agris aditus patet? Ocius ergo
Dum licet, & nondum nos undiq; circuit hoſtis,
Fræna retorqventes loca nos in tuta feramus:
Vel potius tu ſolus abi, nec te pudor ullus
Detineat, dum nos pugnando reſiſtimus hoſti.
Funeris eſt noſtri facilis jactura, ſed in te
Totius poſita eſt & ſpes & gloria regni:
Te ſolo, nihil eſt timeat qvod Francia, ſano.
Plura locuturo nimia rex fervidus ira,
Abſit ut incœptum pro qvolibet hoſte relinqvam,
Dixit, iter, refugo ve gradu veſtigia vertam.
Nos via regalis Giſortum ducat oportet,
Abſit ut in regno nos terreat advena noſtro.
Si nobis viæ, ſi campi, valleſq; negantur,
Ut nunqvam pateat aditus qui nos ferat extra,
Enſe viam faciat medios [illegible] per hoſtes.
Hoc duce perficiemus id qvod cupimus. abſit

Ut fuga Francorum regi queat improperari.
Virtus non numerum penſat, ſed corda virorum.
» *Dixit, & egregia medium probitate per agmen*
Proſilit; unanimes parili levitate feruntur
Francigenæ, quaſi vir unus. mucrone coruſco
Dilatat ſibi quiſq; viam, nec multa morati,
Pugnando regem ſtatuunt in plana, fugatis
Hoſtibus, & ſtratis quam pluribus atq; peremptis,
Ut modo promiſit, recto ſe calle ferentem.
Qui dum illæſus abit, fugit improbus hoſtis, & ægra
Mente dolet, quod eis ita victis victor abiret.
Interea pugnant Franci decora inclyta gentis,
Damnificantq; hoſtes rubricantq; cruoribus herbas:
Et dum non poſſunt tot millia vincere pauci,
Ut de fallaci fortuna fidere vultu
Præſumant quandoq; minus, pars major eorum
Cedere dum neſcit, dum vinci neſcia pugnam
Inceſſanter agit, capti retinentur ab hoſte.
Marlicius capitur Matthæus, cumq; Philippo
Nantholide Petrus, cui ſus cognomen habetur:
Et Galterus erat, Porta qui nomine notus,
Ac alii proceres bello præclara juventus
Nonaginta duo, quos ordo decorat equeſtris
Egregii generis omnes & nominis alti.
Pons quoq; Giſorti, quo ferrea porta ſubitur,
Dum tot ferre nequit curſu properante meantes,
Frangitur, & ſecum plures in flumine fundit.
At regis ſonipes medium cum rege per amnem
Indemnis ripam ſe vexit in ulteriorem.
Sicq; fit ex numero quod rex non perdidit omni
* Vel * *Quenquam in fluvio merſum campove peremptum.*
Rex vero Anglorum cum nonaginta duobus
Militibus captis victor ſibi viſus, abacto
Gaillardum petiit primi jam tempore ſomni,
Lætus & exultans vix gaudia tanta receptans.
» *Proh quam gnara nihil mens eſt humana futuri!*

Quam

*Quam cæcos oculos * habet, ut ſibi nunquam*
Præteritos memoret caſus metuatve futuros,
Nil ventura cavens, tantum præſentia curans!
Hæc cedet, Richarde, tibi victoria damno,
Inq; brevi fiet quod eam geſſiſſe, tuoque
Te domino quocunq; modo pugnaſſe, pigebit,
Cui tua te docuit nunquam confligere mater,
Sed domino deferre tuo reverenter honorem:
Cum tibi quadrello medium per corporis acto
Mors erit in foribus, dum te nec paſſio Chriſti
Nec quadragenæ cohibent ſacræ tempora bellis.
*Hac tibi morte * calax tuus eſt homicida futurus.*
Quid temere gaudes, quid te victore ſuperbis?
Stulte quid exultas? quid te ſic vexat inanis
Gloria? lætitia præſenti rumperis, & quid
Craſtina ſit latura tibi non reſpicis hora,
Aut quo ſine queant præſentia gaudia claudi,
Gloria quam fallax, quam ſors humana vacillans.
Rerum metitur fines prudentia. cur non
Gratus agis grates Domino? cur das tibi ſoli,
Quæ dedit illius tibi permiſſiva voluntas?
Inſanis ſi tale tibi contingere ſemper
Poſſe putas, nec ſe præſens ſtatus amodo mutet,
Tanquam ſtare velit paſſu fortuna tenaci.
An neſcis dominæ mores? quos tollit in altum
Abſq; mora caſu graviore reducit ad imum.
Semper agit præ ſe lapſum ſors læta latentem.
Exaltatur enim cordis tumor ante ruinam,
Quæ premit incautos, improviſoq; cadentes
Supplicio affligit, quod homo de jure meretur,
Dum parit ipſe ſibi propriis incommoda factis,
Ut qui præſumit de ſe, qui noluit eſſe
In culpa ſapiens, in pœna deniq; diſcat
Quam ſe debuerit humilem præſtare triumphans.
Tunc equidem magis eſt reprimenda ſuperbia ſemper,
Quando Dei nobis miſeratio ſubjicit hoſtem:

Quando

Qvando dat immeritis mundi labentis honores,
Ne dantis donum ſimul amittamus, & ipſum
Qvi nobis ſolus hæc omnia donat & aufert.
Rex cui te jactas temere incuſſiſſe timorem?
Qvem viciſſe putas potius te vinciet ipſe,
Per medias acies, ipſum retinere volentes.
Dum facit enſe viam confundens teqve tuosqve,
De te deqve tuis invicto Marte triumphat,
Et vere multos ſibi plus acqvirit honores
Evacuando tuas, tam raro milite, vires,
Qvam tu cum multis paucos retinendo qvirites.
Illius eſt igitur jam non tuus iſte triumphus.
Temporis haud multum poſt hæc effluxerat, & jam
Poſt qvadragena medium veneranda fideli
Præbebat celebrem populo ſe paſſio Chriſti.
Lemovica regione procul, mirabile factum
Contigit. in Calacis patria dum vomere qvidam
Ruſticus imperio domini, cui nomen Achardus,
Sulcat humum, viciam miliumve ſaturus in illa,
Cenſus abſconſos in arato repperit agro,
Inventosq; ſuo domino detexit at ille
Suſtulit inde latens paucis ſub teſtibus aurum,
Ut perhibent qvi rebus amant mendaciter uti.
Cognita Richardo res præconante fit iſta
Garrulio fama, qva magna minoribus addit,
Et gaudet miſcere loqvax mendacia veris.
Dulciloqvo famæ garritu lætus, omiſſis
Omnibus, huic operæ niſus accommodat omnes,
Ut qvocunq; modo, vel vi, vel amore, repertum
Reddere theſaurum ſibi compellatur Achardus.
Primo ſcribit ei, nec proficit. ergo cohortes
Concitat, & Calacis ſe mœnibus applicat armis
Horridus & minis confundere cuncta minatus,
Ni ſibi ſuſpectum mox ille refuderit aurum.
Supplicat, & ſacris trengas petit ille diebus,
Tranſierint ſaltem donec ſolemnia Paſchæ.

Digitized by Google

…immunem ſe proteſtatur, & ejus
…rum facti qvod rex imponit eidem.
…qvoq; promittit paſſurum mente benigna,
…qvicqvid eis ſuper his Francorum Curia dicet,
…regni proceres * diſtingvere debet, & ipſum.
…magis inde furens ſurdeſcit ad omne qvod ille
…ponit verbum, non attendit rationes,
…jus, non æqvum. qvod ei placet, hoc ſibi rectum
…dicat, & toto niſu inſtat prendere caſtrum.
…pars murorum ruerat qvammaxima, turris
…labat, nec habet qvo ſe defendat Acbardus.
…ubi dat vires ſibi deſperatio, qvod fit
…ando premit miſeros fortuna miſerrima rerum,
…ndo fit ut neqveant jam deteriora timeri.
…eqvites pugnant in turre, novemq; clientes
…certant totis defendere viribus arcem:
…qvoq; minus ſe poſſe vident, evadere mortem
…magis audaces morti pugnando reſiſtunt.
Nec timor ullus adeſt, ubi ſpes eſt nulla ſalutis.
Pro jaculis tabulata, trabes & fragmina turris
Miſſile qvando manus aliud non [illegible]
Certatim jaciunt, nec ceſſant [illegible]
Jactibus hoſtilis numerum attenuare cohortis.
    Atropos interea Clothon Lacheſimq; ſorores
…ibus alloqvitur: Qvid tantum Clotho miniſtras,
…neat Lacheſis Richardi regis ad uſum?
Qvid juvat immeritò tantum impendiſſe laborem,
Qvem nimis, ut video, patientia noſtra ſuperbum
…it, & nobis reddunt bona noſtra rebellem?
…qvi noſtro nimium præſumit abuti
… victurus ſemper, nunqvamq; poteſtas
Sit mihi qvando velim, qvod netis, rumpere filum,
[illegible] tempuſq; beatum
[illegible] dedit ipſe miniſtras
[illegible] nati,
Audet [illegible]

* diſtringere

O   Qvi

Qui domino percuſſa ſuo tot fœdera rupit,
Quem voluit nuper comprendere. tranſeo fraudes
Partibus in Syriæ geſtas regnoq; Panormi:
Tranſeo naturæ violato jure querelas.
Quæ te Clotho movent ad noſtram murmura vocem,
Cum ſis nil aliud, quam jus, quam Summus ad eſſe
Tempore quoq; ſuo pater evocat, ut libet illi.
Unde tenere colum tantum potes, & nihil ultra.
Tuq; quid es Lacheſis niſi ſors, quæ conditor idem
Jam producta regit, vegetat, ducitq; per eſſe.
At mihi qui dominor cunctis, converſio nulla eſt,
Nil obſtare poteſt, mea vis propellit ab eſſe.
* quicquid* *Quid ad eſſe venit † ſuper vos curritis per eſſe.*
Jam ſatis eſt, urget patris irrevocabile verbum.
Fac tua Clotho colus mardeſcere diſcat, & iſte
Detumeat Lacheſis [illegible] pollice fuſum.
[illegible] Philippo,
[illegible] noſtrum patrem reveretur, & ejus
Exhibet obſequiis & honorat ubiq; miniſtros.
Quid trepidas, quid Achardé times? tua turris in arcto
Nunc poſita eſt, cauſamq; timens jam libera fiet.
Adjutrix tibi jam venio. quid ſpicula nulla
Eſſe tibi dicis? in muro reſpice fixa.
Sub trabe te juxta quadrata cuſpidis [illegible]
Pendet arundo, brevis, quam Richard[illegible] miſit.
Dum dare te morti ſubita deſiderat [illegible] tu
Porrige Guidoni baliſtam qui tenet arcum,
Ut ſua quæ miſit Richardo miſſa remittat.
Hac volo non alia Richardum morte perire,
Ut qui Francigenis baliſtæ primitus uſum [illegible]
Tradidit, ipſe ſui rem primitus experiatur [illegible]
Quamq; alios docuit [illegible]
Atropos h[illegible] duabus,
Clotho colum [illegible] penſa reponit.
Non [illegible] Richardus mœnia circum
[illegible], quem contemplatus ab [illegible]

Guido, nucem volvit baliſta pollice lævo,
Dextra premit clavem, ſonat unà nervus, & ecce
In regis ſcapula ſtabat fatalis harundo.
Omnia luctificus ſubito per caſtra tumultus
Exoritur, miles repetit tentoria mœſtus,
Armis depoſitis, ruit in lamenta juventus.
Ad ſtratum primum regem regale reducunt,
Partius inſiliunt victi mœrore manipli.
Obliti pugnæ lachrymas, non tela, profundunt.
Obſeſſi exultant, nec jam ſe celat Achardus,
Depoſitoq; metu per propugnacula tutus
Cum ſociis gaudet diſcurrere, jam hoſte remoto.
Interea regem circumſtant agmina mixtim:
Apponunt medici fomenta, ſecantq; chirurgi
Vulnus, ut inde trahant ferrum leviore periclo.
Nec lethalis erat percuſſio, ſed medicorum
Rex & amicorum monitus audire ſalubres
Aufugit: unde male Veneris dum gaudia ſano
Præfert conſilio, mortem ſibi [illegible]
Atropos, & [illegible]
Solvitur in mortem [illegible]
Anglorum ſceptris melior non præfuit unquam,
Si regi ſervare fidem, cui ſubditus eſſe
Lege tenebatur, regemq; timere ſupremum
Cura fuiſſet ei. Cujus cor Rothomagenſis
Eccleſiæ clerus [illegible]
Sanctorumq; inter [illegible] corpora, in æde ſacrata,
Compoſitum nimio [illegible] honorat honore;
Ut tanta Eccleſiæ devotio tanta pateret
[illegible] in vita quantum dilexerit illum,
Cujus [illegible] tanto dignatur honore.
At caput [illegible] tumulatum eſt cum patre corpus
Ad Fonte[illegible] mutabilis ordo
Regnorum [illegible] ſæpe merentur
Regna duce[illegible] in orbe
Non fuit, [illegible] Johannes.

Frater erat, fratri fato ſucceſſit iniquo
Qui magis Arturus ſuccedere debuit, ut qvi
De primogenito genitum ſe fratre gerebat.
Alea ſortis ei nocuit, qvia ſæpe reſiſtit
Indicio ſeries noſtro contraria fati.
Hic mihi muſa, qverens odioſa tædia curæ,
Laſſor, ait: metam places hic mihi figere. regis
Exigit in tanti finiri fine volumen.
Fac habeat finem liber & Richardus eundem.
Me ſvadet tecum labor indulgere qvieti.
Unum ſi demas, à Chriſto mille ducenti
MCXCIX. *Anni ſuccedent, ad regis fata Richardi.*
Mentis ſegnities excuſatoria ſemper
Verba dat ignavo, nec curat ei dare curam,
Qva velit, expulſo torpore, ſubire laborem,
Qvo fieri fiat virtutis [illegible],
Qva gaudet, torpore [illegible] eſſe laboris.
Sit brevis ergo qvies, ne, ſi mora fecerit uſum,
Langveat, & captæ dominetur inertia mentis.

LIBER SEXTUS

MATERIA SEXTI LIBRI.

In ſexto patruus ſcelerat ſe cæde nepotis,
Hugonem Brunum ſpolians uxore Johannes
Gornacum meruit. & plurima perdere caſtra.
Arturus temere præſumens credere Pictis,
A patruo captus tandem jugulatur ab illo.
Obſidet Andeli; qvod dicitur inſula caſtrum
Arturiqve ſtudet [illegible] Philippus,
Cujus nocte parat [illegible]ra Johannes.

POſt alternatam requiem, poſt dulcia ſomni
Tempora, [illegible] expergiſcamur oportet.

Digitized by Google

Ut ſubeamus item pulſo languore laborem.
Dicere reſtat adhuc quanta virtute Philippus
Gaillardum cepit, quam forti mente Bovinis,
Munere divino, ſtabili nos pace beavit.
[illegible]nge tue calamum lingua, quo [illegible],
[illegible] atramento [illegible] vera referre.
Facta volunt ſcripto, nec amant tam lucida ficto,
Ut magis eniteant, depingi geſta colore.
Hiſtoria verax vera ſtylus eſt adhibendus,
Que mendicatis lucere nitoribus odit,
Cui ſatis eſt propria nudo luceſcere luce.
Jam poſt regis erat Richardi fata Johannes
Anglorum factus bubone monarcha ſiniſtro:
Qui patrum metuens amittere jura ſuorum,
Ut [illegible] obtineat pacem cum rege Philippo,
Follibus impletis argenti cautus & auri,
Sed cautus, commendat ei per munera ſupplex,
Ut ſub eo teneat ea que Richarde tenebas;
Cetera que fuerant [illegible]
Et ſic abrupta renovato [illegible]
Se tanquam domino ſubdens [illegible]
Jure feodali ſolvendo tributa quotannis.
Dumq; videt vultu ſibi fata favere benigno,
Impetrat ejuſdem ſub pacis tempore, neptis
Ut ſua felici Ludovico federe nubat
Candida, [illegible]
Nomine rem ſignans, [illegible] que pollet & extra:
Que regale genus ducens utroq; parente,
Nobilitate tamen animi precellit utriſque:
Cujus adhuc genitor rex Hildefonſus Iberos
Rite regit, regni Caſtelle rector, & heres;
Mater vero fuit Anglorum filia regis.
At comes [illegible]rum cara duarum
Pignora cum [illegible] relinquens
[illegible]
Se cruce ſignarunt, [illegible]

Richar-

Richardi metuens poſt regis fata Philippum,
Cui perjurus erat, cui ſe ſubduxerat, hoſtes
Illius vetitis capitales dum juvat armis,
Cum quo Bleſenſis comes, & quos cauteriata
Corda remordebant, parili quos labe notatos
Mens accuſabat ſceleris ſibi conſcia tanti,
Se cruce conſignant ſimili formidine ducti,
Obſequiumq; cruci ſpondent Dominiq; ſepulchro.
Dumq; illuc pariter feſtinant, inter eundum
Conſtantinopolim capiunt, dignaq; peremptum
Induperatorem cogunt nece perdere vitam,
Qui præſumebat regnare nepote necato,
Cui genitor moriens tutorem fecerat illum.
Mox Balduinum Franci communiter omnes
Præfecere ſibi, ſummo ut decoratus honore
Imperium teneat Græcorum [illegible] ſolus,
[illegible]
Eſſe gubernari noſtro eccleſiaſtica ritu
Sacramenta colens, Græciſmi lege relicta,
Urbibus in pleriſq; loquens idioma Latinum.
Bolonides etiam cruce ſe ſignarat, ut ipſi,
Et ſua cum reliquis crucifixo voverat arma:
Noluit eſſe tamen comes aut adjutor eorum,
Aut regis terrore ſuam dimittere terram:
Quem veniæ facilem norat, ſummeq; benignum,
Atq; animo tam clementi ſuplicantibus eſſe,
Ut nunquam veniam converſo demeget hoſti:
Unde licet varia vice jam defecerit illum,
Quamvis indignum veniæ ſe ſentiat, ut qui
Rumpere tot pacis formas præſumpſerat [illegible]
Offenſo ſuplicare tamen ven[illegible]
Obtinuitq; ſuplex [illegible]
Quam dedit in[illegible] Philippi,
Qui pluriq[illegible] juderes ei ſic,
[illegible] ut comes ipſe ſuperet:
[illegible] abigens à corde querelas.

Non alio eſt comitem deinceps dignatus amore,
Quem ſi non fuerit aliquando læſus ab illo,
Paſſus ut illius ſit filia lege jugali
Nato juncta ſuo, ſub firma pace, Philippo;
Reverâque comes fuit extunc fidus eidem,
Fortis & adjutor in prælia tempore longo,
Princeps quinque ſuper comitatus factus ab illo.
Dehinc quia ſemper erat comes indiviſa Johanni
Regi proditio, nec ſe cobibere valebat,
Quin illam quocunque modo proferret in actum,
Pax indigna diu non digna ſede morari
Se ſubtraxit ei, qui dignus non erat illa.
Hoſtes ex propriis miſer ignarusque futuri
Divino ſibi judicio procurat amicis,
Colligit & virgas quibus olim vapulet ipſe.
Hugonis Bruni, comitatu Marchia cujus
Rite regebatur, ſponſam rapit, inque mariti
Inque Dei præjudicium ſibi copulat illam,
Cujus erat genitor comes Engolmenſis, & illa
Gaudebat genitrix patruele rege Philippo,
Filia quæ Petri fuerat [illegible]
Quem Groſſus genuit rex regem poſt Ludovicum.
Præterea comitis Augei nobile caſtrum,
Quod populi indigena Drienceria voce vocatur,
Obſidet, atque ipſum domino fallaciter aufert;
[illegible] duo comites tunc in regionibus illis
Mandato regis ejuſdem bella gerebant.
Quos ubi fama ſuis de damnis certificavit
Ac ignominiis tam turpibus & manifeſtis,
Continuo ad regem Francorum tendit uterque,
Juſtitiamque petunt fieri ſibi protinus illa.
Obſervante [illegible] judiciarius ordo,
Præmonet [illegible] miſſisque Johannem,
Ut [illegible] apud
Emendare [illegible] motum,
Quo ſe baronum privabit [illegible].

Ille

Ille dolo plenus & fraudem fraudibus addens,
Fallere non dubitans quem ſæpe feſellerat, illi
Talia præſumit fallaci ſcribere lingua,
Hic ego ſum dominus, tu rex mihi, vera fatebor,
Abſit ut à veri mea tramite verba reflectam,
Abſit ut à domini regis ditione reflectam:
Jus tamen eſt & tu rectum eſſe fateberis, ut qui
Sunt mihi ſubjecti ſubeant examina noſtri
Prima fori, qui ſi defecero forte, quod abſit,
Judicio parium tunc me tractabo meorum.
Accedant igitur prius ad me, judicioque
Stent noſtro, faciam quicquid jus juſſerit illis,
Conſilioq; illos parium tractabo ſuorum,
Vel ſine lite magis omni ceſſante querela,
Ut majeſtatis ſalvetur gratia veſtra,
Reſtituam plene nulla mihi parte retenta,
Omnia, quæ per nos ſibi [illegible] fuiſſe queruntur,
Quin & ut noſtro reverentia major honori,
Cum ſic pro cauſa nos ſollicitetis eorum,
Cuncta reſarciri faciam nihilominus illis
Plene, quæ per nos ſe damna tuliſſe probabunt.
Tu præfige diem quo plenius exſequar iſta,
Deinde ſatisfaciant vultu patiare benigno,
Si quid eos contra me deliquiſſe docebo.
Scripta placent regi ficto condita lepore,
Aſſignatq; diem certumq; locum, quibus iſta
Ducat ad effectum ſtans verbo pacta Johannes.
Sed qui vallato per ſcripta patentia pacto
Stare tenebatur verax ambage remota,
Non tamen ut pactus erat ad loca pacta venire,
Nec ſalvum præſtare viris pendente querela
Conductum, juris ut [illegible]
Illæſi redeant [illegible],
Audiat ut cauſam [illegible] Johanne citato,
Quos ſe [illegible] reddebat, & eſſe
Non patens [illegible] quos ſpoliaverat ipſe.

Ac [illegible] longanimis patienter vincere malens,
Quam ſubito damnare reum, ne forte quis ipſum
Alterius ſibi jus putet affectare, Johanni
Scribit item ſcriptoq; minas regaliter addit.
Ille pudore carens rem tam fallaciter actam
Negligit & nil ſtudet excuſare colore.
Audiat & noſtris placide ſermonibus aurem
Inclinetq; velit dignatio veſtra benignam:
Quam diverſa trahant, quam ſumma negotia reges,
Veſtra quidem plene dominatio novit, ut à quo
Tam laudabiliter regitur tam nobile regnum.
Aſſignata dies ſiquidem fuit, attamen illa
[illegible] cauſa nimis & inexcuſabilis ultra
Quam credi poſſit nos abſentare coegit.
Quod de conductu quereris qui debuit illis
Præſtari, ſalvo dominantis honore, neceſſe
Non fuit hoc fieri, cum non poſſemus adeſſe
Quo nos inopina nimis alias occaſio traxit:
Nunc veniant & quod [illegible]
Exhibeatur eis [illegible]
Curia [illegible]
Andegavis ibi [illegible] & ipſi
Londuni expectent, donec mittatur ad illos
Qui tuto conducat eos ſalvoq; reducat.
Talibus atq; aliis vox deceptiva Johannis
Verba dabat [illegible]
Dum putat [illegible] magis ipſe [illegible] videns,
Et dum blandiloquis vult illum fallere verbis
Se magis atq; magis elongat ab ejus amore.
[illegible] liqueat cunctis de mente maligna,
[illegible] licite jam bella movere,
[illegible] ſi forte malignos
[illegible] actus.
Corrig[illegible] illum
[illegible] exit.
Deniq; [illegible]

Se

Se regi aſtringit vinclo majore Johannes,
Firmius & ſcripto vallat [illegible] pacta patenti,
Obligat & ſeſe duo fortia reddere caſtra,
Bothanan & Tilerat ſic aſſignanda Philippo
In contraplegium, qvod ſi defecerit ultra,
Extunc ſint regis Francorum jure perenni.
Aſſignatq; diem certum qvo tradat utrumque,
Et qvo reſtituat comites, prout reſtituendos
Curia cenſuerit omni rancore ſepulto.
Adveniente die, nec verbo ſtare Johannes
Nec ſcripto voluit, nec pactas mittere treugas,
Ut poſſent tuti comites examen adire.
Diſſimulare neqvit toties clementia regis,
Qvam gravis iratam trahat indignatio mentem,
Exerit & juſtis ſe motibus ira, nec ultra
Suſtinet, ut ſua fallat [illegible]
Ne toties [illegible] eſſe doloſa
Qvi juſta gaudet [illegible] lege reverti,
Inq; ſuum auctorem ſe jure reciprocat ipſum.
Obſidet ergo duo ſibi qvæ tradenda fuerunt
Oppida, ſi pacto voluiſſet ſtare Johannes,
Hebdomadiſq; tribus valido peſſundat utrumque,
Marte ſibi frangens muros terræq; coæqvans,
Dehinc longum campum [illegible]
Deinde Leonei ſubicit ſibi mœnia caſtri,
Non procul hinc vicum populoſa gente ſuperbum,
Divitiis plenum variis famaq; celebrem,
Rure ſitum plano, munitum ſtipite muro,
Delicioſa nimis ſpecioſaq; villa habebat
Nomine Cornacum, ſitu inexpugnabile [illegible]
Etſi nullus ei defenſor ab [illegible]
Qui multiſq; aliis [illegible]
Foſſa cujus erat [illegible] profunda,
Qvas ſic [illegible] poſſet
Nullus [illegible] haberi.
Arte [illegible] ipſum.

Haud procul à muris ſtagnum prægrande tumebat
[illegible] aquam, pelagi ſtagnantis more, refuſam.
[illegible] ſtare latu ſinuoſo terreus agger,
[illegible] compactus ſaxis & ceſpite multo.
[illegible] rex obrumpi medium facit, effluit unde
[illegible] immenſum, ſubitoq; voragine tota
Vallis abit maris in ſpeciem, ruit impete vaſto
[illegible] damnoſa ſatis, damnoſa colonis
[illegible] domos, vineta, molas, radiceq; vulſas
Præcipitans ornos; fugiunt, & ſumma petentes
[illegible] ruricolæ properant vitare periclum,
Nec res amiſſas curant dum corpora ſalvant,
[illegible] fugis ſalvus nihil amiſiſſe videtur
[illegible] ſibi; tantus omnes invaſerat horror.
Non magis Ionias præceps Achelous in undas
[illegible]apuit, quando indignans ſua munera ſperni
Per ſata, per populos, ſpumoſa volumina ductus,
[illegible] e medio terra [illegible] & amnem
Per medium ſeptem [illegible] in mare volvens
Vertice præcipiti, prius [illegible]
In multas fecit [illegible]
In ſpeciem, ſolam Perimelen inde ſequeſtrans:
Quæ cum nympha foret, fuit illi cognita facto,
Si Sulmone ſati verax eſt fabula vatis.
Municipes fugiunt ne ſubmergantur, & omnis
[illegible] populus [illegible]
[illegible] metuit ne dum fugiat capiatur ab hoſte,
[illegible] minus eſſe malum putat aut in vincula trudi,
[illegible] gladio, quam vitam perdere fluctu
[illegible] ſuo privari [illegible]
[illegible] decet ire ſub auras.
[illegible] munita viriſque,
[illegible] illis,
[illegible]
[illegible]
Quæ modo nulla [illegible]

Rex

Digitized by Google

Rex ubi Gornacum ſic in ſua jura redegit,
Indigenas omnes revocans ad propria, pacem
Indicit populis libertatemq; priorem.
Deinde reædificat muros vicosq; domosqve,
Qvos fera torrentis violentia ſtraverat undæ.
Protinus Arturo, qvem jam produxerat ætas
A puero in juvenem Francorum more vetuſto
Cingula militiæ nova præbuit, atq; Mariam
Deſponſavit ei, per qvam ſocer illius eſſet.
Qvi mox acceptis à fiſco ſumptibus, atqve
Militibus paucisq; viris à rege receptis,
Feſtinanter abit Pictos invadere fines,
In patruum prima cupiens ſævire procella.
Jam Vulcaſſinis, jam Piſſiacenſibus oris,
Et cum Carnoto Bleſis poſt terga relictis,
Præcipiti Turonum [illegible] urbem,
Conveniunt proceres illuc properanter ad ipſum,
Inter qvos ſpecialis adeſt Liſinacus ille
Gaufridus cum militibus qvinis qvater, omni
Qvos ſibi de patria ſocios elegerat ipſe,
Et cum Gvillelmo Savaricum Malleo miſit,
Ter denosq; eqvites & ſeptuaginta clientes.
At comes Augensis denos qvater addit, & Hugo
Brunus ter qvinos, iſti majoribus ipſum
Exacuunt odiis aliorum in damna Johannis.
Qvippe Johannis eum violentia conjuge chara
Caſtello viduare ſuo præſumpſerat iſtum.
Qvos ſibi nec plures Arturus vidit adeſſe,
Jure ſibi metuit patriamq; invadere [illegible]
Non putat eſſe qvidem cum [illegible]
Conſulit ergo duces primos [illegible]
Ambigua [illegible] profatur.
Eg[illegible] laude
[illegible] in orbe,
[illegible] virtute [illegible] in bellis,
[illegible]

Veſtram[illegible] fortunam, diſcretio novit utrumqve.
Sæpe reor nobis vultu ſe præbuit æqvo,
Sæpius erudiit ſua nos tolerare flagella.
Me qvæſo vobis ævo ſenſuq; minorem,
Qvo ſit ſumma modo res exponenda, docete.
Rex bellatores, quibus ad præſens opus illi eſt,
Neuſtrica peſſundat ſibi dum confinia bello,
Hoc ad opus præſens mihi dimidiare neqvivit
[illegible]vernum comitem Hugonem Domnipetritam,
Allobrogos, Bitures, Imbertum Bellijocenſem,
Ac omnes alios barones [illegible]
Auxiliatores nobis conceſſit habendos.
Qvi properant, & erunt hodie reor Aurelianis
Qvingentos eqvites mihi noſtra Britannia mittit
Et pugnatorum bis millia bina virorum,
Qvos hodie vel cras dicunt Nannete futuros.
Utile conſilium nobis reor eſſe qvod illos,
Si vobis ſedet hoc quibus eſt prudentia major
Gratia [illegible]
Magnum ſæpe bonum [illegible] „
Ili melius ſallat [illegible] „
Non qvæ contingunt, ſed qvæ contingere poſſunt, „
Evitanda docet ſapiens incommoda; cum ſit „
Tutius expectare ſuos in littore ventos, „
Qvam mte jam fracta nautas errâſſe [illegible] „
[illegible]
Qvin afferre qveat plus feſtinatio damni.
Ut video noſtra vix centenarius implet
Militiæ numerum, qui ſi mora parvula nos hic
[illegible] erimus qvingenti & mille quirites
[illegible]pedi[t]um ter millia dena
[illegible]ercitus ire decenter
In[illegible] illidere tuto,
[illegible] aderit, & vos
[illegible]
Seu[illegible] qvos [illegible]

Et

Et [illegible] nil curat quod ei vim inferat, ut qui
[illegible] quærit, regna mea [illegible] proteruit,
Me, quoniam regi faveo ſemperque favebo,
Me, quia ſceptra peto mihi debita jure paterno,
Me, quia germanam repeto, quam carcere clauſam
Ipſe tenet, metuens amittere regna per ipſam.
Belſia granifaris non tot flaveſcit ariſtis,
Non tot in autumni [illegible] tempore pomis,
Unde liquore ſolet ſiceram ſibi Neuſtria gratam,
Iuxta Caducella non tot ſpumantur ab undis,
Quot bellatores Normannia donat eidem,
Aut quot conductos numerata ſtipendia præſtant,
Qua vena candente [illegible] Anglica tellus,
Argentum potius quam fortes gignere alumnos
Iam doctum [illegible]
[illegible]
[illegible] Redonem pervenitur,
[illegible] Ligerina paras tranſire fluenta.
Adventus noſtri non inſtius, idq; movet me.
Quod mihi rex hodie ſcripto mandavit aperto,
Ut prudentior iens [illegible] cautus haberi,
[illegible]
[illegible] expediat, diſcrete [illegible] videbit.
[illegible] Arturus ſuadebat & utile verbis
[illegible] dignis [illegible] ornans,
[illegible] digna fuit [illegible] favorem,
[illegible] circumſtanti cœtu [illegible] laude mereri.
[illegible] Picti, quibus [illegible]
[illegible] varia [illegible]
[illegible] non illi [illegible]
[illegible] armis,
[illegible] virtutis egeni,
[illegible] regem,
[illegible] viribus audet

[illegible] forte ſuis, nova ſi ſe infudit eidem.
[illegible] virtutis, ignavia ſi probitatem.
[illegible] ſinit illius viſere mentem.
[illegible] cauſa eſt, audacia tanta Johannis
[illegible] ut veniat ubi nos præſumat adeſſe.
[illegible] tibi jam dilatio libera non eſt.
[illegible] belli genitrix regina Johannis
[illegible], cujus ſvaſu mala cuncta Johannes
[illegible], Hugonem ſponſa privavit amata,
[illegible], comitiq; tulit tam nobile caſtrum,
[illegible] eam, victoria ſumma labore.
[illegible] facili, capta ob commercia matris
Omnia reſtituet qvæ nobis abſtulit ille.
[illegible] proceres venient noſtriq; Britanni.
[illegible] animum verbis ſtimulant illuſtris ephebi
[illegible] audacem faciunt cupidumq; triumphi,
[illegible] juvenem virtutis amore calentem.
Nil [illegible] ſibi poſſe reſiſtere tantis
[illegible]
[illegible]
Pregerat, [illegible]
Duratura brevi dederat [illegible]
At regina nihil ſumma metuebat in arce,
Certa qvod ad matrem natus properabat, ut illam
Marte vel inſidiis confuſo liberet hoſte,
[illegible]
Non [illegible] tempore [illegible]
Unde dato ſigno jubet agmina ſtare parumper,
[illegible] ſuos tali ſermone fideles:
[illegible] nemo bellum arbitrabitur eſſe,
N[illegible] quo matrem liberat hoſte.
Cum [illegible] in bellum cauſa, qvis unqvam
[illegible] noſtra?
Deb[illegible]
Cor[illegible] jura,
Quam [illegible]

Ergo

Digitized by Google

Ergo relegetur animis audacibus omnis
[illegible], fortique animo properemus in hoſtem,
Quem Dominus nobis ſuperandum contulit ultro.
Tutius eſſe tamen illos invadere nocte
Arbitror, oppreſſos ſomno, vinoque gravatos,
Dum ſibi nil metuunt, dum poſt mera poſtque laborem
Per diverſa quies loca ſparſim detinet illos.
Hac igitur bene nocte precor ſit quiſq; paratus,
Ut ſine conflictu jam vinctum vinciat hoſtem,
Hoſpitio dum quiſq; ſuo dormit [illegible].
Guillelmus vero de Rupibus [illegible]
Noverit inſidias & perfida [illegible]
[illegible] ita reſpondet: Hoſtes [illegible]
Hac in nocte tuos, ſi [illegible] quod horum
Afficies nullum [illegible] carcere claudas,
Pracipue [illegible]
Suſc[illegible]
[illegible] jure tuliſti.
[illegible] Ligerim nullus tranſibit eorum,
[illegible] potius patria capti ſerventur in iſta,
Donec compoſitum fuerit nos inter & ipſos.
Fallaci reſpondet ad hac rex impius ore,
Sic [illegible] ſicut Guillelme petiſti,
[illegible] ſuper his Deus & tibi teſtis,
[illegible] juramentum quod coram tot tibi [illegible]
Patri[illegible] dicto vel facto venero contra,
Sit vobis licitum mea juſſa relinquere [illegible]
Pro rege me habeat, mihi nullus [illegible]
Publicus efficiar vobis atq; omnibus [illegible]
Quem non infatuat [illegible]
Regis verba putes [illegible]
Qui ſic jur[illegible]
Contra ſe [illegible]?
Proced[illegible] Bootes
Flexer[illegible] rotatu,
Pa[illegible] ſe [illegible] ferebat.

Digitized by Google

Per Mimbelli vicos vox nulla ſonabat,
Nullus erat vigil in portis, ſopitus habebat
Hoſpitio ſe quiſq; ſuo ſomnoq; vacabat.
Furtivo armati ingreſſu aggrediuntur inermem,
Innumeri paucos jaciunt ſtratiq; jacentes
Vincla pati cogunt, armis & veſte carentes,
Mirandoq; modo ſine bellis bella geruntur.
Se non-victori victoria ſuggerit ultro,
Hoſtis devicto non vincens hoſte triumphat,
Captus non victus hoſtis vincitur ab hoſte,
Omnia perverſo contingunt more Johanni,
Non tuba congreſſum cecinit, lituusq; regreſſum,
Ut fur ingreſſus, ut latro regreſſus abivit.
Trans Ligerim contra ſua juramenta Johannes
Captos abducens, violato fœdere capti.
Protinus abſcedit ab eo Gvillelmus, & omnes
Andegavi, Turones, Cenomanniq; qvibusq;
Antea charus erat, fit publicus omnibus hoſtis,
Qvi mox Arturum jubet ut Faleſica turris
Incluſum ſervet, donec deliberet ipſum,
Qvaliter interimat ita caute, qvod nec ab illo
Nec per eum qviſqvam ſciat interiiſſe nepotem.
Aſt alios qvos ordo viros decorabat eqveſtris,
Pene qvater denos in corpori carcere clauſit
Lege data, clauſis qvod edulia nulla darentur
Amplius, aut humor qvo guttura ſicca madērent
Mortis inaudito generi ſuccũbere cogens.
Sed magnos claroſq; viros, & honoribus auctos,
Majeſtate graves, & nobilitate ſuperbos,
Non ſic auſus erat morti dare; qvippe timebat
Illorum conſangvineos forteſq; propinqvos,
Diverſiſq; locis per caſtra per oppida ſparſos,
Servari caute præcepit, nec ſinit illos
Eſſe ſimul, ſibi ne ſolatia mutua præſtent.
Interea famulos, de quorum mentibus ipſe
Præſumit potius, promiſſo munere verbo

Q Allicit

Allicit occulte, exhortans ut qvalibet arte,
Morte latente ſuum curent mulctare nepotem.
Non tamen invenit præſens inſtantia qvemqvam,
Qvi tanti vellet ſceleris patrator haberi.
Inde igitur juvenem translatum in turre vetuſta,
Rothomagi clauſit, & jam perverſa voluntas
Illius ad juvenis cuſtodum venerat aures.
Sed neqve Gvillelmus Braoſitas proditionis
Infandæ voluit fautor ſeu conſcius eſſe,
Venturumqve malum per præcedentia prudens
Signa notans, regi coram baronibus inqvit:
Neſcio qvid latura tuo fortuna nepoti
Amodo ſit, cujus cuſtos huc uſq; fidelis,
Te mandante, fui, ſanum vitaq; fruentem,
Omnibus illæſum membris tibi reddimus illum.
Tu noſtræ facias alium ſuccedere curæ
Qvi curet, ſic fata velint, felicius ipſum:
Anxia me rerum ſatis angit cura mearum.
Sic fatus baro ſe tranſtulit inde Boroſam,
Seqve miniſterio ſceleris curaq; removit.
At rex, cui ſoli vita eſt in vita nepotis,
Qvem ſtimulat ſolum patricida conſcia cædis
Mens ſua, clam cunctis procuratoribus aulæ
Seſe procurat tribus abſentare diebus,
Umbroſi latitans Molinelli in vallibus. unde
Qvarta nocte brevi media de nocte faſelo
Navigat oppoſiti medium per fluminis alveum,
Rothomagumq; petens, portæ qva turris aditur,
Subſtitit in portu, refluo qvem Seqvana fluctu
Unoqvoq; die bis certis influit horis,
Et breve poſt ſpatium refluit ſiccumq; relinqvit;
Tamq; repentinos operatur cauſa meatus
Soli nota Deo, nec eam comprendere ſenſu
Humano potuit poteritve in ſecula qvisqvam:
Cauſa latet, ſed res ita nobis ſe manifeſtat.
Oceanus qvoties lunaribus æſtuat horis
Ordine retrogrado proprios qvaſi tendat ad ortus

Seqvana refluere ſub eiſdem cogitur horis
Fluctibus inflatis qvaſi retro pulſus ab ipſo,
Inq; oculis iſtud nimis eſt mirabile noſtris,
Qvod tantus fluvius, tam latus tamq; profundus,
Tramite declivi de tam regione remota,
Tanta mole fluens, tam crebris cogitur horis,
Sic creſcente mari ſibimet contrarius ire,
Et tanto terræ ſpatio retrocurrere, qvo vix
*Currendo poſſit * qvinis tribus ire diebus*
Qværitur & merito qva viſit ſcandere ſurſum.
Dulcem cogat aqvam maris immaturus amaror.
Aut aqva ſalſa nimis eſt dulci fortior amne:
Aut aqva dulcis aqvam nimis indignanter amaram
Odit, & inſipidæ miſceri Thetyos undæ:
Aut mare cum ſit aqvis retro mater euntibus, amnis
Majori minor obſeqvitur, ſervitq; parenti,
Creſcentem ut fugiat reverenter, eamq; ſeqvatur
Retrogradam, matris ſemper ſtudioſus honori.
Qvæ magis ad tantos faciat ſententia motus.
An nulla ex iſtis ſit opinio conſcia veri
Qværite vos, qvibus eſt occultos ſcire poteſtas
Naturæ curſus, qvi cum mortalia tantum
Corda ſtupere ſolent, divinum pectus habentes,
Omnia noviſtis ſub certas ponere cauſas;
Eſſe patens vobis phyſica qvi dicitis arte,
Qvis concurſus agat, vel qvæ complexio rerum
Breceliacenſis monſtrum admirabile fontis,
Cujus aqva lapidem qvi proximus accubat illi,
Si qvacunq; levi qvivis aſpergine ſpargat,
Protinus in nimios commixta grandine nimbos
Solvitur, & ſubitis mugire tonitribus æther
Cogitur, & cæcis ſe condenſare tenebris;
Qviq; aſſunt teſtesq; res prius eſſe petebant,
Jam mallent qvod eos res illa lateret ut ante,
Tantus corda ſtupor, tanta occupat extaſis artus.
Mira qvidem res, vera tamen, multisq; probata.

* qvivis

Q 2 Felix

Fœlix qvi rerum has potuit cognoſcere cauſas,
Qvas Deus ignotas voluit mortalibus eſſe,
Si fas eſt hominis cenſeri nomine talem,
Sublevat humanis qvem tanta ſcientia rebus.
Nobis humanam qvi ſortem vivimus infra,
Rem ſatis eſt ſciri, neſciri cauſa ſinatur.
Rex ergo in portu ſolito, qvem more replerat
Fluctus, ſtans celſa in puppi de turre nepotem,
Per puerum jubet educi, ſecumq; phaſelo
Collocat, & paulum digreſſus ab inde receſſit.
At puer egregius poſitus jam in limine vitæ,
Nomina ne deſint ſceleri tam flagitioſo,
Patrue clamabat parvi miſerere nepotis,
Patrue parce tuo, bone patrue parce nepoti,
Parce tuo generi, fraternæ parcito proli.
Hæc ejulantis prendens à fronte capillos
Alvum per medium capulo tenus impulit enſem,
Impius, & rurſum generoſa cæde madentem,
Cervici impreſſit, tempusq; bipertit utrumqve.
Hinc qvoq; digrediens qvaſi per tria millia, corpus
Defunctum vita ſubjectis injicit undis.
Ecce Neronis opus, qvo poſt præclara virorum,
Funera nobilium, poſt charos, poſtq; propinqvos,
Tormentis variis qvos interfecit, ut eſſet
Solus in imperio, materni viſceris alvum,
Findere præſumpſit, forulumq; propaginis, in qvo
Conceptus fuerat, de qvo proceſſit ad ortum,
Inſpexit, tandem proprio ſe perculit enſe,
Cerdonum metuens ſubolis incurrere mortem.
Ecce Judas alter, Herodes ecce ſecundus,
Qvi pueros inter, Meſſiam perdere qværens,
Ne regnum perdat proprios occidere natos
Poſtea non veritus & regnum perdidit, & ſe,
Dum reliqvos metuens natos ſibi gutture rupit.
Sic & Judæis ſtatuit crucifigere Chriſtum,
Conſilio Caipha, metuens amittere gentem.

Atq; locum: Sed eo crucifixo perdidit omne,
Perdere qvod metuit translatus in extera regna;
Servitioq; datus, qvem Veſpaſianus in omnes
Diſperſit ventos privatum regis honore
Atq; ſacerdotis, qvod vir deſideriorum
Et Moyſes, olim fore ſic cecinere Propheta.
Sic tibi conting et Arturi morte Johannes;
Ejus per vitam metuiſti perdere regnum,
Ejus per mortem vita regnoq; carebis.
Antea qvam fato fieres Londente monarcha
Patris ab ore tui, ſine terra nomen habebas:
Ne pater ergo tuus ſit in hoc tibi nomine mendax,
Hæc tibi mors addet, rem nominis hujus & omen.
Nam tibi fatalis venit hora, nec eſt procul à te,
Qva factus mortem cunctis odioſus ob iſtam
Fies, & vives ſine terra pluribus annis.
Poſtea privatus regno privabere vita.
Ante tamen mortem multas operabere fraudes,
Multos occides, multos damnabis iniqve,
Dignior ut pœnis ſias gravioribus uri,
Dum culpis nunqvam ceſſas ſuperaddere culpas,
Ne te ſe inveniat aliqvando gratia dignum.
At tibi Calliope reqvies alterna placere
Antidotumq; ſolet gratum præſtare laboris.
Fac tibi ſexta gravem levet hic pauſatio curam,
Plenius ut memores ea qvæ dicenda ſeqvuntur.

LIBER SEPTIMUS.

MATERIA SEPTIMI LIBRI.

Gaillardi ſedem deſcribit ſeptimus. at rex
Obſidet Andelii qvod dicitur inſula caſtrum,
Nil bellum navale valet vel agreſte Johanni
Nans ſub aqvis vallo Gaubertus ſubjicit ignem,
Inſula mox capitur foſſisqve ac turribus arcem.
Rex circumſeptam ſex menſibus obſidet, abſens
Emittit populum Rogerus, parcat ut eſcis,
Qvos famis atra lues ſcopulis extinxit & antris.
Vere novo rediens renovat rex obſidionem,
Gaillardumqve capit multa vi, tempore multo,
Et tota demum fugat è regione Johannem.

Volverat interea rapido ſe circulus axe,
Retrogradata trahens obliqvo ſidera motu,
Vicinæq; dabat brumæ jam ſcorpio ſignum.
Cœperat & gelidis tellus canere pruinis,
Frondifluis aſperſa comis, qvas frigidus humor,
Et Boreæ ramis violentia ſtraverat altis.
Intermiſſa brevi langveſcunt bella qviete,
Depoſitis rediens armis ad propria miles,
Et peditum turma ſua rura reviſere gaudent,
Lætificantq; ſuos, & mutua gaudia jungunt;
Donec paulatim Borealis tranſeat horror,
Rurſus ut armatos æſtas in bella remittat.
Jamq; reveſtierat tellus ſe floribus, herbis
Luxuriabat ager, medio plus tempora curſu
Veris erant, cum rex iratus in arma cohortes
Rurſus agit, properans ut talia digna Johanni
Tandem retribui poſſit pro morte nepotis,
Pro tot flagitiis, pro tot furialibus actis,

A quibus ille miſer ſe refrenare neqvibat.
Qvi tamen aſſiduis exploratoribus utens,
Cautus erat mortis vitare pericula, ſeque
A regis facie procul abſentare ſtudebat,
Et loca devitans, ad qva venturus erat rex,
Callebat fugiens tutos penetrare receſſus.
Qvo rex comperto terras convertit in ejus
Ferratas acies, qvas vertere mallet in ipſum,
Si cobibere fugam, ſeſeq; accingere pugnæ
Vellet, & oppoſitis concurrere frontibus ipſi.
Eſt locus Andelii, qvi nunc habet inſula nomen,
Qvo ſecat in geminos ſe Seqvana frugifer alveos,
Nec longe refluens in ſe redit & facit unum,
Inq; ſui medio terram premit undiq; clauſam:
Cujus planiciem tantus tumor urget in altum,
Qvod circumfuſis operiri non timet undis.
Æqva ſuperficies, ex omni parte rotundo
Orbiculata ſinu, ſe non obliqvat in ullum
Divaricans cuneum, ſed finibus ipſa ſuis ſe
Limitat, ut nullus diſcirculet angulus illam.
Hunc rex Richardus turri muniverat olim,
Et circumdederat vallis & mœnibus altis,
Ædificans intus penetralia regia, dignos
Principibus ſummis habitari rite penates,
Pontibus erectis qvibus utraq; ripa petatur.
Jactibus inde tribus, qvantum gyrata lapillum
Mittere funda poteſt, rupes præcelſa ſub auras
Tollitur athereas, ſummaq; crepidine viſus
Effugit humanos: tanto tumet ardua gibbo,
Qva parte ex ilia fluvii, qva deſpicit undas,
Si qvis eam aſpiciat obliqvi luminis orbe,
Ardua qvàm turris aliud nihil eſſe videtur,
Cæmento & ſaxis operoſe ſtructa qvadratis;
Tam latere plano, tam recto vertice ſurgit
Aera per medium, tanqvam velit aſtra ſubire.
At parte ex alia, qva Solis reſpicit ortum

Ejus.

Ejusdem dorſo minus alta tenora decenti
Planities ſpecioſa jacet ſe longior ampla,
Vallibus horreſcens latere ex utroqve profundis,
Qva cunei in formam ſeſe protendit adusqve
Montis deſcenſum, qvi proximus imminet illi,
Valle tamen media medium impediente meatum.
Huic natura loco ſatis inſuperabile per ſe
Munimen dederat, tamen inſuperabiliorem
Arte qvidem multa Richardus fecerat illum.
Duplicibus muris extrema clauſit & altas
Circuitum docuit per totum ſurgere turres,
A ſe diſtantes ſpatiis altrinſecus aeqvis
Eruderans utrumqve latus, ne ſcandere qvisqvam
Ad muros poſſit vel ab ima repere valle.
Hinc ex transverſo medium per planitiei
Erigitur murus, multoqve labore cavari
Cogitur ipſa ſilex, foſſaq; patere profunda,
Faucibus & latis aperiri vallis ad inſtar,
Sicqve ut ſubito fiat munitio duplex,
Qvae fuit una modo muro geminata ſeqveſtro;
Ut, ſi forte pati partem contingeret iſtam,
Alteram municipes qveat & ſe tuta tueri.
Inde rotundavit rupem, qva celſior omni
Planitia ſummum ſe tollit in aera ſurſum,
Et muris ſepſit extremas deſuper oras,
Caſtigansqve jugi ſcrupuloſa cacumina totum
Complanat medium, multaqve capacia turbae
Plurima cum domibus habitacula fabricat intus.
Umboni parcens ſoli qvo condidit arcem.
Hic ſitus, iſte decor, munitio talis, honorem
Gaillardae rupis per totum praedicat orbem.
Karolides igitur cupiens tam nobile caſtrum
Subdere Francigenis, cuneos primum inferiori
Caſtello applicuit, gremio qva Seqvana claudit
Fluminis in ripa late tentoria figens.
Municipes omni niſu ſe velle tueri

Proc

ſ

Proclamant, & ne ſubito rumpantur ab hoſte
Rumpunt & ruptum mergunt in flumine pontem.
Protinus erigitur petraria plurima, quæ non
Aſſiduo ceſſat lapides emitt re jactu,
Paliciumq; triplex, quod erat Gaillardica ſubtus
Mœnia quadratis palis & robore duro
Usq; ſub extremas protenſum fluminis oras,
Ut flumen noſtris innabile navibus eſſet.
Francorum juvenes quibus eſt incognita nandi
Hæc erat, evellunt, ſcinduntq; ſecuribus, & dum
Id faciunt, lapides & ſpicula rupis ab alto
Vertice nimborum ritu jaciuntur ab alto,
Quæ pleriq; cavent ſcutis atq; aſſere multo
Oppoſitis, pleriq; necem patiuntur honeſtam,
Dum patriæ laudi, dum pugnant regis honori;
Nec ceſſaverunt, donec via pervia facta eſt,
Qua claſſis veniens de ſurſum vectitat eſcas,
Resq; alias quibus eſt opus his qui caſtra ſequuntur.
Protinus adduci naves rex imperat amplas,
Quales Sequanios per portus nare videmus,
Quadrupedes quæ ferre ſolent, carrosq; per amnem;
Has facit in medio lateratim flumine mergi
Ordine continuo caſtri ſub mœnibus ipſo,
Inferius quas ne rapidæ ferat impetus undæ,
Palis infixis funes uncique cohærent:
Poſtibus erectis pontem trabibusq; dolatis
Has ſuper extruxit, ubi & ſine remigis uſu
Xerxis ad exemplum veſtigia ſicca per undas,
Tam late fuſas interq; capedine tanta
Diſtantes, ripis minime capientibus ipſas,
Ut vere poſſis illas æquare marinis,
Non minor æquoreis quando tumor inflat eaſdem.
    Erigit & geminas turres in quatuor amplis
Navibus, arboreis truncis & robore crudo,
Quos multo vincit ferro multisq; retortis,
Ut ſint munimen ponti caſtroq; nocivum,

R   *Quas*

Qvas ita ſubtili ſeries ſuperedita ductu
In ſublime levat, ut ab illis mittere miles
Jactu tela levi devexa in mœnia poſſit;
Et ſic obſeſſos varia gravat obſidione,
Illos oppugnans parte inceſſanter ab omni.
Belgica rura patent curſoribus, unde refertur
Præda in caſtra recens & copia tanta ciborum,
Qvæ ſibi caſtrenſes nihil ultra deeſſe qverantur.
Nil manet illæſum, villæ nudantur & agri,
Et ſic accreſcunt epulæ pugnantibus extra,
Qvæ male decreſcunt his, qvi defendere caſtrum
Et * ſe concertant, non eſt via qva qvis ad illos
Qvodlibet auxilium poſſit conferre vel eſcas.

* ſecum

Interea verſans varias in pectore curas,
Auxilium nota mendicat ab arte Johannes.
Ut qvod ei ſub ſole dies audere negabat,
Audeat obſcura de nocte irrumpere caſtra.
Ergo mareſcallo cordis ſecreta revelans:
O mihi conſilii cuſtos fidiſſime, dixit,
Accipe ſelectos eqvites Gvillelme trecentos,
Et famulos in eqvis tria millia. ſume clientes
Mille qvater pedites tecum lupicarica rupta
Fas erat, ite ſimul tenebroſæ noctis in umbra,
Atq; repentino regalia caſtra tumultu,
Cum jam luna ſuos abſconderit aurea vultus,
Iſta ex parte leves irrumpite fluminis, unde
Rex modo per pontem partem tranſivit ad illam,
Omnes pene eqvites ultra cum rege mearunt,
Et Barrenſis eqves, & qvos Campania miſit,
Belligeriq; viri qvibus eſt audacia major.
Hac ex parte comes Robertus manſit, & heros
Hugo novi caſtri, Simon & rupis Amici,
Hi ſe clauſerunt prope ſepta ingeniorum
Cura qvibus pontemq; data eſt à rege tuendi.
At per plana jacent Ribaldi cum piqvichinis,
Et qvi res propter venales caſtra ſeqvuntur,

I

Digitized by Google

In qvos de facili noſtrum exſaturare furorem
Fas erit, utq; libet ſatis exhaurire cruoris.
At Brandine tibi Martinus ſit comes Archas,
Et qvi roſtratis ratibus ſecat aqvor Alanus
Pyratas ſecum aſſumat, qvibus utitur ipſe.
Cum Greneſim rebus juvat expoliare vel Oſſam.
Sumite cum reliqvis, modo qvos mihi Flandria miſit,
Millia terna virûm, ſociis ſuccurrite veſtris,
Qvos nimis auxilio ſcitis egere ciborum;
Septuaginta rates qvibus eſt curſoria nomen,
Qvas pelagi ſtruxit Richardus & amnis ad uſum,
Atq; alias omnes qvotcunq; poteſtis habere,
Rebus qva ſociis deſunt farcite cibiſqve:
Ite per oppoſitum remis ducentibus amnem,
Regalemqve, leves, fluvio provolvite pontem,
Caſtellumq; meum rebus munite negatis.
Qvod ſi de facili pontem reſecare neqvitis,
Bellando probibete manus, ne transferat ultra
Rex, ſuccurſurus his qvos habet altera ripa.
Hoc autem inculco vobis, & ſepe redico;
Vos qvi per flumen, vos, qvi per plana venitis,
Hereat hoc memori vobis in corde, qvod uno
Tempore bella gerat & eodem cœtus uterq;,
Si vobis aderit dextro pede murſia, mane
Vos ſeqvar, ut noſtri conſumere prœlia Martis.
Sic mandata ſuis ſubitus dare ruſticus olim,
Dum lupus ejus ovem dente evellerat aſtris:
I, famulo clamat, in dumum, tu qvoq; paſtor
Perplex irrumpe, tu verò bubulce
Hoc penetrato ſpecus, ego cum cane tuta tuebor.
Haud ſecus armatos in ſumma pericula mittis,
Cum qvibus ipſe tamen non ſuſtinet ire Johannes.
Paretur regi, mora nulla moratur ituros;
Arma viri capiunt, claſſis navalia linqvit,
Egreditur caſtris velociter agmen utrumqve,
Hi per aqvas; illi terra per plana profecti

Inſomnes ducunt tenebroſa ſilentia noctis,
Dum properant bello dare tempora danda ſopori.
Dimenſus ſpatiis horarum tempora certis
Verbere jam triplici ſe caſtigaverat ales,
Altiſono lucem qvi gutture præcinit almam:
Fit ſubito tetra caſtris irruptio nocte;
Qvippe Mareſcallus feſtivum duxerat agmen
Per terram breviore via, dum per vada claſſem
Seqvana multiplici vertigine tardat euntem.
Ribaldi, mercatores, & vulgus inerme,
Ebria poſt bacchi potamina ſemiſepulti
Caduntur gladiis exertis, more bidentum.
Plurima turba ruit inopina morte; priusq;
Corpore vita fugit, qvam corpus ſentiat ictum:
Sic nimio preſſi vino ſomnoq; jacebant.
Nec mora terrificus it per tentoria clamor,
Expergefactos ſubito mors volvit ad amnem,
Ut per aqvas natent, qvia pons non ſufficiebat,
Ut poſſet transferre ſimul tot millia plebis.
Obſtat eis Barrenſis eqves mucrone coruſco,
Cum qvo Bolonides Gaucherus, Gvido Mathæus,
Et reliqvi qvi turpe putant non eſſe priores.
Qvo fugitis, clamant, qvo terga oſtenditis hoſti?
Veſtra facit fuga victores, ignavia veſtra
Ignavos facit audaces, dum ceditis hoſti,
Dum ſinitis letho qvod vos occidat inulto,
Dum percuſſorem percuſſio nulla repellit.
Talia dicentes pavidos in bella reducunt
Confortantq; viros, & in hoſtem mente feruntur
Unanimi, fortiq; manu, retrocedere victum,
Qvi modo victor erat, cogunt; furit enſis, eqvusq;
Exigit invictis animis, qvod ſuggerit ira.
Lumina per ripas & per convexa locorum
Ocius attollunt, faciuntq; dieſcere noctem.
Accendunt alii lychnos, hi ligna pyrarum
In ſtruem congeſtant, hic ſtraminis, ille [illegible].

Faſciculos addit, hic pingvia larda miniſtrat;
Hic oleum flammis infundit, materiesq;
Lucis adurgetur ſuccreſcere, tota repente
Noctis abit facies, caliginis exulat umbra.
Poſt eqvites primos ita lumine multiplicato,
Agmina feſtinant, & Barrica ſigna ſeqvuntur,
Dumq; catervatim pons trajicit arma viroſq;,
Frangitur & nimio ſe faſce fatiſcere fatur.
Mox tamen abſq; mora puncto reparatur in ipſo,
Officiumqve ſuum properantibus, ut modo, præſtat.
At Barrenſis eqves, atqve invictiſſima virtus
Agminis egregii, poſtqvam dignoſcere aperte
Fas fuit hoſtiles accenſo lumine vultus,
Martis opus peragunt, pulſumq; viriliter hoſtem
Conficiunt, capiunt, occidunt, proditioni
Præmia nocturna merita vice digna rependunt,
Et mala convertunt in eos, qvæ corde malignos
Parturiente dolos aliis inferre volebant.
Jamqve qvieſcebant acies, nondumqve ſoporī
Se dederant, & lux ſub mane rubeſcere primo
Cœperat, & radios tremulos criſpabat in undis:
Ecce leonino claſſis curſoria fluctus
Impete Seqvanios prora findebat acuta,
Arma viroſqve ferens; iterum clamatur ad arma,
Arma viri arripite, & ripas vos fundite circum;
Præcipue pontem defendite, ſcandite turres.
Talibus exciti clamoribus ocius aſſunt,
Corripiuntqve animis certatim ardentibus arma.
Scandit in arboreas turres Jordanus, & Eldo
Raderides, Pavius, Perigas, Tatinus, & illi
Ars eſt nota qvibus uſu balearica longo;
Et qvos præcipue victus invitat, ut inde
Incircumciſos poſſint jactare molares,
Deſuper & ferri maſſas ignéqve globatos,
Et pice fluentes ollas rudibuſqve dolata
Pondera truncorum, titiones, ligna, ſudesqve.

 Stant

Stant in ponte viri, quos ordo decorat equeſtris,
Quos inter Barrenſis erat, cum Simone, Guido,
Et Malevicini fratres dominusq; Morentii,
Et alii quorum probitas diffundit in ævum
Nomina, nulla quibus mors eſt aut captio cura,
Quorum ſola ſibi virtus habitacula cordis
Sic dicat, ut quoquam cor ſe non vertat ab illa,
Dum cor & omnimodos cordis ſibi vendicat actus,
Motibus indignans comes eſſe vagantibus extra.
Nec minus ad ripas armis inſtructa virorum
Accelerat clypeata manus, fluviumq; coronant;
Nec ceſſant lapides, nec ceſſant mittere tela.
Rem gerit hic funda, jaculis hic, ille ſagitta:
Vix tamen ad claſſem poterant attingere jactus,
Lædere vel nautas, vel eos qui bella gerebant.
Tramite tam recto, tam caute remige flumen
Per medium volitans ripam vitabat utramque.
Jamq; propinquabant ponti, ſtrictumq; tenentes
In manibus ferrum, poſtes ſuccedere pontis
Audebant, & quæ ſubſtabant poſtibus alnos:
Sed tolerare diu nequiere pluentia tela
Grandinis in morem, lapides, truncosq; trabales,
Ferventesq; picis ollas, & pondera ferri,
Quæ deſcendebant in eos de turribus altis.
Sed nec Guillelmus nec cætera turba quiritum
Ponte ſuper contis, ſudibus, mucronibus, haſtis,
Ceſſabant variis affligere mortibus illos.
Hic fluvio lapſus Thetidi ſe mandat humandum,
Nereidumq; choros pro funeris orat honore.
Hic ratis in medio morientem mortuus ipſe
Corruit in ſocium, ſupremaq; baſia donat,
Gaudet & infernas comiti comes ire ſub umbras.
Hic pede truncatur, oculis hic, auribus ille,
Viſceribus ruit hic fuſis, hic gutture rupto.
Huic ſudis infringit femur, illi clava cerebrum,
Huic mucrone manus abſcinditur, ille ſecuri

Perdit utrumq; genu, nec adhuc pugnare recuſat,
Donec eum ſuperinfundens pix cogit abire.
Ille per os ferro gemit expirare recepto
Non poſſe aſſuetos animæ præſtare meatus,
Tranſmiſſo cadit in tempus per utrumq; quadrello,
Gallina ſimilis quam pluma nare forata
Expellit Borea nido recubare volentem.
Trabs prægrandis erat extrema pontis in ora,
Ponderis immenſi, quadrato robore, quam vix
Bis deni carro tauri portare valebant,
Quæ propulſa ſuper illos de ponte, carinas
Oppreſſit geminas & proram fregit utramque,
Afflixitq; viros, poſtes & ligna ſecantes:
Tunc primum retroceſſerunt, proriſq; reductis
Obvertunt puppes, & tonſis æquora pulſant,
Intenduntq; fugæ, victi; nec in agmine toto
Ullus erat, qui non in corpore vulnus haberet,
Præter eos quos jam vi mors illata premebat.
Sed nec eos licuit noſtratibus, impediente
Amne, ſequi; quos, dum fas eſt, producere certant
Eminus & jaculis & ſaxis atq; ſagittis.
Gaubertus tamen & Lodulus, Galiota, Thomaſque,
Cuiq; Latinatrix dat nomen lingua, Johannes
Bis binas agiles habuerunt forte galias
Quiſq; ſuam, belliſq; viros navalibus aptos.
Quatuor hi per aquas fugientibus acriter inſtant
Prœlia miſcentes; dumq; ire propinquius audent,
Promeruere duas auferre fugacibus alnos,
Cum nautis aliiſq; viris & rebus & eſcis.
Hic Gaubertus erat ita doctus in arte natandi,
Quod ſub aqua poterat millenis paſſibus ire.
Hic igitur teſtas prunis ardentibus implet,
Et clauſas mira ſic arte bituminat extra,
Ne poſſet penetrare latex ullatenus illas.
Tunc ſe fune ligat, qui dependebat ab ollis,
Atque immerſus aquis clam, nulli viſus, adivit

Vallum, quod duplici circundabat undique muros
Circuitu, lignis & multo robore ſtructum;
Emergensq; vadis ignem ſuccendit ab illa
Parte Gaillardæ rupis, quæ reſpicit arcem,
Qua nullus defenſor erat; quia nulla timebant
Damna ſibi parte ex illa contingere poſſe.
Unde tuebantur partes ſtudioſius illas,
A quibus urgebat illos inſtantior hoſtis.
Corripit absque mora Vulcanus lignea valli
Vincula, quique obeunt caſtelli mœnia vicos,
Involvitque globos mixtis per inane favillis,
Solibus adjutus nimiis & flatibus Euri,
Qui nimis intenſo ſpiramine flabat ab ortu,
Gaubertique dolos fidens athletam juvabat.
Qualiter Enceladus ardenti fauce vapores
Evomit ignitos, ambuſtaque ſaxa per Æthnam:
Haud ſecus abſumit briſtegas, valla, domosque
Et quæ reddebant tutos burdicia, muros
Furtim Gauberti ſuccenſus fraude fideli
Ignis edax, omni ſpolians munimine muros.
Lætitiæ teſtis clamor per caſtra levatur,
Et lætabundo conſcendit ad aſtra boatu,
Triſtitiæ ſignum ſonat inter mœnia luctus,
Et conſternatis hærebant mentibus omnes,
Qui nullum ſibi ſubſidium præſtare valebant,
Nec tuti latitare intus, nec ſcandere muros,
Scuta, foras, pluteos, propugnatoria, ſcalas
Vertant in cinerem citbercius omnia conjunx.
Turba minor ratibus fugiunt & nando per undas,
Quorum quamplures ignem vitare volentes
Suffocat alterius contraria vis elementi.
Hi criptas, illi curvas ſubiere garitas:
Aſt aliis latebras teſtudo vel angulus addit,
Ut miſere lateant donec vis tranſeat ignis.
Navigio Franci, nec adhuc conſederat ardor,
Accelerant, capiuntque viros diverſa latentes

Per loca, qvos veſana fames, qvos vicerat ignis.
Tunc rex caſtello, poſt tot certamina, tandem,
Poſtq; tot aſſultus, tanta virtute potitus,
Cuncta readificat vel vi deſtructa vel igne,
Et pontes reficit, cautus qvos ruperat hoſtis,
Selectisq; viris caſtellum munit & armis.
Hoc inter caſtrum, vicinaq; mœnia rupis,
Grandis erat vicus, circumdatus undiq; muris,
Immenſiq; capax populi, qvi protinus ex qvo
Inſula capta fuit, linqventes propria ſurſum,
Cum reliqvis ſubeunt tuta tutamina turris.
At rex ut propriis viduatum civibus ultro
Tam clarum burcum, tam fortia mœnia vidit,
Primò ſatellitibus & milite mœnia complet;
Omnia deinde novis habitacula civibus ornat,
Qvos bene ſecuros faciebat ab hoſte propinqvo
Walterſis legio, numeroſaq; rupta Cadoci,
Cui rex qvotidie ſoli pro ſeq; ſuisqve,
Libras mille dabat, caſtrenſis mutua lucte,
Diſtribuente aliis numerata ſtipendia fiſco.
Inde Ratiſbontem magna virtute per unum,
Expugnans menſem ſubicit ſibi, claraq; bello
Corpora magnanimûm cepit qvamplura virorum,
Qvi caſtrum defendebant ex parte Johannis,
Cujus perſpicuo radit latus Andela rivo,
Fertilibusq; ſatis pratisq; decorat & hortis,
Seqvaniiq; caput non hinc procul occulit amne.
At vero rupes Gaillardica non metuebat
Obſidione capi, tum propter mœnia, tum qvod
Vallibus ambita ſcopulisq; rigentibus eſſet,
Omni parte ſui lapidoſis obſita clivis,
Qva ſi nil aliud qvo muniretur haberet,
Solo tuta ſitu poterat ſatis eſſe locali.
Illuc ergo ſuis cum rebus contulerat ſe,
Gens vicina locis, ut ibidem tutior eſſet.
Inſtrumenta videns rex tormentalia in illum,

Poſſe vel aſſultus conferre juvamen, ut alta
Muros rupe ſitos qvavis infringeret arte,
Mentis acumen ab his alias divertit ad arces,
Ut nido poſſit, qvo Neuſtria tota ſuperbit,
Qvalicunq; modo qvocunq; labore potiri.
Per clivos igitur & per convexa cavari
Foſſato duplici terram jubet, ut qvaſi meta
Intranſgreſſibili caſtri latus ambiat omne,
A fluvio ducens multo conamine foſſas
Usq; ſupercilium montis, qvi deſuper exit
Altior in cœlum, devexaq; mœnia temnit
Sic procul à muris, ut vix attingat ad illas
Baliſta duplici tenſa pede miſſa ſagitta.
Protinus in medio foſſarum lignea turris,
Et ſeptena duplex facit ut munitio ſurgat
Tanta ſtructura, tantiq; decoris earum,
Qvælibet ut poſſit urbi decus addere magnum,
Sic ut qvot pedibus præcedit prima ſecundam,
Tertia ſe tanto ſpatio ſejungat ab illa:
Sic reliqvas eadem turres dimenſio ſignat,
Ut, diſtent à ſe ſpatiis æqvalibus omnes.
Has igitur replet famulis & milite multo,
Et vacuis ferrata locis locat agmina toto
Circuitu, vigiles diſtingvens ordine tali,
Semper ut alterna vigilent ſtatione viritim,
Qvi fabricare ſibi caſtrenſi more caſellas
Arboreis ramis & ſicco ſtramine norunt,
Se qvibus à pluvia tutos & frigore brumæ
* illic Efficiant, * illi per tempora longa futuri.
Cumq; ſit introitus ad muros unicus, ad qvem
Secta per obliqvos amfractus ſemita ducit,
Hunc cura majore facit nocteq; dieqve,
Ut ſervare vigil ſtudeat cuſtodia duplex,
Deforis ut poſſit ad caſtrum nemo venire,
Audeat aut caſtro valvis exire recluſis,
Qvin occidatur aut vivus detineatur.

Talia magnanimus hoſti dare ſingula novit,
Sic dare materiam, ſibi qvam proverbia vulgus
Lætificosq; creare jocos, & cantica poſſet.
Ut canerent zona tot millia clauſa ſub una.
Et tam fœcundo turgentem germine nidum,
Qvem demum cogant excludi tempora veris.
His aliisq; ſibi pariunt dum gaudia verbis,
Hoſtibus impingunt luctus cauſasq; doloris.
Julius haud alia legitur virtute, jugoſa
Durachii ſpatia, & campos muniſſe patentes,
Usq; ſub Hadriacos cementans mœnia portus,
Ne Pompejanis Romanorumq; catervis
Declinare fuga bellum civile liceret,
Sceva ubi vulneribus membro confoſſus in omni
Pompeii fregit vires, ſalvavit & arces
Solus, & æterna meruit præconia fama.
Atqvi Rogerus, & qvos anguſtia major
De conſervandis epulis caſtroq; premebat,
Millia tot populi paſci non poſſe videntes
De facili, cum nulla cibos ſpes eſſet habendi
Præter qvos illis præſens accommodat hora,
Qvingentos homines ſexus utriusq; recluſis
Emittit foribus, qvò caſus ducat, ituros:
Poſtq; dies paucos totidem dimittere rurſus
Cura fuit, qvos hoſtilis miſerata caterva
Nec retinere volunt, nec morti tradere, unqvam.
Mendicos, miſeros, & vulgus inutile bello.
Qvo rex audito vetuit, ne deinde ſinatur
Extra caſtellum locuples ſeu pauper abire.
Amplius, & qvotqvot ad eos mittantur ab intus
Ad portas telis illos jaculisq; repellant,
Ut ſimul abſumant epulas; qvibus attenuatis,
Poſtqvam dira famns affligere cœperit illos,
Armis depoſitis in vincula ſponte dabunt ſe,
Cum nec caſtellum nec ſe defendere poſſint.
Hoc metuens iterum Rogerus deligit omnes

Dinumeratq; viros, qvibus eſt bellare poteſtas,
Qvos animus virtute calens robuſtat & ætas,
Ut caſtro maneant, epulas qvibus æſtimat ipſe
Qvas habet ad præſens totum ſatis eſſe per annum,
Perſonasq; alias qvibus eſt infirmius ævum,
Aut ſexus qvas debilitas qvæcunq; moleſtat,
Segregat, utq; velint exire licentiat omnes.
Omittens illa vice caſtro mille ducentos,
Non dubitans certæ miſeros exponere morti,
Nec curans qvalis involverit exitus illos,
Dum ſalvare ſtudet caſtellum per breve tempus.
Inſcia turba mali, qvod erat ſenſura, propinqvi
Ordine confuſo poſt terga relinqvere portas
Gaudet, & unde ſuæ ſpem roborat ipſa ſalutis
Abſq; mora grandem ruit experiura dolorem.
Haud ſecus examen effuſum ſole calenti
Vaſe cavernoſo, veteri cum matre relicta,
Rex novus urget apes alias transferre penates:
Multiplices denſant giro inverſante volatus,
More nivis qvam ventus agens per inane volutat.
Qvos ubi noſtra cohors videt ebullire deorſum,
Perq; latus clivi mixtim petere ima ſupini
Deformes vultu, pannoſos tegmine, telis
Et jaculis procul emiſſis graſſantur in illos,
Et properare retro ſurſumq; recurrere cogunt.
Ad portas properi redeunt, ſed jam fore clauſa
Horrifico miſeris proclamat janitor ore:
Neſcio vos, alias vobis jam qværite ſedes,
Non ultra ſinitur vobis hæc aula patere;
Qviq; ſuper muros aſtabant ſpicula mittunt,
Et lapides in eos conſternatosq; repellunt,
Hortanturq; procul à mœnibus ire remotas
In valles, qvo non poſſint attingere jactus.
Qvid facient miſeri qvi ſunt hinc inde repulſi,
Et qvid agent medios qvibus eſt via nulla per hoſtes,
Nec converſari licet amplius inter amicos,

Digitized by Google

Et qvo diffugiant locus eſt per devia nullus:
Ecce nocentior eſt & ſævior hoſte propinqvus,
Imo propinqvior eſt & amicior hoſtis amico.
Non eqvidem miror ſi non permittit abire
Hoſtis eos, qvibus eſt nullo devinctus amore,
Qvos licitè poterat occidere ſive ligare,
Cum nulla jubeant inimico parcere † leges.
Sed nullo fas eſt mihi declarare relatu,
Qvam ſit inhumanus is, qvi ſuſceperat illos
Tempore jam multo factus concivis eorum,
Nunc omni ejectos tutamine privat, & aufert
Propria qvæ tulerant, qvando timor anxius, illos
Caſtello incluſit cum rebus, edulia, cunctis.
Vallibus & caveis errant, omniq; ciborum
Spe prorſus vacui multis utcunqve diebus
Suſtentabat eos (genus heu miſerabile vitæ)
Simplicis humor aqvæ vicino è flumine ſumptus.
Contigit ut pareret ibi qvædam fœmina, cujus
Fœtus adhuc à matre rubens calidoqve cruore,
Ungvibus infixis multos transfuſus in alvos.
Hoc Gallina modo, qvæ lapſa volando diverſis
Decidit inter eos, cum plumis, oſſibus, & cum
Stercore adhuc calido raptim glutitur ab ipſis
Ventribus immergunt, qvæ cedunt omnia denti,
Seqve cadaveribus demum pavere caninis.
Nam prudenter agens Rogerus juſſerat omnes
Mœnibus expelli catulos, ut parceret eſcis
Qvos fatis damnata cohors tantummodo pelle
Ungvibus abrupta reddebant dente voraci.
Sed nec ad extremum parcebant pellibus ipſis.
Nil ſibi turpe putat homo, nil abſumere vitat,
Ex qvo dira fames invitat ad omnia dentem,
Qvæ ſola invictos vincit, ſola aſſerit urbes.
Non olim Peruſina fames, ſed nec Mutinenſis
Obſidio, nec apud Caudinas vulnera furcas
Tam miſerabilibus animas anxere flagellis.

† civiles nõ divinæ.

Non ita Petreius, conſorsq; Afranius ejus,
Et Romana phalanx illorum ſigna ſeqventes,
Cæſareis clauſi ſub Ilerda mœnibus armis,
† aqvas. Inter † qvas Licoris & lene fluentis Iberi
Defecere ſiti, licet illos ſtercus eqvinum
Sugere compulerit ſitis intolerantia dira.
Pleno luna qvater à fratre remotior orbe
Fulſerat, & totiens abſcondita fratre propinqvo,
Succenſos iterum cornuta novaverat ignes,
Angit adhuc miſeros, nec ſpes eſt ulla ſalutis,
Indefeſſa famis, finiri neſcia, peſtis;
Excrucians ſtimulis nunqvam ceſſantibus illos;
Mirandoq; modo nec vivunt nec moriuntur,
Nec vitam retinere qveunt, nec perdere, ſola
Qvam retinet ſtimulante fame jus fluminis hauſti,
Temporis id circa rex è Gaillione profectus
Venerat Andelii caſtrum viſurus & illos,
Mœnia qui rupis vigili ſtatione coronant.
Cumq; ſuper pontem multis comitantibus iret,
Conclamant miſeri miſerabiliter ſimul uno
Ore, fames illos qvantum clamare ſinebat:
Eſto propitius, miſeris miſerere: miſertus
Rex pie ni fueris injuſta morte perimus,
Hic inviſa fames noſtros depaſcitur artus
Tempore jam multo, nos hic crudelior hoſte
Expoſuit noſter peſti concivis amara,
Qvi nos excluſit ſine cauſa, mille ducentos
Vix hodie ſuperat numerum pars altera noſtri.
Rex ut ſemper erat facilis ſuplicantibus, ut qui
Natus erat miſeris miſereri, & parcere ſemper:
Fletibus his motus ita circumſtantibus inquit:
Dimittatis eos exire, cibo[illegible]
Qvo mens qvaq; ferat, indem[illegible] ſinatur.
Abſit ut afflictis per nos a[illegible] creſcat,
Non decet ut nobis mors aſcribatur eorum,
Qui nimis afflicti nullum jam lædere poſſunt.

Digitized by Google

Dixit, & emiſſis tribui jubet omnibus eſcas.
Qvi cum permiſſi caveis exire fuiſſent,
Vidimus inter eos qvendam, miſerabile viſu,
Qvi coram perſtabat adhuc portare caninam;
Cumq; juberetur illam dimittere, dixit:
Non dimitto cibum, qvo longo tempore vixi,
Donec pane ſatur fuero. tunc abſtulit illam.
Unus ei, panemq; dedit, quem protinus ori
Appoſitum poterat vix maſticare, ſed ipſa
Fruſta tamen malefracta vorax ingurgitat alvo.
Tanto longa fames langvore affecerat illum!
Et jam finis erat hjemis, telluſq; calore
Impregnata novo flores gignebat & herbas,
Qvos colit & zephyro commendans Flora marito,
Orat ut almifluo ſpiramine purpuret hortos,
Floribus unde comas comis Dea comat amantum.
Rex non poſſe videns tam lenta mœnia rupis
Obſidione capi, niſi demum tempore longo,
Impatiens animo, mora qvem gravat omnis, in omni
Facto, qvod virtus ſibi ſuggerit aggrediendum.
Qvi qvotiens aliqvid operis ſibi ſumit agendum,
Fortiter aggreditur & ſini fortiter inſtat,
Fervidus inceptor, & conſummator acerbus,
Congregat armatas ſub primo vere cohortes,
Caſtraq; metatur in ſummo culmine montis,
Amnis & usq; latus, utrimq; per ardua clivi,
Ut qvocunqve modo ad muros accedere tentet,
Tempus & abbreviet arcem qvo prendere poſſit.
Qvid non virtuti ſuccumbat? qvid ferat artem,
Ingeniumve hominis, mens cujus in ardua tendit?
Ecce ligonellis à culmine montis ad uſqve
Deſcenſum vallis foſſataqve prima decurſim,
Eruderatur humus, ſcrupuloſos juſſa timores
Ponere, deſcenſus ut ab alto fiat ad imum.
Protinus ampla ſatis, multa properata ſecuri,
[illegible] ſub trabibus junctim ſibi collateratis,

Qvas

Qvas ſuſtentabat paries intextus utrimqve
Poſtibus infixis telluri robore multo.
Per qvam ſecuri lapides, ramalia, truncos,
Comportant, vivoqve graves cum ceſpite glebas.
Aggere congeſto foſſata implere ſtudentes,
Pluribus inde locis marra duriqve ligones
*fruti. *Tollentes cum vepre rubos * fructicoſaqve teſqva,*
Colliculos cliviqve latus miteſcere cogunt,
Et ſubito in planum qvod erat declive redacto
Se rudis aſperitas procul abſentare docetur.
Area per totos gaudet planeſcere campos,
Et ſic artificum ſtudio vigilante, labore
Carpentata brevi, loca per diverſa, qvod ullo
Poſſe modo fieri nullus ſperavit ibidem,
Cum mangonellis petraria plurima ſurgens
In muros lapides & ſaxa rotantia mittit,
Et ne de muris jactu venientia crebro
Spicula cum telis vibrantibus, atqve ſagittis
Artifices ledant, & qvi tormenta trahentes
Jactibus inſiſtunt, paries mediocriter altus
Texitur inter eos, & mœnia, vimine lento,
Cratibus & palis ut eos tuetur, & ictus
Excipiat primos fruſtrataqve tela repellat.
Parte alia turres, qvibus eſt Belfragia nomen,
Roboribus crudis compacta atqve arbore multa
Intactis dolabra ruditer qvibus aſcia ſolos
Abſciderat ramos, ſic educuntur, ut usq;
Aera ſub medium logo volumine tendant,
Ut doleat murus illis depreſſior eſſe.
Hic Blondellus erat Peregas aliiq; viri, qvos
Regi reddiderat ars baliſtaria charos,
Ditatos ab eo villis, & rebus, & ære:
Qvi non ceſſabant obſeſſos vulnere crebro
Ledere miſſilibus & paſſim mittere letho:
Aſt alii ſparſim loca convenientia qvarunt
Qvisq; ſibi qvo funda, brevi ſtridore, lapillos

Digitized by Google

Et baliſta qveat jaculari, arcusq; ſagittas,
Qvas ubicunq; patent qvarnelli ſive feneſtræ
Obſeſſi neqveunt totiens impune cavere.
Interea groſſos petraria mittit ab intus
Aſſidue lapides, mangonellusq; minores
Et pugillares jacit improba dextera petras.
Nec baliſta vacat, nec funda, nec arcus ibidem,
Nullus erat toto qvi duceret otia caſtro,
Officium re qvæqve ſuum inceſſanter agente,
Armis ut paribus intus pugnetur & extra.
Utq; magis reliqvos animet, pugnantibus ipſe
Rex immixtus erat, galeatus, & agmine primo,
Cotidie nunc hos nunc illos gnaviter hortans,
Usq; ſuper foſſas veniens, parmamq; ſagittis
Et jaculis opponebat, qva tempora circum
Sibila crebra dabant, & in ægide fixa rigebant.

Rupis in extremo cuneo, qva vergit ad Eurum,
Ardua turris erat, cui collateratur utrinqve
Murus, qvem ſtrictus compaginat angulus illi;
Ordine qvi murus gemino productus ab usqve
Majori vallo latus ambit utrumq; minoris.
Hanc primum obtinuit tali gens noſtra vigore.
Poſtqvam foſſatum vidit jam pene repletum,
Scalis immiſſis propere deſcendit in ipſum,
*Impatiensq; moræ ſcalas obvertit ad * horam* * oram
Foſſati reliqvam, ſupra qvam in rupe locata
Turris erat, ſed nulla tamen qvamvis ſatis eſſet
Longa, pedem muri contingere ſcala valebat,
Nec rupis criſtam, qva turris pes erat imis;
Sed nimis audaces cultris ac enſibus ipſam
Rupem qvisq; forat, ubi pes ſe figat & ungvis,
Et ſic rependo ſuperantes aſpera rupis,
Perveniunt turris ad fundamenta repente,
Perq; manus ſocios ſua poſt veſtigia tractos
Participes operæ faciunt, certantq; minare,
Arte ſibi nota, latus & fundamina turris

T   *Parmis*

Parmis protecti, ne forte ruens ſuper illos
Miſſilium poſſet retropellere turbo cavantes.
Donec viſceribus muri latuere cavati,
Truncis ſuppoſitis, ſubito ne corruat in ſe
Pendula pars muri pariens ſibi damna, viriſqve,
* qvibus ** Qveis, ſimul inciſum ſatis eſt, ſupponitur ignis,*
Et fugiunt ad tuta viri, ruit Ilion ingens,
Ingentemq; ruens ſtrepitum facit. haud minus illo
* Aſtyanax filius Hectoris. *Qvo fuit Hectoreus puer olim raptus ab ulnis*
** Flebilis Andromaches, Priami qvem cæde madeſcens*
Miſit Achilleides in terram corpore fracto.
Volvitur aſtripetens ſinuoſo turbine nubes,
Flammis cum fumo mixtis & pulvere tanto,
Qvantum tanta poteſt de ſe eructare ruina.
Tunc qvoq; Rogerus bom ſuccendit eadem,
Omnia qvæ poterat vallo conſumere in illo
Ignea vis, ne qvid foret ex his utile Francis.
Ardebat, nec adhuc ardor conſederat, ignis.
Et jam per flammas Franci fumoſq; ruebant,
Accenſi clamore virûm & clangore tubarum,
Agminibus denſis vallum muroſq; replentes,
Præ cunctiſq; ſuum vexillum in parte Cadocus
Turris ſemirutæ figit, qvà celſior extat:
Et qvia foſſatum latum nimis impedit illos
Hac caſtri partem, qvod adhuc diſtingvit ab illa,
Et murus qvi ſe opponit turritus in altum
De facili neqveunt vallum exſarcire ſecundum,
Qvomodo ſe pavidus fugiens incluſerat hoſtis.
At famuli qvorum eſt gladio pugnare vel haſtis
Officium, hogis, Euſtachius atq; Manaſſes,
Auricus Gramer, & eorum concio fida,
Undiq; circumeunt muros indagine facta,
Si qva forte qveant aditus reperire, qvibus ſe
Mœnibus impugnant, ut pugnent comminus hoſti.
Contiguam muris in ſummo colle Johannes
Ædem præterito qvandam conſtruxerat anno.

Digitized by Google

Caſtelli latere in dextro qvod reſpicit auſtrum,
Inferior cujus pars præſtabatur ad uſus
Rerum, qvæ penoris ſe ſub conclave recondi
Servariq; volunt: pars verò ſuprema capellæ
Officio famulans ad miſſæ ſacra patebat,
Qvæ nullam exterius portam, ſed ab intus habebat,
Qva penetrabatur ſurſum unam, aliamq; deorſum;
Inferiore foris in parte feneſtra patebat,
Qva lucere penum Solis dabat aurea lampas.
Bogius hanc contemplatus, fidiq; ſodales,
Corporis ac totis animorum viribus uſi,
Arte qvidem mira ſe per foſſata trahentes
Surrepunt manibus pedibusq; per ardua collis
Et demum ſummam clam perducuntur ad arcem.
Hinc comitum ſcapulis ſuſtollens ſe levitate
Bogiſius mira per apertam membra feneſtram
Injicit, & ſocios dimiſſo fune viritim
Attrahit, & ſecum ſub idem conclave locatos
Hortatur penoris valvas ſuccidere ferro,
Ocius & ſubitis turbare tumultibus hoſtes.
Fit ſonus & raucum dant oſtia fracta fragorem,
Dum cupidi properant juvenes erumpere: ſed mox,
Poſtqvam municipum nimius fragor impulit aures,
Illuc ſe vertunt, congeſtis undiq; lignis
Ignem ſupponunt, ut ſic aut ardeat intus,
Aut via non pateat qva prodeat hoſtis ad illos.
Sed virtutis opus incendia nulla retardant,
Nullaq; magnanimos vis aut mora præpedit actus.
Ut patuere fores, nudatis enſibus ignes
Per medios ſaliunt, & jam penus ardet & omne
Cum domibus caſtrum; fugit ilicet hoſtis & ignes,
Et ſubita arma virûm, ſeſeq; receptat in arce,
Qvam nimis excelſam murata in rupe locatam
Tempore adhuc multo defendere poſſe putabant.
Vixq; omni ex numero, modo qvem Rogerus habebat,
Qvi pugnare qveant bis nonaginta ſuperſunt

Tot vita defuncta jacent ibi corpora paſſim,
Totq; qvieſcebant lethalia vulnera paſſi,
De qvorum vita ſpes nulla dabatur amicis.
Incinerata jacet ſpecialis gloria caſtri,
Murorumq; perit decus & munitio tota,
Egregiusq; locus nullo jam gaudet honore.
Nosq; putabamus aliis cum rebus eadem
Bogiſium ſociosq; ſuos periiſſe ruina,
Qvos longo tutata fuit ſpelunca receſſu,
Qva modo municipes lapides & tela cavebant.
Vix minuebatur fumus, vix flamma ſedebat,
Bogius egreditur teſtudine, perq; rubentes
Excurrit prunas, ſociisq; juvantibus ipſum
Funibus abruptis pontis verſatilis axem
Inverſum (qvi ſtabat adbuc) ſe ſternere cogit:
Ut pateat via Francigenis per limina portæ,
Qvi properant, arcemq; parant irrumpere ſummam,
Bogiſium fugiens qva ſe modo clauſerat hoſtis.
Pons erat in vivo, qvo ſcandebatur in arcem,
Exciſus ſaxo, qvem ſic diviſerat olim
Qvando profundavit foſſas Richardus utrinqve;
Hunc faciunt reptare catum, tectiq; ſub illo
Suffodiunt murum: ſed non minus hoſtis ab illa
Parte minare ſtudet, factoq; foramine noſtros
Retro minatores telis compellit abire.
Unde nec in tantum minus reſecatur ab illis
Ut caſum metuat, ſed mox ingentia ſaxa
Emittit cabulus, neqviens qve ferre debiſcit,
Per mediumq; crepans pars corruit altera muri,
Altera pars ſtans recta manet, patuitq; foramen
In ſua damna ruens, qvod ab intus foderat hoſtis.
Qvo viſo properanter eunt per fragmina Franci,
Repentes manibus, ſubeuntq; foramine murum,
Et capiunt omnes per vim, qvia nullus eorum
Victori ſe ſponte dedit, qvinimmo reluctans,
Qvantumcumqve poteſt capienti qvisqve reſiſtit.

Rex ita Gaillardo per prælia multa potitus
Cuncta reædificat vel ab ipſo diruta, vel qva
Improbus appoſitis deſtruxerat ignibus hoſtis,
In triplo melius & fortius intus & extra,
Anteà qvam fuerint muros & cetera firmans.
At rex Anglorum nimium confuſus & exſpes,
Nullaqve jam ſe poſſe videns defendere caſtra,
Cum ſic perdiderit caſtellum fortius omni
Caſtello, qvod poſſe capi nulla arte putabat;
Cogitat occulte Normannica linqvere rura,
In qvibus ipſe ſibi tutum negat eſſe morari,
Dum timet à propriis ne decipiatur amicis,
Omnes dum merito metuit qvi laſerat omnes.
Sic miſerum ſceleris animus ſibi conſcius angit.
Res miſer ipſe ſuas pontem qvi dicitur Archa
Atqve Molinellos & Montis mœnia Fortis
Diruit, ut patriam faciat ſine viribus eſſe,
Deinde receſſurus furtim jam claſſe parata
Agmina præfecit toti ruptarica regno,
Archade præcipue Martinum cum Lupicaro,
Extremumqve vale faciens petit Anglica regna,
Poſtmodo Normannas nunqvam rediturus ad oras.
Jamqve fatiſcentem, feruleqve ad verbera ſurdum,
Tempus erat, Gvillerme, tibi deſternere mulum;
Teqve brevi longo reparare qviete labori.
*Tres etenim tibi reſtat * his addere libros,*
Compleat ut totum denarius ordo volumen:
Ut qvi Galtero te noſti voce minorem,
Saltem librorum numerus te comparet illi,
Ni novus emergat inopina re tibi caſus,
Qvo dandus ſit forte libris prolixior ordo.

LIBER OCTAVUS.

MATERIA LIBRI OCTAVI.

Subditur octavo Normannia tota Philippo.
Rex Turonos Pictosqve domat Gvidone ſubacto.
Exhæredatur Raymundus. Turba fidelis
Hæreticos contra cruce ſe communit & armis
Infinita necant illorum millia Franci.
Occidit regem Petrus armiger Arragonenſem.
Rex dolet hæreticos non poſſe juvare Johannes,
Inqve Deum famuloſqve ſuos ulciſcitur iram,
Qva Deus ipſe ſuo pro crimine corripit illum,
Romipetas ſervosqve crucis ferus impedit Otho.

Solverat interea zephyris melioribus annum
Frigore depulſo veris tepor, & renovari
Cœperat, & viridi gremio juveneſcere tellus,
Cum Rea læta Jovis rideret ad oſcula mater,
Cum jam poſt tergum Phryxi vectore relicto
Solis Agenorei premeret rota terga juvenci,
Rex agit armatos in prœlia rurſus, ut omnis
Hac vice Francigenis Normannia ſubjiciatur.
Vicus erat Scabus circundatus undiq; rupe,
Ipſius aſperitate loci Faleſa vocatus,
Normannæ in medio regionis, cujus in alta
Turres rupe ſedent & mœnia, ſic ut ad illam
Jactus nemo putet aliqvos contingere poſſe.
Hunc rex innumeris circumdedit undiq; ſignis,
Perq; dies ſeptem varia inſtrumenta parabat,
Mœnibus ut fractis villa potiatur & arce:
Verum Burgenſes & præcipue Lupicarus,
Cui patria curam dederat rex Anglicus omnem,
Elegere magis illæſum reddere caſtrum,

Omni

Omni re ſalva cum libertatis honore,
Qvam belli tentare vices & deniqve vinci.
Inde petit Cadomum, qva jam tribus ante diebus,
Qvam rex veniſſet, tradi poſcebat eidem;
Villa potens, opulenta, ſitu ſpecioſa, decora,
Fluminibus, pratis, & agrorum fertilitate,
Merciferasq; rates portu capiente marino,
Seq; tot Eccleſiis domibus & civibus ornans,
Ut ſe Pariſio vix annuat eſſe minorem;
Qvam Kaius dapifer Arturi condidit olim,
Unde domus Kaii pulchre appellatur ab illo;
Noſtro ſponte jugo ſe ſubjicit, & ſibi tali
Facto in perpetuum regis mercatur amorem,
Se ſine lite capi dum ſuſtinet & ſine bello;
Ac regi ſecum tot clara ſuburbia tradit;
Exemplumq; ejus urbs Bajocena ſecuta,
Regi ſubjicitur, & tota diœceſis illa.
Cumq; dioceſibus tribus illi tres ſine bello
Seſe ſponte ſua præclari nominis urbes
Subjiciunt Sagium, Conſtantia, Lexoviumqve.
Interea Britonum, dux Gvido cum legione,
Britigenæ gentis fines invadit Abrincos,
Finibus à Britonum qvos limitat unda Coetbni.
Eſt locus in medio ſitus æqvore, ſic tamen ut non
Æqvor ſemper ibi ſtagnet, ſed cotidianis
Et fluit & refluit viribus creſcente ſorore
Phœbi, conſvetas ſeu decreſcente per horas,
Suſcipiens ab ea majores ſive minores
Creſcendi motus; & ſic locus ille marinis
Fluctibus ambitur nunc & non littore ſicco.
Cujus cauſa rei latet atqve latebit in omni
Tempore nos, qvibus eſt luteis habitatio vaſis.
Hæc attende tamen prudensq; intellige lector,
Qvod cum planetis feriæ cujuslibet horis
Ordine partimur, qvo diſponuntur & ipſi,
Unoqvoqve die tres ad minus aptat earum.

Luna ſibi, non bis tamen omnibus æqvor
Immò die toto bis tantum littora ſtagnant.
Tendit & in ſeptem crementum qvodlibet horas,
Et decrementum totidem, ſicqve ordine jugi
Cuncta fere pelagus conſcendi, ſeu retrahendi
Non niſi ſub lunæ motu momenta reſumit.
Unde autem luna hoc habeat, qvæ conferat illi
Cauſa qvod Oceanus magis illo tempore creſcit,
Qvando plena nitet, vel qvando renaſcitur illa,
Temporibusqve aliis cur ipſe minoribus idem
Flatibus intumeat, tanqvam ſe motibus aptans
Et variis lunæ vicibus, qvibus illa viciſſim
Sumere crementum detrimentumqve videtur.
Cur iterum majora ferat crementa qvotannis,
Cur duplo major ſolito tumor elevet illum,
Scilicet autumni & veris ſub tempore qvando
Eſſe ſolet paribus ſpatiis nox æqva diei.
Rurſus an à luna maris hæc inflatio fiat,
An magis à pelago fluat hæc variatio lunæ,
Cum pelagus luna conſtet prius eſſe creatum,
Poſteriusqve ſui nunqvam ſit cauſa prioris,
Nullaqve res habitum trahat à non ente vel actum;
Rurſus an alteruter neutrum ſit cauſa movendi,
Sic ut ferant eadem ſimiles per tempora motus,
Motus ut iſte illi nil debeat iſti ille,
Qværite qvos mundi labor implicat, & tamen iſtud
Qværere noſtra fides prohibet, comprendere nulla
Mortale ingenium valet hoc ratione vel arte.
Et res & rerum cauſas, qvi condidit illas,
Solus dinoſcit, ſolus diſponere novit.
Illi cuncta patent ſoli, qvi cuncta creavit.
Non fixos homini fines homo tranſgrediaris,
Neu qvæ ſcire neqvis inveſtigare labores.
Beſtia qvæ montem tangit lapidata peribit.
Rem ſatis eſt ſciri, neſciri cauſa ſinatur.
Nos igitur nihil hæc nos ſcire in parte fatentes.

Sic

Sic rem proſeqvimur, ut non intacta ſinamus,
Qvæ ſunt magniloqvis non indiſcuſſa magiſtris,
Qvi cum mortales eſſent, cœleſtia ſenſu
Humano voluere ſeqvi, ſecreta patere
Absq; Deo temere ſibi cœlica velle putantes.
At nobis ſatis eſt vix nos ea ſcire fateri,
Corporeis noſtrum veniunt qvæ ſenſibus in cor,
Qvæ ſub lunari prope nos regione geruntur.
Hic ſummo rupis in vertice ſcemate miro
Condidit Eccleſiam devotio Chriſticolarum,
Angelico monitu; ſibi qvam ſacravit honore
Perpetuo Michael Archangelus, ut famuletur
Chriſto ſemper ibi monachorum concio ſancta,
Qvo vix perq; gradus aſcenditur, inferiusqve
Pendula villa domos plures habet & ſpecioſas,
Et populi multi, ſatis ampla ſede, capaces;
Qvi locus in cœlum ſe taliter elevat, ut dum
De longe aſpicitur aliud nihil eſſe videtur,
Ardua qvam turris hominum fabricata labore,
Qvem ſoli eſt comparata ſibi divina poteſtas,
Et ſatis angelicis gaudebat tutus haberi
Præſidiis, nullo diſpendia tempore paſſus.
At ſimul ædificans muros ibi cura Johannis
Prætulit humanas vires cœleſtibus armis,
Qvemq; tuebatur cœleſti milite Chriſtus,
Munivit ſacrum humano munimine montem.
Ex tunc cauſa loco pereundi inventa ſacrato:
Nam fera Britigenum rabies non inſcia qvando
Fluctus adeſſe ſolet vel qvo ſit tempore lictus,
Ad montemve qvibus pateat via ſicca diebus
Fluctu interſtitiis lunaribus abbreviato,
Vi fore confracta ſubeunt, incendia miſcent,
Igneq; ſuppoſito domibus, vis ignea ſurſum
Scandit, & Eccleſiæ decus omne, locumq; ſacratum,
Resq; monaſterii cremat inſatiabilis omnes.
Hinc cum Britonibus aſcendens Gvido, maniplis

Digitized by Google

Vicinas ſibi ſigniferis obſedit Abrincas,
Collis ſitus inter Seram Seninamq; ſupino
Piſciferos amnes multo ſalmone feraces.
Cumq; ſuburbanis regi peſſundedit urbem,
Hinc abiens illi caſtra omnia ſubjiciendo
Uſq; domum Kaii vicos & rura cremando,
Tandem venit ubi rex expectabat eundem,
Dans populis nova jura ſuis alioſq; magiſtros,
Fœcundaſq; ab eo grates cum laude reportans
Ipſe ſuiq; omnes, re ſic feliciter acta,
Jam ſpoliis gaudent pleni remeare Coetbum.
At ſimul innotuit ſancti combuſtio montis
Magnanimo regi, domuumq; ruina ſacrarum,
Atq; monaſterii tota incinerata ſupellex,
Compatitur prius Eccleſiæ rerumq; ruinis,
Et ne fiat eis deinceps injuria talis,
Præcipitur pœnas [illegible] tota Johannis,
Et ſua militia cæleſti caſtra reſignans
Humanis bonus excubiis loca ſacra reſignat,
Largifluaq; manu monachos juvat in renovando
Sarta tecta libros, & cetera qvæ furor ignis
Solverat in cinerem, qvæ nobiliore paratu
Qvam prius extiterant jam reſtaurata videmus.
» *Sic mala convertit Deus in bona, ſic miſeretur*
» *Nobis qvando magis iraſci credimus ipſum:*
» *Verbere ſic propter peccata flagellat amico*
» *Qvos amat, ut pravos ſtudeant abducere mores:*
» *Sic ferit ut ſanet, ſic vulnerat ut medeatur.*
Hinc rex magnanimus, tota regione ſubacta,
Urbi Rothomago victrices applicat alas,
Qvam ſibi ſuppoſuit vix octoginta diebus.
Nam duplices muri foſſaq; tripla [illegible]
Dilatata ſinu, numeroſ[illegible]
Et ſpecioſa nimis fluvii ſtagnantis abyſſus
Diſſimilem noſtris reddebant viribus urbem.
Rothomagenſis item communia corde ſuperbo,

Digitized by Google

Immortale gerens odium cum principe noſtro,
Vinci malebant, ejus qvàm ſponte ſubire
Imperium, vel ei qvicqvam præſtare favoris.
Succubuit demum mutilata cornibus urbe,
Muros ipſa ſuos truncare coacta, ſuisqve
Sumptibus antiqvam ſubvertere funditus arcem.
Maxima Vernolio parilis ſolatia fati
In commune ferens, doleat ne ſola dolore.
Parcius ut doleant diſtincta mœnibus ambæ,
Pœnaq; par feriat, qvos culpa coinqvinat æqva;
Amodo ne regi caſu qvocunq; repugnent,
Neve repugnantes juga noſtra repellere poſſint.
Sic fuit ex toto Normannia ſubdita Franco,
Qvod nullo caſu contingere poſſe putavit,
Normanniq; omnes per plurima bella ſubacti,
Multaq; pro non rege ſuo diſpendia paſſi.
Deniq; ſunt regi proprio ſervire coacti.
Tempore qvo ſimplex in ſceptris Karlus agebat,
Normannos patriam Norvegia miſſe in iſtam,
Grandibus evectos duce ſub Rollonione,
Qvi paganus erat, vir prudens, ſtrenuus armis,
Chriſticolæ populi ſitiens haurire cruorem.
Hic cum multorum ſaturaſſet cædibus enſes,
Vicos invicta vi depopulatus, & urbes,
Peſtiferum extendens in plurima regna furorem;
Demum Carnoti cum mœnia frangere vellet
Virgo Dei genitrix, qvæ ſe dignata vocare eſt
Carnoti dominam, tulit illi luminis uſum,
Vincibilemq; dedit populo qvi diligit ipſam.
Ut ſic, exterius aliqvanto tempore cæcus,
Luce mereretur Chriſtum interiore videre.
Qvi fugiens victus, majori parte ſuorum
Amiſſa factus humilis, tum deniq; Chriſto
Credidit, & meruit vitali fonte renaſci.
Proinde ſua gaudens illum Rex Karlus honorat
Conjugio natæ, cum qva Normannia pacis

Fœdere ſub firmo datur illi nomine dotis.
Jam tamen ipſe ſuis ipſam acqviſiverat armis;
Invida cui partus optatos Juno negavit,
Exortem prolis faciens excedere vita.
Rollo tamen jungens aliam ſub lege jugali,
Viribus invictis patriam totaliter illam,
Et ſua poſt illum tenuit ſucceſſio tota.
Donec poſt annos virtus divina trecentos
Illam reſtituit per prælia multa Philippo.
Qvam tenet & tenuit longumq; tenebit in ævum.
Qvæ prius antiqvum cum Neuſtria nomen haberet,
Poſt à Normannis habuit Normannia nomen:
Qvo gaudent patrii memores idiomatis eſſe,
In qvo North Boreas, homo man ſonat. Inde vocatus
Normannus priſcæ meminit patrieq; tribusq;.
Poſtqvam ſuccubuit Franco Normannus, & omnis
Terra Philippinas ſuſcepit Neuſtria leges,
Indignante diu portavit vertice regis
Mite jugum, dominumq; neqvit neſcire priorem,
Qvamvis ille ſtatus ſervilior eſſet eisdem,
Advena cum gravibus oneraret legibus illos.
Rex, malens bonus eſſe malis, aſſveſcat amando
Ut ſibi paulatim populos, ne ſe peregrinis
Conſvetudinibus arctari forte qverantur,
Judicia & leges non abrogat, immo tenendas
Omnia confirmat, generaliter hactenus illis
Obſervata, qvibus non contradicit aperte
Jus, aut libertas non deperit Eccleſiarum:
Qvædam autem in melius juri contraria mutans
Conſtituit, pugiles ut in omni talio pugna
Sangvinis in cauſis ad pœnas exigat æqvas,
Victus ut appellans [illegible]
Lege ligaretur [illegible] perdere vitam.
Moris enim [illegible] apud illos hactenus, ut ſi
Appellans [illegible] in cauſa ſangvinis eſſet,
Sex ſolidos decies cum nummo ſolveret uno,

Et

Et ſic impunis amiſſa lege maneret.
Qvod ſi appellatum vinci contingeret, omni
Re privaretur & turpi morte periret.
Injuſtum juſtus hoc juſte rex revocavit,
Reqꝫ pares Francis Normannos fecit in iſtā.
Præterea motu proprio nullo ſuplicante
Indulſit Monachis & clero, ut fiat ab illis
Canonico deinceps paſtorum electio ritu.
Nam Rex Anglorum jus uſurpaverat illud
Usqꝫ modo, ut ſolus paſtores ipſe crearet:
Nam qvotiens paſtore carens prælatica ſedes
Civili leto naturalive vacaſſet,
Protinus Eccleſiæ bona cuncta vacantis ab ipſo
Uſurpata ſuos convertebantur in uſus.
Sicqꝫ Dei ſponſam viduans qvantum ipſe volebat,
Cogebat placito ſibi demum nubere ſponſo.
Iſtaqꝫ cauſa fuit alius ſpecialior, ob qvam
Enſe trucidavit Thomam trux ille beatum,
Qvi tam perverſos ritus abolere volebat.
Hæc Rex ut juri contraria juris amator
Filius Eccleſiæ ob matris revocavit amorem:
Eſt mihi, proclamans, cum hæc, qvæ ſpectat ad enſem,
Importuna ſatis, cum ſolicitudine regni;
Divinis divina viris tractanda relinqvo,
Eſt curare ſatis laico laicalia; curâ
Nolo, immortales animas qva curat abuti.
Præſint Eccleſiis, præſint conventibus illi
Præeſſe qvibus dederit concors electio, ſicut
Sacroſancta jubet ſanctorum ſanctio patrum:
Dixit, & ut facto firmavit dicta, cohortes
Hinc procul armatas alias agit in regiones,
Singula diſtribuens loca particulariter ipſis
Agminibus, bellis ſimul ut pluraliter utens
Pictavos, Turones ſibi ſubdat & Andegavitas
Inſtabilis fidei varioqꝫ favore viciſſim
Nunc hunc, nunc illum, conſuetos fallere regem:

De cætero etiam non admittebatur ad legitimas actiones videlicet ad judicandum, ad teſtificandum, &c.

Nec mora Gvillelmus ſibi qvi de rupibus aptat
Cognomen, fortis vir corpore, fortior armis,
Cumq; ſua nulli rupta parcente Cadocus,
Andegavum irrumpunt captamq; viriliter urbem,
Totam ſubjiciunt ejusq; ſuburbia regi.
Cujus Gvillelmi Rex inclita facta fidemqve,
Attendens, ipſum comitis vice, munere largo
Totius patriæ dominari juſſit & urbi.
Cui qvamvis totum donaſſet Rex comitatum,
*Non tamen uſurpat comitis ſibi * habendum,*
Imo ſeneſcallum qvaſi ſe minuendo vocavit.

* Videtur qvid deeſſe, ut, nomen

Henricus vero modicus vir corpore, magnus
Viribus, armata nulli virtute ſecundus:
Cujus erat primum geſtare in prælia pilum,
Qvippe mareſcalli claro fulgebat honore;
Cum legione Truum veniens à rege recepta,
Caſtro vi capto longam poſt obſidionem,
Inruerat villam murosq; obtruncat & arcem.
Hinc qvoqve progrediens victor Pictonibus ire,
Obvius audebat, qvi terram regis adorti
Vicos, agricolas, deprædabantur & agros.
Et licet inter eos eſſet Hemericus & Hugo,
Et cum Gvillelmo, Savericus, Portacleasqve,
Atq; alii qvales equites Pictonia gignit,
Qvorum fama canit per totum nomina mundum:
Non tamen aut vires Henricus abhorret eorum,
Aut numerum, qvamvis numeri foret ipſe minoris,
Et tanto conferre manum ferventius ardet,
Qvo magnos fortesq; viros ibi noverat eſſe.
Jamqve graves ſpoliis variis prædisqve redibant,
Perqve vadum deforme luto repedare parabant,
Difficiles ubi denſa vias alneta tegebant,
Per patria loca fida ſua tuto ire putantes
Expectabat eos audax Henricus ibidem,
In patriaqve ſua Pictos ad bella vocabat.
Qvi cum majorem jam partem exiſſe vadoſis

Illorum

Illorum vidiſſet aqvis, campumq́ tenere,
Impediente luto reliqvos; exultat, & ecce
Tempus, ait, ſocii, qvo ſe manifeſtet in armis
Veſtra locumqve videt probitas, qvo proferat actu
Ardorem virtutis amor, qvem pectore geſſit.
Nunc rogo nunc qvanto vobis ſit amore Philippus,
Exprimat audaci virtus & dextera facto.
Jam video trepidare viros, jam terga parare.
Palma fere vobis pugnandi prævenit horam.
Ultro ſe manibus offert victoria veſtris.
Neve minor paucos ſit gloria vincere caſu,
Gratia fortunæ vobis prævidit in iſto.
Nam poſtqvam veſtras acies videre catervas,
Ecce ſuas omnes coitu clauſêre ſub uno,
Ut levius poſſint vinci communiter omnes,
Conflictuqve brevi, ut doleant ſuccumbere vobis:
Ecce fatigati veniunt ſpoliisqve gravati.
Nec vos hoc moveat, qvod ſignis ecce levatis
Oſtentant ſeſe defendere velle videri,
Vos à pugnando ſic deterrere putarunt,
Et ficto veſtras terrore relidere vires.
Cognita ſi tamen eſſet eis intentio veſtra,
Illis ſi planè veſtræ de mente liqueret,
Jam vidiſſetis oſtendere terga, viasqve
Jam per diverſas cœtu fugiſſe ſoluto.
Segnities abeat, audacia prodeat, ecce
Qvicqvid in hac aliqvid regione valere videtur
Temporis articulo ſuperare poteſtis in uno
Vincatis victos, trepidis inſtetis, & omnes
Suppeditat Pictos victoria veſtra Philippo,
Totaqve ſponte ſubit ejus Pictonia leges.
Una brevis multos conſummat pugna triumphos,
Dixit, & ejaculans trifidi ſe fulminis inſtar
Pictones volat in medios, ictuqve ſupinat
Portacleam primo, vacuamqve relinqvere ſellam
[illegible]facit, & conſignare caractere terram.

Nec

Nec reliqui comites pugnam virtute minori
Arripiunt, ſternuntq; viros, traduntq; ligandos
Armigeris, ipſi reliquis dum fortiter obſtant.
Nam Savericus, & hi quibus eſt audacia major,
Turpiter ut ſocios ſic aſpexere ligari,
Diſperſos revocant, profugos in bella reducunt,
Collapſos relevant, & equis tellure levatos
Reſtituunt, bellumq; novant, rigidoq; reſiſtunt
Marte viris: æquis animis pugnatur utrinque,
Haſtis nil agitur, gladius ſolusq; cutellus
Mortifer afficiunt alternis agmina plagis.
Sic ſibi conjunctum, ſic de prope quilibet hoſtem
Invenit, ut feriat atq; ut feriatur ab illo.
Et jam Pictonum quod adhuc alneta tenebant
Agmen, ut aſpexit ſocios concurrere Francis,
Non audent ultra procedere: ſed retroverſi
Se malunt ſolos ſaltu ſalvare regreſſu,
Quam dubio ſocios belli ſub fine juvare.
Quo viſo campum viduat pars maxima, ſeque
Subducit Franco ardenti quem ferre nequibant.
Diffugiunt omnes; Sed nec Savericus abhorret
Ipſe viam, multos poſt ſe fugiendo relinquens;
Nec curat quantos ibi quisquam linquat amicos,
Qui in ſe potius eſt ſolum ſubducere morti.
Sic victis victor Pictis campoque fugatis
Quinquaginta duos equites ſeutumq; clientes
Ad regem miſit vinctos Henricus, & omne
Omnibus excuſſit ſpolium, prædamq; reduxit;
Cunctaq; reſtituens, noſtris ablata colonis,
Catera diviſit ſibi victricique catervæ.
Rex verò interea ſibi jam ſubjecerat urbem
Pictavim, totumque ſolum quod ſpectat ad illam,
Londunumque ferax [illegible] Niortum,
Cum Monſteriolo, Parthenai quoque rebelli
Armatisque viris per ſingula caſtra locatis,
Qui patriam faciant ejus ſub nomine tutam

Agmina

Agmina Chinonis ferrata reducit ad arces.
Iſte Seneſcalli vicus de nomine Kaii
Nomen habet, qvem cum primus fundaverit ipſe,
Fundatum voluit ſibi nomine reg; dicari.
Cui Pendragoridæ regis largitio totum
Neuſtrinumq; ſolum donarat & Andegavenſe,
Ut pariter fieret iſti dux & comes illi.
Villa referta bonis, circundata mœnibus altis,
Inter aqvam montemq; ſitu ſplendeſcit amœno;
Arx autem ſcopulis circumcingentibus alta
Rupe ſedet, qvam ſic ex illa parte rubenti
Amne Vigenna ligat, hinc circumcludit hiatu
Horrendo vallis, rectoq; tenore ſub altum
Aëra productus naturæ munere clivus,
Ut non Gaillardo ſe jactitet inferiorem,
Sive ſitu naturali, ſeu mœnibus altis,
Aut defenſorum numero ſive ubere glebæ.
Bellovagenſis erat ibi vinctus Epiſcopus arcta
Compede, Conanusq; brevis, qvi nunc dominatur
Belligero Britoni, qvem terra leonica nutrit,
Qvam pater ante ſuus tenuit Gvido marchus amico
Fœdere conjunctus Francis regiq; Philippo.
Corpore qvi tam fortis erat, qvod fregerit uno
Tempus eqvi pugno, ſoloq; peremerit ictu
Præpoſitum ipſe ſuum prægrandi corpore monſtrum,
Cui pugno duri perfregit verticis oſſa;
Unde magis feſtinat idem Rex prendere caſtrum,
Solvat ut inde ſuos recluſo carcere charos.
Qvinq; fere novies ſtadiis diſtabat ab illo
Nobile caſtellum, qvod Lochia nomine dicunt,
Cui nec fruge ſolum, nec Baccho vitis avara eſt;
Endria cui magnum decus addit & utilitatem,
Ducibus irriguis hortos & prata rigando,
Qvi cum ſit gratus viſu, fecundus & uſu,
Multimodo patriam juvat oblectamine totam.
Hoc collativa caſtrum paritate videri

Iſte Kaius artium magiſt. filii Pendraconis ſeneſcallus fuit & Dux Normanniæ & comes Andegavenſis.

In nulla diſpar Chinoni dote ſinebant
Municipes armis, natura ſitu, manus arte.
Hic patriæ toti præerat ferus ille Girardus
Servus, & à ſervis oriundus, utroq; parente,
Cui ſatis obſcurus ortum dedit Athia pagus.
Is Turonum totam vaſtaverat Ambadiumqve,
Et patriam totam cum vicis omnibus, in qva
Editus atq; alitus fuerat, bubone ſiniſtro;
Qvamvis ſupplicii ſervus foret Ambadienſis.
» *Peior enim qvavis eſt peſte domeſticus hoſtis,*
» *Præcipue qvi colla premit pede libera ſervo.*
Lochia Chinonemq; ſimul Rex obſidet, atqve
Vix anni ſpatio longo ſibi ſubdit agone,
(Tantæ molis erat tantas evertere turres!)
Innumeroſq; capit eqvites nulloſq; clientes,
Vi caſtrum multa qvi tutabantur utrumqve;
Cumq; aliis vinclo vinctum majore Girardum
Carnopoli tenuit in carcere tempore multo,
Supplicio affligens digno pro crimine ſervum.
Exigit iſte locus, niſi nos majora vocarent,
Adventum regis breviter memorare Johannis:
Per mare qvi veniens gentis cum millibus Angla
Pictonum voluit fines auferre Philippo;
Continuoq; ſuum levitas Pictava favorem
Illi reſtituit, ipſumq; in prælia juvit.
Sed celeri levitate ſuperveniente Philippo
Vix illi licuit profuga ſe reddere claſſi,
Velivoloq; ſuam vitam ſalvare receſſu,
Pluribus expoſitis morti, dum claſſe parata
Rupellæ in portu feſtino remige tranſeat,
Venerat unde modo partes fugitivus ad Anglas.
Mox omnem patriam ſua Rex in jura reducens
Hoc ſibi Pictones vinclo majore revinxit
Qvo ſolitum variare fidem cor novit eorum.
Sed qvæ firma ſatis innexio Prothea nectat?
Nec Pictos conſtringit amor, nec Prothea nexus.

Digitized by Google

Nec minus hic etiam, ſi nobis forte vacaret,
Dicere tempus erat, breviter vel tangere, bellum,
Qvo comes Alumnæ regionis Gvido nepotem
Perdidit, & natum, qvi dum collegia ſancta
Præſumit ſpoliare bonis, nec parcere ſacris
Virginibus meminit, ſibi dum confiſcat earum
Cuncta monaſterii, crux, ornamenta librosqve,
Et bona cuncta qvibus vivebat concio ſancta,
Nec vult regali monitu compeſcere mentem
Miſſo cum multis eqvitatu à rege maniplis:
Deniq; confectum bello qvam plurima caſtra
Perdere ſe doluit totali cum comitatu.
Talibus Eccleſiæ Rex damna ulciſcitur armis,
Tam rigida cleri prædones reprimit ira:
Ut qvi non parent monitis, parere coacti
Vindicta ſaltem ad tempus manſveſcere diſcant,
Et brevior ſit eis deinceps peccare facultas.
Qvorum etſi mentes penitus compeſcere pœna
Non valeat: multum tamen his ſubtractio rerum
Impedit affectus, ne perducatur ad actum:
Privat enim effectu multum ſubtracta facultas, ««
Culpaqve ſit brevior qvam patrat ſola voluntas, ««
Debeturq; minor peccato pœna minori. ««
Neve putes regem pro ſe hoc egiſſe, ſed omnem
Impendiſſe operam Domino Dominiq; miniſtris
*Cuncta monaſteriis fecit bona reſtitui qve ** * qvæ
Perdiderant: dono poſt donat cætera largo
Nulla ſibi retinens Gvidomni Domnipetritæ
Qvæ cum Gvido diu tenuiſſet, deniq; fatis
Morte ſatisfecit, Archembaldumq; reliqvit
Hæredem qvi nunc patrio tenet omnia jure,
Qvæ meruit miſer ille ſuis amittere culpis,
Qvi modo privatam ducens pro tempore vitam,
Qvæ ſua nuper erant alienigenis data plangit,
Qvos adeo expleri rerum videt ille ſuarum
Eſuriente ſuis cum ſucceſſoribus ipſo,

Hoc ſolo miſeram ſolans ſolamine vitam;
Qvod comitem ſimili Raymundum crimine lapſum,
Qvi Sancti comes Egidii Tholoſæq; vocatur,
Amiſiſſe videt urbes & caſtra: qvot annus
Fertur habere dies, tot villas ille celebris
Nominis & famæ Francorum à rege tenebat,
Cui ſubjectus erat feodaliter, inqve ſecundo
Per vinclum carnale gradu conjunctus eidem.
Sed poſtqvam Eccleſiæ cœpit contrarius eſſe,
Catholicæ fidei defenſans improbus hoſtes,
Hæreſiarcharum fautor, populiq; fidelis
Neqvaqvam, & cleri metuens inimicus haberi,
Nec conſangvineum ſibi Rex nec habere fidelem
Dignatus, cœpit contra illum bella movere;
Utq; illi liceat punire licentius illum,
Qvamvis ſciret idem proprio de jure licere,
Impetrare ſtudet à ſummo præſule ſacra
Scripta, qvibus pariat indulta remiſſio cunctis
Spem veniæ, contra hæreticos qvi bella moverent;
Per qvos temnebat Chriſti Provincia legem,
Et ſe peſtiferi fœdabat peſte veneni:
Dehinc qvia nec Papæ monitis, nec regis amico
Conſilio Comes ille ferus parere volebat,
Ut ſaltem reprobos cuivis exponeret hoſti,
Aut per ſe puniret eos, ut jura jubebant;
Immo tuetur eos, & eorum prava per ipſum
Secta viget, dum non prohibendo fit unus eorum:
Rex & Papa ſimul, exponunt omnibus illum,
Et res & patriam totam qvæ ſpectat ad illum,
Ut qvi prævaleat armis & viribus illi
Tollere qvid, proprios licite convertat in uſus,
Et dominus fiat rerum qvas auferet illi.
Rex igitur primus, Zeli fervore ſuperni,
Corde pio motus, ter millia qvinq; virorum
Ad proprios ſumptus inſtructos rebus & armis,
Dans exemplum aliis, in Chriſti prælia miſit;

At

At reliqvi proceres, eqvites comitesq; ducesq;
Prælati Eccleſiæ, necnon & nobile vulgus,
Omnes pene viri, gladios qvi ferre valebant,
Spe ducti veniæ, Chriſti ſua pectora ſigno
Conſignant, ut qvod calet intus lateat extra,
Illasq; in partes iter aggrediuntur ituri.
Ergo Dei pugiles aciebus multiplicatis
Uſq; Biturenſem feſtinant ocius urbem,
Ad qvam turba freqvens confluxerat hæreticorum,
Fortis enim & nimium locuples populoſaq; valde
Urbs erat, armatisq; viris & milite multo
Freta: ſed Albigei maculis infecta veneni.
Qvam virtus modico ſub tempore catholicorum
Frangit, & ingreſſi ſexus utriusq; trucidant
Millia bis triplicata decem, qvos abſq; virorum
Majorum aſſenſu vulgi furor immoderatus
Et Ribaldorum dedit indiſcretio morti,
Interimens mixtim cum non credente fidelem,
Nec curans eſſet qvis vita, qvis nece dignus.
Hinc procedentes Carcaſonentida cingunt
Agminibus denſis, urbem qvam tempore parvo
Gnaviter expugnant, & eam ſe dedere cogunt,
Tali condicto, qvod nil ex urbe ferentes
Bellator, civis, ætas & ſexus uterq;
Sola contenti vita ſine veſte, ſine armis
Arcto poſtico, qvod vix foret exitus uni,
Unus poſt alium ſtudeant exire viritim,
Cuncta relinqventes libito bona Catholicorum,
Agros, arma, pecus, gazas, vineta, penates,
Et qvamcumq; locus rem tam præclarus habebat.
Qvo facto replent utramq; fidelibus urbem
Catholici pugiles, & ſacramenta Deiqve
Servitium fieri procurant ordine recto,
Qvod regione malus error corruperat illa.
Inde revertuntur, patriamq; reviſere gaudent
Qvisq; ſuam, ſolo dimiſſo Simone monti

Qvi praeerat forti comes; ille fideli
Corde, manu forti, papalia juſſa ſecutus,
Et ſubiens onus impoſitum cervice volenti,
Tale videretur ne fruſtra nomen habere,
Hereticos omnes tota regione fugavit;
Qvos occidendos comprendere forte neqvibat
Non caſtrum, non urbs, munitio nulla ferebat
Illius occurſum qvin mox ſuccumberet illi,
Qvamvis pauca manus illum ſeqveretur in armis.
Supplebat numerum probitas immenſa fidesqve,
Et ſic tota fere Chriſti provincia legem
Auxiliante fuit Domino ſubjecta per illum.
    Confugit ergo comes Reymundus ad Arragonenſis
Auxilium regis, qvi congregat agmina regno
Qvotqvot habere poterat, nec defuit illi
Fuſinus comes & Tholoſana copia gentis,
Maſſiliiq; viri qvosq; illi miſit Avigno
Albia chara nemaus & qvos miſere Navarri,
Et qvos nutrierat Carcaſſo comesq; Bicorrus.
    Conveniunt omnes numero bis millia centum
Mente una cupidi cum Simone vincere Francos
Et dare vel morti, patria vel pellere tota,
Armis inſtructi, ſed nec virtutis egeni,
Qvorum ſemper erat probitas exercita bellis,
Et feritas aſſveta neci cadiq; dicata.
Hi tantis certant cum Simone viribus, ut vix
Se ſociosq; ſuos defendere poſſet ab illis,
Cujus erant eqvites cum qvadraginta ducenti
Septuaginta in eqvis famuli peditesq; trecenti,
Cum qvibus ipſe volens fortunæ cedere forti
Murelli tuta caute ſe clauſit in arce.
Chriſtus enim ſanctis ita conſulit, ut vir ab una
Se fugiendo bonus aliam conſervet in urbem.
„ Eſt etenim caute vis evitanda malorum,
„ Ne qvod mente parant, perducant ſemper ad actum.
Immo & ſanctis fuga ſæpius expedit ipſis,

Que

Qvo ſuper ipſius nos inſtruit actio Chriſti,
Dum ſubit Ægyptum fugiens Herodis ab ira,
Inconſulta trahat ne nos audacia ſponte
Velle mori, cum noſtra videt diſcretio, qvam ſit
Utilior noſtra mortis dilatio qvam mors.
At Rex Arragonum, totuſq; exercitus ejus,
Murellum fixis circundant undiq; ſignis,
Nec ſe moturos jurant, niſi Simone capto,
Catholiciſq; viris ejus qvi ſigna ſeqvuntur.
Intra Murellum cum Simone contulerant ſe
Perſona primi multa pluresq; ſecundi
Ordinis, & cleri qvamplurima turba minorum,
Arma qvibus tractare negat lex eccleſialis.
Qvi ſacra cœleſtis doctrinæ verba pluentes
Conſilium præſtant aliis, qvi belligerantur
Et bello ſuperant inimicos ſpirituali,
Exemplo Moyſi pugnante precantis Hebræo,
Qvo ſurſum tollente manus vincebat Hebræus,
Depreſſis autem manibus, Moyſeq; tacente,
Victorem victor Amalech vincebat Hebræum;
Et ne plus omnes qvam commoditatis haberent,
Neve gravis foret illorum præſentia caſtris
Exercebat eos vigor indefeſſus ad omne
Qvod caſtrenſis opus ſibi ſollicitudo reqvirit,
Pluſq; laborabant populo manualiter omni,
Sola hæc, qvæ mortem poterant inferre caventes.
Omnes hi pariter communi anathemate regem
Arragonum feriunt, & qvi illum in bella juvabant,
Qvi nitebantur Chriſti pervertere legem,
Qvi perverſores legis relevare volebant,
Ut Domini gladio percuſſi primò, ferire
Promptius & noſtro poſſint à milite cædi.
Ipſe etiam ut vidit tot millibus undiq; Simon
Se circumcingi, nec corpora ſe tot habere
Singula, qvot numero centenos hoſtis habebat,
Conſulit & tali compellat famine Francos.

Magnanimi proceres, Trojana ſtirpe creati,
Francorum genus egregium, Karoliq; potentis,
Rollandiq; cohæredes, & fortis Ogeri:
Qvi patriæ tam dulce ſolum, tot caſtra, tot agros,
Qvi villas tot deliciis opibusq; fluentes,
Qvi tot amicorum, tot pignora conjugiorum
Chara reliqviſtis pro Chriſti lege tuenda,
Ipſum præmentis oculis habeatis, & ipſi
Vos committatis ſoli, pro cujus amore,
Pro cujus tot bella fide, tot vicimus hoſtes,
Qvi ſolus potis eſt nobis conferre ſalutem,
Qvi ſolus nos eripuit de mille periclis,
Qvi ſolus nunc eripiet præſente periclo.
„ *Tunc etenim ſe debet homo committere ſoli*
„ *Puro corde Deo, cum qvid ratione geratur*
„ *Ex ſe non reperit, cum quod natura vel uſus*
„ *Conſilium præſtat omni vacat utilitate.*
Obſidet hæc & nos gens tam numeroſa necare,
Dira mente ſitit, jam fractis mœnibus iſtis
Caſtellum irrumpent, ſpatio jam temporis arcto
Nos capient, mortiqve dabunt, & noſtra ferarum
Morſibus & volucrum lanianda cadavera ſpargent,
Funeris ut tali contenti ſimus honore,
Noſtraque tam nitidis tumulentur membra ſepulchris.
Sic & in errorem Provincia tota redibit,
Sanctorumqve fides & ſacramenta peribunt,
Sic ne capi ſatius & honeſtius eſſe putatis,
Et ſancta fidei legisqve videre ruinam,
Qvàm pugnando mori, niſi omnes tollet inultos
Mors ita nos, numerum qvin attenuemus eorum,
Qvi Domini gladio jam promeruere feriri,
Ut citius gladiis mereantur cedere noſtris.
Nunc rogo ſanctorum memores eſtote virorum,
Simonis & Jonathæ ac Judæ Mathatianitarum,
Et ſancti patris illorum fratrumq; priorum,
Sacra quibus donat Machabeis pagina nomen,

Quo-

Qvorum laus canitur & Feſta coluntur ubiqve,
Qvi tot tam fortes extirpavere tyrannos,
Idolatrasq; omnes tota regione fugarunt,
Idola frangentes, loca ſacra readificantes,
In qvibus ante Dei cultura ſolebat haberi,
Omne qvod Antiochus fœdarat † ſanctificantem.
Tu Gvillerme mihi fratrem, qvem nobilis ille
Barrarum dominus genitrix cum nuberet illi
Noſtra dedit, frater nobis uterinus ut eſſes,
Nunc animo, nunc qvæſo manu, te ſemine tanti
Ortum demonſtres imitatoremq; parentis.
At tu Gvido Comes, qvo principe Sidoniorum
Exultat regio, pariterq; Philiſtica tellus,
Qvi verè meus es germanus utroq; parente:
Nunc nunc ſcribatur virtus utriusq; parentis
Mente tua, ut patribus ſimili probitate proberis.
Te qvoq; te moneo Rocii dominator Alane,
Qvi tot ſub noſtro feciſti rege triumphos,
Qvi te cum reliqvis hæc in certamina miſit,
Vosq; alii proceres communiter eſſe velitis,
Et patrum & patriæ memores genus unde tuliſtis,
Ne patres ſibi diſſimiles, ne dulcis alumnos
Patria degeneres doleat genuiſſe, qvod abſit.
Præcipuè regis ſummi ſtudeatis honori,
Cujus mane novo pugnabitis hoſtibus, ipſe
Dux velit & princeps pro ſe pugnantibus eſſe;
Sic fiat, ſicut fuerit, divina voluntas.
Dixit, & aſſenſu cœtus totius in unum
Conclamante ſonum, nullo variante favorem,
Somnis nocte data, ſub prima luce ſuorum
Primitias operum Domino ſacrat, Eccleſiamq;
Matutinus adit, ut cum ſolemnibus horis
Audiat officium, qvo Chriſti paſſio rerum
Sub ſpecie noſtram typi[illegible]ita ſalutem
Effectu haud dubio renovat [illegible] omne recenſet
Robur, & ex uno tres efficit agmine turmas.

† ſanctifi-cantes.

Protinus armati, curſu rapiente recluſis
Egreſſi foribus, hoſtile feruntur in agmen:
Ut leo qvi cauda ſibi verbere ſuſcitat iras,
Dum ruit armento vaccarum damna daturus,
Qvas videt oblitas jam viſo graminis illo,
Herboſis muſſare procul ſub vallibus Idæ.
Sic Domini pugiles parili levitate retectis
Enſibus, oppoſitos idem impetus urget in hoſtes.
Qvo viſo Arragones gaudent, veroq; furore
Inſanire putant, & ob hoc gratantius illos
Excipiunt, qvos ſponte mori jam velle putabant.

De bello Murelli.

Audaces igitur feriunt, feriuntur & ipſi,
Ictibus & primis æqva virtute reſiſtunt,
Et condenſatis ex omni parte coronant
Agminibus, ne forte fugam [illegible] coram,
Qvos in momento conſumere poſſe putabant,
Inq; brevi ſpatio concludere millia centum.
Intra ſe putavere viros vix mille ducentos.
Jam latet & penitus Francorum turma videri
Non valet à tantis circumvallata catervis;
Pugna recrudeſcit, ictus geminantur, & haſtis
[illegible]agitur, gladii rimantur viſcera nudi,
Nec jam par animis animus, non ictibus ictus,
Non pugno pugna, non vires viribus æqvæ.
Nam qvemcunq; hoſtem Francus ferit, illico lapſus
Corruit, & vitam tenues exufflat in auras.
Si qvis adhuc vivens ab eqvo ruit, ocius illum
Dilaniant pedites, & ei vitalia ſolvunt.
Dum properant eqvites alios aut cogere labi
Ut peditum manibus rumpantur guttura [illegible]
Aut in eqvis ipſis occidere vulnere [illegible]
Rex furit Arragonum, [illegible] coram
Pignora chara videns, nec [illegible] poſſe,
Piget eum, tentatq; ſuas in [illegible] vires
Indignans aliis concurrere, [illegible] minores

Qvoslibet indignos regali judicat ictu,
Cautior occurrit pugnæq; peritior illi
Simon, & lateris flexu cavet illius haſtam,
Qva medias veniebat ei transfigere coſtas:
Tunc Regis dextra perniciter eripit haſtam,
Et ſignum regale ſimul qvod pendet ab haſta;
Qvod populum tanti faciens meminiſſe triumphi,
Nunc cum vexillo Romana pendet in æde.
At rex extracto comitem ferit enſe, ſed ipſe
Fortior inſurgens, rapto de vertice cono,
Fortiter à ſella comes elevat, inq; vigentis
Circumflectit eqvi collo, manibusq; duabus
Gnaviter amplexum regem portare volebat,
Et vivum ſervare, neci qvia tradere tantum
Fas non eſſe virum comiti putat, ut pius hoſti
Ut bonus eſſe malo populo laudetur ab omni.
Nititur ille viro elabi, multoq; labore
Vix duro amplexu ſublabitur, inq; virenti
Gramine ſtare volens, proſtratus corpore toto
Concidit, & fulva jacuit reſupinus harena.
Arragones comitem circumſtant, & magis illum
Debellare ſtudent, qvam regem tollere terra.
Ille velut turris ſtat firmus, & enſe rotato
Diſſipat inſtantes, & multo ſangvine pingves
Reddit agros, multaq; virûm ſe ſtrage coronat.
Armiger unus erat comitem prope, nomine Petrus,
Non indignus eqves fieri vel † gente vel annis; † marte
Occiſo qvi lapſus eqvo pedes ibat, & ipſe
Penè ducenta virûm dederat jam corpora leto.
Jamq; gulæ regis ferrum thorace reducta
Aptabat, cui rex clamans: rex, inqvit, ego ſum,
Tolle manum, cohibe, noli occidere Regem,
Sed potius vivum ſerves tibi multa daturum
Millia marcharum pr[illegible] munere vitæ.
Petrus ad hæc: Modo [illegible] non procul eſſem
Pectora velle tuo transfigere [illegible] enſe,

Meq́ peremiſſes & Francos vi ſimul omnes,
Si vultu tibi propitio fortuna fuiſſet:
Dignus es ergo mihi ſuccumbere, qvi mihi mortem,
Qvi comiti, qvi Francigenis inferre volebas;
In te ſolus homo moritur, ſed mors tua nobis
Omnibus & noſtris eſt collatura ſalutem.
Rex es, ego regis opto interfector haberi;
Hæc mea dextra tibi regalia guttura rumpat,
Qvi de gente tua mutilavit membra ducentis.
Qvot dicas comitum manibus cecidiſſe meorum,
Cum mihi tot ſoli data ſit necuiſſe poteſtas
A Domino cui te feciſti improvidus hoſtem?
Expedit ergo tuis ut eos comitere ſub umbras,
Ne ſine rege ſuo paveant occurrere Diti:
Qvem ſi forte qveas per vim tibi ſubdere, vel tu
Rex ibi ſolus eris, vel conregnabis eidem.
Propitiore tamen fato [illegible],
Et cauſa meliore tibi pugnare neceſſe eſt,
Vade, nec oblitus fueris qva munera Charon
Exigit, ille qvidem neqvaqvam trans Styga ſiſtet,
Teve tuosve, niſi tuus illi ſpiritus ante
Naulum perſolvat & porriget ore trientem,
Qvem penes ejusdem ſunt omnes conditionis;
Non domino ſervus, non rex à milite differt,
Nil vires forti, nil divitiæ locupleti;
Omnes vaſe bibunt, potus datur omnibus idem.
Hæc dicens ferrum regali ſangvine ſpumans
Traxerat, & vulnus alio geminaverat ictu,
Protinus Arragones amiſſo rege per agros,
Per valles fugiunt Fuſcinus cum Tholoſano.
Oſtendunt comites jam terga fugantia Francis,
Et qvicunq́ necem poſſunt evadere, [illegible]
Auxiliante fuga pedibus [illegible],
Plantis non gladiis mage ſe debere volentes.
Stabat adhuc Tholoſana phalanx prope fluminis undas
Millia dena qvater in papilionibus altis

Obſervans aditus caſtri è regione ſiniſtra,
Ne qvis ad obſeſſos veniat vel prodeat extra,
Qvi ferat aut qvarat illis qvodcunq; juvamen.
Qvos cum vidiſſet Bernardus præſul eorum,
Qvi tunc cum reliqvis Murelli in turre manebat,
Expectare qvaſi bellum renovare volentes,
Significavit eis, ut ſe convertere vellent
Ad rectam veramq; fidem, comitiq; fideli
Corde reformari, ſinemq; imponere bello.
Aſt illi famulum pietatis verba ferentem
Cædere theutonico non erubuere flagello,
Et cum verberibus indigna opprobria paſſo
Vix licuit paucis cum dentibus inde reverti;
Inſignumq; illis à ſancto præſule miſſam
Præſumpſere ſtolam variis diſcingere plagis.
Qva ſuper ut comiti re certificatio facta eſt
A Domini bello ſumma cum laude reverſo,
Qvamvis Arragonum ſatis eſſet ſtrage gravatus,
Laſſatiq; viri poſt bella qviete foveri
Exigerent potius qvàm rurſum in prælia mitti,
Egreditur portis, cum qvo non mente minori,
Qvàm ſi nulla die geſſiſſent prælia toto,
Illa invicta cohors inimica in caſtra feruntur.
Non audet Tholoſana phalanx exire furenti
Obvia Francigenæ, numero ſed fiſa ſuorum,
Sed putans infra ſua caſtra reſiſtere paucis,
Obſtruit introitus & ſe defendere tentat.
Sed breve per tempus, Domini viduata favore,
Terga dat, & tantos neqviens ſufferre furores
Se cædi patitur & cedit turpiter hoſti.
Ut vi fracta lupus ingreſſus ovilia nocte,
Non ſedare ſitim aut carnes immergere ventri
Dente petens avide, gregibus tantummodo rumpit
Guttura lanigeris & [illegible] gibus addit,
Sanguinis illecebras dum [illegible] ce ligurit,
Et calido ſtomachum potius [illegible] ſaginat:

Haud ſecus illa Deo devota per illius hoſtes
Turma necando ruit, gladiiſq; ultoribus iram
Exeqvitur Domini, ſibi qvam geminaverat ille
Deſertor fidei populus, comes hæreticorum;
Nec ſpoliare illos, nec qvemqvam prendere curant,
Sed tantum aſſiduo rubricatis enſibus ictu
Effuſo vitam victis cum ſangvine tollunt,
Inq; die virtus Francorum claruit illo
Tanta, qvòd adjunctis ter millia qvina duobus
Millibus ad Stygiam lux miſerit una paludem,
Dextraq; texit eos tanto divina favore,
Qvòd tantum exciderint ex agmine Francigenarum
Octo peregrini qvos reperit hoſtis inermis,
Qvorum ſpiritibus lutea compage ſolutis
Chriſtus perpetua largitur gaudia vitæ,
Nomine pro cujus cruor eſt effuſus eorum.
Non minor hac etiam victoria contigit illis
† melius circa. † *Cuma tempus idem, qvando victricibus armis*
Xantos, Burdigales, Blavios, Pictones & Anglos,
Innumeroſq; alios variis à partibus illuc
Contra Catholicos, mittente Johanne, profectos
Simonis edomuit virtus, & nobile robur,
Gentis Francigenæ numero breve, viribus ingens,
Qvæ ſumma meruit efferri laude per orbem,
Multa triumphali dum cædit millia ferro;
Unde qvidem pauci fugientes cum Saverico,
Qvem rex Anglorum temere præfecerat illis,
Vix vitam ſalvare fuga [illegible] pudenda.
Qvo mox audito furibunda mente Johannes,
Indignans ſibi nec fraudes nec bella valere,
Arma qvibus contra Francos nil proficiebat,
In Chriſtum famulos [illegible]
Imputat ignava [illegible] Francis
Non valet, & tanqvam Deus hæc infligat eidem
Supplicia immerito Domino confligere ſoli,
Et Domini ſervis animo contendit atroci.

Ulciſcens igitur in Chriſti membra, Philippo
Se totiens victore mari terraq; fugatum,
Et qvòd nullus ei conatus cedit honori
Eccleſias ſpoliat, cleri bona diripit, omnes
Ruricolas civesq; bonis proſcribit avitis,
Flagitiisq; miſer variis ruit in ſcelus omne,
Laxat frena gulæ, maculatq; libidine corpus,
Arctat avaritia cordis penetrale, nec unqvam
Attenuare ſitim valet accumulatio cenſus;
Qvoq; magis ſedare illam ſitit accumulando,
Hoc magis illius animum cremat ardor habendi,
Semper ut inveniat artes, qvibus improbus omnes
Qvi ſibi ſubduntur argento privet & auro.
Qvos ſpoliare neqvit, vel ſtrangulat enſe, vel arctis
Compedibus vinctos longa nece cogit obire,
Qvos veſana fames in carcere ſuffocat ipſo.
Prælatos etiam ſacris è ſedibus omnes
Ejicit, & tota Anglorum regione relegat,
Ut procul amotis cleri populiq; patronis
Res ſibì liberius acqvirere poſſit eorum;
Non parcit monachis aut qvos Ciſtercius ordo
Candidat, aut habitus denigrat Cluniacenſis,
Merlini ut pateant tandem problemata vatis;
Qvem dixiſſe ferunt: Olim dominabitur Anglis
Argento urticas & lilia qvi ſpoliabit
Albentes monachos nigrosqve, per hæc duo ſignans
Organa ſuſpendet, clerus tacet omnis ubiqve,
Vox à laude Dei, nec ſacramenta, nec ullum
Eccleſia officium celebrat, ſeptemq; per annos
Se paganiſmi fœdat tota Anglia ritu.
Interea ſanctos paſcebat Francia patres
Sedibus ejectos propriis, qvibus alta Philippi
Magnanimi pietas tutum præſtabat aſylum,
Utq; onus exilii tolerent tolerantius atq;
Eccleſiæ fiſciq; bonis compaſſus alebat.
Nec minus hac ipſa ſub Pentecoſte Johannis

Otho, nepos regis, Saxonicus omine lævo,
Quem ſors extulerat ad ſummi culmen honoris,
Feret ut imperium ſordere Nerone ſecundo,
Urbis Romuleæ fines & jura beati
Vaſtabat Petri; patrimonia propria ſervi
Servorum, Chriſti quæ verè noverat eſſe,
Juris apoſtolici ſibi vi rapiebat, & armis.
Romipetas & qui ſanctæ ſuccurrere terræ
Ibant, ex voto quos crux aſſumpta tueri,
Et tutos præſtare omni debebat ab hoſte,
Suppliciis animo variis ſubdebat amaro,
Hos ſpolians, illos occidens, membra quorundam
Amputat, obſcuro multos in carcere claudit,
Extorquere queat ut plura numiſmata clauſis.
Si quem paupertas tutum jubet ire, flagellis
Cæditur, in patriam veſtigia vertere juſſus,
Sedis Apoſtolicæ ne limina poſſet adire.
Obſidet introitus villarum, publica nulli
Strata patet, nullis aditus dat ſemita tutos,
Armatus valles & confraga prædo coronat,
Ne queat hac ullus, aut illac ire viator.
Pontes & gladiis & viſpilionibus horrent,
Ut quotquot veniant ſpolient vi; nulla facultas
Viſendi Romamve datur Dominive ſepulchrum,
De media populoſaque via docet ire retrorſus
Rumor, & infectis remeare ad propria votis,
Ne ſua cum nequeant indemnes ſolvere vota,
Præſumant certo ſeſe objectare periclo:
» *Propter enim votum nulli eſt in damna ruendum,*
» *Cum melius poſſit alio ſub tempore ſolvi.*
Sed ne continui nos frangat cura laboris,
Intercidat opus brevis hic pauſatio [illegible]
Tempore vel modico, quo reſpirare queamus.

LIBER

LIBER NONUS.

MATERIA NONI LIBRI.

Schiſmaticos parat in nono delere Philippus.
Bolonides regnum turbat, profugusqve Johanni
Othoniqve fidem Ferrando complice jurat;
Concilium celebrant cum rege Sueſſone Franci,
Qvo ſe ſchiſmaticis ſtatuunt communiter hoſtes;
Albidiamqve forent cum jam tranſire parati,
Subjicit Evendis & ſe & ſua ſceptra Johannes.
Damnum Dan infert claſſi, totusqve crematur
Cum regione locus; Ferrandi proditionem
Flandria tota luit Francorum perdita ferro.
Sed miſerabilius perit omnibus Inſula fallax,
Tornacum Flandri ſeptem tenuere diebus.

Rex ita dum ſævit in Chriſti membra Johannes,
Eccleſiamq; pari ferus Otho furore moleſtat,
Hic Anglos, hic Romipetas enormiter angens;
Audit, & innata motus pietate Philippus
Eccleſiæ damnis, cleri populiq; ruinis
Compatitur, Chriſtiq; dolet decreſcere cultum.
Audit, & ultorem Domini Eccleſiaq; fidelem
Se fore promittit, animoq; in [illegible] *ligato*
Contra ſchismaticos magno ciet arma paratu,
Communemq; juvat privata injuria cauſam.
Bolonides etenim ſe jam ſubduxerat illi,
Othonis reprobi partes Anglosq; ſecutus,
Non meritus jam ter ignominioſius haberi,
Qvo coram cunctis magis infamaret eundem.
Tertia proditio, triplicataq; factio culpæ
Proditionalis, pœnis gravioribus illum
Afficiat, dignumq; æterno carcere reddat.

Neſcius ergo ſuum ſe procurare nocumen,
Nec præ corde videns olim ſibi qvanta ſuiſq;
Præſenti infelix pariat diſpendia facto,
Tranſit ad Othonem: ſummo qvem lætus honore
Suſcipit, & neqvam ſibi fœdere colligat Otho;
Neve venenoſas moveat dubitatio mentes,
Firmat amicitiæ juratio fœdus iniquæ,
Se reliqvo fidum, tanqvam ſibi, jurat uterq;
Auxilia ut contra Francos ſibi mutua præſtent,
Inqve Dei ſervos animo graſſentur eodem,
Qvos de Francorum regno propellere jurant,
Si modò ſe dederit illis fortuna benignam.
Inde per albicomas populos, patriamq; feracem,
Qvam Scaldus fœcundat aqvis Liduſq; profundis,
Flandrum litus adit, ubi primum nactus ad Anglum
Navigat, & tali compellat famine regem.
Si factis condigna meis penſare Johannes
Præmia fortè velis, obſervatoq; rigore
Juſtitiæ tractare reum, pietate remota
Non prius accipiet brevis hæc oratio finem,
Qvam tua me gladio jubeat cenſura feriri,
Ocius ut facias caput hoc à corpore velli.
Me ſcio nempe tuum merito amiſiſſe favorem,
Nam tibi nil Franci, nil rex, nil bella tuliſſent
Gallica, ni clipeus imprimis noſter adeſſet.
Unde nec admiror, ſi me ſic oderis, ut me
Tollere de medio tua qvam Otho cogitet ira.
Sed qvoniam fructum mea confert mors tibi nullum,
Vitaq; noſtra poteſt tibi commoda multa referre,
Vivere commodius tibi † ne permitte, meoq;
Si ſapis à jugulo gladios procul eſſe jubeto.
Nam qvod ſe mihi rex manifeſtè prodidit [illegible],
Qvòd caput exilio noſtrum [illegible], & omni
Me ſine jure meo juris ſpoliavit honore,
Hoc procuratum ſtabili fuit ordine fati;
Proſpectumq; patris æterni examine juſto,

Ut me ſubtraheret Francis occaſio juſta,
Inſperata tuis addens ſolatia fatis.
Nam tibi polliceor, & cœli numina teſtor,
Aut tibi reſtituet ſine bello cuncta Philippus,
Aut tibi cervicem dabit hac mea dextra Philippi.
Nec labor iſte gravis, faveat cum Flandria nobis,
Ferrandusq; comes cum Saxone † Lovannus, † Lenomannus
Et Pictavorum manus invictiſſima bello,
Theutonicusq; furor, & laudatiſſimus armis
Otho nepos veſter, ſolus qvi præſidet orbi
Romanum imperium per bella potenter adeptus,
Qvi Pictavenſem comitatum tam bene rexit,
Saxonumq; tenet patria ditione ducatum.
Tu bone rex in pace ſede, tantumq; miniſtra
Militiam, & cenſum, qvorum tibi copia magna eſt.
Aſt ego, Gvillelmusq; comes Salebericus olim,
Qvem tibi providit natura gratia fratrem,
Poſt Richardi obitum ne prorſus fratre careres,
Cætera pervigili curabimus omnia mente.
Ne qva autem noſtris lateat dubitatio verbis,
Simone fratre meo valletur ſponſio noſtra
Obſide, cumq; illo conjux nihilominus ejus
Addatur comitis Pontivi filia, neptis
Francorum regis, cumq; his noſtra inſuper uxor
Rege † ſati Stephano, qva, cum ſit nata Mathæi † fata
Qvarto juncta gradu, te ſangvine tangit avito.
Omnis duplicitas abeat, ſit pactio firma.

Accedit dictis, atq; addit pauca, Johannes:
Immo ego Pictonesq; mei Nannetica rura,
Andegavimq; omnem ſubitis terrebimus armis.
Vos & Ferrandus Viromannidis arma feretis.
Otho nepos noſter Remis inſtabit, & illis
Partibus, armiferis qvas irrigat Alba fluentis,
Et Materna vago tendens per plana recurſu,
Herveiusq; comes nobis eſt fœde ligatus
Jurando & † non occultè donec locus aſſit † nunc

Et tempus, qvo cum reliqvis ſibi conſociatis
In † *Gaſtinenſios deſæviet & Senonenſes,*
Ut circumdetur hoſtilibus undiq; turmis,
Ne qva parte manus noſtras evadere poſſit
Impius ille, tuo qvi te ſpoliavit honore,
Surripuitq; patrum mihi jura antiqva meorum,
Robertosq; ſuos in te commovit, ut ipſi
Et non ipſe magis te dejeciſſe putetur.
Dixit, & extenſis comitem circumligat ulnis,
Atqve comes regi ſtrictis amplexibus hæret,
Alternamq; fidem per mutua baſia jungunt,
Inq; vicem ſibi ſe jurant fore corde fideles,
Servitiumq; Dei Francorum expellere regno
Francis devictis interfectoq; Philippo.
Qvæ cuncta in melius divina potentia vertit,
Sacrilegosq; ſuis laqveis fecit illaqveari,
Ut ſemper doleat dolus in ſe jure reverti.
Qvàm ſatius Reginalde tibi, qvàm rectius eſſet
In crucis obſeqvium proficiſci, votaq; Chriſto
Reddere qvæ dudum voviſti, te cruce ſignans,
Et verbo dare te regi factoq; fidelem,
Cui juratus eras, qvi tot tibi dona tuisq;
Tot villas, tot opes, tot honores contulit illi,
Ejus ut dono comitatus utrumq; teneres,
Teq; ſuo ſocerum nato permittur haberi:
Non Domino contraire tuo regniq; qvietem
Sic motu turbare novo, totumq; per orbem
Te ſuctus dare materiam cauſamq; doloris,
Si Moretolium tibi rex tulit Andelotumq;,
Juditioq; ſtare negas qvod Curia ſanxit:
Non tamen in dominum deberes bella movere
Tam citò, ſed potius vultu ſuplicare modeſto,
Ut tibi det veniam, teq; in utrumq; remittat,
Si ſupplex humilisq; redis, poſitoq; tumore
Poſcere te patitur innata ſuperbia pacem,
Omnia reſtituet tibi protinus, & potiora

† Gaſtionenſes

Dona

Dona dabit, ſolitumq; bona cum pace favorem,
De cujus bonitate fuit te fidere dignum.
Scis etenim qvantas tibi jam donaverit iras;
Qvàm tua multotiens injuria læſerit illum,
Qvàmq; ſibi charum te poſtea fecerit ipſe.
Nunc qvia, conſilio nolens parere ſalubri,
Corde indurato ruis in tua damna ſcienter:
Vade tuisq; para virgis tibi verbera, reges
Atq; duces tecum in mortem in vincula mitte,
Qvorum corda tua lingva inviſcata veneno
Arte tua noſti ſic infatuare, qvod ipſi
Non videant cæcos in qvanta pericula ducas,
Qvæve illis ſubitus † paret infortunia caſus. † patit
Urbs antiqva ſedet gremio telluris opimæ,
Belligeris populoſa viris, vicisq; decora,
Qva ſpecioſa magis fœcundaqve ditibus arvis
Ad circumpoſitas ſe Francia porrigit urbes,
Qvæ parte auſtrali Tempe Meldenſia tangens,
Et Sylvanectim protendi paſſa penes ſe,
Belvaco occiduæ fieri contermina gaudet, Dioceſis Beluacenſis durat ferè uſq; ad portas Sylvanectenſes.
Carnopoli media qvæ ſe diſtingvit ab illa,
Sylvanectenſis dum rura dioceſis arctat,
Trans Yſaram nimis auſa ſuas protendere metas,
Lauduno Remisqve ſitu confinis amœno.
Noviomum ad boream, Trecas attingit ad Eurum,
Et Cathalaunenſi non ſe † diſterminat urbe; † diſcriminat
Indice cum fama, cum ſit fundata Suevis
Exulibus, merito ſortita eſt Sveſſio nomen.
Leniſluis piſcoſus aqvis, qvam ditat & ornat
Mitis Atax Latias doluit qvi ferre carinas,
Itala cùm Gallis inferret Julius arma,
Auxona cui faciunt nomen vulgale moderni, Fluvius Remorum Indola.
Qvi tibi cum tollat nativum Indole nomen,
Ipſe ſuum perdit Iſaræ majore receptus.
Hic qvoniam facilis locus eſt, qvo confluat omnis
Absqve mora varias gens circumfuſa per urbes,

Francigenum ductor prælatos Eccleſiarum,
Et toto proceres de regno congregat omnes,
Qvorum ſtans medius placido ſic incipit ore,
*More ſuo brevitate ſtudens ſubſtringere verba:
Sanctorum ô cives, qvos eccleſiaſticus ordo
Vicinat cœlo, vosq; ô venerande Senatus,
Qvorum militia multos jam vicimus hoſtes,
Qvot damna Eccleſiis Otho rex atq; Johannes
Intulerint plenè novit diſcretio veſtra.
Unde Petri virga merito percuſſus uterqve,
Fit ſubici dignus gladio qvoq; materiali,
Cum non ſufficiat correptio ſpiritualis,
Ut compeſcat eos, cum fiant deteriores
Inq; malum magis audaces anathemate lato.
Qvapropter qvicunq; ſciens communicat illis,
Traditus eſt Sathanæ, pœnæ ſociuſq; ſodalis.
Unde mihi, veſtrum Domino ſervante favorem,
Mens mea proponit Anglorum invadere regnum,
Ut dignè feriat pœna vindicta Johannem,
Aut ignominia regnum † cominante relinqvat,
† comitante.
Servitiumq; Dei tandem renovetur ibidem,
Anglia qvo caruit ſeptem & multo amplius annis.
Francia ſchiſmaticos & cleri qvoslibet hoſtes,
Debellare ſolet, & caſtigare rebelles,
Qvicunq; Eccleſiæ juſſis parere recuſant.
Nec fuit hoc noſtro neglectum tempore, nec vos
Huc ad opus noſtrum veſtra hactenus arma negaſtis.
Nunc ergo ô ſocii bellorum † non rogo vires,
† nunc
Qvisq; ſuas domino præſtet qvi præſtitit illas.
Nec cuiqvam dubitare licet qvin gratia præſens
Ipſius adjutrix pro ſe pugnantibus aſſit.
Dixerat. At proceres venerandaq; Curia ſancti
Concilii palmas alacres ad ſidera tendunt,
Et condemnantes voto communiter uno
Tam ſanctum regis tam commendabile laudant
Propoſitum, ſeſeq; in idem diſcrimen ituros

Una

Digitized by Google

Unà promittunt, promiſſaq; † pignora firmant † pignore
Jurisjurandi, primus Lodovicus & Odo
Allobrogus, Comes Herveius & Belluocenſis
Gviſchardus jurant, jurat Savaricus id ipſum,
Ad tempus varians Pictonum more favorem.
Dux qvoq; Lourania regis gener atq; Nemurci,
Et Barri comites, & Gvido Domnipetrinus,
Vindociniqve comes, cum Trecenſi comitiſſa,
Et Rotbobertigena Britonum Dux nomine Petrus,
Et Robertus cui frugis vaſtatio caſu
Agnomen puero dederat, fraterqve Johannes
Illorum cui Brena dedit cognomen & ortum,
Cum genitore ſuo Roberto jam ſeniore:
Qvi cum fortis adhuc membris animoqve vigeret,
Proteſtabatur tali ſe prole beatum,
Qvem Beluacenſis comitatur Epiſcopus ejus
Germanus, qvorum regis patruelis uterqve eſt.
 Hos odium majus privataqve cauſa movebat,
Ut ſtrepitu majore arment in bella cohortes,
Cum qvibus antea qvam regni eſſet publicus hoſtis
Immortale odium & gverram Reginaldus habebat.
Et quia rex ab eis non defendebat eundem,
Juſtius eſſe ſciens neutris parare juvamen,
Qvàm fieri malè gratus eis, dum ſubvenit iſtis,
Ut ſine defectu parti foret aquus utriqve.
Irritare ſuum dominum præſumpſit, eiqve
Eſt inferre minas multis præſentibus auſus:
Nec ſuper his juri monitus parere volebat,
Solaqve cauſa qvidem fuit hæc cur exulet ipſe.
Omnis baro, comes, dux, rector, epiſcopus, abbas,
Cum reliqvis membris regni ſe fædere firmo
Sponte ligant regi, vireſqve in prælia ſpondent.
 Rex ubi Francigenas tam prono pectore bellum
Accepiſſe videt, proceres ad propria mittit,
Ut propriis ſatagant ſumptibus diſponere, reqve
Diſpoſita certum redeant poſt tempus ad ipſum.

Ipſe

Ipſe incunctanter jubet arma ratesqve parari,
Aſſignatq́; diem, Maii qva dena Kalendas
Subſeqvitur, qva Bolonico ſe littore claſſis
Exhibeat, latura viros, armisqve parata
Omnibus & rebus qvas res tam ſumma reqvirit.
Qvo cum veniſſent rex ac exercitus omnis
Omnibus inſtructa rebus jam claſſe, ſuosqve
Expectante notbos, tempusqve meantibus aptum,
Solus Hybcrigena Ferrandus defuit ille,
Solus noluerat vires promittere regi,
Nec ſe cum reliqvis jurando jure ligare.
Qvippe ligatus erat per juramenta Johanni,
Et regi Othoni, ſic procurante nefandam
Bolonide fraudem, per qvam nibilominus ille
Proditor & dignus fieret ſcalere catenis.
Hic Ferrandus erat Hiſpanus gente, nepoſqve
Nobilis illius Matbildis, Portegalenſis:
Qvæ ſata rege fuit, comiti ſponſata Philippo,
Qvi cum prole carens Acharom moreretur in urbe
Baldoinus ei ſucceſſit, qvem ſoror ejus
Henvinusqve comes illi genuere nepotem
Reginæ Eliſabeth fratrem, qvi poſtea regi
Bella movens, regno exivit, factusqve monarcha
Imperium tenuit Græcorum tempore multo,
Poſtea qvem Thracum dux interfecit ibidem.
Cui cum nec proles ulla eſſet maſcula, natæ
Florebant geminæ in patria ſpes grata nepotum:
Qvas enutriri tenere faciebat, ut alti
Sangvinis hæredes, regis tutela Philippi,
Qvi primogenitam, poſtqvam de patris earum
Conſtitit interitu, totali cum comitatu
Ferrando uxorem donavit munere largo
Ejus ad hoc amitæ, ſuplicamine ductus & aſtu,
Ignarus facto qvæ talia damna ſeqvantur.
Poſtqvam Ferrandus comitem ſe vidit, & altum
Ex humili, magnum de parvo, paupere ditem,

Deter

Detractare jugum cepit regale, modumq;
Qvarebat, fieri qvo poſſet liber ab illo,
Unde nec erubuit regis contemnere verbum,
Et domino contraire ſuo, nec adeſſe vocatus,
Qvamvis pactus erat Regi Paribusqve, qvòd aqva
Mente ferat qvicqvid ſuper his Rex imperat, illi
Stans verbo potius qvo ſe conſtrinxerat Anglis,
Ut cum tranſierit Francorum exercitus omnis
Debellaturus Anglos, regemq; ſuperbum,
Deſolata ſuis temere cum rege patronis
Arbitrio pateat ipſius Francia tota,
Ipſeq; cum Flandris regni pulcherrima vaſtet,
Proq; ſuo libitu de regno & rege triumphet.
    Iſta procul dubio Ferrandus mente fovebat,
Hac ſe facturum juraverat ipſe Johanni.
    Inſidioſa * fraus utilis inſidioſo,
Ipſi ſi ſoli prænoſſe daretur eandem.
Sed nihil occultum qvod non qvandoq; pateſcat, "
Nil ita ſecretum qvod non aut fama revelet, "
Aut ſapiens vivo deprendere calleat aſtu. "
Tam certis ſignis qvàm fama murmure † finit, † ſiunt
Qva facturus erat Ferrandus, nota Philippo.
Propoſitum mutat, mutato tempore claſſem
Præcipit ut properet Savaricus ducere Danum,
Pictonesq; ſui, qvibus ars peiratica nota eſt,
Atq; latmatorum galiota cum Ludovico,
Cumqve ſua nulli rupta parcente Cadotus
Littore Bolonico diffunditur in mare claſſis,
Vixq; ſatis qvo currat habet, nimis arcta videntur
Æqvora tot ratibus, auſtru ſpiramina deſunt
Vela qvibus tot ſparſa qveant ſinuare per undas.
Qva ſi cuncta velis uno aſpicere viſu,
Frons oculis tua linceis armetur oportet.
Qvod ſi ſub numero comprendere forte labores
Navibus Argolicis, qvas Eurus in Aulide longo
Tempore detinuit iter impediente pelagum

Neptu-

Neptuno, ne Troia*, quam ſtruxerat ipſe,
Qvingentas bis qvinq; artes & quatuor adde.
„ Qvo ſe non vertit, rogat ne prorſus, egeſtas?
„ Qvam ſibi non mendicat opem, qui non habet ex ſe
„ Auxilium ſibi ſufficiens, inſtante periclo?
Præcipue ſibi cum ſe fortior imminet hoſtis
Viribus, & cauſa quo ſe videt eſſe minorem,
Seq; ſuos meminit læſiſſe ſcienter amicos;
Omnia prætentat, omnes ſe vertit ad artes,
Hoſtibus ex ipſis fieri ſibi curat amicos,
Qvorum ſubſidiis alios eludere poſſit.
„ Sæpius erudiunt perverſas verbera mentes,
„ Pluſq; flagellando ſervilis pœna timorque
„ Proficit, ut reprobos reproborum reprobet actus,
„ Qvàm divinus amor, aut exhortator amicus,
„ Poſſit ab aſſvetis revocare reatibus illos.
Contritum ſimulans fallaci corde fatetur
Tantorum ſcelerum ſe pœnituiſſe Johannes.
Audet apoſtolicis dare ſub pietatis amictu
Verba viris, qui ſunt à cardine nomen adepti,
Et patrum patri blande ſuplicare precatu,
Ut veniam præſtet errantibus: omnia, clamans,
Reſtituam clero, regni depono coronam,
Indignum qua me fateor, vaſſallus haberi
Eccleſiæ volo Romanæ; diadema reſigno,
Petre tibi toto cum regni jure, mihi Rex
Amodo Petrus erit, ego Petri miles habebor.
Acceptans pater iſta patrum commenta Johannis
Gaudet, & in partes Pandulphum deſtinat illas.
Cui confirmaſſet per ſcripta patentia pactum,
Jureq; jurando de pactis ſtando Johannes
Illius in dextra ſceptrum regale reſignans
Se propere regnumq; ſuum ſic mancipat, ut ſit
Vaſſaldus de rege novus, de principe miles:
Regnet ut ipſe tamen ſub Petri nomine, marchas
Argenti propter ſolvendo mille quotannis.

Hac

Hoc regnum Anglorum decoravit honore Johannes,
Hoc generi prædulce ſuo decus addidit, ut ſint
Reddere conſtricti Romanis rite tributum,
Privati ſceptro cum libertatis honore.
Ergo relaxatur ſententia, cautio rerum
Reſtituendarum fragili munita ſigillo,
Quæ fuit effectu poſt hoc caritura ſuprema,
In patriam clerum revocat; dant cantica ſignum
Lætitiæ, officiumq; Dei renovatur ubiqve.
Claſſis prima qvies Caleſi fuit, altera portu
Fit Gravelinga tuo, qvo Rex aciesq; pedeſtri
Perrexêre via, cui cives omnia ſecum
Exponunt bona, qvæ vicus tam dives habebat.
Noluit ille tamen villam ſpoliare, ſed illam
Sicut erat domino Lodovico ceſſit habendam.
Inde movens iterum claſſis legit æqvoris undas,
Qvod Blætinorum candentia littora lambit,
Qvaq; mareſcoſos extendit Flandria campos,
Et qva bellipotens media inter prælia terram
Sulcat Yſangrinus gladio munitus & haſta,
Qva ſola furnus arat finibus vicina marinis,
Qvaq; ruinoſos oſtentat Belga penates,
Semirutasq; domos regni monimenta vetuſti;
Nervus armipotens ubi bella freqventia geſſit,
Qvem nunqvam ſibi prævaluit Romana poteſtas
Subjicere omnino, certisve ligare tributis.
Belga Covinnorum Lucano teſte repertor,
Belga potens opibus, armis, & viribus olim,
Romanis valde infenſus, tantaq; per orbem
Laude celebratur, qvod ab illa Gallia priſcum
Belgica nomen habet, regni pars tertia Galli.
Hinc qvoq; digrediens flatu propulſa ſecundo
Portum læta ſubit à damno nomen habentem,
Qvi tam latus erat, tantaq; qvietis, ut omnes
In ſe ſufficiat noſtras concludere naves,
Qvo valde ſpecioſus erat Dan nomine vicus.

Leniſluis jucundus aqvis atq; ubere gleba,
Proximitate maris portuq; ſituq; ſuperbus.
Hic Savaricus opes cunctis è partibus orbis
Navigio advectas ſupra ſpem repperit omnem,
Infecti argenti maſſas, rubeiq; metalli
Stamina Phœnicum, Serum, et cladumq; labores,
Et qvas huc mittit varias Hungaria pelles,
Granaq; vera qvibus gaudet ſqvalata rubere,
Cum ratibus vino plenis, Vaſconia qvale
Vel Rupella parit, cum ferro cumq; metallis,
Cum pannis rebusq; aliis, qvas Anglia, vel qvas
Flandria contulerat illuc, mittantur ut inde
In varias partes mundi, dominisq; reportent
Lucra ſuis, qvibus eſt ſpes ſemper mixta timori,
Sorte comes dubia, ſubitiq; anguſtia caſus:
Omnia qvæ pirata rapax Savaricus & ejus
Dira cohors in idem ſibi concinnate Cadoco.
Indigenis contra percuſſa fœdera pacis
Diripuere ſibi, ſociisq; juvantibus ipſos,
Non veriti violare fidem, pactumq; negare,
Qvæ noſtris peccata reor nocuere carinis.

Promiſerāt enim pa ē Danicis pro certa qvantitate pecuniæ, ſed aviditate rerum aliarū ducti mentiti ſunt eis.

Rex vero interea patriam ſibi ſubjugat omnem,
Undiq; diſperſis per rura patentia turmis
More locuſtarum, qvæ terra plana tegentes
Se ſpoliis ornant prædasq; abducere gaudent.
Mox ſubduntur ei ſola formidine ſummo
Mœnia Caſſelli pendentia vertice montis.
Qvæ cum militibus bene muniviſſet & armis
Impiger Ypreias propero ſubit agmine partes,
Et ſibi cum multis caſtellis ſubjicit Ypram.

Caſſellum qvoddam fortiſſimum caſtrum.

Hic mentitus item regi Ferrandus adeſſe
Noluit, illius qvia jam ſuſceperat uxor
Infœlix, qvæ non bene vertat, dona Johannis.
Qvo magis iratus acies Rex explicat ultra,
Non ceſſat donec ſibi Brugia ſubjiciatur,
Cum tot nobilibus qvibus eſt circumdata vicis.

Digitized by Google

Inde Sueſſonico comiti jubet Hangeſideqve
Alberto, ut Dani maneant pro claſſe tuenda,
Adjiciens illis cum qvadraginta ducentis
Militibus, bellis expertos millia dena clientum.
Hinc procul amotos fines poſtremaq; regni
Flandrorum penetrat, juvat indagare receſſus,
Et populos gelidam qva Flandria reſpicit Arcton,
Qva ſe Brabancis procul hinc conterminat armis,
Qva Gvilliqvino fieret contermina regno,
Si mare ſe medium non interponat utriqve,
Lidus ubi Scaldo commixtus ad aqvoris undas
Nomen ferre ſuum Scaldo ſuperante vetatur.
Illuc ergo ſuas tandem Rex applicat alas,
Ut Gandavorum faſtus obtundat, & ipſos
Inclinare ſuo cervicem denīq; regi,
Seq; illi cogat ſubjectos eſſe fateri,
† Nomen qvem ſolo vix ipſi noſſe volebant. † Nomine
Qvorum dum portas clauſas ſibi frangere vellet,
Inſtrumenta parans qvibus oppugnare ſuperba
Mœnia feſtinet, mediasq; irrumpere turres,
Nuncius ecce ferens à Dano ſcripta citato
Caſtra ſubit greſſu, triſtiq; ita clamitat ore:
Heſternum Rex ante diem Salebericus heros,
Boloniusqve comes, cum gentis millibus Angla,
Belligeris ſubito ratibus longisqve galeis
Applicuere ſimul prope nos, ubi faucibus arctis
A pelago refluit in Danica littora fluctus.
Jam ſua per ſpeculas Bloetinus ſigna levavit,
Omnis Yſangrinus, Furnites Belga ſub uno
Cœtu Ferrando comiti ſe conſociarunt,
Et noſtris cum Bolonide jam navibus inſtant,
Littore qva lato temere ſibi aſſociantur,
Qvas uno ſimul eſſe ſinu ſecurius eſſet.
Ille volebat adhuc ſuperaddere multa, ſed ecce
Nuncius alter adeſt, dictisqve ſuperfecit iſta,
Sincopat & medios vix intellectus anhelo

Ore ſonos, trepido ſuſpenſus pectora curſu.
Jam qvadringentas tibi ſublegere carinas,
Nec patet egreſſus, qva cætera claſſis in altum
Si velit ire qveat. ſic portûs anglica fauces
Militia obſervat littusq; coronat utrumqve,
Nec ſecum manet gremio navalis in ipſo,
Defenſore carens, facilisq; parata rapinæ,
Nec Gvillelmus habet pullus fermus tueri
Dolia qvo poſſit, qvæ plena numiſmate turgent,
Qvo ſolet ipſe tuis numerare ſtipendia caſtris,
Pollice diſpenſans fiſcalia dona fideli;
Dum ſua Pictones ſpolia, auxiliante Cadoca,
Qvæ modo Danitis rapuerunt, fœdere fracto,
Cura majori tua qvam navalia ſervant.
Solus cum paucis Robertus Piſſianites
Suſtinet incurſus & villæ clauſtra tuetur,
Germanosq; duces conflictu amiſit in ipſo.
Obſidet hoſtilis portas exercitus omnes:
Omnia perdidimus, ſi tu cunctêris adeſſe.
Hæc cum dixiſſet, regi porrexit uterq;
Scripta Sueſſonici comitis ſignata ſigillo,
Per qvæ conſtaret illos vera eſſe locutos.
Ut dictis eſt facta fides: Rex, nulla moretur
Nos mora conſilii rebus ſuccurrere lapſis;
Feſtinemus, ait, operis jam qvicqvid habetur
Præ manibus valeat, non eſt mihi vincere tanti
Gandavos, ut pro Gandavis tanta ſubire
Damna velim, ſocios cum claſſe amittere noſtros.
Sed qvia non facilem præbet ſe Flandria, per qvam
Agmina tanta qveant properato incedere greſſu,
Ducere qvadrigas qvibus eſt ſummaq; neceſſe eſt.
Expedit ut levibus aliqvis præcedere turmis
Nos velit, ut ſociis medium dum poſt venimus
Tempore ſpes creſcat & conſolatio noſtris.
Dux onus hoc Britonum Petrus pro munere magno
Sponte ſubit, qvi cum qvingentis veſpere ſero

Mili-

Militibus caſtris egreſſus, membra quiete
Non relevans, ad nos pervenit mane ſequenti,
Tertia cum nondum foret hora exacta diei,
Lætitiam nobis addens gratumq; juvamen.
Qvem Rex ut potuit pro tanta mole ſecutus
Spe citius Danum pervenit luce ſecunda;
Cujus in adventu perterritus hoſtis ab illa
Parte fugit, qva nos urgebat ſolis ab ortu.
Qvem ſeqvitur laxis dux Burgundinus habenis,
Hereiusq; comes, & qvos Campania miſit.
Solis ad occaſum nos liberat hoſte fugato
Regia progenies Ludovicus, & inclitus ille
Barrarum dominus, qvos millia multa ſeqvuntur
Roboris invicti juvenes probitate probati.
At Rex, qviqve ejus lateri ſpecialiter hærent,
Qvos ſibi bellorum ſocios ex omnibus ipſe
Delegit, porta egreditur, qvæ vergit ad Arcton.
Sed qvia foſſatis iter impedientibus, hoſti
Non poſſunt facie oppoſita concurrere, paucos
Occidunt, paucos capiunt; tamen uſq; carinas
Cædere, dum fugiunt, non ceſſant, turpiter, illos.
Imo nec in ratibus auſi remanere, retracto
Qvippe mari ſiccum naves navale tenebant,
Se Caribis procul à terra ſcaphisq; reducunt;
Dumq; catervatim ſubeunt navalia multi
Morte cadunt, multi capiuntur littore in ipſo.
Formeſellarum dominus Galterus & ipſe
Bolonides capitur, ſed caris cognitus idem
Cognatisq; ſuis, ipſi qvi jure timebant,
Ne Rex pro culpa merito jam puniat ipſum,
Exutus notis inſignibusq; maniplis
Immixtus, ne notus item capiatur ab ullo,
Cum damno ſinitur multorum liber abire:
Cujus eqvum, cujus clypeum galeamq; nitentem,
Baleneq; jubas ceu cornua bina gerentem,
Cum jam victores poſt pugnam in caſtra rediſſent,

Vidit

Vidit & agnovit Rex atqve exercitus omnis.
Nec mora per totam fervent incendia terram,
Millia mille domos ſimul incinerare ſub uno
Momento gaudet effrena licentia flammæ.
Qvicqvid conſpicuum, qvod pulchrum divite gleba
Flandricus axis habet, pelago conterminus Anglo,
Igniferi tota non ceſſant nocte cremare.
Jamqve dies aderat, Pentecoſteſqve beata
Gaudia per totum celebranda fideliter orbem
Orbita finito jam vere reduxerat anni.
Poſt igitur Miſſæ ſolemnia, cum dape nondum
Aut ſapido Bacchi recreaſſet membra liqvore,
Galterum juvenem, Rex, Bartholomea, Garinumq;
Alloqvitur, votumqve ſuum dilucidat illis.
His etenim ſolis re confidenter in omni
Enucleare animum ſecretaqve vota ſolebat.
Qvis me teſte Deo Zelus commoverit Anglas
Viſere velle plagas plene diſcretio veſtra
Agnovit; qvo me, vos ſcitis, nullus honorum
Ambitus, aut rerum delectamenta trahebant:
Solo divini Zelo ducebar amoris,
Noſter ut Eccleſiæ oppreſſæ ſuccurſus adeſſet.
Nunc autem adventus ſola formidine noſtri,
† Subdit *Cum ſua ſe † ſubdiderit Romanis ſceptra Johannes,*
Sitqve ſatisfactum, Pandulpho judice, clero,
Qvi noſtro in regno qvam pluribus exulat annis,
In melius mutante ſtatum jam ſorte benigna,
Et nos propoſitum noſtrum mutemus oportet.
Damna carinarum, mihi qvas Ferrande tuliſti,
Brugia reſtituet, & qvos in vincla tenemus
Sexaginta viros, qvos gloria major honorat,
Inter eos, omni qvi ſe pro cive ligarunt,
Millia marcharum mihi ſexaginta daturos,
Proq; ſuis qvos victa dedit concivibus Ypra
Æra ſoluturos ſub eodem pondere nobis,
Non minus hac eadem nos damna tuliſſe dolebunt.

Et

Et qvia difficile eſt reliqvas educere portu,
Anglica cum claſſis aditus obſervet & æqvor,
Nec via ſit pelagi noſtris bene cognita Francis,
Omnes præcipio, rebus prius exoneratis
Omnibus, in cinerem redigi; nec ſit mora dicto,
Qvin omnes hodie videam ſimul igne cremari.
Nec reputo damnum, qvod pars adverſa reſarcit
De proprio, & triplici redeunt diſpendia lucro.
Flandria tota fere noſtris jam ſubjacet armis,
Et qvod adhuc ſuperat ſatis eſt ſuperabile nobis.
Qvo bene completo poterit victoria talis
Sufficere ad præſens, magni eſt mihi cauſa triumphi,
Qvod regnum Anglorum per nos ſibi Roma ſubegit.
Dixit, & ut dictum res eſt regale ſecuta,
Hinc abit, & geminas faciens properando diætas
Gandavos iterum reduci premit agmine muros,
Qvod ſibi cum pacto † ſubicit eodem,
Brugia qvo ſe illi nuper ſubjecit & Ypra.
Audanar demum præter cepit agmina caſtrum,
Dedidit Arnulphus qvod mox indemniter illi
Re penitus ſalva, certi ſub fœdere pacti.
Qvod non per multum ſervavit temporis ille.
Hinc qvoq; Corterii vi mœnia capta ſubivit;
Nos ubi barbarica poſt verba incognita lingvæ,
Sub qva longa diu fueramus tædia paſſi,
Demum nativa cognovimus organa vocis.
Inſula poſt triduum modica fuit obſidione
Vertice demiſſo regi parere coacta.
Qvam multo bene firmatam Rex milite munit
Atq; ſatellitibus, qvibus omnibus Athius Hugo
Præfuit, ut villam vicinam ſervet ab hoſte.
Nam fieri poterat, qvod poſtqvam abſceſſerit inde
Ferrandus ſubito adveniens ſibi ſubjiciet illam,
Gaudeat & civis domino ſervire priori.
Qvod merito metuens, in villa nomine Darnel
Rex fabricare novam ſtuduit qvantocius arcem,

† deeſt qvidpiam. ſubjecit

Qva

Qva ſua gens tuta eſſe qveat arcemq; tueri.
Obtinet hinc abiens ſub qvarta luce Duacum,
A propria ſibi Ferrandi à lege ſolutum,
Sub ditione ſua qvod adhuc tenet atq; tenebunt
Francorum reges per ipſum jure perenni,
Poſtmodo ſupponi doleat ne rege minori:
Ut gladio doleat meritas exolvere pœnas
Flandria regali; proprio ſibi deniq; damno
Non licuiſſe videns premium dare proditioſis,
Dum collata luit Ferrando dona Johannis;
Impetrata viros à rege licentia lætos
Ad proprias digna ſedes cum laude remittit.
Nec mora Seqvanias in partes rege reverſo
Bolenides iterum conjuratiq; tyranni,
Rex qvibus Anglorum numeroſa ſtipendia, belli
Irritamentum, loculis fundebat apertis,
Agmine denſato renovant in prælia vires,
Immemores modo ſe victos cum claſſe relicta,
Intus in Hollandam levibus fugere phaſelis,
Et Gvilliqvinum comitem ſibi conſociarunt,
Qvi viſcoſa ſeqvens dona & promiſſa Johannis
Qvinq; virûm decies adjuvit millibus illos:
Poſt tamen inq; brevi ſeſe ſubtraxit eiſdem,
Iram magnanimi nolens incurrere regis:
† Dein *† Deinde contra pacti juramentiq; tenorem,*
Qvo nuper ſeſe conſtrinxerat Inſula regi,
Ferrando fœdus ferit, & clam nocte reductis
Proditione ſeris portarum clauſtra recludit,
Cumq; ſuis introducit legionibus ipſum.
Francigenæ verò qvos Rex dimiſerat illic
Municipes, patriæ cuſtodes, proditioſos
Ut ſenſere dolos caute ſe in turre recepti,
Arreptisq; armis ſolita virtute reſiſtunt
Ferrando Flandrisq; ſuis, ſed in ictu primo
Dum ſubeunt armis nondum ſua corpora tecti,
Non omnes potuere necis vitare periclum,

Digitized by Google

Qvin aliqvi fuerint capti, pleriq; perempti.
Interea curſu feſtinant agmina rupto,
Qva Rex iratus partes educit in illas,
Incunctanter avens correpto tempore charis
Auxilium conferre ſuis, qvos hoſtis in arcto
Sic premit, ut preſſis ſpes jam ſit nulla ſalutis.
Qvi cum veniſſent, muros indagine facta
Cingere non curant, ne ſit mora forte periclo,
Dum cives inſtant Francos excludere turri.
Ex improviſo qva Solis reſpicit ortus
Ad portam veniunt, ſtrictoq; repagula ferro
Confringunt, valvas ſumma vi cardine verſo
Diſcludunt, murosq; prius qvam ſcandere fas ſit
Indigenis, vicos ſubeunt, primoq; furore
Ignibus appoſitis pulcherrima qvaq; domorum
In terram faciunt procumbere, vertice verſo:
Sicq; fit ut ſiant majori incendia damno
Civibus infidis, qvam ferrum aut dextera pugnans.
Sufficit exceſſus ulciſci ſola doloſos
Vulcani rabies, qvam ſpirans Æolus auget,
Nec tantum junctos lateraliter improba vicos
Incinerat, verum procul inde volante favilla
Qvicqvid habebatur pulchri inter mœnia, flamma
In nihilum redigit uno violentia puncto.
Cum domibus pereunt omnes, vitare periclum
Qvos infirma vetat ætas, aut debile corpus;
Qvi pedibus, qvi fortis eqvo, fugiendo recedit
Se gemino retrahens hoſtis flammaq; furori.
Et poſt Ferrandus dumos & devia qvaqve
Monte ſubit pavida, talos ad limina portæ
Semper habens, vultus non audens flectere retro.
Neve labatur aut paſſum forte vel unum
Perdat, iens lævam [illegible] dexteram, [illegible] ſinit horror
Reſpicere, eſſe loco ſe [illegible] putat ullo,
Jam perimi jamjamq; [illegible] ad omnem
Qvi venit à tergo ſtrepitum palleſcit, & omnis

Neglecta facie ſangvis ſubit abdita cordis,
Ut lateat trepidoq; ferat ſolatia cordi.
Sic metuens metuendo metu pœnam luit ipſo,
Pœnaq; fit præſens pœna formido ſeqventis.
Plus tamen adjuvit fortuna dextera victos,
Qvàm fuga vel curſus, qvo ſe ſalvare ſtudebant.
Humida nam tellus carecto fœda paluſtri,
Et viſcoſa tegens limoſo viſcera plano,
Interiore ſinu ſubeunte calore vaporans,
In noctis faciem converterat aera, triſtes
Exhalans mixto nebulas humore calori;
Ut necti viſus vix ſe vectoris ad aures
Extendat, nec qvis præcedat qvive ſeqvatur,
Qvis veniat juxta poterat dignoſcere qviſqvam.
Unde ſeqvi tantum licuit noſtratibus illos,
Qvæ villæ dabat uſq; fugam [illegible] lucem,
Cum medias Solis [illegible],
Innumeros tamen occidunt pluresq; retentant,
Qvos Rex perpetuos emptori cuilibet omnes
Vendidit in ſervos, & vinxit ſtigmate jugi.
Inſula tota perit miſera ſervata ruina.
Qvicqvid enim tota ſibi flamma cremabile villa
Repperit, abſumſit; reliqvum inſtrumenta deorſum
Ferrea dejiciunt, turre ſtrictiq; ligones
Nec turris qvam Rex fabricaverat integra manſit,
Ne qvid ibi maneat habitabile denuo Flandris.
Hinc qvoq; Caſſelli ſub eodem ſumma favore
Mœnia dejecit, ſimili ne proditione
Deficerent illi Ferrando forte recepto.
Urbs erat & rebus & cive ſuperba potens,
Nomine Tornacum Scauri contermina ri[illegible]
Qvam gentilis adhuc Rheni tranſgreſſus [illegible]ſſum,
Clodius in gladio primus poſſedit [illegible],
Qvæ cum ſerviſſet illi & ſucceſſoribus ejus,
Poſtea Francorum nunqvam ditione receſſit.
Hanc cum Ferrando Reginaldus fraude latenti

Obtentam de nocte novem tenuere diebus
Kandulpho patrante dolos, Moritania cujus
Imperio ſuberat, vir fortis, conſilioqve
Aſtutus nimium, qvi ſe fingebat amicum,
Immo tenebatur urbi fidiſſimus eſſe,
Præſulis & regis homo ligius, & feodali
Jure tenens ab eis terrarum qvicqvid habebat.
Sed ne fraus illis lucroſa diutius eſſet,
Rex Sancti Pauli comitem fratremq; Garinum
Tornacum miſit, pugnatricesq; catervas
Aſſociavit eis fortiſſima corpora bello,
Qvalia Seqvanis producit Francia ripis.
Qvi licet hoſtili numero minor eſſet eorum
In duplo numero, tamen auxiliantibus urbe
Civibus expellunt, regiq; viriliter urbem
Reſtituunt, &, ne Kandulpho proditio ſit
Impunis, vicos invadunt ejus, & usqve
In nihilum redigunt pro tanta motibus ira,
Nobile nec caſtrum Moritania tam ſpecioſum
Tam præmunitum, murisq; ſituq; locali
Atq; viris, vires ut nullius eſſe timendas
Diceret ipſa ſibi, cavit commune periclum
Funditus à fundo exciſum & cum plebe ſepultum
Qviq; laborabant ipſam defendere ab intus
Omnes à Francis capti occiſive fuerunt.
Nunc utinam nunc Phœbe tuas Heliconidas omnes
Inſpirare mihi ſpirans ſpiramine ſacro,
Qvicqvid Cyrrheis ſacri ſpiratur ab antris,
Qvicqvid Caſtaliis potus hauritur ab undis.
O nunc Lucani ruat in me ſive Maronis
Spiritus, aut ſaltem Thebani vatis imago:
Non ut Pythagoræ vano phantaſmate laudes,
Qvi ſicut garrit, Trojani tempore belli
Panthoides Euphorbus erat, dum credit ab uno
Corpore poſſe animam transfundi in corpora multa:
Verbo qvam ſolo terræ cœliq; creator

Infundendo creat Deus, infunditq; creando:
Sed tantum ut merear veſtigia lambere ſola,
Unius ſimilis in carmine factus eorum,
Ne ſenſus brevitate mei præclara Philippi
Fama relenteſcat, præconii effecta minoris;
Occupat ecce manum libri diſtinctio noni,
Qui geminos audet ſimul affectaſſe triumphos.
Et licet ad primum trepidet, nec ſufficiens ſit,
Ut totum capiat in ſe, vix ecce ſecundum
Suſtinet, undecimi conſumet pagina libri
Tam feſtinanter cupit inſudare Bovinis,
Rex ubi bellorum ſummam concluſit, & hoſtes
Marte triumphavit uno finaliter omnes.
Quod quanto gravius tractari ſentio, tanto
Sponte minus ſubeo, metuens ſuccumbere moli,
Ni tua Phœbe meos confortet gratia ſenſus.
Te ſcio, te ſolum novi [illegible] ſuperum
Poſſe patris ſolium, ſuperâ tu ſolus ab arce
Deſcendens gratis inſpires quicquid habetur
Pectoribus vatum, per totum ſcibile mundum.

LIBER DECIMUS.

MATERIA DECIMI LIBRI.

Vincitur in decimo Rex Anglicus à Ludovico.
Transfretat ad Pictos, qvibus auxiliantibus ipſe
Robertum bello juvenem capit inſidioſo:
Devaſtat patriam, veniente autem Lodovi[illegible]
Turpiter à Monachi confuſus Rupe [illegible]
Agmina jam pugnæ componit & [illegible] Otho;
Nec minus & Francos parat h[illegible]rqve Philippus.
Agmine confuſo poſt Franco[illegible] advolat Otho,
Rexqve intermiſſo ſomno r[illegible]it obvius illi.

AEolus obſcuro Zephyros emiſerat antro;
Et jam, roriſluis impragnans nubibus almum
Telluris gremium, riſu meliore, ſenecta
Temporis abjecta, juveneſcere fecerat annum.
Jupiter, atq; pecus Nepheleum ſole recepto
Gaudebat lucem producere nocte retracta.
Et jam, poſt ſacra conceptum virginis, anni
Tranſierant unus bis ſex & mille ducenti.
Detinuiſſe videns, hyemali horrore remoto,
Æqvora Rex Anglus, acies & millia gentis
Congregat anqvigenæ, qvos ſecum claſſe parata
Per mare velivolum Rupellæ in littora transfert,
Ut dum Bolonides Salebericus Hugo Comesqve
Flandricus & reliqvi, qvibus ipſe ſtipendia donat
Francorum irritant regem fallacibus armis,
Nec conferre manum tamen audet marte propinqvo,
Ut graviora ferant ex lento tædia bello,
Ipſe procul poſitas in partes exerat arma,
Qvo non de facili poſſint attingere Franci,
Regibus eſſe manus longas qvaſi neſcius, ac ſi
Mittere non poſſit illuc vel adeſſe Philippus.
Protinus Augeus comites & Marchicus atq;
Barones alii, qvos nobilis educat illa
Inſtabilis fidei, ſed valde bellica tellus,
Reſtituunt illi ſolita levitate favorem.
Omnibus ergo ſimul ipſum comitantibus urbem
Obſidet, & ſubitis ambit Nannetica ſignis,
Nec Robertigenæ Britonum dux Petrus, & ejus
Robertus frater, & corda ferocia Francum
Militibus dives qvos Francia miſerat illis,
Audacesq; viri, qvos illa Britannia gignit,
Obdere vel leviter extrema repagula curant,
Ejus in occurſum potius, in mucrone retecto,
Egreſſi pugnam [illegible] graviter audent.
Ille fugam capere, [illegible] non credere marti,
Agmina paulatim ſua [illegible] mallens,

Cogi-

Cogitat inſidiis illorum effringere vires,
Quos bello vinci non poſſe videbat aperto,
Nec ſua ſucceſſu caruit meditatio fraudis:
Nam cum vidiſſet illos accedere Petrus,
Nec tutum procul eſſe ſequi tot millia paucis,
Agmina contraxit & in urbis clauſtra reduxit,
Non nihil eſſe putans quod ſic exterruit illos,
Ut fugiant pavidi procul obſidione ſoluta,
Non ſine jactura rerumq; hominumq; ſuorum.
At non Robertus voluit ſine laude reverti,
Dum nimis inſequitur profugos improvidus, ultra
Quam ſatis eſt, donec pugnandi copia facta eſt
Cominus, & multo Pictonum ſangvine mucro
Drocenſis rubuit, multosq; in tartara miſit,
Multos in terra moribundo corpore ſtravit.
Jamq; fatigatus à tanta ſtrage redibat
Cum ſociis bis quinis viris, quibus eſſe timendum
Nil ſua permittit virtus: [illegible] rerum,
» *Si ſciat inſidias edocta cavere, ſibique*
» *Proſpiciens caſu prudens habeatur in omni.*
Sed dum nil aliud niſi ſe producere curat,
» *Nec mora eſt finis, quando incipit; & comes eſſe*
» *Non procuratur Diomedi ſemper Ulyſſes,*
» *Ignotos cadit in laqueos vir corpore fortis,*
» *Dum nimis eſt ſimplex ſola vi corporis uti*
» *Nec fraudem cavet in alio quam non videt in ſe,*
» *Non metuit falli qui nunquam fallere novit,*
» *Nec timet inſidias vir neſcius inſidiari.*
Proſiliere viri ſubito fulgentibus armis,
Quos fruticum medio Rex occultaverat Anglus,
Inq; fatigatos extollunt arma recentes.
Nec multum luctati omnes in vincula trudunt,
Quos mox inſidus Rex miſit in Anglica regna,
Ut magis anguſtet patrio procul orbe remotos.
Protinus Andegavim nullo munimine cinctam
Ingreſſus, lapide incepit murare quadrato

Digitized by Google

Qva vix divitior urbs aut ornatior uſqvam
Eſſe poteſt, clari vel clarior ubere Bacchi.
Circumqvaq; nihil † ubi vites impedit agros, † niſi
Qvæ pariunt potum Normannis Britigenisqve,
Nec dominos unqvam permittunt æris egere,
Qvam Liger argento prælucens ambit ab Auſtro,
A Borea rubeus mediam Meduana pererrat,
Qvi ſuus inde fluens, qvaſi per duo millia lapſus,
In Ligerim nomen perdit, mutatq; colorem;
Et ſic tres unus Ligeris, Meduana, Vigenna,
Efficitur fluvius, qvi rura Britannica multa
Fertilitate juvans navalibus oppida ditat,
Deliciis villas variis, & rebus adornat,
Piſcoſoq; ſinu gremium Nannetis inundans,
Millia ſalmonum murenarumq; miniſtrat
Britigenis, qvos inde procul commercia mittunt
Chara diu, dum ſervat eis galatina vigorem
Cum variis redolens garyophila, ginziber, herbis;
Tum facit innumeris [illegible]
Ut toto in regno nihil ulli debeat urbi.
Nec procul hinc, vaſtum [illegible]
De dulci ſubito fieri miratur amarus.
Tunc comes Herveus, cui tot Rex dona Philippus
Tam latam donarat humum, cum rege Johanne
Fœdus init tacite, qvamq; illi erat unica proles
Illius nato ſpondet ſponſalia nat[illegible]
Karolides igitur rumoribus excitus iſtis,
Ocius in tota Viromannum Bolonioqve
Armis atq; viris per caſtra urbesq; locatis,
Qvi regni fines tutentur ab hoſte propinqvo,
Optans ſi caſus ſinat occurſare Johanni,
Feſtinanter adeſt, Chinonem præterit, atq;
Londunum profugo parat intercludere claſſem.
Sed colubri nullus iter inveſtigat & altæ
Labentis fruſtra ſeqveris veſtigia pinus:
Pellaciſq; viri motaq; per aëra penna

Litus aras ſi forte viam indagare laboras,
Horum ſemper & eſt & erit via cognita nulli.
Jam fuga contulerat pavidum feſtina Johannem
Burdigalos verſus fines, Petragoras ultra.
Ergo gradu reduci † pictora rura cremando
† Pictona *In Flandros Rex vertit iter, qvia jure timebat,*
Ne majora ferat ſibi damna in partibus illis.
Jamq; Thoartenos rapiunt incendia vicos,
Et cum Toleto Bercella Viemq; fumant
Oppida plura, qvibus addit fortuna crematrix
Oppida divitiis variis & rebus opima,
Oppida qvadratis ſuper edita turribus atq;
Mœnibus excelſis & aqvoſis obſita foſſis,
Ubertate ſoli nulli unqvam obnoxia terræ;
Nec ceſſant, donec veniant Caſtrum usq; Radulfi.
Hic procerum cœtu ſignatim utrinq; fideli,
Rex breviter verbis illos affatur amicis.
Nate vides qvalis nos urgeat undiq; caſus!
Hic Pictava manus, regisq; caterva Johannis,
Inde inſtant cum Bolonida Ferrandus & Otho,
Regis & Anglorum frater cum mille catervis,
Qvos omnes mihi Bolonius comes addidit hoſtes,
Qvos omnes in me armavit. Tu nate manebis
Hic cum militibus demptis de mille ducentis:
Aſt ego cum reliqvis Othonem viſere vado,
Innumeramq; manum qvæ ſe commiſit eidem.
Dixerat, innumeras grates agit ille parenti,
Qvod committit ei tam ſumma negotia ſoli,
Materiamq; ſibi virtutis ſuggerit, unde
Perpetuam poſſit cum laude acqvirere famam.
Vix bene Seqvanium poſt terga reliqverat amnem
Rex cum Francigenis, cum jam latebroſa relinqvens
Curſitat in plano, vultus oſtendere gaudens,
Millia mille viros ducens in bella Johannes
Andegavim tranſit, patriamq; devaſtat adusq;
Credonem, Monachi rupem confundere demum

Fundi-

Funditur horreſcens armis verbiſq; minatur,
Obſidet introitus, & propugnacula multis
Iactibus irritat, muros conatur & arcem
Frangere tormentis, nec ceſſant tela, nec arcus.
Hæc dum mittuntur, illi dum ſpicula mittunt,
Aera per medium ſonitu ſtridere freqventi.
Nec minus obſeſſi celſis è turribus omni
Se vi nituntur defendere; tela, ſagittas,
Truncata emittunt tabulata, & robora qvæqve,
Nec parcunt ipſis trabibus tigniſq; domorum,
Nec curant qvæ damna ferant, dum damna repellunt,
Ingorrandus erat vir corpore maximus, ampla
Fronte patens oculis ſaliente rubentibus igne,
Crine nigro, facie larvata, pectore groſſo,
Turritis alte ſcapulis, cervice reducta,
Inflatus bucca, rictu deformis, aduncus
Naſo, membra rigens membris æqvanda gigantum,
Cordis inhumani tanta feritate tumeſcens,
Tanta tumeſcens animi ruditate, qvod inter
Humanam pecudumq; necem nihil eſſe putaret;
Qvi qvoniam aſſiduis violentus prædo rapinis
Fregerat eccleſias, fractura monaſteriorum
Addiderat nomen proprio famoſius illi.
Hunc præcedebat cum parma Garcio, ſub qva
Nil ſibi formidans obſeſſos damnificabat
Aſſidue, poterat nec ab illis damnificari
Aſſeribus latis dum parma protegit ipſum,
Qvam nexu taurina tegit ſeptemplice pellis.
Pontius è caſtro baliſta armatus & arcu
Contemplatur eum, miramq; ſubinvenit artem.
Texit in occulto tenui ſub tegmine byſſi
Funiculum, qvem nec facilè qvis rumpere poſſit,
Et qvod mira magis res eſt, deprendere viſu.
Tunc humili nodo ſtudet inde ligare ſagittam,
Unit ubi duplex capiti ſe penna cavato.
Et ne ſucceſſu fruſtretur dextra cupito,

Digitized by Google

Si volet incaſſum cum toto fune ſagitta,
Se prope, funiculi caput unum in ſtipite nodat,
Cum reliqvo in parmam pennata volavit harundo,
Pontius hærentem lino parmam atq; ſagitta,
Dum retrahit puro parmam in foſſata ſecuto,
Neſcius exiſtit inopinæ occaſio mortis.
Aſt orum ſupra foſſati corpore nudo
Stans Engorrandus venientes non cavet ictus,
Digna morte ruens, multosq; occiderat ipſe.
Pontius exclamat, nec riſum continet: hinc te,
Rex procul amoveas, & nos in pace relinqvas,
Ne caſu te conſimili contingat obire.
Frendit & irarum rex vapulat intus & extra,
Motibus, exhortansq; ſuos aſtare parumper
Longius à caſtro & muri vicina cavere,
Acriter obſeſſos punire minatur, apertis
Ipſi ni foribus feſtinent reddere caſtrum;
Erigit & furcas, ſignum terroris & iræ,
Continuatq; dies ſeptem ter in obſidione:
Non tamen his illi terrore minuve moventur,
Qvin caſtrum prompti defendere ſint magis & ſe.
Interea Lodovicus adeſt, cum præmemorato
Militia numero, ſepties qvem mille ſeqvuntur
Armati pedites, & eqvis duo millia vecti,
Graviter edocti bellum inſtaurare clientes,
Et licet in triplo numerus præcederet hoſtis
Illorum numerum, tamen illis regius hæres
Audebat conferre manum, brevibusq; Johanni
Significare notis: aut accingaris oportet
Ocius ad pugnam, vel ab obſidione recedas.
Hæc ideo mandavit ei vir nomine dignus,
Non indigna patri dignè ſuccedere proles,
Ne ſi fortè minus ipſum prævenerit ante,
Qvàm confligat ei, cum deniq; vicerit illum,
Non virtutis opus, verum dolus eſſe putetur.
Reſcribit ei ſimili brevitate Johannes:

Si venies, nos invenies pugnare paratos;
Qvàm citius venies, citius veniſſe pigebit.
Dixit, & ad pugnam ſe præparat ordine certo,
Agmina ſub propriis diſponens qvæq; magiſtris.
Fulgurat ex alia Lodovicus parte [illegible],
Agmina præcurrens eqvitum, cui qvalibet hora
Longa videbatur, qvæ pugnæ prorogat horam:
Qvem ſolus præit Henricus, qvi corpore parvus,
Mente gigas, hominis dignus majoris honore,
Jura mareſcalli cunctis prælatus agebat.
Agmina Gvillelmus Francorum pluribus augens
Agminibus ſeqvitur, dominans qvi Rupibus alti
Principium generis & nomen traxit ab illis.
Ejusdem lateri gener illius unicus hæres
Hæret Amalricus, qvi, pulchro corpore fortis,
Fortior eſt animo, qvi de Credone trahebat
Et genus & nomen, & erat dominator eidem:
His parere data cum Sablolio Moltberne
Caudetum, cum Segreio, [illegible] Lude,
Durſcallumq; vadis, ubi Sartæ adjutus Hiena
Te mixtum Liderice ſibi rapit in [illegible]
Qviq; ſuos poſuit muros prope flumina Salmur,
Mixtus ubi Ligeri fluvio nigrente Vigenna
Amittit nomen ferrugineumq; colorem;
His ſibi Gvillelmus & Amalricus ſociatis
Qvatuor auxerunt Lodovici [illegible].
Hi duo præ cunctis [illegible] majore cachinno
Indignabantur jactantia verba Johannis,
Illum admirantes tantum expectaſſe ſub armis,
Qvi nihil usq; modò niſi furtim audere ſolebat.
Voce Thoarcites cui ſic ajebat acerba:
Te nimis audacem novi, tibi copia plusqvam
Sit ſatis eſt gentis, tu regis Pariſiani
Audebis nato confligere, qvi venit ad te
Milite cum raro: ſi tu expectaveris illum
Aut cras aut hodie, qvàm fortior ille ſit armis

Digitized by Google

Experiere tuis, aut tu robuſtior illo.
Aſt mihi commodius ſatis eſt ſervare Thoarcum,
Dum tu conaris monachi ſubvertere crotam,
Dum nondum ſentis valeat qvid Seqvana: flexis
In gyrum frenis, Francorum qvàm fera virtus.
Dixit, & ut prudens ſe tranſtulit inde Thoarcum.
Rex autem ut vidit regis vexilla proboſq;
Per ſua ſigna viros, agnovit, qvi modo pugnax,
Qvi modò victor erat, ſtrictoq; tonabat & ore,
Armis nudato projectis vertice, cum jam
Cepiſſent eqvites pugnare, latenter abivit,
Conſuluitq; fuga, ſola formidine victus,
Arrepta transnans Ligerina fluenta faſelo.
Aufugiſſe ducem poſtqvam ſenſere minores,
Neglecto fugiunt poſt ipſum per vada bello,
Intereuntq; vadis qvamplurima millia, dum non
Poſſent ad libitum quaſdam reperire faſelos.
Qvi dum nare volunt armis ferroq; gravati,
Audaces nimium nimia formidine facti,
Flumine depreſſi flatu privantur & aura,
Neptuniq; mori qvam Martis turbine malunt.
Intolerabilior qvavis hac morte fit illa,
Qva ſibi conſimilis animam non ſuſcipit aer.
Nec minus interea clavis, mucronibus, haſtis
Afficiunt Franci diverſis mortibus illos,
Qvi ſubterfugiunt fluviali flumine mergi,
Qværentes aliqvas ſibi per convexa latebras.
Hoc in conflictu doluit cecidiſſe Capella,
Qvi regis praerat ad ſacramenta, ſacerdos,
Et rupi dominans forti paganus, adacto
Per corpus telo vulnus letale recepit;
Sed tamen ad Rupem pervenit vivus, ibiqve
Poſt tempus modicum [illegible] obivit.
Qvi cum gente potens & avis ſpectabilis eſſet,
Caſtellum rupemq; tenens, qva fortior eſſe
Nulla poteſt, cum ſit nulli expugnabilis hoſti,

Digitized by Google

Nunqvam Francorum voluit ſubſcribere regi.
Nunc jacet, & rupes domino ſuccurrere fortis
Non potuit, qvin rupe ferat mors fortior illum.
Hugoq; paſſus idem, qvem plebs agnomine Brunum
Lemovicana vocat, vir nomine clarus & ortu,
Divitiis & honore potens, dum marte Johanni
Subvenit injuſto Martem ſibi ſenſit iniqvum;
Cumqve iſtis obeunt multi, qvos prædicat alti
Nobilitas generis celatve ignobilis ortus.
Egreditur caſtro poſt tædia longa ſatelles,
Demum gaviſus ventos haurire ſalubres,
Seqve bonis onerat variis & rebus opimis,
Qvæ multa in caſtris fugiens neglexerat, hoſtis,
Ut levius fugeret, res projicientis & arma,
Ex auro calices, argentea vaſa, virorum
Fulgida nobilium geſtamina, murice tincti
Ornamenta thori, cophinisqve repoſta ſeratis
Copia nummorum vena fabricata nitenti,
Textaqve barbarico tentoria regia filo,
Vaſa culinarum, mortaria cuprea, pelves
Electro rubea, ſqvalentes ære lebetes,
Armaqve per campos paſſim jactata nitore,
Argenti multoqve auri pretioſa rubore,
Ad libitum vulgi manibus rapiuntur avaris.
Nec mora vicinis adduci portibus alnos
Imperat, & rapidum Ludovicus transfretat amnem.
Sed qvia jam tulerat fuga maturata Johannem,
Longius à facie Francorum ſe retrahentem,
Cui nullo in caſu deſiderat obvius eſſe,
Baronesqve alios loca per diverſa timoris
Sparſerat anxietas, Francorum nobilis heros
In patriam totam, modò qvi ſuſceperat Anglum,
Agmina diffundit; vicos & caſtra Thoarci
Victor, & Andegavum poſt pauca revertitur, urbis
Ut muros terræ prorſus complanet, eo qvòd
Anglorum nuper rex ædificaverat illos;

Cum-

Digitized by Google

Cumq; ſuburbanis in jura paterna reducit
Totius Andegavis comitatum, compedibuſq;
Alligat inventos ex parte Johannis ibidem:
Indigenas verò tali ſub pace recepit,
Ut deinceps ipſi maneant patriq; fideles.
† Hæc *† Hoc nomen Lodovice tuum victoria toto*
Prædicat in mundo, tituloſq; meretur honori
Perpetuare tuo, felixq; accommodat omen,
Quo tibi ſucceſſus ad bella ſequentia fiat.
Has modò bellorum felix, feliciter actas,
Excipe primitias, immenſaq; gaudia mente
Concipe, qui tantum, tot habentem millia gentis,
Conflictu primo meruiſti vincere regem.
Viſere nunc diverſa ſtude caſtella viciſſim,
Et patriam tutare tuam, dum magnus ad altum
*Fulminat Eſcaldum, * dum ſubjugat hoſtes,*
Dum procul extremis Flandrorum pugnat in oris,
Sicq; manum properat ſupremam apponere bello,
Ut vix præveniat ejus tua palma triumphum;
Tam ſibi continuis exultat Francia palmis,
Ut vix à prima poſſit diſtare ſecunda;
Ut qui duplicibus victos in fine reveſtit,
Veſtra Deus gemino conſummet bella triumpho.
Sed doleo, quoniam minuit tua gaudia funus
Triſte mareſcalli, qui febre gravatus acuta,
Non multo poſt tempus idem compage ſoluta
Corporis, indigno triſtavit funere Francos,
Nulli militia, nulli probitate ſecundus,
Nulli ſive fide ſeu poſtponendus honore,
Nullus honorare Eccleſiam Eccleſiæq; miniſtros,
Nullus erat regi ſervire fidelior illo;
Miles erat regis & Christi, ſicque gerebat
Acta viatoris, ut mox de milite civis
Eſſe mereretur ſupera ſuſceptus in aula.
Albericus idem fidei, probitatis, honoris
Ipſius frater habuit, qui dum crucis olim

Obſe-

Obſeqvio inſiſtens Syriam cum rege profectus,
Ut portas Acharon penetraret, miſſus ab urbe
Ignis eum vinclis abſolvit corporis, & ſic
Finales meruit decimas exolvere Chriſto,
Ut cum martyribus ſe laureola redimitum
Decurſo bravium ſtadio gauderet adeptum.
Jam ſuper Eſcaldum tentoria reprobus Otho
Fixerat, & tantis Moritania ſola catervis
Non poterat præſtare ſinum: properata remotis
Caſtra locis figunt, ſtipulis & carice tecta
Pars ſolis ſolem ramalibus arcet & imbrem,
Pars ſubeunt per rura caſas, pulſisq; colonis,
Ad tempus dicunt jure ſibi jus aliena
Caſtrorum ritu ſibi cuncta licere putantes.
Territat inprimis noſtri confinia regni
Othonis ſocer Henricus, cui mille catervas
Exhibet & plures Brabancio, ſævior alter
Qvo nusqvam eſt populus bello, aut aſſvetior armis.
Excitat ex alia Lotharingus parte bilingues
Dux ſuus aurivolis replicantes aera ſignis,
Qvi cum ſimplicibus ſoleant ſermonibus uti, Sapientiores ſunt in
Non tamen in factis ita delirare videntur, opere qvàm
Qvos inter Gallos & Theotonicos ſpecioſa verbo.
Et fœcunda magis tellus alit ubere gleba:
Millibus à Moſa diſtans ubi Moſula paucis
Leucos & Methes ſpecioſis irrigat undis. Hoc habetur in prin-
At Treverim, Vogeſus quem Rictionarius ab oris cipio libri
Præſidis officio fungens ſub Maximiano paſſionis
Adveniens ſanctos pro Chriſti lege peremit, beati Qvin-
Tot ſimul & mediis immerſit fluctibus omnes, tini & San-
Ut miraretur fieri ſe Moſula rubram, ctorum
Sangvine ſanctorum laticis variante colorem. Criſpini &
Dux qvoq; Lemburgis acies ciet Ardaniorum, Criſpiniani
Nec tamen ipſius Galeramnus filius ipſo Fuſciani &
Cum patre dignatur Othonis fautor haberi, Gentiani martyrum
Regis amicitiam & Francorum perdere nolens; Domini.

Saxonesq; ſuo furibundi cum duce, tanto
Lætius arma movent, quod dudum compatriota
Illorum fuerit, & eisdem ſangvine junctus,
Nondum rex, nondum ſublimis faſcibus, Otho.
Conradum comitem miſit Tremonia, cujus
Imperio Waphala parent regionis alumni,
Et quos Ruma rigat piſcoſo flumine, tuq;
Linqvere Randerodas gaudes Gerunde paternas,
Francigenum ut bello poſſis ſentire rigorem.
Nec minus Otho comes venit de Thingvane burco,
Et comitem, quem Theutonici dixere piloſum,
Ut javet Othonem, regio Trajectica miſit,
Moſa ubi majori collapſus flumine, nomen
Non tamen amittit, ſed verum nominis audens
Dimidio privare ſui Rimoſa vocatur;
Nemuricis comes primæva ætate Philippus,
Cognatus regis, [illegible] armis,
Dante [illegible] Petrus [illegible] ipſius eſſe ab iſta,
Altiſſiodori dudum comes atq; Niverni,
Conſtantinopolis qui poſt ad ſceptru vocatus;
† præter *Imperiale manus † propter diadema recepit:*
Sed non prævaluit ſacro reſidere curuli
Dirrachii captus à principe Cumaniorum.
Aſt Hugo cui Bolonide junctiſſimus hæret,
Qui ubi [illegible] dominium natus, at idem
Maluit & regis inimicus & exul haberi,
Civili quàm pace frui regiq; ſubeſſe;
Cujus germanam faciens ſibi collateralem,
Participemq; thori, meretricis captus amore,
Circumducebat bellorum tempore in ipſo;
Quæ, generoſa nimis, ſoldaria facta, relicto
Conjuge caſtra ſuo privabat ſignificato.
Regis & Anglorum frater, [illegible] cujus
Se gaudet ditione regi, [illegible] triplicata
Copulat angligenæ ſecum tibi millia gentis;
Quorum in numero temere confiſus & umbra

Audes Othoni indignam promittere palmam.
Et qvis ſub numero comprendere poſſit Yprei
Agminis examen, acierum multiplicata
Millia, qve portis vomuit Gandavus apertis?
Belga qvot, & rabies Blætina qvot inſula mittat
Mittat, Yſangrinusq́; furor, Gravelinga qvot addat
Agmina cum furnis, qvot Brugia millibus agros
Contegat armatis, aut Audenarda propinqvo
Viribus atq; fide Cortr:io conſociata?
Qvos eqvitum cœtus per vicos perq; caſellas
Collectos armet in damnum Flandria regis
Corde tenens memori qvales exolverit anno
Jacturas tunc pro meritis à rege Philippo.
Qvando Ferrandus nummos ſuſcepit ab Anglis,
Qvos malè nunc vertit, nec adhuc ſe pœna coercet,
Illum nauſifico crucians pedoris odore.
Hos multosq́; alios, qvos enumerare moroſum eſt,
Auxilium comiti Ferrando Flandria donat,
Ut ſolus regi videatur poſſe fideli
Securè conferre manum tot millibus: illum
Præterit, ac cauſa merito confiſa Deoque
Non curat numerum Francorum vivida virtus.
Qvos inter Barrenſis erat non ultimus unus
Multorum ſupplens defectum viribus, & cum
Gerardo Soropha Malevicinus Petrus ille,
Ut patre qui firmus verbo ſe firmat & actu
Nec te Rupenſis Guido, nec Montmirianum
Galonem taceam, qvi mente immobilis ut mons
Vexillum regale die portavit in illo.
Hugo Marolides cum fratre Johanne, Petrusq;
Remmii rector pagi, cum pene ducentis
Militibus, qvales Campanicus educat axis,
Efficiunt animis ſcalam concorditer unam.
Præclariq; viri, tecum de Montemorenci
Qvos eduxiſti Mathee comesq; Johannes
Bellimontenſis & Sacrocæſaris ortum.

Et cognomen habens Stephanus vir nomine clarus,
Seq; gradu generis referens à Rege ſecundum,
Et dominans Hariis Michael Hugoq; Malannus,
Poſt Campanenſes acie glomerantur in una.
At Robertigena ſenior Robertus in Anglos
Qvotqvot habere poteſt eqvites agit, utpote cujus
Filius in vinclis anguſtabatur eorum,
Qvem Beluacenſis comitatur Epiſcopus, ejus
Frater, & amborum [illegible] nepotes,
Lauduni præſul, & qvem Caſtellio nuper,
Nunc verò Sancti Pauli comitatus honorat
Gaucherus, qvo nemo alius laudatior armis.
Pontumii comitem comitantur in arma Poberi,
Qvi generoſus avis longè generoſior alti
Sangvinis exiſtit uxore ſorore Philippi,
Magnanimi regis Richardi [illegible]
Quam [illegible] olim,
[illegible] illi.
Hinc Sancti Thomas Galerici nobilis hæres
Gamachus dominans vicosq; & plurima ſub ſe
Caſtra tenens, clarus dominatu, clarior ortu,
Qvinqvaginta parat eqvites in bella, clientes
Mille bis, audaces animis & robore fortes.
Roboreus vero cum Thoma fratre Johannes
In ſ[illegible] regis regi lateraliter hærent,
Et longi Stephanus campi dominator & illi
Septuaginta eqvites, regio qvos Neuſtrica miſit,
Neuſtria fida ſatis, imò fidiſſima regi,
Parcere mordaci ſi lingva vellet in illum.
Hinc fremitu majore trahit Burgundicus Odo
Belligeros in bella viros, Burgundia qvales
Naturæ dono producere novit [illegible]
Cujus virtutis [illegible]
Creſcit in immenſum [illegible] qvod ipſe,
Abſens diſtringit, [illegible] ſolo nomine terret.
Trans [illegible] qva flumen Duler oberrat,

Digitized by Google

Et quæ trans Rhodanum regio jacet uſq; Viennam,
Et Pontarlicios, abies quos plurima ditat
Fauce jugi poſitos ubi Duber ſuſcipit ortum,
Atq; Salinenſes anguſta in valle ſedentes,
Defæcata qvibus flammarum ardore miniſtrat
Lympha ſalem puteis, mirabile, tracta duobus;
Unde Biſuntina ſua condit edulia vallis,
Lingones & Vogeſos tangens Alemannia fines,
Totaq; terra patens à Francis uſq; ſub Alpes,
Et regio dorſis quæ monticuloſa jugoſis
Ambigue vana cupidam ſpe fallere mentem,
Ne ſolus duplici fallatur Apolline Craſſus.
Dehinc Otho, comites Ferrandum Boloniumq;
Secreto alloqvitur, & eis ſua vota revelat,
Majoresq; duces verbo non privat eodem.
Si ſolus rex Francorum non eſſet, ab hoſte
Qvolibet in mundo tuti poſſemus haberi,
Et totum mundum gladiis ſupponere noſtris,
Qvo ſolo contra nos impendente favorem,
Et cleri cauſam propriam quaſi ſemper habente,
Nos ita præſumit anathemate Papa ferire,
Atq; fide noſtros proceres abſolvere noſtra;
Qvi, dum Sicanio ſe regi præſtat amicum,
Audet in imperium vires extendere noſtrum,
Qvi genus in noſtrum ſemper graſſatur, & ipſum,
Qvi cum largus opes plus & [illegible]
Regem præſumit exhæredare Johannem.
Hinc igitur ſoli conatu inſiſtere toto
Expedit, hic ſolus primo occidatur oportet,
Qvi ſolus noſtros provectus impedit, & ſe
Opponit nobis, omniq; ſit hoſtibus hoſtis;
Qvo mox extincto reliqvos vincire poteſtas
Ad libitum, regnumq; jugo ſupponere noſtro,
Et ſic partiri nobis, quod in Regnum est.
Appropries tibi cum tota Viromanne Peronam.
Pariſium Ferrande tibi concedimus, Hugo

 Belva

Belvacum, Drocas habeat Salebericus heros,
Caſtrum Nantonis Gaſtinetumq; Girardus,
Cum Vulcaſino Conradus habeto Medontam,
Et reliqvi proceres habeant qvod qvilibet optat;
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.
At Senones & terra ferax à flumine Ytumna
Usq; locum, qvo Seqvanio Lupa confluit amni,
Et qva Moretum Montemq; interjacet Argi,
Herveo comiti volo dimittatur habenda,
Qvam præconceſſit jam noſter avunculus illi.
Clerum autem & monachos, qvos ſic exaltat amatq;,
Protegit, & vigili defendit corde Philippus,
Aut occidamus, aut deportemus oportet;
Sit tamen ut pauci maneant, qvibus arcta facultas
Sit ſatis, oblata tantummodo qvi ſtipe vivant.
Villas & decimas majores miles habeto,
Et qvibus eſt cura [illegible] populos, qvi
Pugnando faciunt in pace qvieſcere clerum.
Illo qvippe die, qvo me diademate primum
Reddidit inſignem patrum pater imperiali,
Hanc promulgavi legem in ſcriptisq; redactam
Juſſi per totum ſervari firmiter orbem,
Eccleſia decimas oblataq; munera tantum
Poſſideant, villas nobis & prædia linqvant,
Vivat ut hinc populus habeatq; ſtipendia miles.
Nunc qvia lege mihi † clere non paret in iſta,
Nonne gravare manum, nunqvid non debeo magnas
Cum villis illi decimas auferre licenter?
Nunqvid non poſſum legem ſuperaddere legi?
Tu dite Karoli villas qvi noluit illis
Tollere, ſi decimas ipſis tulit ille, mihi non
Villas cum decimis auferre licebit [illegible]
Condere qvi poſſum leges [illegible]
Imperium ſolus teneo qvi totius orbis;
Nonne licet nobis hac [illegible] lege ligare,
Rebus ut oblatis contenti [illegible]

† clerus

Jam diſcant humiles magis eſſe, minuſq; ſuperbi?
Quàm ſatius, quàm commodius, me jura novante,
Impiger hæc tam culta novalia miles habebit,
Et villas tot deliciis opibuſq; fluentes:
Quàm genus hoc pigrum, fruges conſumere natum,
Otia quod ducit tecto quo marcet & umbra;
Qui fruſtrà vivunt, quorum labor omnis in hoc eſt,
Ut Baccho Venerîq; vacent, quibus inſtat obeſis
Crapula colla toris, oneratq; abdomine ventres.
Unde ego quamprimum, prædicta in lege, rebellis
Papa fuit nobis, Montemflaſconis, Aquamq;
Pendentem, Bitral, Radicboſonis ardua, Sancti
Quiriaci caſtrum, Biſterbica mœnia, Biccum,
Vicoſq; innumeros caſtellaq; plurima, dives
Roma quibus circumvallatur, protinus ipſi
Fortior eripui, multoq; potentior armis,
Ipſo quæ teneo nolente, diuq; tenebo.
Quamvis imperium mihi ſupplantare laboret
Præſumens noſtrum promittere jus Frederico.
Sed mora conſilii non eſt modo [illegible] nobis.
Ecce Bovinarum pontem poſt terga reliquit
Francigenum ductor, hodie ſua caſtra ſub urbe
Tornaco figet, Scaldi prope fluminis undas;
Et licet illorum numerus, qui bajulat arma,
Militia vix eſſe queat pars tertia noſtræ,
Ecce ad nos veniunt, ut nobis congrediantur;
Ecce nos expectant, [illegible].
Tantum habet ille animi, tanta eſt præſumptio Franci
Militis, ut nullum dubitet tentare periclum.
Quod dicunt, quod agunt, exploratoris ab ore
Veridici totum mox noſtræ infunditur auri.
Ignorant, ut credo, quot agmina noſtra ſequantur
Signiferi, noſtræ quàm fortia corpora gentis,
Qui comites, qui † totve duces, quis Theotonicorum
Sit furor in bello, quo turbine torqueat enſem,
Corpora quàm rigido ferrata bipertiat ictu,

† quos

Sed

Sed veniant, ut eos hæc omnia re doceamus,
Pariſio nec ſit pudor à Saxone doceri.
Dixerat, at proceres uno concorditer ore
Sic fore promittunt jurantq; fideliter omnes,
Obſervaturos ſe qvicqvid dixerat Otho;
Utq; cavere qveat magis unusqviq; periclum,
Ut certo ſocium ſigno diſcernat ab hoſte,
Confeſtim per terga cruces & pectora ponit:
Qviq; ſibi, pedites q; manus familiq; minores
Funiculis laqveis ornantur ſive capiſtris,
Qvo facilè injiciant victis jam vincula Francis,
Egreſſu qvos in primo vincire putabant:
Certificavit enim regem ſuper omnibus iſtis
Haud dubiæ fidei vir qvidam religioſus,
Illa nocte, diem qva belli præveniebat,
In caſtra occultè Lovaniorum à duce miſſus;
Qvi ſicut Othonis [illegible]
Nuper erat tamen [illegible] filia regis,
Et qvàm condenſis via ſit perplexa ſalictis,
Qvàm limoſa palus, qvàm carice juncus acuta
Impediat medios Moritana in rura meatus,
Edocuit, qvàm vix eqvus aut rota tranſeat illac.
Conſilium rex ergo novat, paucisq; novatum
Detegit, Otho iterum ne ſcire omnia jactet.
Tunc ait: Iſta nimis via pernicioſa qvadrigis
Eſſe poteſt & eqvis, ſed eis ſine qvis velit ire
Aut pugnare pedes, à nobis ſit procul iſtud.
Teutonici pugnent pedites, tu Gallice pugna
Semper eqves. vertamus ſigna, Deovinas
Prætereamus, item Cameraci plana petamus,
Hoſtes unde gradu facili poſſimus adire.
Abſit enim ut videam natalia rura [illegible]
Me duce Francus ovans Othonis [illegible] ſellat,
Verius ut doceat Saxonem P[illegible]
Qvem Saxo jactat à ſe de[illegible]ri,
Et tibi dux Odo qværeris qu[illegible] venire

Digitized by Google

Terminet una dies Franco victore laborem.
Dixit, & audita velli tentoria Miſſa,
Imperat, & gelido ſub mane redire Bovinas.
Cur ita te jactas Otho? cur enſibus enſes
Theutonicos Francis fruſtra præferre laboras?
Francorum rubuit gladiis Saxonia dudum,
Cum meritas ſubiit Karolo ſub vindice pœnas,
Qvi nullam ſupereſſe marem permiſit in illa,
Illius gladio qvi corpore longior eſſet.
Vix è conſpectu Tornaci ſe tulerat rex,
Cum ſuus Othonem petit explorator, & illi
Intimat attonitum nimio terrore Philippum,
Francigenasq; ſuos fugiendo redire Peronam,
Deceptusq; ſuum dominum decepit. At ille,
Fruſtra concipiens animoſo gaudia corde,
Arma rapit, portasq; furens poſt terga relinqvit,
Totus & egrediens exercitus undiq; denſis
More locuſtarum legionibus occulit agros.
Non ramis perplexa virentis ſylva ſubacti,
Non juncoſa palus † cetis obſeſſa lacunis, † cæcis.
Non limo tellus, carecto, & glutine ſordens
Tardat eos; metuunt ne Franci tranſierint jam,
Antea qvàm poſſint illos attingere, pontem;
Inq; vicem hortantur calcaribus acriter uti,
Ut magis accelerent; indiſcretiq; propinqvum
Non metuunt caſum? & meritò labuntur in ipſum.
Qvo ruitis perituri manus, malè prælia tractat
Impetus! an regem ſic vertere terga putatis,
Qvin vobis auſit verſa concurrere fronte?
Non decet ut terror veſtri deterreat illum,
Non decet ut propter vos aufugiſſe putetur,
Qvi ſolum hoc optat, ut vobis fortè repertis
In plano planè bello confligat aperto,
Inq; brevi id vobis nuda ratione patebit.
Ultimus exierat poſt omnia ſigna Garinus,
Qvi Sylvanectenſis nondum ſacratus ad urbis

Electus cathedram, regis ſpecialis amicus,
Ardua tractabat cum rege negotia regni.
Hic dum præcedunt criſpantibus agmina ſignis,
Poſtremo tacitè digreſſus ab agmine paulum,
Cepit iter verſus Moritania tendere rura;
Cumq; novi cupiens aliqvid deprendere caſus
Paſſus millenos jam perrexiſſet ad auſtrum,
Cum paucis qvos interer at Meledunicus Adam,
Aſcendit tumulum, qvo campus fortè tumebat,
Luminis unde procul emittere poſſit acumen.

Vicecomes Meledunenſis, miles peroptimus & nobilis.

Et cum vidiſſet acies fervere per agros,
Nec poſſet viſos uno defigere viſu,
Tot clypeos præferri aſtris ſplendoribus auſos,
Tegmina tot capitum, ſolis replicantia lucem,
Tot latera ambiti livere viredine ferri,
Tot vexilla levi motu irritantia ventos,
Tot capita equitum, tot equorum ferrea membra
Tegmina proceris circumdata, dixit ad Adam:
Hi veniunt, nec ſe credunt attingere poſſe
Tempore nos ſatis optato, tu colle ſub iſto
Expectabis adhuc intellecturus eorum
Plenius & numerum & mentem, dum vado Philippum
Certificaturus, alii non crederet ipſe.
Sic fatus volat ad regem; vix ſuſtinet ille
Credere, præſumat qvod qvis tractare ſacrato
Bella die, ſoli ſibi qvem Deus ipſe ſacravit.
Continet ergo gradus, & præcedentia ſtare
Signa jubet, loqviturq; ſuis hoc ordine charis:

Ambiti. i. circumpoſiti lateribus armatorum.

Ecce qvod optabam Dominus mihi contulit ultro,
Ecce ſupra meritum, præter ſpem gratia nobis
Sola Dei confert qvod votum præterit omne.
Qvos per circuitus ſpatioſos, perq; [illegible]
Diſcurſus varios, [illegible],
Ecce ad nos ultro Domini miſericordia ducit,
Frangat ut ipſe ſuos per nos ſimul & ſemel hoſtes,
Hoſtibus ille ſuis noſtro mucrone ſecabit

Membra ſibi faciet nos inſtrumenta ſecandi.
Ille idem percuſſor erit, nos malleus; ille
Toties auctor erit belli, nos verò miniſtri:
Nec dubito qvin ſe victoria conferat illi,
Qvin hoſtes proprios, qvibus eſt infenſus & ipſe,
In nobis vincat, & nos vincamus in ipſo.
Jam patris patrum gladio meruere feriri,
Qvi præſumpſerunt illum ſpoliare, ſuisq;
Eccleſiam privare bonis, ſolidosq; qvibus ſe
Nunc qvoq; ſuſtentant clero monachisq; tulerunt,
Pauperibusq; dei, qvorum maledictio damnat,
Et damnabit qvorum qverimonia cœlum
Dum penetrat, coget illos ſuccumbere nobis:
E contra nobis communicat & precibus nos
Adjuvat Eccleſia & Domino commendat ubiqve.
Per loca certa tamen pro nobis pronius orant,
Major in affectu qvibus eſt dilectio noſtra;
Unde ſpei ſolido rogo robore conſolidati,
Hoſtes Eccleſiæ vos hoſtibus exhibeatis.
Non mihi ſed vobis, & regno vincere noſtro
Pugna velit; regni curam & diadematis unus
Qvisq; gerens caveat, proprium ne perdat honorem.
Pugna tamen cordi minus eſt mihi, qvòd maculari
Iſta ſacra dies aſpergine ſangvinis odit.

Dixerat, & Franci læti clamore paratos
Se pugnare ferunt pro regni & regis honore:
Conſilium tamen hoc ſedet omnibus, usq; Bovinum
Ut proficiſcantur, hoſtis ſi fortè diei
Parcere ſacratæ velit & differre duellum,
Donec lux bello licitam ſe craſtina præſtet;
Præterea locus eſt munitior ille tuendis
Sarcinulis, rebusq; aliis qvæ caſtra ſeqvuntur,
Cum nusqvam pateat, à dextris atq; ſiniſtris
Continuis ſpatiis iter impediente palude,
Tranſitus; excepto ſatis arcto ponte Bovino,
Qvo qvadrupes ſe ſive bipes evolvat ad auſtrum,

At parte ex illa latis patet area campis,
Grataq; planities cereali gramine vernans,
Qva protenſa ſatis ſpatio per rura patenti
Sangvineum à Zephyro Ceſonam tangit ab Euro,
Dignus cæde locus & ſangvine commaculari,
Sangvinis & cædis medius communis utriqve.
Continuo pontem rex ſic facit amplificari,
Corpora qvod bis ſex lateraliter ire per ipſum,
Cumq; ſuis poſſent tractoribus octo qvadrigæ.
Eccleſiam Petri ſacratam nomine juxta
Fraxinea rex Sole calens reſidebat in umbra,
Haud à ponte procul, qvem jam pars maxima cœtus,
Dilatam ſperans in craſtina tempora pugnam,
Tranſierat: mediumq; diem Sol altus agebat.
Dumq; pararet ibi modice indulgere qvieti,
Nuncius accurrens curſu feſtinus anhelo:
Agmen extremum clamat; jam proſilit hoſtis,
Nil Campanenſis acies, nil ſufficiunt hi
Qvos modò miſiſtis ut eos retropellere poſſint;
Dumq; illis obſtant, & eos tardare laborant,
Continuo egerunt bis jam duo millia paſſu.
Motus ad hanc vocem rex ilico ſurgit, & intrat
Eccleſiam, Dominoq; ſuum commendat agonem,
Finitaq; brevi prece mox egreſſus, Euntes
Feſtinemus, ait, ſociis ſuccurrere noſtris;
Non iraſcetur Deus arma quando feramus
Illos ſi contra, ſacrato tempore, qvi nos
Impugnant. ſed nec Machabeis eſt reputatum
Ad culpam, qvod ſe per Sabbata ſancta tuendo
Hoſtiles ſancto vires repulere tropheo.
Immo die pugnare magis nos convenit iſta,
In qva pro nobis Domino generaliter orat
Supplicat Eccleſia, cui nos profitemur amicos.
Hæc dicens armis corpus præmunit, & alto
Inſilit altius equo, lituumq; horrente boatu
Circa ipſum, curſu reduci feſtinat in hoſtem.

LIBER UNDECIMUS.

MATERIA UNDECIMI LIBRI.

UNdecimus varias ſtrages habet, imperiali
Standardo mundi dominum ſe diſputat Otho.
Sub ſerie certa diſponunt agmina reges,
Euticioq; ſua mox improbitate perempto,
Ferrandus prima ſuperat Campania pugna.
Coram rege cadit Stephanus; Salebericus alto
Præcipitatur eqvo Beluaci præſulis ictu.
Rex cadit, Otho fugit, Francis victoria cedit,
Bolonius capitur poſt omnes deniqve victus.

CHriſtophori Jacobiq; dies poſt gaudia feſti
Primus erat, Domini cui dant à nomine nomen
Chriſticolæ; verum gentiles Solis eundem
Eſſe volunt, primam ſibi qvi dicat illius horam:
Nomen enim dat cuiq; ſuum planeta diei,
Cui primam dat qvaq; dies ſpecialiter horam,
Ordine qvo priſci deſignant tempora vates.
Vidit ut Otho ſuo Francos cum rege levatis
Ad pugnam ſignis ita feſtinanter adeſſe,
Qvos ſolo audierat victos terrore reverti
In patriam fugiendo ſuum, miratur, & exſpes
A lava paulum retrahit veſtigia parte,
Componensq; acies greſſus obliqvat ad arcton.
Qvas ita continua ſerie protendit in amplum,
Occupet ut primâ armatorum fronte virorum
Directè extenſâ paſſus duo millia terra:
Sic etiam rex ipſe ſua protendere frontis
Cornua curavit, ne fortè praeanticipari
Aut intercludi tam multo poſſit ab hoſte.
Mox Otho imperii declarans ſigna, volensq;

Jam qvaſi promeriti rem prælibare trophæi,
Standardum ædificat, miroq; inſignit honore
Imperii, ut faſces tanto illuſtrante paratu
Se dominatorem totius diſputet orbis.
Erigit in carro palum, paloq; draconem
Implicat, ut poſſit procul hinc atq; inde videri,
Hauriat & ventos cauda tumefactus & alis,
Dentibus horreſcens rictuſq; patenti hiatu;
Qvem ſuper auratæ volucer Jovis imminet ala,
Tota ſuperficies cujus nitet aurea, ſolis
Æmula, qvo jactat plus ſe ſplendoris habere.
Aſt regi ſatis eſt tenues criſpare per auras
Vexillum ſimplex, cendato ſimplice textum
Splendoris rubei, lethania qvaliter uti
Eccleſiana ſolet certis ex more diebus:
Qvod cum flamma habeat vulgariter aurea nomen,
Omnibus in bellis habet omnia ſigna præire;
Qvod regi præſtare ſolet Dionyſius Abbas,
Ad bellum qvotiens ſumptis proficiſcitur armis.
Ante tamen regem ſignum regale tenebat
Montiniacenſis vir fortis corpore Galo,
Seqve acies ambæ directe reſpiciebant
A ſe diſtantes modico diſcrimine campi
Vultibus oppoſitis, nec adhuc vox ulla ſonabat.
Otho magnanimus contra è regione Philippum
Stabat in ornatu valde aureus imperiali:
Drocarum dominus cum Gamachienſibus & cum
Pontiuis à rege procul ſic ſtantibus, ut non
Ipſius à ſerie ſeries diſtaret eorum.
Bolonio comiti ſe contra ponit & Anglis,
Cui magis infenſus odiis erat ipſe veternis,
Et Lævum cornu conſerto marte coronant;
At dextro in cornu ſpaciis à rege remotis
Fulminat in Flandros acies Campania, duxqve
Allobrogum & Sancti Pauli comes, atq; Johannes
Bellimontenſis, & qvos Medardinus Abbas

Miſerat, immenſa claros probitate clientes.
Ter denos decies, qvorum exultabat in armis
Qvilibet, altus eqvo, gladioq; horrebat & haſta.
Valle Sueſſonica qvam fortia corpora ſurgunt.
Qvos inter regemq; viri virtute coruſci
Aſtant continua ſerie, ſcalasqve ſuorum.
Qviqve magiſtrorum denſant, dum buccina ſævum
Obſtrepat, ut celeri levitate ferantur in hoſtem.
Interea Electus levis iſtos ambit & illos,
Hortaturqve ſuæ vigilent ut qvisqve ſaluti,
Fortiter ut patria pugnent & regis honori,
Sintqve ſua memores gentis, qvæ ſemper in omni
Conflictu victrix hoſtes confregit; id autem
Summopere caveant, ne ipſos numeroſior hoſtis
Cornua protendens forte intercludere poſſit,
Ne ſerie ſeries ſit longior hoſtis eorum,
Ne ſcutum miles faciat de milite, ſed ſe
Qvisqve ſuo fronte oppoſita ſponte offerat hoſti.
Eumqve morarentur, nec dignarentur aperto
Credere ſe campo, ſerieve excedere Flandri,
Impatiens Sveſſona Phalanx ſvadente Garino
Cornipedes qvanto potuerunt currere curſu
Invadunt illos, nec miles it obvius illis
Flandricus, aut motus aliqvod dat corpore ſignum,
Indignans nimium qvod non à milite primus,
Ut decuit, fieret belli concurſu [illegible],
Neve verecundentur, ab his defendere ſi ſe
Prorſus abhorreſcant; cum ſit pudor ultimus alto
Sangvine productum ſuperari à plebis alumno,
Immoti ſtatione ſua: non ſegniter illos
Parcendum ducunt famuli, ſed turpiter illis
Excipiunt ſternuntq; ab eqvis, pluresq; nec illis
Jam perturbatos ſtationem ſolvere cogunt,
Seqve velint nolint defendere, ſicqve ſuperbos
Nobilitate viros & majeſtate verendos
Non puduit demum pugnare minoribus ipſis,

Affici-

Afficiuntq; illos atq; afficiuntur ab illis
Ictibus & plagis; famulisq; deniq; ſpretis
Et genus & proavos Euſtatius à Maqvelinis,
Qvi trahit egregios, ſe contulit æqvore plano
Sæpius ad montem Francorum voce ſuperba
Ingeminans, ſeqvitur Galterus cum Buridano:
Hic de Gviſtella, de Furnis venerat ille.
Flandriniq; eqvites, odium qvibus improba regis
Flandria magnanimi teneris infudit ab annis,
Militibus properant rapido occurſare volatu.
Jamqve perhorruerat lituorum clangor, & omnes
Hinc atq; inde acies commixtæ in fata ruebant.
Harmenſis Michaël clamanti funera Francis
Obviat, & medium forat illius ægidis haſta:
Aſt illum inferius Euſtatius impetit, atqve
Per ſellam, per eqvi coſtas agit improbus haſtam,
Et domini per utrumq; femur: cadit hic, ruit ille,
Vixq; poteſt haſtile ſuis evellere coxis.
Hugo Malaumtes accurrit Remmudesqve
Petrus, qvos ſeqvitur acies Campana, comesqve
Bellimontenſis cum Sacro Cæſarienſi.
Nec mora te Gaucbere tenet dominumq; Morencii
Se qvibus opponunt Flandrorum mille cohortes,
Ferrandusq; ſuis animos dum pugnat adaugens,
Haſtis confractis, mucronibus atq; cutellis
Inſiſtunt, dacisq; ſecuribus excerebrant ſe
Ictibus alternis, & eqvorum viſcera rumpunt
Demiſſis gladiis, dominorum corpora qvando
Non patitur ferro contingi ferrea veſtis.
Labuntur vecti lapſis vectoribus, & ſic
Vincibiles magis exiſtunt in pulvere ſtrati.
Sed nec tunc acies valet idos tangere ferri,
Ni prius armorum careat munimine corpus,
Tot ferri ſua membra plicis, tot [illegible]qve patenis
Pectora, tot coriis, tot gambiſonibus armant.
Sic magis attenti ſunt ſe munire moderni,

Qvam fuerint olim veteres, ubi millia mille,
Una ſæpe die legimus cecidiſſe virorum.
Nam mala dum creſcunt, creſcit cautela malorum,
Munimenq́; novum contra nova tela repertum eſt.
At Michael ſociis tellure juvantibus ipſum,
Se levat, & qvamvis coxam gravet ejus utramqve,
Plaga duplex, commendat eqvo ſua membra recenti
Invento, ut multis aliis, ſeſſore carenti,
Cujus humi dominum proſtraverat Hugo Malaunus.
Aſt Hugonis eqvi Galterus in ilibus enſem
Demittit, peditemq́; facit; pedes ergo pedumqve,
Se greſſu firmans hoſti vicinat, & ictus
Ingeminans ipſum cogit ſe dedere victum,
Cum qvo etiam capitur Buridanus qvi qvaſi ludens
Clamabat, nunc qvisq́; ſuæ memor eſto puellæ.
Tunc Michael illum, qvi mortificaverat ejus
Cornipedem, vulnusq́; duplex inflixerat illi,
Qværit, & inventum rigidis ſic implicat ulnis,
Et galea abſtracta vultum cum gutture nudat,
Qvod via ſit Franci gladio, qvi dum necat illum,
Ut tua nunc ſaltem Euſtati præſumptio ceſſet,
Mortem qvam Francis inclamas, accipe, dixit,
Te perimit Francis ſerio dum fata minaris,
Hujus cauſa necis tibi ſola ſuperbia lingvæ eſt;
Nec te ſervari ſinit ad commercia vivum,
Ut multos alios qvi te moriente ligantur.
Aſt alia dux parte furens Burgundicus, inter
Hoſtiles cuneos agili circumrotat enſem
In Flandros Henoasq́; manu: ſed dum nimis audax,
Fortunæ ſecurus, & hos proſternit & illos,
Oblitusq́; ſui nimium prorumpit in hoſtes,
Admitti gladios doluit vectoris in alvum,
Qvi ruit, atq́; ducem ſecum in tellure volutat.
Cui dum multiplici latus undiq́; malleat ictu
Hoſtilis rabies, aſſunt perniciter alæ
Allobrogum, dominoq́; ferunt in tempore gratum

Valde corpulentus erat.

Subſidium, pars carne nimis ferroq; morantem
Surgere ſuſtollunt, pars pugnat & amovet hoſtem,
Qvi nimis inſtanter illum retinere laborat.
Pars alium qvo ſcandat eqvum perniciter aptat.
Et jam factus eqves reqviem captare rogatur,
Donec ſe modicum recreet flatumq; reſumat.
Immo, ait, amiſſi dum me vectoris in hoſtem,
Dedecorisq; mei memorem calor excitat iræ,
Dedecori decus eſt vindictam reddere noſtro.
† medios
Dixit, & in † medio velut amens ſe jacit hoſtes.
Nec minus audacter Flandrum ruit agmen in illum;
Denſantur cunei Allobrogum, dominiq; ruina
Vectorisq; ſui fieri vult qvilibet ultor;
Tantaq; fit totis pugnantum immixtio campis,
Tam prope ſe inveniunt percuſſi & percutientes,
Qvod vix elongare manum, qvò fortius ictus
Inculcare qveat, ſpatium datur, aut locus ulli.
Qvaq; armatura veſtis conſuta ſupremo
Serica cuiq; facit certis diſtinctio ſignis,
Sic percuſſa patet, ſic interciſa minutis
Pictatiis pendet, dum demolitur eandem
Tunſio crebra nimis clavæ, mucronis, & haſtæ,
Qvod vix à ſociis hoſtes dignoſcere poſſunt.
Cruribus inverſis jacet hic reſupinus harena:
Hic latere obliqvo ruit, alter vertice prono
Labitur, atq; oculis exhaurit & ore ſaburam.
Hic eqves, ille pedes, vinclis ſe mancipat ultro;
Dum perimi magis odit, ibi qvam vivere victus.
Qvadrupedes autem paſſim per rum videres
Exſufflare animas, alii diſrupta per alvum
Exta vomunt, alii procumbunt poplite flexo.
Abſq; ſuis alii dominis diſcurrere, ſeqve
Gmtis ſeſſori cuivis offerre vehendo.
Vix aliqvis locus eſt, qvo non aut corpora ſtrata
Invenias, vel eqvos extrema in morte gementes.
Et qvis erit dignus digne memorare vigorem

Gault e.

Gaucheri comitis, qvo ſummis viribus ille.
† Qviq; illum ſeqvitur armati militis agmen.
Per medias acies, per confertiſſima Flandra † Qvodq;
Millia militia, trifidi tranſivit ad inſtar
Fulminis, imbellesq; velut diſpergit anates,
† Ancipiter qvando atra fames jecur ulcerat ejus. † Ac
Qvoslibet oppoſitos ſibi diſſipat alter Ogerus,
Perq; hoſtes medios mucrone manu ſibi nudo
Ampliat inſtantes, à dextris ſive ſiniſtris:
Obruit hos, iſtos occidit, vulnerat illos.
Inde ſinu facto, miranda ſtrage peracta,
Parte alia rediens ſimili probitate qvirites
Implicat innumeros, qvaſi piſces rete retentos.
Utqve aſcendentes fallit Gaubertus aloſas
Retibus oppoſitis vada ſub piſcoſa Medonta:
Sic facit implicitos eqvites vel fata ſubire.
Gaucherus, vel ſic victori offerre ligandos:
Reſpiciensq; ſuis ex conſocialibus unum.
Eminus innumero proſpexit ab hoſte teneri;
Mox caput inflectens collumq; amplexus † biberi,
Per medias acies iterum prorumpit; at illum, Id eſt, eqvi
Dum ruit, hoſtilis non ceſſat dextra ferire.
Non tamen ille caput aut † ſubrigit ante, † dextram.
Qvam venit ad ſocium; tunc ſe levat, enſeq; ſtricto
Omnes qvi ſocium retinebant ſternit, & illum.
Liberat, & ſecum vivum ſanumq; reducit.
Tunc primum Flandri cœpere timore moveri,
Pondus enim belli totum ſe inclinat in illos;
Non tamen aut campo diſcedere, terga vel hoſti
Oſtentare volunt, tanta indignatio mentes
Obſidet illorum, ſervandiq; ardor honoris,
Ut malint pugnando mori vel vincla ſubire,
Cadereq; & cædi, qvàm ſe fugiſſe notari.
Et dum ſe laxant acies, Flandriq; tepeſcunt,
Hugo Marolides acienſis Gilo per hoſtes
Ferrando medios properi confligere tendunt,

Vulnere qvi læſus jam multo lentius ibat,
Perq; diem totum reqviem non fecerat armis;
Cum qvibus ipſe diu luctatus, deniq; victus,
Forti fortunæ cedens, ſe, ne perimatur
Dedidit; aſt ejus omnes tunc ſigna ſeqventes
Mors inviſa rapit, ubi ſeſe dedere nolunt.
Taliter in dextro † Bellona furebat,
Et ſe Francigenis vultu victoria læto
Pollicitabatur: caſu tamen ante ſecundos
Eventus illis ſe demonſtrabat amaro,
Ut ſit amabilior lætus poſt triſtia finis,
Præteritiq; mali præſtent oblivia riſus.
Interea pugnæ in medio Rex enſe relicto
Fulgurat Othoni oppoſitus, qvi millibus ante
Se peditum triplici firmaverat obice vallum,
Bolonidesq; ſibi ſimili proſpexerat arte,
Inq; chori ſpeciem pedites triplicaverat ipſos,
Ut qvotiens vellet per eos invaderet hoſtem,
Seq; receptaret qvotiens opus eſſet in illis.
Cumq; moram faceret regi confligere nolens
Otho prior, Rex impatiens, dilatio nunqvam
Cui placet, & pugnæ deſiderio nimis ardens,
Theutonicos medio peditum præſumit adire:
Dumq; nimis properat aciem penetrare pedeſtrem,
Mox haſtas haſtata manus configit in illum;
Qvarum cuſpis erat longa & ſubulæ inſtar acuta,
Et nonnulla velut verubus dentata recurvis,
Cuſpidis in medio uncos emittit acutos.
His igitur regem pedites inceſſere telis
Non ceſſant: neqveunt tamen ejus flectere corpus
In dextrum lævum ve latus, vel pellere ſella,
Enſe nec impediunt qvin illos diſgreget ultra
Progrediens, multos ſternens, populosq; trucidans.
Sicq; viam ſibi per medios nihilominus hoſtes
Sternit, ad Othonem properat dum tramite recto.
Donec ei qvidam reliqvis audacior, † inter

† Et videtur abundare.

Pectus & ora ſidit maculas thoratis, & usq;
Qva ligno junctum eſt ferri tranſegit acumen.
Percollare triplex & per thoraca trilicem,
Impulſu valido menti regione ſub ipſa,
Carni contiguum probibens à vulnere ferrum;
Dumq; ad ſe vellet haſtam revocare trahendo,
Reſtitit uncino maculis hærente plicatis.
Viribus ille trahit majoribus, auxiliumqve
Dante ſibi turba prolapſum corpore toto
Ore facit prono terræ procumbere regem.
Sternitur indigno ſtratum regale loco, nec
Strati calce frui ſinitur, qvem calcibus inde
Qvadrupedes, manus hinc contundit barbara telis.
Mox tamen erectum rectis inſiſtere plantis
Vis innata facit, ſed adhuc ſub gutture fixa
Hærebat cuſpis maculis implexa reductis,
Et ſuprema plicis tunicæ ſuper arma nitentis.
Qvam dum Francigenæ retrahunt, hoſtesq; repellunt,
Dumq; paratur eqvus, qvo Rex aſcendere poſſit,
Ecce Otho veniens furibundaq; Theutonicorum
Sævities, regem morti puniſſet ibidem,
Proh ſcelus! & triſti triſtaſſent funere mundum.
Et perimi ſatis à facili potuiſſet ab illis,
Dum jacet éqve ſolo ne ſe levet impedit hoſtis,
Ni Barrenſis eqves feſtinans Francigenæqve
Gloria ſe gentis interpoſuiſſet eisdem;
Qvi proceſſerunt paucis cum rege relictis,
Theutonicosq; coegerunt in fine fateri,
Se vere Francis collato marte minores,
Debeat ut ſuper hoc fieri collatio nulla.
Ut ſaltu Rex præpes eqvo ſe reddidit, ira
Totus inardeſcens, totusq; in limine pœnæ,
Qvam mox infligat pediti, qvi ſtraverat illum, Pediti ſingulare pro plurali collective.
Sævior effectus lapſuq; nocentior ipſo,
Illos in pedites ſtudet exercere furoris
Primitias, ipſi fuerant qvi cauſa ruinæ;

Qvam variis omnes plagis affecit, ut omnis,
Qvi vel forte manum temere præſumpſit in illum,
Mittere, vel ſacrum telis perſtringere corpus,
Corpore truncato Stygias eat exul in umbras.
Pœna diſcat ut hac, qvam ſit temerarius uſus
Pollutis manibus perſonam attingere ſacram.
At lævo in cornu, qvi nulli marte ſecundus,
Bolonides, pugnæ inſiſtit, cui fraxinus ingens
Nunc implet dextram vix ulli bajula, qvalem
In Bacchi legimus portaſſe Capanea cunas,
Qvam vix fulmineo dejecit Jupiter ictu:
Nunc culter vitæ impatiens, nunc ſangvine pugni
Mucro rubens; gemina è ſublimi vertice fulgens
Cornua conus agit, ſuperasq; eduxit in auras
E coſtis aſſumpta nigris, qvas faucis in antro
Branchia balenæ Britici colit incola ponti;
Ut qvi magnus erat magnæ ſuperaddita moli
Majorem faceret phantaſtica pompa videri.
Ac velut in ſaltus ſcopuloſa Bieria ſaltu
Præcipiti mittit ingenti corpore cervum,
Cujus multifidos numerant à cornibus annos,
Menſe ſub Octobri nondum Septembre peracto,
Annua qvando novis Venus incitat ignibus illum,
Curſitat in cervos ramoſa fronte minores,
Omnibus ut pulſis victor ſub tegmine fagi
Connubio cervam ſolus ſibi ſubdat amatam.
Haud ſecus è peditum medio, qvibus ipſe rotundo
Ut caſtro cauta ſè circumſepſerat arte,
Proſiliens volat in Thomam, Robertigenasqve,
Drocarum comitem, Belvacenumq; Philippum,
Bolonides, qvos Francigenis magis omnibus odit,
Ipſius à regno fuerant qvi cauſa fugandi.
Cui latus aſtipat heros Salebericus, Hugo
Bobigena, Arnulphus Audenardenus, & Angli
Militis examen patris minus arma volentis.
Stant contra oppoſitis Thomas Galericius armis,

Gama-

Gamachios Wermosqve ciens, Robertigenaqve;
Pontiniusqve comes Drocenſes atqve Propheros;
Qviq; ſuos factis & voce hortantur, in illos
Haſtis conjectis; ſtrictis mucronibus, amba
Se ſibi continuant acies, repetuntqve viciſſim
Ictus alternos, crudoqve cruore cruentas
Compellunt herbas variare rubore virorem.
Interea Rex Otho manu furibundus utraqve
In Francos, dum cæca ſinit fortuna, ſecurim
Vibrat; dumqve iſtos ſternit, dum vulnerat illos;
Non tamen illorum potis eſt effringere vires,
Terroremqve animis inducere fortibus ullum.
Qvaliter ille Brias Phlegræis horridus armis,
Centenis manibus fidens & corpore grandi,
Terrigenis animos audax audacibus addens,
Auſus cœlicolis bellare Joviqve ſuperno;
Ut vero juſtas ſuperûm regnator in iras
Exarſit, dextram jaculis cœleſtibus armans,
Fulmina pro manuum numero jaculatur in ipſum;
Nec vita vult prorſus eum privare, ſed igne
Cœleſti ambuſtum ſupponit rupibus Ætnæ,
Ignes perpetuos vomiturum fauce ſupina:
Non ſecus in Francos Otho deſævit, eorum
Per medium fruſtra ſperans impunis abire,
Inqve ipſum regem ſimili ſævire flagello,
Qvem circumvallant furibunda millia gentis.
Hic clava horrendus, hic formidabilis enſe,
Hic ſudibus, telis hic dimicat, ille bipenni,
Hic verubus, cultris alter ſubularibus arctas
Scrutatur thorace vias, galeaqve feneſtris,
Qva ferro qveat immiſſo terebrare cerebrum.
Nec minus Othonem pergebat adire Philippus,
Nil aliud cupiens, niſi ſoli poſſit ut ipſi,
Alter ut Æneas, Turno pugnare ſecundo.
Et jam deſtructo primo in certamine vallo,
Haſtigeriſq; viris diverſa ſtrage peremptis,

Per medios equites jam feſtinabat ad ipſum.
Sed neutri ad reliqvum eſt via libera, tam glomerato
Agmine, tam junctis pars utraqve dimicat armis.
Sternuntur plures, ſed ſtrages Teutbonicorum.
Denſior eſt, cum more ſuo Barrenſis in illos
Sæviat, impingvans effuſo ſangvine campos.
Et Petrus Malevecinus, fortisq; Girardus
A ſue cognomen non dedignatus habere,
Cum reliqvis, quorum [illegible]ps vinci neſcia, ſolum
Optat, ut aut vincat, aut pugnando moriatur.
Qvos contra comes Otho furit, cui Tinqvaneburgis
Parebat regio, Gvirardus Randerodenſis,
Et qvo Teutbonicos inter præſtantior ullus
Non erat, aut major membris aut corde Girardus
Hoſtimalis contra Francos emiſſus ab oris,
Qui tanta fama, qui tanti nominis erat,
Ut vix Othonem Saxonia præferat illi.
Innumeriq; alii, qui dum victoria nutat,
Dum vultu fortuna pari blanditur utrisqve,
Viribus immenſis ſolitoq; furore reſiſtunt
Francigenis, nec adhuc rabies Alemanica qvam ſit
Francorum virtute minor, ſe ſcire fatetur.
Aſt ubi Saxonum tandem Rex attigit agmen,
Francigeniq; ſuum viderunt ſe prope regem,
Qvem tanta levitate in eqvum aſcendiſſe ſtupebant,
Theutonicis horror, Francis audacia crevit,
Ejus in adventu fervore calentis & ira.
Ergo reviviſcit pugna, ac ſi nulla fuiſſet
Hactenus; alternis ſternuntur ſtragibus agri:
Sternuntur domini, qvidam ſine vulnere; multos
Et dominos & eqvos lapſu mors tollit in ipſo,
Ut moriens vecto faciat ſolatia vector,
Ne domino amiſſo ſcandi indignetur ab hoſte.
Sunt qui interfectis propriis vectoribus ipſi,
Dum pedibus ſtantes pugnant, qvos caſus eisdem
Errantes offert, in eqvos aſcendere gaudent.

Nec curat, proprio privatus, forte repertus
An ſit eqvus ſocii, cui ſe commendat, an hoſtis:
Tam feſtinanter properant in bella redire.
Hic Longi Stephanus campi dominator, iniqvo
Sidere cui filum jam rumpere Parca parabat,
Cum membris eſſet immenſis, atq; vigorem
Adderet immenſo, vires audacia forti,
Ante ipſum regem multo circundatus hoſte
Obſtantes nunc enſe ſecat, nunc corpora forti
Prenſa manu; qvando ſpatium non invenit ictus,
Hinniſonis depellit eqvis; nunc mixta peremptis
Viva coacervans aliena tabe volutat.
Nunc multos lapſis & ferri pondere preſſos,
Inqve ipſo lapſu fracto qvandoqve cerebro,
Aut collo, aut coſtis, vita ſine vulnere privat,
Et, qvaſi ſe ſoli victoria debeat illi,
Dum deſævit in hos, & ab his ſe vertit in illos,
Nec reqviem capit, & nec ad horam ceſſat ab ictu,
In cerebrum caſu ferrum ſubtile recepit,
Incertum cujus dextra impingente, feneſtras
Per galeæ medias, qvibus eſt ocularia nomen,
Per qvas admittit ocularis pupula lumen,
Qvando nusqvam alias in toto corpore præſtant
Armamenta viam, qva ſtringant vulnera corpus.
Frigore continuo letali membra rigeſcunt,
Hoſtilemqve ſuper ſtragem qvam ſtrinxerat ipſe.
Fundit eqvus dominum, cujus rapit ignea ſurſum
Vis animam, corpus terrenum terra recepit.
At Barrenſis eqves, cum jam ſubjecta cruore
Arva cruentaſſet multo, faſtidit inertes
Et vinci faciles; qvorum ſpreto agmine ſolum
Tendit in Othonem, ſed jam per lora tenebat
Petrus eum Malevicinus, deqve agmine denſo
Fortiter implexis dextris luctante lupatis
Extricare volens turba impediente neqvibat,
Advolat & ſtrictum dat eidem Stropha cutellum.

Pectoris in medio, nec cedere ferrea ferro
Arma volunt, qvibus Otho ſuos munir[illegible]at artus.
Replicat, inq; ictum dextra indignante Girardus
Acrius inſurgit; ſed eqvus cervice levata
Obviat, & caſu venientem ſuſcipit ictum,
Perq; oculum in cerebri medio lethaliter ictus
Se levat, inqve pedes ſtans, ut capra; poſteriores
De Petri manibus ruptis extricat habenis,
Et conſternatus giravit ſe retro, fræno
Caſtigare genas rupto neqveunte ſuperbas;
Dumq; calor plagæq; gravis dolor attonat illum,
Vi rapit à turba dominum: ſed proxima cum mors
Longius ire vetet, terra procumbit, & una
Othonem ſecum moriens in pulvere fundit.
Oſtimarenſis adeſt curſu rapiente Girardus,
Deſcendensq; ſuum domino, vectoris egenti,
Præſtat equum, pedes ipſe manens. ô mira fidelis:
O laudanda fides in milite! ne pereat Rex
Exponit miles ſeſe ſpontaneus hoſti,
Seu victus duci, ſeu morti occumbere certus.
Barrenſiq; auſus concurrere, gnaviter illum
Impedit Othonis fuga, ne impediatur ab illo,
Qvi ſibi jure timens lateri non parcit eqvino,
Dum memor eſt celeri ſolum ſalvare fuga ſe.
Nec curat quantos belli in diſcrimine charos
Negligat, expoſitos cædi mortisq; periclo:
Doctior ad præſens propriam curare ſalutem,
Qvam, certus vinci, fruſtra ſuccurrere victis.
Inſtat enim Guillelmus ei, reqvieq; negata
Jam tenet acer eum per poſteriora toroſi
Arma humeri, galeamq; inter colliq; tumorem
Fortiter infixis digitis, à vertice com[illegible]
Vellere dum vellet, & g[illegible] ferro:
Ecce piloſus adeſt comes & Gvirardus & Otho
Tinqvaneburnites, & quem Tremonia miſit,
Et numeroſa manus Saxonum, qui fugientem

Conſociant, dominiq; fugæ ſolatia præbent,
Ut ſociatus eis habeat minus ipſe pudoris.
Hi ſe Guillelmo objiciunt. ſocialibus omnes
Auxiliis, nec mille uni pugnare pudebat.
Quem quia non poterant equitem ſuperare, per ejus
Ilia vectoris gladios in viſcera mergunt,
Vixq; manu ipſius dominum eripuere tenaci,
Qui rurſus mandare fugæ ſua terga ſtudebat.
Aſt illi Guillelmum obeunt, unumq; putabant
De facili peditem tam multo milite vinci.
Ille autem pedes in medio veſtigia firmat,
Seq; habet inter eos irati more leonis,
Nunc cultro, nunc enſe furens, nec ſe pedes illis
Exhibet audacem minus, aut virtute minorem,
Quàm ſi ſtaret equus, tanta levitate catervam
Circumvallantem ſe prociter impetuoſas
Illorum rabies animoſo robore frangens.
Cumq; diu ſolus ſe defendiſſet ab illis,
Et per circuitum multos ſtravisſet eorum,
Succurſurus adeſt illi Galericius heros,
Cumq; illo pedites duo millia robore fortes,
Inſtructiq; armis, dominoq; per omnia fidi;
Quos cum militibus decies ſex aſſociari
Ex omni ſibi gente ſua curaverat ipſe.
Nec mora Barrenſis in equum conſcendit, eoque
Dimiſſo cuneus, modo qui circumdabat ipſum,
Laxatur, repetuntq; fugam haud indemniter omnes.
Nam ſummi inter eos Otho comes atq; piloſus
Corradus Waphalus, Guerardus Randorodenſis
Cum multis, alios qui nobilitate præibant,
Sponte manus in vincla dabant, ipſiq; teneri
Vincirіq; orant potius quam perdere vitam.
Franci etenim tantis inſtabant cædibus ipſis,
Quod quicunq; fuga neglecta forte reſiſtens,
Dedere ſe vel pro vita ſupplicare moratur,
Confeſtim quàm ſit guſtatio mortis amara

Sentit, & ingreditur ſedes novus hoſpes Avernas.
At procul hinc acies in lævo prælia cornu
Æqvis miſcebant animis, & utriqve pari ſe
Impendebat adhuc parti fortuna favore.
Sangvineis Bellona rotis utrosqve pererrans,
Tincta cruore manus veſtes, & pectus & arma,
Effuſosqve avida ſorbeſcens fauce cruores
Millia mille neces & vulnera ſpargit ubiqve,
Speq; ſui incerta partem ſuſpendit utramqve,
Caſtra ſuper dubiis victoria dum volat armis.
Sed cunctata brevi divino numine vultum
Mutat, & in Francos totum fluxiſſe volatum
Gaudet, & adverſa penitus ſpem tollere parti.
Nam Belvacenſis ut vidit Epiſcopus Angli
Germanum regis, cui cum ſit viribus ingens
Angligenæ longo dederant agnomen ab enſe,
Sternere Drocenſes & damnificare freqventer
Cæde ſui fratris acies dolet, utqve tenebat
Clavam forte manu, ſic illum diſſimulato
Præſule percuſſit in ſummo vertice fracta
Caſſide, qvod ſterni tellure coegit eundem,
Corporis & longi ſignare caractere terram.
Et qvaſi celari facti tam nobilis auctor
Poſſit, neve qveat præſul gerere arma notari,
Diſſimulare ſtudet qvantum licet, atqve Johanni,
Servit adhuc patrum cui jure Nigella ſuorum,
Hunc vincire jubet, & ſumere præmia facti.
Sic plerosq; alios clava ſternebat eadem,
Militibus ſuper hoc titulum palmamq; reſignans,
Accuſaretur operam ne forte ſacerdos
Geſſiſſe illicitam, cui nunqvam talibus interſ
Eſſe licet, ne cæde manus oculosq; profanet.
„ Non tamen eſt vetitum defendere ſæpe ſuosqve,
„ Dum non excedat poſitos defenſio fines.
Angligenæ dominum poſtqvam videre ligari,
Nimirum attoniti qvos [illegible] donaqve Bacchi

Dulcius alliciunt, qvam duri munia Martis,
Se campum nudant, fugiuntq; per avia ſparſim,
Qvo fuga præcipites, qvo mixto horrore timori
Caſus agit, ſociumqve fugæ Bolonicus Hugo
Se facit illorum, nec eum fugiſſe pudebat.
Qvi modo præ cunctis bellum affectabat, & ipſum
Bolonidam irridens timidum infidumqve vocabat,
Qvod diſſvaderet pugnandum, nec fore tutum
Diceret in plano vires opponere Francis,
Qvorum virtutes, qvorum bene noverat actus:
Tu fugies, ajens, lepus ut fugitivus; ego autem
Aut interfectus aut paſſus vincla manebo.
Hac ergo Ardanidæ, longi Saxones ab illa
Parte fugæ intendunt, Waphali cum Teutbonicorum
Millibus inde abeunt, hinc ſe Brabancio curſu
Subducit Francis, hac Flandricus, Anglicus illac;
Nec reperire dolent aliqvas per plana latebras,
Cruda qvibus lateant ſaltem dum vulnera ſtringant,
Horrendi ſaltem dum tranſeat hora furoris,
Dum ſatur ad loculi gladius velit ora reverti,
Dum Franci modica ceſſent à cæde vel hora,
Qvi perſiſtebant hos cædere, funibus illos
Innodare ſuis, qvibus ipſi Francigenarum
Impete ſub primo dextras arctare putarunt.
Cumqve latus belli fuga jam nudaſſet utrumqve,
Stabat adhuc peditum media ſe ſepe recepiens
Bolonides, nec ſævus adhuc ceſſabat amica
Damnificare ſuo cognataqve pectora ferro.
Hoſtis amicorum, patriæq; exoſus alumnos,
Nec patrii dulcedo ſoli, nec ſangvinis ulla
Communis pietas, nec amica vincula carnis,
Nec regi & domino juratio præſtita dudum,
Mollierant diram fundendo à ſangvine mentem:
Nec vinci à qvoqvam virtus effrena ſinebat,
Et cuicunqve manum vinciſſet victor abibat;
Tam caute, tam ſe prudenter adebat in armis,

Tam liquido Francis traxiſſe parentibus ortum.
Belligerando ipſum probitas innata probabat;
Degeneremq; licet tibi culpa effecerit ipſum,
Non tamen iſtius pudeat te Francia culpæ,
Nec facies ſuper hoc rubeat tua, non modo primum
Incipiunt partus parientibus eſſe pudori.
» *Sæpe fit ut pariat pravos bona mater alumnos,*
» *Et † male ſæpe parens ſanctos alit ubere natos.*
† mala. *In peditum vallo totiens impunè receptus*
Nulla parte comes metuebat ab hoſte necari.
Haſtatos etenim pedites invadere noſtri
Horrebant equites, dum pugnant enſibus ipſi,
Atq; armis brevibus, illos vero haſta cutellis
Longior & gladiis & inextricabilis ordo
Circuitu triplici murorum ductus ad inſtar
Caute diſpoſitos non permittebat adiri.
Quæ Res ut Regi patuit, ter mille clientes
Haſtis armatos in eqvis emiſit in illos,
Ut perturbatos ſtationem ſolvere, ſeq;
A tam perplexa faciat laxare corona:
Exoritur clamor nimius ſtragesq; cadentum,
Armorumq; fragor audiri non ſinit æris
Clangentis ſonitum, cadit omne in vulnera vulgus,
Quo ſe Bolonida ſterili vallaverat arte,
Dum putat in vanum Francis illudere ſolus,
Ipſe quibus pugnare aliis fugientibus audet.
Nec vitam dignare fugæ dignatur inerti.
Nil miſeros longa arma juvant, nil dacha bipennis,
Nil comes ipſe ſuum neqviens defendere vallum.
» *Nil privare poteſt virtutem fine cupito.*
» *Sola eſt qvæ ſuperat finaliter omnia virtus:*
» *Cui vis nulla vel ars roburve in fine reſiſtit,*
» *Omnia ſuppeditat, ſupereminet omnibus una.*
Hæc Francis ſemper comes eſſe domeſtica gaudet,
Hæc Francos in fine facit gaudere triumpho.
Omnes interimunt, omnes in tartara mittunt,

Digitized by Google

Bolonidamqve ſuo diſcludant prorſus aſilo.
Ille autem, ut totos fugientibus undiqve campos
Fervere conſpexit, & vix ſupereſſe decem ter
Ex eqvitum peditumq; omni legione ſuorum,
Ne vel velle capi, ſeu vinci ſponte, putetur,
Francigenas ruit in medios; qvem qvinq; ſeqvuntur
Vix ſocii, reliqvos cingentibus undiq; Francis,
Qvoqve ligarentur ſpatium vix dantibus ipſis.
Et qvaſi ſolus eos jam vincere debeat omnes,
Tanqvam nulla die geſſiſſet prælia toto,
Viribus & niſu toto furibundus in illos
Sævit, & ad regem medio feſtinat eorum,
Vitam non dubitans ejus pro morte paciſci,
Affectansqve ſimul illo moriente moriri.
Ibat forte pedes Petrus, cui nomen & ortum
Inſignem Turella dedit vectore perempto,
Dum nimis hoſtiles audet prorumpere turmas.
Qvi fieri miles & origine dignus & actu,
Charus habebatur & clarus regis in aula.
Hic cum Bolonidem bellum renovare videret
Et conferre manum, nec adhuc [illegible] velle,
Immo renaſcenti virtute reſiſtere multis;
Feſtinans acceſſit eò, lævaqve levavit
Tecturam, ſumbus qvæ latis ferrea latam
Ventrem velat eqvi, teneroqve ſub ingvine dextra
Mucronem impegit & eqvi vitalia rupit,
Enſeqve retracto lato manantis hiatu
Infecit virides aſperſio ſangvinis herbas.
Qvo viſo qvidam fidis ex ejus amicis
Advolat, & comitem prenſis ardenter habenis
Invehitur dictis & amico famine in ipſum,
Qvi nolente Deo fugientibus undiqve cunctis
Staret adhuc ſolus victores vincere certans
Procurans proprio ſibimet ſuſpendia facto,
Non metuens merita ſe præcipitare ruina,
Qvam leve cum reliqvis poſſet fugiendo cavere.

Talia

Digitized by Google

Talia proſequitur, & eum per frana ſeorſum
Nolentem retrahit, ut eqvo mandare novato
Terga fuga faciat, cui tota mente reſiſtit
A bello neqviens animum revocare ſuperbum:
Malo, inqvit, ſalvo vinci pugnando pudore,
Vincere qvam fugiens; vitam poſtpono pudori,
In bellum redeo qvicqvid mihi fata minentur.
Dixerat, at vernis jam ſe laxantibus ultra
Stare neqvibat eqvus, tum Condunita Johannes
Adveniens cum fratre ſuo Qvanone, freqventes
Ingeminant ictus comiti cava tempora circum,
Cumq; ſuis ipſum vectore & milite pronis
Verticibus ſtravere ſolo, jacuitq; ſupinus
Ipſe comes preſſa ſub eqvino pondere coxa.
Dumq; ligant fratres comitem, venit ecce Johannes,
Cum verare nomen habens a robore verum,
Qvi comitem, velit aut nolit, ſe dedere cogit;
Dumq; moraretur à terra ſurgere fruſtra
Auxilium expectans, & adhuc evadere ſperans,
Affuit è famulis Electi garcio qvidam
Ipſum pracedens, Cornutus nomine, fortis
Corpore, mortifero horrebat cui dextra cutello,
Hic ocreis ubi ſe jungit lorica, volebat
Immiſſo comiti vitalia rumpere ferro:
Sed thorax ocreis conſuta patere cutello
Indiſſuta negans Cornuti vota fefellit.
Circuit, atq; alias ſe garcio vertit ad arces,
Cornibus amotis, balene, & caſſide tota,
Ingenti faciem nudatam vulnere ſignat.
Jamq; parabat ei guttur reſecare, nec ullus
Arcet eum, qvin mox occidat ſi qveat illum:
Oppoſita tamen ipſe manu comes obſtat, & ipſe
Qvantumcunq; poteſt mor[illegible] laborat.
Sed rapido curſu veniens Electus abegit
Ipſius à jugulo ferrum, famulúq; repreſſit
Ipſe ſui dextram; qvem cum noviſſet, ad ipſum

Digitized by Google

Exclamat comes: O ne ſic Electe necari
Me bone permittas, ne me patiaris iniquo
Sidere damnari, ne garcio funeris auctor
Gaudeat eſſe mei, melius me Curia regis
Damnet, & infligat merui quam incurrere pœnam.
Dixerat. Electus è contra taliter illi:
Non morieris, ait; Sed cur ita ſurgere tardas?
Surge citò, regi jam præſenteris oportet.
Hæc dicens terra nolentem ſurgere caſum
Cogit, & aſperſum vultus & membra cruoris
Flumine, vix in equum ſua membra levare valentem,
Cum magno tollit plauſu, vix deniq; victum,
Atq; Nigellenſi dat eum ſervare Johanni,
Qui gratum regi munus præſentet eundem.

LIBER DUODECIMUS.

MATERIA DUODECIMI LIBRI.

Partitur prædas duodenus. Corde benigno
Rex Comitem recipit, graviterq; redarguit ipſum.
Gaudia regali referuntur ubicumq; triumpho.
Mors optata nimis trahit in ſua jura Johannem.
Simonis indigno triſtatur funere mundus.
Petrus Amalricum Britonum dux Marte triumphat.
Territat ignivomus Francorum corda cometes.
Rex obit, unde dolent omnes, in gaudia luctum
Convertunt regis miracula ſanctificati:
Et regni novitas, Lodovico cœlitus uncto.

FRancorum gladios nimia jam cæde rubentes
Vix foruli agnoſcunt, quosq; emiſere nitentes
Tabo ſordenti mutatos pene repellunt.
Jam deſunt reſtes, jam deſunt vincla ligandis,
Turba ligandorum numero præit ipſa ligantes.

Jamq; parante ſuam luna producere bigam
Solis ad Oceanum curvo qvadriga rotatu
Ibat, & ejus eqvi laxo temone diurni
Non procul antidotum gaudebant eſſe laboris,
Qvos expectabat gremio refovere tepenti
Thetis ovans, poteratq; via jam meta videri,
Qva placide ſperant ſe commendare qvieti.
Protinus in reditum litui ſua claſſica mutant,
Et revocant ſparſas tonitru leviore catervas,
Signa revertendi grato revocamine lantes.
Tunc demum licuit Francis inſiſtere p 'e,
Et ſpoliis armisq; hoſtes ſpoliare jace es.
† dexterius *Iſti præda placet † dexterrius, arduus illi*
Runcinus caput ignoto dat fune ligandum.
Hi neglecta legunt per campos arma, nitentis
Prædo fit hic clipei, gladii vel caſſidis ille.
Hic ocreis contentus abit, lorica fit illi
Præda placens, veſtes & tegmina colligit alter:
Fortior; & ſortis magis eſt obnoxius ille,
Sarcinulatorum qvi prædo meretur eqvorum
Eſſe, vel abſconſi forulis prægnantibus æris
Aut carpentorum, qvæ primum Belga putatur
Carpentaſſe ſibi, cum regna coercuit olim,
Aurea vaſa qvibus & non temnenda ſupellex,
Et multo Serum ſudata labore latebant
Veſtimenta, peregrinis regionibus ad nos,
Qva deferre ſolet animi mercator avari
† quacunq; *Multiplicare ſtudens ex re † qvemcunq; lucellum.*
Unamqvamq; rotis camera intervecta qvaternis
In nibilo patitur thalamo differre ſuperbo,
Qvo nova nupta novum ſibi vult hymenea parari,
Vimine tam nitido ſplendet contexta, patentis
Tot res ventre capit, tot edulia, tot pretioſos
Ornatus, ſpoliis tot ſufficit una vehendis,
Ut vix ſufficiant jumenta bis octo trahendæ.

Qvem ſuper auratis aqvilam ſuſpenderat alis,
Cogitur innumeras in ſe ſentire ſecures,
Fragminibusq; dolet ignis cibus eſſe minutis;
Nec ſaltem ut ſuperent faſtus veſtigia mortis,
Cumq; ſuis pereat damnata ſuperbia pompis.
Aſt aqvilam fractis reparatam protinus alis
Rex hora regi Frederico miſit eadem;
Hoc ſciat ut dono faſces, Othone repulſo,
Jam nunc divino tranſlatos munere in † ipſam.
Continuò ſpoliis ornatus morte propinqva
Cœtus ovans in caſtra redit, regiq; ſuperno
Gratus agit grates grato rex corde, tot hoſtes
Qvi tam propitio dedit illi vincere nutu,
Fiat & ut tantæ memor ætas poſtera palmæ
Sylvanectenſis extra urbis mœnia cellam
Condit, & imponit illi Victoria nomen,
Qva largis dotata bonis ſe canonicali
Religione regens Abbatis gaudet honore,
Conventusq; ſacri qvos de Victoris ovili
Angelico aſſumpſit regis prudentia dignos
Commendare Deo ipſius populiq; ſalutem,
Moribus inſignes, mundum carnemq; peroſos,
Per qvæ ſola duo nos improbus allicit hoſtis;
Hisq; triumphatis levis eſt cum Dæmone pugna,
Cum nil vincendum niſi ſola ſuperbia reſtet.
O pietas, ô mira fides in rege! quis unqvam
Rex Hebræorum, quis princeps, qvis populi dux
Tanta pace animi, tanta pietate refulſit,
Ut non puniret capitalem protinus hoſtem,
Majeſtate reum læſa, dominiq; peremptor
Qvi fieri voluit, & perductarus ad actum,
Si licuiſſet, erat conceptum mentis iniqvæ?
Vaſallo infido voluit rex fidus haberi,
Qvi ſervare fidem juratam noluit illi,
Qvem licitè poterat qvovis extingvere letho,

† ipſum.

Unde quidam dicit:
Cum bene pugnaris, cum cuncta ſubacta putabis,
Qvæ nos infeſtat vincenda ſuperbia reſtat.

Hæc eſt pœna parricidæ, claudebatur in ſacco cum ſimia, gallo, & colubro, & deinde jaciebatur ſic in fluvium.

Cui debebatur culeus & ſimia, culpam
Rex pius indulſit; pro pœnis præmia, pacem
Pro bello, vitam indigno pro morte rependens,
Quinetiam verbis pavidum ſolatur amicis.
Ne paveas, fido ſac vixeris amodo corde,
Flagitiiſq; novis me non accenderis in te,
Aſſiſtes lateri noſtro non ultimus; immo,
Quam prius extiteris, mihi charior efficieris.
Tu tibi tu caveas recidiva labe relabi
In laqveos, ſimileſq; iterum patrare reatus,
Ne tibi deterius poſſit contingere, neq;
Indignum omnino clementia noſtra repellat.
Sic ait, & vinclis ſervari juſſit honeſtis.
Poſt triduum verò, rege exiſtente Bapalmis,
In reditu à bello, fuit illi fortè relatum,
Neſcio qvo retegente, dolos miſiſſe latenter
Othoni comitem poſt bellum veſpere ſero,
Et regi & regno præjudicialia ſcripta.
Qvo mox comperto nimiùm commotus in iram
Subjecto terrore ſonos rex exit in iſtos:
Tu genitorq; tuus corrupti munere dudum
Anglorum regi Henrico faviſtis, & in me
Natalisq; ſoli concives arma tuliſtis,
Qvi rex veſter eram, cui vos feudaliter ambos
Jure ligabat honor comitatus, militiaris
Cingula qui dederam tibi primitialia juris,
Pace reformata nos inter, poſtea pacis
In præjudicium poſt patris fata tui, me
Bello impugnaſti renovato, rege parentis
Richardo poſt fata ſui mihi bella movente.
Qvo mox extincto factus mihi denuo amicus,
Uxorem tibi jam cum gratia noſtra dediſſet,
Bolonia toto comitiſſam cum comitatu,
Non multo poſthac elapſo tempore factum eſt,
Ut ſimul à nobis comitatus qvinq; teneres,
Et tua nata mei conjunx eſt facta Philippi;

Eſt & facta tui neptis mea Simonis uxor.
Sic mihi te donis, ſic te per chara ligabam
Pignora, te contra ne me ſcrupuloſa moveret
Suſpicio, ad vomitus ſolitos ne forte redires,
Cum ſe perverſi facilè in conſueta revolvant.
His tamen ingratus cuncta hæc à mente relegans,
Proq; bonis mala retribuens, me ſponte relicto,
Cum membris Belial, qui pacem odere Deumq;,
Neqvitiæ fœdus, patriæ deſertor, iniſti;
Complicibusq; tuis connivens in caput iſtud
Conjuratus eis ſicarius arma tuliſti:
Cumq; tibi hoc totum ſolita pietate remittens
Immeritam merito vitam pro morte dediſſem,
Auſus es exacto vix veſpere nocte ſeqventi
Poſt bellum renovare dolos, mentiſque venenum
Inſtillare notis, ſcriptoque retexere fraudem,
Othoniſque animum prece ſollicitare doloſa,
Ut bellum renovet, neq; impugnare retentet.
Talis es, & maculis macules cum talibus orbem,
Qvamvis indignus ſis amodo vivere, vitam
Non tamen amittes, jugique in carcere vives;
A ſcelere ut ſaltem dum ſis in compede ceſſes.
Et ſi mente neqvit propelli prava voluntas,
Conſveto ſaltem manus impediatur ab actu,
Affectuque ſuo careat ſuggeſtio linguæ.
His dictis, neqve quid contra mutire potuit
Conſcia mens ſceleris, aut reſpondere ſinebat,
Mox incluſit eum ferrata in turre Perona,
Compedibus vinctum geminis, brevibusqve catenis,
Servarique jubet poſito cuſtode fideli
Milite ſub decimo Gvillelmo Pruniacenſi.

Regis & Anglorum Drocenſis fratre recepto
Turris honoratur, ut patri reddere natum
Qvandocunq; ſuo cupiat pro fratre Johannes,
Nanneti inſidiis qvem circumvenerant, & mox
Cum ſociis vinctum bis ſenis trans mare mittens

Jam cuſtodierat in carcere tempore multo.
Hoc tamen ille diu concedere diſtulit, ut qui
Semper erat cum fratre ſuum genus omne peroſus,
Egregioſq; indigna pati malebat ephebos,
Exeat à pœnis quàm commutatus uterq;.
Aſt alios comites Waphalum, cum Radorodenſi
Tynqvaveburgenſi, Othonem comitemq; piloſum,
Ingenuoſq; viros, proceres, equiteſq; minoris
Nominis innumeros diverſa per oppida regni
Servari mandat rex ob commercia cenſus,
Propria prout redimi ſinat unumquemq; facultas
Largiter indulgens, quicquid natura vel uſus
Nobilium-ve petat ſibi conſuetudo virorum,
Nulla ut perſonis vel honori injuria fiat.
At Ferrandus equis evectus fortè duobus
Lectica duplici temone vehentibus ipſum,
Nomine quos illis color æquiparabat ut eſſet
Nomen idem comitis & equorum, Pariſianis
Civibus offertur, Lupra claudendus in arce,
Cujus in adventu clerus populuſq; trophæum
Cantibus hymniſonis regi ſolemne canebant.
Tunc patuit Ferrande tibi Pythonicus error,
Compulit in vanum qui te ſperare, quòd urbs te
Exceptura foret magno regalis honore.
» Lege quidem fati non eſt lex æquior, æque
» Omnia judicio Deus ordinat, æquius iſta
Sorte nihil, quod eos voto conformis eorum
Sors ligat in villis, quos Otho ſpoponderat illis,
Quaſq; daturus erat jurati fœdere pacti,
Lætificaſſet eum pede ſi victoria dextro;
Fitq; ut quiſq; loco tormentis ſerviat illo,
Cui dominaturum cupida ſe mente putavit.
Fitq; locus pœna qui ſperabatur honoris,
† Committatq; ſpei confuſio gaudia luctu. † Commutatur
Agmina Pompejus olim piratica fregit,
Et Mithridatem nato mediante ſubegit

Cum.

Cunctantem ſumpto mortem accelerare veneno:
Ne ſub Romanis natum regnare videret,
Vel nato efficeret ipſum ſors dura minorem.
Poſtmodo regna ferè peſſundedit omnia Roma,
Qua mare trans Græcum pars tertia continet orbis.
Cæſar poſt Gallos, poſt plurima regna labore
Conquiſita gravi, quibus imminet occiduus Sol,
Latè dilatans jus imperiale per orbem,
Terga licet flavis oſtenderit ipſe Britannis,
Pompejum vicit, ut magno major, & omni
Prælatus capiti princeps foret unicus orbis;
Ut dominaretur ſuper omnes Roma ſub ipſo:
Roma tamen neutri ſic exultavit eorum,
Nec tam lætifico cecinit Pæana canore,
Intraturo in equis Capitolia quatuor albis,
Francia quàm celebri poſt conſummata Bovinis
Bella, ſuo exhibuit feſtum ſolemne Philippo.
Nec tam magnificos meminit jubilaſſe triumphos,
Poſt ſed cum Titus & Veſpaſianus Helyam
Funditus everſa, temploq; in plana redacto,
Jure tibi Judæa locum gentemq; tulerunt;
Qui candelabrum, tabulas, & fœderis arcam,
Et Domini menſam cum multo pignore ſancto
Procuraverunt Romanis addere gazis,
Atq; Aaron virgam, quæ cum foret arida prorſus
Frondens, & ſubito produxit amygdala flores,
Virginis intactæ typicans nova gaudia partus,
Semper & in ſervos pretio venundare vili,
Teq; tuumq; genus & in omnem ſpargere ventum,
Sic peccata Deo tua caſtigante per ipſos.
Hanc tibi finalem meruit calvaria pœnam,
Qua præſumpſiſti noſtrum crucifigere calvum.
Hanc præſignavit urſorum irriſio facta
In pueros Bethlehem ſancto convitia vati
Dum faciunt, calvumq; vocant: hæc omnia dudum
Ora Prophetarum tibi præcinuere tuorum,

id eſt, Hieruſalem ſic dicta ab Elyo imperatore qui eã reædificavit.

Ne

Ne vel neſcires qvantum peccare parares,
Qvantave tam diros ſeqveretur pœna reatus.
Peccaresqve minus ſaltem formidine pœnæ,
Ingrueretqve minor peccato pœna minori.
Sola dabat plauſus in tempore regibus illo
Roma ſuis, nec cum aliis erat urbibus ulla
Aut Romanorum ſaltem exultare trophæis,
Aut ſumptus aliqvos illorum impendere pompis.
Nunc qvocunqve loco lati patet area regni,
Oppida qva tot habet, in ſe tot caſtra, tot urbes,
Tot ſceptris dignos Comitatus, totqve Ducatus,
Qva tam multa ſubeſt patribus provincia tantis
Jura diœceſibus, qvorum unusqvisqve miniſtrat
Pluribus, annueras dictans edicta per urbes;
Qvælibet urbs, vicus, caſtellum, pagus eodem
Exigit affectu communis gaudia palmæ,
Et ſibi dat proprium commune qvod omnibus extat,
Ut generalis eat loca per ſpecialia plauſus,
Et ſimul una ferat victoria mille triumphos.
Nil toto ſonat in regno, niſi plauſus. ubiqve
Omnis conditio, fortuna, profeſſio, ſexus,
Ætas hymniſonis intendunt cantibus, omni
Gloria laus & honor regi cantatur ab ore.
Nec ſolum cantu vel geſtu corporis, ardor
Exprimitur mentis; verùm per caſtra, per urbes,
Claſſica, per vicos reſonant, ut multiplicato
Concentu majore ſono ſe vota revelent.
Neve putes illos expenſis parcere, miles,
Civis, villanus, radiant in murice, nullum
Indumenta tegunt niſi ſammi, byſſus, & oſtrum.
Ruſticus ornatu dum fulget in imperiali
Se ſtupet, & ſummis componi regibus audet;
Ex habitu tantum ſibi mens præſumit, ut ipſum
Eſſe hominis veſtis mutare aliena putetur.
Nec ſatis eſt ulli ſociis par eſſe nitore,
Si nulli è multis aliqvo præfulget amictu,

Sic ſibi concertant præcellere veſtis honore.
Cerea non ceſſant per totam lumina noctem
Cunctorum in manibus tenebris clarere fugatis.
Ut nox in faciem converſa repente diei
Tantis luminibus tanto fulgore dieſcens,
Stellis & lunæ, nil vobis debeo, dicat.
Talia per cunctas attollere gaudia villas
Sola quidem populos dilectio regis habebat.
Pariſius verò præ cunctis urbibus addit
Plauſibus & jubilis & lætitiæ generali
Sumptus majores, & delectabiliori
Ludos exſequitur ſtudio celebresq; choreas,
Præcipuè quos Palladii dulcedo laboris
Allicit alma ſequi vitæ documenta beatæ,
Plenius & multo ſe ſplendidiore paratu
Accingunt, palmæ ut feſtum regalis honorent,
Perq; dies octo totidemq; celebria noctes
Gaudia continuant, & eò devotius inſtant
Lætitiæ, quò rex magis eſt dilectior illis,
Cujus eis cum pacis præſtante quietem
Securi Cyrrha dominis Nyſæq; fruuntur,
Solius ut ſtudium circa vexentur eorum
Pectora diverſas non admittentia curas.
Pax erat in toto populis gratiſſima regno,
Rexq; gubernabat regnum, populumq́; paterno
Affectu, cunctos & amans, & amatus ab illis,
Nulli damnoſus, nulli gravis, omnibus æquus,
Omni præcipuè cleri protector ab hoſte;
Sicq; benignus erat, quod amico pacis amicos
Corde fovens malefactores puniret acerbè.
Unde vocabatur omni reverenter ab ore
Cleri rex, patriæ pater, Eccleſiaq; columna:
Nec ſciri poterat mage diligat an populum rex,
An regem populus, & erat contentio dulcis
Inter eos ſuper his, uter utri charior eſſet,
Quem penes alterni vis eſſet major amoris,

Tam puro nexu dilectio colligat ambos.
Jamqve Bovinei poſt belli tempora qvartus
Annus erat, cum rex poſt tot patrata per ipſum
Crimina privatur regno vitaqve Johannes,
Pellitur à patria trans Humbri flumina longè
Damnatus cleri populiqve examine juſto.
Nam proprio fuerat genitori occaſio mortis,
Proditor & fratris, interfectorq; nepotis
Illo qvi fuerat ad regnum juſtior hæres.
Sublimare loco cujus gens Angla volebat,
Te Lodovice, ſuum tibi patre negante favorem;
Pontificis nolens offenſam incurrere ſummi,
Qvi nitebatur relevare ad ſceptra Johannem.
Sic igitur regni privatus honore Johannes,
Atqve ſui juxta prænoſtica nominis, expers
Omnino terræ, tandem malefactor haberi
Ceſſat, ſic q; malos mors denique terminat actus.
Cui mox Gvalo vicem qvi patrum patris agebat
Ipſius prolem Henricum ſuccedere fecit,
Qvi cum vix annos bis qvinq; ætatis haberet
Ungitur, & Papa per juramenta ligatur,
Subditus ut ſit ei ſemper ſolvatq; tributum,
More ſui patris ab eodem ſceptra tenendo.
Non minus hoc ipſo ſub tempore reprobus Otho
Brumſii ægrotans tam longo anathemate demum
Abſolvi meruit, & amara reconciliato
Corporis atq; animæ conſortia diſſociat mors.
Non multo poſthæc Simon, (magis unde dolendum,
Martyris in palma ratio niſi flere vetaret)
Inclytus ille comes, Tholoſanam dum obſidet urbem,
Qvæ fidei noſtræ contraria ſuſcipiebat
Hæreticos, nec adhuc peſtes evitat eorum,
Raptus ab hac ſubito lachrymarum valle beato
Martyrio ad ſedes meruit migrare supernas,
Gaudia Martyribus addens, concivis eorum
Factus, ubi æthereâ cum Chriſto regnat in aula.

Viſio cujus eum ſic paſcit ſola, quòd ipſo
Dum ſemper fruitur nunquam faſtidia ſentit.
Cujus ab interitu valde pars catbolicorum
Infirmata dolet, & pars adverſa ſuperbit.
Sed nec Amalricus, ejuſdem nobilis hæres,
Patris onus ſubiens, ætate inſufficienti
Tot contra fortes ſolus pugnare valebat.
Tunc rex magnanimus pereunti in partibus illis
Compatiens fidei, pietatis ſemper abundans,
Viſceribus, ſuper afflictos tam grande periclum
Antidotare volens, ad ſola ſtipendia fiſci
Sexcentos equites, & millia dena clientes,
Armis inſtructos, animoq́; & corpore fortes,
Miſit Amalrico ſuccurſum in tempore gratum;
Et ſic ad tempus vis hæreſiana repreſſa eſt,
Catholicusq́; vigor etiam nunc prævalet illic.
*Elapſis poſthæc annis * penè duobus*
Multos turbavit usq́; ad meditullia regni
Emergens ſubito diſcordia particularis,
In Britonum regione maris qua littore Thetis
Orbis terrarum & regni confinia finit.
Nec patet ulterius quicquam, niſi pondus & aer, Theologicè cognoſcitur
Qui quantum pateant ultra nullatenus ulli
Noſſe datum, nulli ſatis indagabile factum eſt.
Expediens nempe eſt, licet id ſcit ſcibile paucis,
Bellorum motus etiam patientibus ipſum,
Cum Deus in toto ſine cauſa nil agat orbe,
Nil fieri faciat quod non aliquos ferat uſus:
Qui, cum cauſarum ſit cauſa immobilis ipſe,
Fixas mobilibus cauſas dat rebus ineſſe;
Qui mala quæ patimur noſtrum convertit in uſum,
Elicit & nobis ex noſtris commoda damnis:
Qui facit ut bellum patientibus utile fiat,
Ne vitiis alimenta quies diuturna miniſtret,
Occupet & nimio torpore ignavia mentes.
Nam virtus exercitium, quo creſcere poſſit,

„ Semper amans, capit ex ipſo crementa labore,
„ Præſentiq; malo noſtri ferrugo reatus
„ Levius excoqvitur, ad tempus ut erudiat nos
„ Pœna brevis, multoq; minor qvàm flamma gehennæ,
„ Qvæ ſine fine reos pœnis diſtringit amaris.
Turbandæ pacis occaſio prima fuerunt
Britigenæ comites Conanus cum Salomone:
Juſta tamen belli fuit illis cauſa movendi.
Nam Britonum dux Petrus eos ſpoliarat avitis
Fortior ipſe bonis, nec eis dimiſerat, unde
Caſtigare famem frigusq; repellere poſſent;
Qvi fuerant nati dominari pluribus, alto
Sangvine progeniti, factis & nomine clari.
Nec minus eſſe, pater qvod dux in parte fuiſſet
Juſtus eis, qvoniam multa ipſi forte tenebant,
Qvæ potius dux debuerat de jure tenere.
Sed vir gente potens, & eisdem fortior armis,
Indignante ferens animo ſibi juſta negari,
Subripuit cum jure ſuo ſibi jus alienum:
„ Nec ſervare modum novit vis effera, qvando
„ Omnia dat forti, qvi jus negat, arma tenenti.
Abſtulit ergo viris totum, patriaq; fugavit
In nemora & valles, deſertaq; luſtra ferarum.
Qvi qvotiens poterant illi dare damna ſuisq;
Pluribus adjuti ſociis, abducere prædas
Inſtabant, vincire homines, evertere villas.
Qvos cum Dux vellet confundere funditus, ecce
Movit Amalricus bellum Credonicus illi,
Qvi proclamabat in qvodam jus ſibi caſtro,
Qvo dux dicebat illum nil juris habere,
Coram rege ſuper hoc juri ſtare paratus.
Viribus ille ſuis fidens, non judiciorum
Ambiguo fini, ſtrepitu ciet arma ſuperbo,
Atq; Ducis terram ferro populatur & igni,
Guirchinosq; capit muros caſtrumq; Briani.

Dinaſtes

Dimiſſis igitur Conano cum Salomone,
Qvorum jam partem Britonum pars magna juvabat,
Dux in Amalricum convertit bella, ſuosq;
Cum conſangvineis proceres invitat, ut ipſi
Impertire velint contra tot bella juvamen,
Cumq; dum duos duraſſet gverra per annos
Dux incurrebat diſpendia multa, nec ulla
Pars indemnis erat aut intacta Ducatus;
Qvippe Leonenſes hac illum ex parte fatigant,
Cumq; Trecoritis Gœlunes & Rhobanita:
Hinc ſub Amalrico Cenomanenſis & omnes
Andegavenſis eqves, Turoniq;, & qvisqvis ab usq;
Carnoto laudis aliqvid vel honoris habebat,
Francorumq; manus qvammaxima cum Sagienſi
Agmine, Biturigumq; caterva, comesq; Niverni,
Qvos commune genus vel amor ſociaverat illi,
Vel cenſus, qvo nulla magis res nutrit amorem,
Nil magis accendit eqvites, nil fortius armat,
Ignavos animat, vires imbellibus addit,
Audaces pungit, in mortem trudit inermes,
Livorem membris depellit, vulnera ſanat,
Potio nulla animos lenire ſalubrior ægros.
Illum autem ſeqvitur Britonum pars maxima, qvi ſe
Intrepido præſtant animo dominoq; Duciqve,
Qvorum ſubſidio fretus monituq; fideli
Ingentes animo regali concipit auſus,
Proponitq; ſemel patria ſuccurrere toti.
Non curans igitur qvantum Conanus in ipſum
Sæviat, aut Salomon, aut qvanta in partibus illis
Prædarum aut hominum patiatur damna per ipſos,
Jam finire parat tam longa tædia gverræ,
Et ſimul atq; ſemel aut vinci aut vincere qværens
Audax in campo, juxta vineta Briani,
Pugnat Amalrico, & clara virtute triumphum
Conſeqvitur, capiens ipſum multosq; qvirites
Et proceres, vinci qvos nemo poſſe putavit,

Cum numerus major numero ducis eſſet eorum,
Ipſiq; invicti cum ſummo laudis honore
Hactenus extiterint conflictu ſemper in omni.
Sic Britonum Probus auxilio laudabile nomen
Promeruit, patriamq; ſuam ſalvavit ab hoſte,
Verè Francigenam, verè regalis alumnum
Se generis probitate probans pronepos Lodovici,
Nobiliorq; nimis patrueli rege Philippo.
Inde Leonenſes ex hoc certamine, qvamvis
Illorum valde pars debilitata vacillet,
Gverrificare ducem per ſe nihilominus audent,
Perq; dies illi multos virtute reſiſtunt
Longanimi, demumq; bona lis pace fugatur,
Qva redeunte duci ſolito religantur amore,
Et ſua reſtitui ſibi jura merentur ab illo.
Qvid lachrymas, qvid mœſta doles, cur ora relaxas
Singultu occulto, cur cœlo lumina figis
Muſa? qvid ignotos aſtrorum ſuſpicis ortus?
Cur rutilare novum ſic admirare cometem?
Ecce Philippei præceſſit funeris aſtrum,
Aſtrum qvo mundus dolet & cœleſtia gaudent,
Hoſpitis adventu tanti exhilarata propinqvo,
Ecce vocant illum nubes & ſidera cœli,
Certus ut ipſe ſua per tam manifeſta ſalutis
Signa, ſuos actus placitos ſciat eſſe superne
Aſtrorum Domino, ne fortè ſubhorreat ejus
Spiritus aut trepidet luteo de vaſe reſolvi;
Seq; creatori victis jam dæmone, mundo,
Carnis & illecebris, victrici reddere leto.
Et ſi fortè alias legimus minitante cometes
Crine, rei eventum præſignificare futuræ,
Non tamen usq; adeo aut tanto fulſere rubore,
Ut cum nocte dies ſeptena reluxerit aſtri
Lumine flammivomo, commixta nube rubori;
Ut ſolet, ardenti fumo lucente caſella,
Stramineam ſi fortè domum vis corripit ignis,

Flam-

Flammeus immixtas vapor eructare favillas.
Hunc ſigni numerum poſcebat vita Philippi,
Hoc meritum numero voluiſti pandere ſervi
Chriſte tui, ſciat ut ſe terq; quaterq; beatum,
Corpore ut atq; animo felix tranſcendat ad aſtra;
Qvem bene completus hic ſeptenarius, illam
Ducit ad octavam qva ſurſum eſt neſcia finis.
Non igitur ſtupeas, non te dolor anxiet, immo
Si contriſtavit te mors, victoria mortis
Lætificet, cum jam videas crebeſcere ſigna,
Per qvæ cum Chriſto victa jam morte probatur
Vivere, cui vita dignè ſervivit in iſta:
Et ſi vita ejus ſtuduiſti geſta referre,
Majori ſtudio referas & mortis honorem;
Qvemqve, ipſo vivente, librum finire putaſti,
Exeqvialis honor fac terminet, & ſpecialis
Gloria, Chriſtus eum qvo fine beatificavit.

Id eſt, ſeptenarium.

De Cometa qvi prævenit infirmitatem Regis.

TErruerat populos radio nova ſtella minaci,
Nec vulgus ceſſabat adhuc variare tumultus
Qvid portenta novi non intellecta ſeqvatur.
Nec dum menſis erat poſt hoc elapſus, & ecce
Invadit febris regis qvartanica corpus,
Qvem cum qvarta dies æſtu torqveret anhelo,
Ceſſabat mediis tamen ægrotare diebus.
Et ſic febris erat intervallata, vigorem
Qvòd nec membra ſuum perdebant ſive colorem,
Nec minus ipſe ſua levitate & viribus utens,
Sollicitusq; ſui curare negotia regni,
Oppida more ſuo diverſa ſtudebat & urbes
Viſere, præſertim qvibus ille reædificandis
Impendens operam muros fabricabat & arces.
Qvotqvot enim fiſcus urbes habet, oppida, vicos
Ad proprios ſumptus muravit, & omnia vidit

Impenſa

Impenſis murata ſuis dum viveret, idq;
Plus admirandum ſonat auditoris in aure,
Laudariq; magis dignum, qvòd in omnibus iſtis
Vexavit nullum cenſus exactio, nullum
Ut fieri ſolet à multis angaria læſit.
Cujuscunq; domus, fundus, ſeu vinea propter
Foſſas aut turres periit ſeu mœnia, damni
Totius pretium patiens à rege recepit.
Et licet hæc regni emendatio publica cunctis
Civibus & populo communiter utilis eſſet,
Noluit ut fieret aliis onerosa, ſed omne
Sola ſubivit onus pia munificentia regis.
Qvi poſtqvam primos frigores ſenſit, & ejus
Sacra repente tremor febrilis viſcera torſit,
Continuo ſcopat hominis vas interioris,
Hoſpitiumq; parat mundum, qvò cœlitus hoſpes
Gaudeat adveniens placitum ſibi ſede morari,
Delicias reputat qvi corde qvieſcere mundo,
Nec venit ad mentes niſi lotas ſorde fugata.
Mox teſtamento finali qvicqvid habebat
Mobilis ipſe rei proprio determinat ore,
Et diſpenſandam terræ Iheroſolymitanæ,
Pauperibusq; Dei ſcripto deſignat aperto,
Diviſim faciens qvis qvid ferat inde notari.
Inde ferè totum vexatus febre per annum,
Nec minus officio membrorum gnaviter utens,
Attigerat qvintum menſem, qvo Sirius agris
Ingeminare ſolet Solis cum febre calores:
Et poſtqvam Verbum caro factum eſt, tertius annus
Currebat cum qvinq; qvater poſt mille ducentos.
Jamqve propinqvabat lux mundo flebilis, in qva
Se viduaturus erat orbis regna Philippo,
Qvi jam regnavit annis feliciter actis
Qvadraginta tribus, juſtis pius, acer iniqvis,
Corripiens reprobos cum manſvetudine, ſemper
Corde pio ſolitus æqvum præferre rigori;

Qvem Chriſto vitæ cum dilexiſſet in omni
Tempore, dilectum ſibi plus in fine probavit.
Nam rex Ieruſalem, & qvi ſumma negotia ſummi
Pontificis vice diſponens contra hæreſiarchas
Miſſus erat, partes Tholoſanas qvi maculabant,
Totius & regni Sanctorum concio patrum,
Concilium tunc Pariſius generale tenebat,
Procurante ſtatum Eccleſiæ reparare Philippo,
Qvem mare perverti citra lugebat & ultra,
Qvo ſine cum reliqvi nil diſinire valerent,
Qvamvis torreret ipſum intolerantia febris
Continua, proprio geminata & temporis æſtu,
Communi propriam poſtponens utilitatem,
Pariſius medicis contradicentibus ibat,
Paciacoq; movens ad concilium properabat,
Summam virtutum cupiens hanc eſſe ſuarum,
Ut per eum ſtatus Eccleſiæ fideiq; reſurgens
Catholicum ſumat ipſo moriente vigorem.
Qvem fidei ſimilis Martini fervor agebat,
Qvi ſibi cum præſcita dies foret ultima vitæ
Fratribus & ſanctis hoc prædixiſſet, adire
Non ideo metuit Candatum, ut pacificaret
Schiſma qvod Eccleſiam vico turbabat in illo,
Eccleſiæ pacem cleroq; relinqvere gaudens,
Voto haud diſſimili properans rex usq; Meduntam
Venerat, hîc illi ſacra poſt myſteria poſtqvam
Vitalis vitæ dedit euchariſtia paſtum,
Occurrit ſuprema dies, ævîq; beati
Terminus: hîc illum ſpecioſa morte reſolvi,
Hîc ſanctæ voluit animæ Deus eſſe receptor,
Craſtina qvintiles data cum produceret idus.
Exoritur clamor, reſonant lamenta, fatiſcunt
Guttura ſingultu, lachrymis ſinus omnis inundat;
Planctum non eſt qvi proprium levet, aut alienum,
Nec minui poſſunt nimii per verba dolores,
Dum cogit lingvam anxietas hærere palato;

Nil ſonat in tota niſi vox funeſta Medunta.
Nulla domus, vici pars nulla, vel angulus eſt, qvi
Non obſurdeſcat gemitu fletuq; madeſcat.
Luctum cauſa movet eadem, dolor omnibus idem,
Qvos tamen excruciat ſpecies non una doloris:
Hic pectus feriens ululat, ſecat ille genarum
Ungve ſuperficiem; veſtes hic, ille capillos.
Sunt qvi præ nimio mœrore nec hiſcere poſſunt,
Promentes labiis tantum ſuſpiria laſſis,
Qvos ejulari cordis timor impedit, intus
Abſorbente ira qvod plangi debuit extra.
Sunt qvibus aſſvetas vires rapit extaſis, umbra
Mortis imagineæ, pavimenti in pulvere preſſis.
Et qvis contineat lamenta? videns Lodovicum
Flumine completum lachrimarum hinc, inde Philippum,
Et proceres comitesq; & forti corde Senatum,
Et cum militibus famulos aulæq; magiſtros,
Implere attonitam mæſtis mugitibus aulam.
Sic qvi ſubdiderant gentes & regna Philippo,
Nulla qvibus potuit feritas obſiſtere, qvorum
Viribus edomitæ peſtes & monſtra qvieſcunt,
Edomat extincti regis dolor atq; ita turbat,
Ut meminiſſe ſui immemores ſint atq; ſuorum,
Vix eſt qvi poſcat aut præſtet aromata, vix eſt
Balſama qvi memoret infundere, ſit rationem
Obtenebrat mentis vis incentiva doloris.
Corpore condito regaliter, inde feretro
Ut decet impoſitum mærens proceſſio glebam
Principis invicti ſcapulis ſubvectitat altis.
Cumq; foris portam, qva Pariſiana vocatur,
Exiſſent, qvantum ter agat baliſta ſagittam,
Depoſuere ſolo cum ſancto faſce feretrum,
Alternos oneri dum ſe ſupponere certant,
Aſſignantq; locum, qvo crux erecta Philippi
Nomine ſacretur, qvadris cælata columnis,
Qvo fieri cœpere loco miracula nuper

Crebra,

Crebra, Deo meritum mox declarante Philippi;
Eccleſiamq́; novam, reqviem qva regis honorent,
Protinus ædificant infra breve tempus ibidem,
Perſonasq́; ſacras & religione probatas
Inſtituunt, Domino ut ſemper famulentur in illa.
Inde iterum tendunt ſancto cum corpore ſurſum,
Gaudeat ut Sanctus Dionyſius hoſpite tanto
Eccleſiam decorare ſuam, qva corpus humatum
Petra tegit juxta Dagobertum; ſpiritus aula
Fulget in angelica ductore receptus eodem,
Idq; patri patrum Dionyſius ipſe ſeqventi
Nocte revelavit, ne qvis regnare Philippum
Cum Chriſto dubitet, re tanto teſte probatâ.
Ampliat exeqvias, multoq; inſignit honore,
Bertrandus, ſummi qvi Pontificis vice fungens
Se Præneſtinam decorabat præſule plebem,
Baſilica regione ſatus, vir nobilis ortu,
Religione ſacer, habitu Ciſtercius; adſunt
Regni primores proceresq; viriq; potentes,
Sanctorumq; fere patrum omnis concio, nutu
Spiritus occulto qvos ſanctus adegerat illuc,
Ex multa cauſam ob aliam regione gregatos:
Omnibus ut certa conſtet ratione, ſub umbra
Concilii qvod Pariſius celebrare putarunt
Procuraſſe Deum decus exeqviale Philippi;
Scilicet ut tot honoraret magnatibus illum,
Cujus honorari finem debere ſciebat:
Debet enim qvæ principium mediumq; ſibi res
Eſt ſortita bonum, finiri fine beato:
Totum qvippe bonum bonus exigit exitus eſſe.
Affuit & ſummo vir honore & laude Johannes
Rex Acharon Francus atavis, Campanicus ortu
Debuerat qvo rege regi Ieroſolyma, qvæ nunc
Ægypti dolet & Syriæ ſervire tyrannis:
Qvæ mala nos per noſtra qvidem peccata meremur,
Dum nec abhorremus ingrati vivere Chriſto,

Nec culpis ceſſamus adhuc ſuperaddere culpas;
Qvarum nos meritum meritos amittere nuper
Reddidit Ægypti regionem cum Damyeta,
Unde modo pulſus citra mare venerat idem
Rex, imploraret ut opes à rege Philippo,
Qvi donavit ei ſanctiq; juvantibus ipſum
Fratribus hoſpitii, Templiq; à nomine dictis,
Cura qvibus ſpecialis ineſt pro poſſe ſepulcrum
Vivendo ſacra ſub religione tueri,
Millia marcharum qvinqvageſies triplicata,
Diſpenſanda cruci famulantibus atq; ſepulchro.
Unde fide certa fas eſt præſumere nobis,
Qvod famulis immenſa ſuis miſeratio Chriſti
Sanctam reſtituet terram mediante Philippi
Et merito & cenſu, nec ad hoc mora longa futura eſt.
Nec minus archipater Remorum cum Senonenſi
Galtero Gvillelmus adeſt, qvi regis in aula
Præcipui, clarum genus alto ſangvine ducunt.
Nec non Bituricus, Turono cum præſule, Primas;
Et qvi Rothomago Theobaldus præſidet urbi,
Vir precibus vix flexibilis nimiiq; rigoris,
Et Lugdonenſis, qvo Gallia tota ſolebat,
Ut fama eſt, Primate regi, cauſasq; referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus eſſet,
Nec mittebatur Romam lis ulla niſi qvam
Lugdunenſe forum per ſe finire neqviſſet,
Cujus honoris adhuc memorem epigramma ſigilli,
Qviq; monetatur datur ad commercia cenſus.
Sacratiq; patres qvos ſuffraganeus illis
Ordo lege dedit ſubici metropolitanæ;
Qvorum prima duos tetigit qvos mentio, tanta
Gratia, tantus honor inſignes reddit, ut alter
Lingonica de ſede ſit ad Remenſe vocatus
Ex inſperata regnum, mereatur ut idem
Bis ſenis ſibi ſubjectis gaudere cathedris.
At Galtere tibi cum confirmata fuiſſet

Flori-

Pariſiani apicis electio, mox Senonenſem
Ad cathedram raperis, ut dum te lingva malorum
Inſeqvitur, proſit tibi neſcia, qva mediante
Pluribus ut præſis cathedra privatus es una.
Qviq; tibi fieri non erubuere rebelles,
Nunc tibi ſubjectos premit indignatio major,
Afficit & gravior confuſio, cum videant te
Sic ſublimatum, ſic Chriſto actore potentem,
Illos ut majore qveas diſtingvere freno,
Qvam ſi Pariſius ſpecialis Epiſcopus eſſes.
Sed tibi non talis eſt vultus, non eadem mens:
Non ita Pariſii te, non ita tu docuiſti
*Pariſios, non hos ſacra dat tibi lectio **
Ore tibi docto multos celebrata per annos;
Ut mala compenſare malis, ſtimulante vel ira
Vel rancore velis odii meminiſſe: benignæ
Non eſt mentis opus qvam miti in pectore geſtas,
Qvo poſuit thronum tibi Philoſophia perennem,
Qvo perfecta viget utriusq; ſcientia legis,
Qvam toti mundo legis ore manuq; fideli.
Nec Gvillelme tibi, Cathalauni præſul, avaro
Copia præcipuos cornu diffudit honores.
Qvi Thomæ lugenda tui poſt fata nepotis,
Invida qvem rapuit primævo in flore tibi mors,
Angligenum fines aggreſſum cum Ludovico,
Dignus es inventus & Epiſcopus & comes eſſe.
Sufficienter onus diſpenſaturus utrumqve,
Subſit ut hæredi juſto tibi Perticus axis,
Ut cui nobilitas gemina eſt, à ſangvine regum
Nobilitatis apex gemino ſplendeſcat honore.

Digitized by Google

Qvod Papa ſcivit mortem regis per miraculum.

Signiga eſt civitas Tuſciæ in valle Spolitana.

Tempore magnanimi quo regis humatio facta eſt,
Signiga tunc Papa moram faciebat in urbe.
Talis ubi facta eſt oſtenſio cœlitus illi.
Qvidam civis erat in eadem nobilis urbe,
Cui Jacobus nomen, vir honeſtus, & illius hoſpes
Qvi ſummi vice Pontificis peccamina punit,
Æger & extincta ſic ductus ad ultima vita,
Qvod revaleſcendi ſpes nulla dabatur amicis.
Cumq; oleo ſancto qvaſi jam moriturus inunctus,
Juxta, qvem Jacobi commendat epiſtola, ritum,
Stramine ſuppoſito morientum more jaceret,
Viſio cœleſtis confortat taliter illum:
Viſus ab æthereа Sanctus Dionyſius illi
Arce venire fuit, magno ſplendore relucens,
Qvem præcedebant induti veſtibus albis
Angelici cives, ipſe autem veſte rubebat;
Qvem prope Rex ſtabat candente Philippus amictu,
Corporeo viſu qvem nunqvam viderat ille,
Sed tamen auditu famam bene noverat ejus.
Tunc prior hæc Sanctus: Feſtina ſurgere, vade,
Dic Jacobo Papæ, vice qvi delicta reorum
Audit, & abſolvit confeſſos rite reatus,
Congrua diverſis adhibens medicamina morbis;
Sum Jeromartyr ego Dionyſius, iſte Philippus
Francorum Rex eſt, luteo qvi faſce ſolutus
Hunc fuit ante diem, facias abſolvat ut ipſum
Papa, poteſtatis illius numine, ſoli
Qva fuit à Chriſto cum clavi tradita Petro:
Fac domino commendet eum, Miſſamq; celebret,
Cujus in culpis venialibus ipſe piatur.
Miles adhæc: Qvis ego, tanta ut myſteria poſſim
Ferre rei, qvi nec de lecto ſurgere poſſum
Mortis in articulo poſitus, nec credere Papa

Nec Jacobus volet ipſe mihi; delirus habebor,
Si præſumo viris proponere talibus iſta.
Sanctus item: Fili ceſſet timor omnis, habeto
Firmam corde fidem ſtabili, ſanatus ad illos
Ibis, & hæc inopina ſalus tibi lata repente
Et Papam & Jacobum faciet tibi credere prorſus.
Dixit, &, ut vere ſciretur quod bonus eſſet
Spiritus, ægrotum plene ſanando probavit,
Aſpergensq; locum ſuavi perfudit odore.
Proſilit ille thoro ſanus, veſtigia morbi
Nulla manent; gaudet ſimul & miratur in omni
Parte ſui nullum ſe jam ſentire dolorem,
Fitq; palam Jacobo verbum, ſummoq; per ipſum
Pontifici, faciuntq; fidem miracula verbo,
Nullaq; divinis veniunt obſtacula viſis.
Altiſiodoro monachorum Sanctus in urbe
Conventus Sancti Germani nomen honorant,
Eccleſiam cujus auſi temerare latrones,
Veſpere victorem doluit quo Flandria regem,
Clam præſumpſerunt Res exportare ſacratas,
Deinde ſacriſta loci [illegible] ſtans ante beati
Præſulis, ipſius lacbrymoſa voce vocabat
Nomen, & ejulans clamabat: Cur ita ſervum
Damnaſti Germane tuum, quem criminis hujus
Importuna reum damnabit opinio fratrum?
Quo te contuleras, ubi te diverſus habebas,
Dum tua præſumunt violare ſacraria fures?
Quæ noſtra intantum potuit te offendere culpa,
Ut ſubterfugeres ſolito nos more tueri?
Protinus è ſacra talis vox reddita theca.
Tunc ait: hæc nobis cum damna illata fuerunt,
Juxta Ceſonam, procul haud à ponte Bovino,
Cum Sanctis Francos aliis regemq; juvabam,
Cui fuit auxilio victoria præſtita noſtro,
Quiq; ipſum per nos fecit ſuperare tot hoſtes
Jam faciet rebus vos exultare repertis.

Tot

Tot ſanctos patres, tot prætextata virorum
Millia nobilium Rex procuravit adeſſe.
Cœleſtis ſancti ſupremo regis honori.
At velut Ambroſio Martini nobile funus
Atq; Severino patuit divinitus olim:
Sic regis palmam tam longe nunciat uno
Veſpere Germanus ſic & Dionyſius ipſi,
Papæ commendat poſt ſacrum funus eundem:
Sic voluit ſanctos teſtes Deus illius eſſe.
Sanctorum meritis, qvem vita noverat æqvum:
Sic certis illum ſignis deſignat amicum.
Eſſe ſuum, ut livor atro qvi felle tumeſcens
Paſcitur in vivis, ſaltem poſt fata qvieſcat,
Et nihil inveniat qvod in illo mordeat ultra.
Dente venenato; qvi, qvod divina poteſtas
Prædicat in toto populi clamoribus orbe,
Aut negat aut aliqva pervertere nititur arte;
Publica qvem dudum jubet obmuteſcere fama,
Ingeniumq; fides occulta retundit amarum.

Concluſio Operis exhortativa Ludovico novo Regi.

HAc ſatis eſt Lodovice tenus ceciniſſe parentis
Me tibi geſta tui, diludia poſcimus, ecce
Ilia ducit eqvus crebro ſalientia pulſu.
Plurima ſunt digeſta qvidem, ſed plura ſuperſunt,
Qvæ tu committes aliis tractanda Poëtis,
Uberiore ſcient qvi vena excudere verſus,
Qvi melius poterunt ac plenius omnia digno
Magnificare ſtilo ſancti miracula regis,
Signaq; virtutum qvibus illum cœlica virtus
Mirificat, civemq; probat de milite factum.
Hi plectro graviore canent exordia regni
Clara tui, qvantis jubilis & plauſibus omnes
Jocundata novum ſuſcepit Gallia regem;

Digitized by Google

Qvam celebri ſumptu, qvo lumine, qvam ſpeciali
Ornatu fuerint ſolemnizata diebus
Gaudia continuis toto celeberrima regno.
His tu materiam præbebis carmine dignam,
Cum Baccho Rupella rubens potuq; ſuperba,
Claſſe freqventatur qvo nusqvam crebrius alter
Anniſioq; nihil caprio debente Lyæo
Se tibi ſubjiciet, cum juris apoſtata noſtri
Succumbet victus tibi cum Xantone Moretus,
Cum poſt retrofluum pelago creſcente Garunnam,
In Pyrineo figes tentoria monte,
Qvo Pipinitæ ſub nomine fixus, utrinq;
Certa ſit ut regnis diſtinctio, Gallica certus
Limes ab Hiſpanis diſcriminat arva colonis,
Dilatare tuos fines huc usq; teneris,
Jus patrum ut teneas nullo mediante tuorum,
Poſſideatq; nihil in finibus advena noſtris.
Nec regem regnare ſines in pace novellum,
Qvi modo præſumit Anglorum ſceptra tenere,
Qvæ genitori ejus ſubducta examine juſto
Te ſolum repetunt, tibi ſe qvandoq; reſervant
Uxoris pro jure tuæ tibi debita ſoli,
In qvibus Angligena concors electio cleri
Et populi ac procerum tibi jus ſpeciale paravit.
Te vocat iſte labor, tibi jam poſt Paſcha paratus
Treugarum cum finis adeſt ſuplicamine multo,
Qvas iterum obtinuit à veſtro patre Johannes,
Omine tunc dextro feliciter arma capeſcens,
Auſpiciis genitoris iens; jus incipe regni
Integrare tui, & regnum ſuperaddere regno,
Prima Thoarcenis induens prælia muris,
Ut tibi Burdegalam levior via fiat ad urbem;
Qvam tu Marcheio comiti dabis, ille fidelis
Cum tuus exiſtet, atq; illam debeat ejus
Uxori propter nuptum donatio facta,
Qvando fuit regi dudum ſponſata Johanni.

Tumq; tibi fuerit Aqvitannia ſubdita tota,
Cum nihil in regno poſſederit advena noſtro,
Victrices alas Tholoſanas transfer in oras,
Facq; ut vera fides in partibus audeat illis
Oſtentare caput, ritusq; abolere prophanos,
Hæreſis ut toto regno procul exulet omnis:
Nec tibi des reqviem, donec puer Anglicus armis,
Victa qvibus nil juris habet tibi ſceptra reſignet,
Solus ut in regnis habeas regnare duobus,
Eradicato de noſtris funditus hortis
Serpentis nivei toto cum ſtirpe veneno,
Ut Britonis tibi promittunt præſagia vatis.
Hic honor, hæc virtus, iſta excellentia, cuncta
Hæc certa tibi dona fide promiſſa fuerunt;
Hæc Deus Heliſabeth ſigno patefecit aperto,
Cum ſacrum portaret adhuc te pondus in alvo,
Qvæ Carnotenſi Dominæ dum ſupplicat, & te
Ejus in Eccleſia precibus commendat eidem,
Senſit ubi primum ſancto te ventre moveri,
Cœlitus accenſas in eadem qvatuor hora
Ignis corripuit nullo accendente lucernas,
Ipſius ante oculos populiq; aſtantis ad aram,
Luxq; ſatisfaciens regina cœlica voto,
Et qvanti ipſa eſſet meriti monſtravit aperte;
Et proventuros tibi præcurrebat honores.
Sors etenim cœleſtis ad hoc jam te illa ligabat,
Ut qvæ bella pater inconſummata reliqvit,
Conſummanda tuis ſint omnia protinus armis,
Finalemq; dabunt ſuper his tibi fata triumphum,
Tu tantum virtute velis & viribus uti.
O mihi tunc ô ſi maneat pars ultima vitæ,
Spiritus, exacta, tua coner ut acta referre,
Digna qvibus ſtudeat Sophocles vel Hybera poeſis.
O ſi Galterus illo vel Egidius eſſet
Tempore, qvam claro niteant tua bella cothurno,
Totus Alexander, & qvi proceſſit ab illo

Antio-

Antiochus, bis ſexq; duces plebs eſſe dolebunt
Reſpectus ſplendore tui, ſuccumbet & ipſa.
De te compoſito mordax girupigra libello,
Horum ſi ſimilem mereatur habere Poëtam.

Karloto Theſaurario & Philippi Regis filio.

AT tu cujus amor omni mihi creſcit in hora,
Ut libro ſine laude tua ſupponere finem
Arbitror eſſe nefas, animi qvi nobilitate
Argumenta refers generis clariq; parentis,
Te liqvido ut liqveat genitum genitore Philippo,
Qvi carie lotus, omni cariſmate carus,
Karlotus verum meruiſti agnomen habere;
Qvi proprium vero decorans agnomine nomen,
Moribus exponis & vita nomen utrumqve;
Dogmata qvem docui primum puerilia, cujus
Tam dociles habilis fœcundat gratia ſenſus,
Ut mihi jam dignus habearis doctor haberi,
Qvintus adhuc decimus tibi vix licet annus agatur.
Ad te currenti tibi ſe per vota liganti
Porrige Petre manum, vultuq; recollige librum
Propitio, dignumq; legi fac protinus ipſum,
Natura ſtudioq; data tibi vi rationis
Dux & correctór fieri digneris eidem,
Qvæ deſint ſupplere, ſecare ſuperflua callens.
Hic patris fratriſq; tui præconia Regum
Excolit, hic ſtirpem Pipini & Francigenarum
Laudibus exeqvitur, primaq; ab origine gentis
Succeſſiva ſeqvens generatim nomina primo
Carmen in Octavi Lodovici terminat anno.

Expliciunt Geſta Philippi Regis Franciæ.

Digitized by Google